

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
КОЦЮБІНСЬКОГО
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г.
ШЕВЧЕНКА
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Г.
КОРОЛЕНКА
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С.
СКОВОРОДИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Матеріали всеукраїнської студентської конференції

22 травня 2024 року

Івано-Франківськ

Рекомендовано до друку вченою радою педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 7 від 30 травня 2024р.)

Рецензенти:

Н.В. Лисенко – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

І.А. Онищук – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Н. В. Захарасевич – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Актуальні проблеми дошкільної і спеціальної освіти: інновації та перспективи: матеріали всеукраїнської студентської конференції. (22 травня 2024 р.) / – Івано-Франківськ: ПНУ, 2024. – 322 с.

Збірник містить матеріали наукових доповідей всеукраїнської студентської конференції, метою якого є обговорення сучасних тенденцій та перспектив дошкільної та спеціальної освіти, аналізу актуальних досліджень та напрацювань у сфері навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку, об'єднання зусиль фахівців дошкільної освіти для вирішення стратегічних завдань подальшого розвитку галузі, виокремлення актуальних питань системи освіти для дітей з особливими освітніми потребами в сучасних реаліях. Матеріали конференції будуть корисними аспірантам, здобувачам вищої освіти, вихователям ЗДО.

Відповідальність за наукову коректність і оригінальність текстів несуть автори.

© Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, 2024

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2024

ЗМІСТ

➤ Секція №1

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кабалюк Аліна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

СІМЕЙНІ ТРАДИЦІЇ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....15

Водвуд Віталія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАВИЧОК БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....20

Турянська Анна-Марія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ.....23

Бойчук Наталія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....27

Кухтарук Надія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету, педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....32

Войціцька Лілія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ВПЛИВ КАЗОК НА ЕКОЛОГІЧНУ СВІДОМІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....36

Кучик Вікторія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
МІЖОСОБИСТІСНІ КОНФЛІКТИ В КОЛЕКТИВІ ЗДО: ПЕРЕДУМОВИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИРІШЕННЯ.....40

Мельничук Галина, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....45

Ломпас Марія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....51

Дрозд Тетяна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....59

Ольга ДЕМЯНЕК, I курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ.....64

Кубірка Анастасія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВПЛИВ СТОРІТЕЛІНГУ НА ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....67

Гурмак Христина, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВПЛИВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....71

Токарик Лілія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В НАУКОВО-МЕТОДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....74

Лепіх Тетяна, III курс, ОР «бакалавр», Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....78

Шарова Ольга, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У В'ЄТНАМІ.....83

Торб'як Інна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....86

Марія Ігнатюк, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО.....91

Кльофас Інна, III курс ОР бакалавр, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....95

Козубаш Ганна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НОВІ МОДЕЛІ ЗДОБУТТЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....100

Тимофєєва Анна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЗМІСТ ОСВІТИ: СУТЬ ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО КОНСТРУЮВАННЯ СТРУКТУРИ 105

Струк Мирослава, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....109

Шиндак Оксана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РОЗВИВАЛЬНО-ПРЕДМЕТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО.....113

Гришаєва Віта, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ АНАЛІЗ ЗМІСТОВНИХ НАПРЯМІВ ЇЇ ФОРМУВАННЯ.....117

Майданчук Іванна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБИСТІСНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ: НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ.....122

Левицька Валентина, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ БАЗОВИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....126

Татарин Вероніка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПЛИВ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ.....129

Шміляк Ніка, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....133

Сорочка Софія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОПИТЛИВОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....137

Нірі Дарина, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ.....144

Медвідь Уляна, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НАСТУПНІСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 149

Ткачук Наталія, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....152

Кульчицька Мар'яна, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....156

Рибак Уляна, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ІНСЦЕНУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....160

Гесня Анастасія, здобувачка другого (магістерського) рівня за спеціальністю 016.01 «Спеціальна освіта логопедія» Житомирського державного університету імені Івана Франка
РОЗВИТОК ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ.....163

Стоцька Ірина, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНИХ ВЗАЄМИН БАТЬКІВ І ДІТЕЙ.....168

Кулик Марія, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
МОРАЛЬНИЙ ВИБІР ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА.....171

➤ Секція №2

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сіліч Сніжана, IV курс, ОР «бакалавр», факультет педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки
СЕНДПЛЕЙ: МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З РАС ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....173

Кедик Мар'яна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОВЛЕННЄВО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....179

Насадюк Надія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДЕТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ

ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	181

Медун Євгенія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	185

Гринішак Світлана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	188

Штангер Мар'яна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ КАРТИНИ СВІТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	192

Шурко Марія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМ СЕНСОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	198

Дротенко Юлія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАГАРТУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	203

Кобевко Сільвія, II курс ОР бакалавр, педагогічний факультет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІГРОВИХ ФОРМ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	209

Безкишка Соломія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗВИТОК СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ЗА СИСТЕМОЮ М.МОНТЕССОРІ.....	213

Білецька Ольга, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника

**ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ В ОСВІТНІЙ
ДОШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ.....217**

Ступар Наталія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника

**ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ LEGO-
ТЕХНОЛОГІЙ.....221**

Луцька Іванна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти І
курс педагогічного факультету Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

**ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ
ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «ПАЛИЧКИ КЮЇЗЕНЕРА».....224**

Мисів Оксана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника

**РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ STREAM-ОСВІТИ.....227**

Гаврилук Анна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені
Василя Стефаника

**ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕНІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З
ООП.....229**

➤ Секція №3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

Челепіс Наталія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені

Василя Стефаника

ДІАГНОСТИКА ФОНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ФФНМ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.....233

Павлючок Галина, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....236

Станішевська Діана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....240

Дубів Аліна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИНТАКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ.....244

Копанчук Марія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЗНАЧЕННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....249

Кравчук Сніжана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ДО ПРОБЛЕМ ДІАГНОСТИКИ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ.....251

Гуменицька Оксана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ.....255

Сімко Оксана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....258

Люнас Юлія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ.....261

Грищенко Ганна, здобувачка II (магістерського) рівня вищої Херсонського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....264

Могінська Оксана, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗВУКОВОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ.....270

Пицюк Юліана, I курс, ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ЯК ВИД МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА.....274

➤ Секція №4

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кобилецька Оксана, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАН.....279

Яремчук Ангеліна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПЛИВ СТРЕСУ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....282

➤ Секція №5

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тарас Уляна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНО - ТВОРЧИХ ВМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....286

Ровенчак Яна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти курс, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....288

Баранюк Людмила, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВПЛИВ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ НА РОЗВИТОК УЯВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....292

Барасюк Уляна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР ДЛЯ СТИМУЛЯЦІЇ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....295

Цюрак Софія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....299

Михайленко Анастасія, III курс ОР «бакалавр», Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ДИНАМІКА В РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....302

Колядинська Владислава, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ.....306

➤ Секція №6

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Пилипишак Софія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ DIGITAL SKILLS У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО.....309

Макарук Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології Коломийського навчально-наукового інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....313

Лесіцька Марія, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО З МОЛОДИМИ СІМ'ЯМИ.....315

Потапчук Тетяна, доктор пед. наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА.....318

ЗМІСТ

➤ Секція №1

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

СІМЕЙНІ ТРАДИЦІЇ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Антоніна КАБАЛЮК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії
та методики дошкільної та спеціальної освіти*

Сімейні традиції є фундаментом для формування особистості дитини та її соціального розвитку. В умовах сучасного суспільства, в якому темп життя невинно зростає, а взаємодія між людьми стає все більш цифровою, роль сім'ї як осередку культурних та соціальних цінностей стає незаперечною. Сімейні звичаї та обряди, які передаються з покоління в покоління, не тільки допомагають дітям відчувати свою причетність до більшої громади, але й вчать їх соціальній взаємодії, емпатії, повазі до традицій та культурної спадщини.

Важливість цих традицій стає особливо актуальною в дитячому віці, коли формуються базове розуміння світу та основні соціальні навички. Сучасні дослідження підкреслюють, що регулярне включення дітей до сімейних ритуалів сприяє їх емоційній стабільності та розвитку відчуття безпеки. Такі традиції, як спільні обіди, святкові зібрання, родинні ігри, а також обговорення денних подій, відіграють ключову роль у вихованні соціально адаптованих та врівноважених особистостей. В цьому контексті, вступаючи в епоху глобалізації та технологічних інновацій, сімейні традиції набувають нового звучання, адаптуючись до потреб сучасності та зберігаючи свою основну суть – підтримку

та розвиток соціальної ідентичності дітей. Таким чином, розуміння та врахування цих традицій стає вирішальним у формуванні здорового суспільства.

Традиція – це усталений, переданий з покоління в покоління спосіб поведінки, обрядів, звичаїв, вірувань, цінностей та культурних елементів, які зберігаються та відтворюються в суспільстві упродовж тривалого часу [2, с. 42].

Відомий український вчений В. Верховинець наголошує на важливості народних традицій у вихованні. На його думку, це допомагає формувати в дітей цінні риси особистості, які цінуються в суспільстві і які необхідно передавати наступним поколінням [1, с. 6].

Діти старшого дошкільного віку легко знайомляться з культурою, традиціями своєї сім'ї та народу, а також з рідним краєм. Вони розуміють зв'язок своєї культури з іншими, особливості життя і праці свого народу, а також його мову та культуру, навіть не перебуваючи в реальному часі й просторі [18, с. 53].

Т. Марчій-Дмитраш та В. Тринок зазначають, що «прилучення дітей до українських народних традицій на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти, безсумнівно, зумовлене низкою факторів, що впливають на її якість. Зокрема, суспільно-політичний процес і воєнні дії на території України відбилися на освітньому процесі дітей дошкільного віку та посилили актуальність патріотичного виховання» [5, с. 268].

К. Гайдукевич зазначає, що «серцевиною народної практики є родинні виховні традиції. Це об'єктивне соціально-педагогічне явище, спосіб акумуляції та передання наступним поколінням знань про родину, її духовно-моральні цінності та ідеали, це джерело інтелектуального та морально-етичного формування особистості, основний механізм гармонізації стосунків у сім'ї та родині» [3, с. 213].

Сімейні традиції – це звичаї, звички, ритуали або обряди, які передаються з покоління в покоління в межах однієї родини. Вони можуть включати регулярні заходи, свята, традиційні страви, сімейні історії або певні способи святкування

важливих подій, які сприяють зміцненню родинних зв'язків та підтримці ідентичності родини [2, с. 44].

Сімейні традиції можуть включати в себе такі елементи, як ритуали святкування сімейних подій (народження, весілля, дні народження), родинні обряди та звичаї (спільні сніданки у вихідні або вечірні прогулянки), регулярні сімейні зустрічі та спільні захоплення. Вони також можуть охоплювати способи спілкування та взаємодії, такі як відкрита та довірлива комунікація між членами родини.

Сімейні традиції, які включають спільні заходи, ритуали та обряди, також мають великий вплив на соціальний розвиток дітей. Вони сприяють побудові родинних зв'язків, створюють сприятливу атмосферу взаєморозуміння та співпраці, а також прилучають до цінностей та традицій української культури.

Саме тому сімейні традиції є засобом соціального розвитку дошкільників, оскільки сприяють формуванню стійких моральних орієнтирів, вчать розуміти та поважати соціальні норми та правила, які в майбутньому стануть основою для їх взаємодії зі світом. Участь у родинних заходах допомагає дітям розвивати комунікативні навички, відчувати себе частиною спільноти, і важливіше за все – зміцнює відчуття приналежності та безпеки, які є важливими компонентами здорового соціального розвитку.

Соціальний розвиток – це процес, під час якого людина навчається взаємодіяти з іншими, розуміти та застосовувати соціальні норми, а також розвивати відносини з оточуючими. Цей розвиток є фундаментальним для інтеграції індивіда у суспільство і має велике значення для загального благополуччя особистості.

О. Данилюк визначає соціальний розвиток як здатність людини ефективно адаптуватися до постійно мінливих соціальних умов та успішно взаємодіяти з соціальним оточенням [4, с. 53].

С. Матвієнко описує соціальний розвиток як ключову, комплексну характеристику особистості, яка демонструє її успішність у взаємодії з

соціальним оточенням та сприяє всебічному розумінню соціальної реальності [5, с. 103].

Як можемо бачити, це поняття охоплює якісні показники, такі як розуміння соціальних норм, здатність до ефективної комунікації, а також емоційний інтелект і готовність до сприйняття соціальної інформації.

Соціальний розвиток дітей дошкільного віку характеризується швидким набуттям соціальних навичок через ігри та взаємодію з однолітками та дорослими. В цей період здобувачі дошкільної освіти активно вчаться розуміти емоції, розвивати емпатію, формувати перші дружні стосунки та вирішувати конфлікти. Важливою особливістю є те, що дошкільнята починають осмислювати соціальні ролі, наслідуючи поведінку дорослих, що впливає на їхнє уявлення про гендерні ролі, професії та інші соціальні стереотипи. В цьому віці також відбувається розвиток мовленнєвих навичок, які є критично важливими для ефективного спілкування та подальшої соціальної взаємодії. Роль батьків та вихователів полягає в тому, щоб надавати підтримку, заохочувати позитивну взаємодію та вчасно коригувати соціальну поведінку, щоб сприяти здоровому соціальному розвитку.

Розглянемо більш детально та подамо конкретні приклади використання сімейних традицій у процесі соціального розвитку дітей старшого дошкільного віку:

1. Спільні заходи. Регулярні спільні події, такі як сімейні вечори або виїзди на природу, сприяють утворенню близьких емоційних зв'язків між членами сім'ї. Наприклад, щотижневий сімейний вечір, коли всі члени родини збираються разом, їдять вечерю та грають у настільні ігри, створює атмосферу спільності та підтримки.

2. Ритуали та обряди. Сімейні ритуали, такі як святкування дня народження, різдвяні свята або вечори за свічками, забезпечують стабільність у житті дитини. Вони надають відчуття безпеки, належності до родини. Наприклад, спільне приготування чи прийняття вечері в день народження може стати традицією, яка згуртовує сім'ю та запам'ятовується на все життя.

3. Навчання цінностей та традицій. Сімейні традиції передаються від покоління до покоління та навчають дітей цінностям та традиціям своєї культури. Наприклад, українські сім'ї можуть відзначати великодні свята традиційним обрядом виготовлення писанок або вечерею з особливими стравами, такими як, наприклад, паска та ковбаса.

Таким чином, сімейні традиції відіграють важливу роль у соціальному розвитку дітей дошкільного віку, оскільки формують стабільне середовище для зростання і вчення. Вони не лише сприяють розвитку почуття належності та ідентичності, але й стимулюють соціальні навички через взаємодії з родиною та спільнотою. Завдяки участі у традиціях, таких як сімейні свята, ритуали та інших, діти усвідомлюють важливість спілкування, взаємодії, взаємоповаги та взаємодопомоги, які є ключовими аспектами для їх подальшого включення у ширші соціальні структури. Отже, підтримка та збереження сімейних традицій може значною мірою впливати на формування особистості дитини та її успішну адаптацію у соціумі.

Список використаних джерел

1. Верховинець В. М. Весняночка. Ігри з піснями для дітей в дошкільному і молодшому шкільному віці. Київ: Музична Україна, 1989. 5-е вид. 343 с.
2. Вовкобой І.М. Виховне значення сімейних традицій на сучасному етапі розвитку суспільства. *Вісник СевНТУ: зб. наук. праць; ред. Є.В. Пашков*. Севастополь: СевНТУ, 2011. Вип. 124. С. 42-46.
3. Гайдукевич К. А. Роль сімейних традицій в духовній культурі молодії сім'ї. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. Вип. 31. С. 213-220.
4. Данилюк О. І. Соціально-економічна компетентність – як компонента фахової підготовки майбутнього соціального інспектора. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2015. Вип. 25. С. 53-62.
5. Матвієнко С. І. Методика формування у дошкільників соціальної компетентності: навч.- метод. посібник. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2012. 106 с.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ НАВИЧОК БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Віталія ВОДВУД,
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Дослідження вікових особливостей розвитку навичок безпеки життєдіяльності у дітей старшого дошкільного віку має велике значення. Діти цього віку поступово стають більш самостійними і активно досліджують світ навколо. Їхня збільшена моторна активність та бажання експериментувати можуть збільшувати ризик травм та нещасних випадків.

Вивчення правил безпеки допомагає вихованцям усвідомлювати потенційні небезпеки та вчити їх ефективно реагувати в різних ситуаціях. Крім того, формування навичок безпеки в дошкільному віці допомагає підготувати малюків до шкільного життя, де вони зустрінуть нові виклики та стануть більш відповідальними за своє благополуччя.

Закон України «Про дошкільну освіту» визначає, що заклад дошкільної освіти гарантує право дитини на охорону здоров'я та здоровий спосіб життя, забезпечуючи створення умов для безпечного проживання дітей, раціонального харчування. При цьому підкреслюється, що здоров'я, його охорона та зміцнення, а також безпека дітей є стратегічним пріоритетом у діяльності закладів дошкільної освіти [3].

Для забезпечення гармонійного розвитку особистості з перших років життя необхідно формувати усвідомлення важливості свого життя та бережливого ставлення до власного здоров'я, саме тому наукові дослідження з питань розвитку навичок безпеки важливі. Це дозволить максимально ефективно підготувати вихованців до життя та допоможе уникнути травматичних ситуацій.

Метою статті є аналіз особливостей формування поведінкових стратегій безпеки у старшому дошкільному віці.

Основним завданням формування безпечної поведінки в здобувачів дошкільної освіти є стимулювання їхньої самостійності і відповідальності, оскільки безпека передбачає і здоров'язберігаючу поведінку. Ці принципи підтримують вчені, такі як А. Богуш, І. Бех, Т. Зубок, Л.Калуська, Л.Карнаух, О.Карпенко, О.Кононко, Л.Лохвицька, Л.Якименко і інші, які визначають формування безпечної поведінки як спеціально спрямовану діяльність педагогів для надання вихованцям знань, умінь та мотивів щодо правил безпеки [4, с.27].

Безпека в контексті наукових досліджень охоплює не лише знання, засвоєні дітьми, але й їхню здатність правильно реагувати в різних ситуаціях. Вона є цілісною системою знань та уявлень про захист життя і діяльності особистості, включаючи готовність адекватно реагувати на небезпечні фактори природного або штучного характеру. Поняття безпеки життєдіяльності також охоплює розуміння важливості власного здоров'я та заходи для його збереження і зміцнення, що формуються з дитинства.

Базовий компонент дошкільної освіти у напрямі «Особистість дитини» визначає ключові аспекти безпеки життєдіяльності, які включають необхідні знання, які дитина повинна засвоїти щодо основ безпечної поведінки в оточуючому середовищі. Ці аспекти охоплюють розрізнення понять «безпечне» і «небезпечне», розуміння важливості безпеки для власного та інших життів, зокрема під час повітряних тривог, а також знання правил спілкування з незнайомими людьми, поведінки на дорозі, вміння користування різними предметами [2].

Робота з дітьми старшого дошкільного віку включає створення безпечного середовища з урахуванням фізичних, психічних і соціальних аспектів, навчання безпечної поведінки і контроль за отриманими знаннями і навичками. Цей період характеризується значним зростанням когнітивних, мовленнєвих, соціальних і фізичних здібностей, що відкриває широкі можливості для формування у здобувачів усвідомленого ставлення до правил безпеки та розвитку навичок

безпеки життєдіяльності, оскільки діти є відкритими до навчання та засвоєння нових знань. Паралельно в процесі розвитку відбуваються значні зміни, які стосуються також емоційного та фізичного розвитку. З одного боку, покращення розуміння та контроль над власними емоціями допомагає дітям залишатися спокійними та сконцентованими навіть у складних чи потенційно небезпечних ситуаціях. З іншого боку, фізичний розвиток, особливо покращення координації рухів та моторики, відіграє не менш важливу роль у забезпеченні безпеки дитини [1, с.16].

У період старшого дошкільного віку діти активно розвиваються не тільки фізично та емоційно, але й соціально. Соціальний розвиток у старшому дошкільному віці відіграє критичну роль у формуванні основ безпечної поведінки. Розвиваючи здатність до співпраці, емпатію та розуміння соціальних ролей, вихованці набувають важливих навичок, які допоможуть їм уникати небезпек та захищати себе та інших в різноманітних ситуаціях.

Організація педагогічної роботи, спрямованої на розвиток у дітей усвідомлення особистої безпеки і базових навичок самозахисту, передбачає включення декількох елементів: ознайомлення з можливими джерелами небезпеки в різних середовищах; розуміння причин, що можуть призвести до небезпечних ситуацій; освіта з питань ефективного запобігання таким ситуаціям; ознайомлення з потенційними наслідками ігнорування правил безпеки.

Отже, проаналізувавши наукову літературу, можна зробити висновок, що в період старшого дошкільного віку відбувається значний розвиток, який безпосередньо впливає на спроможність вихованців засвоювати важливі навички безпеки. З урахуванням цих особливостей ключем до успішного формування у дітей вказаної вікової категорії навичок безпеки життєдіяльності є комплексний підхід, який охоплює організацію безпечного освітнього середовища, застосування інтерактивних методів навчання, залучення батьків та активне залучення дітей в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Т. Т., Панченко І. В. Використання різних методів та прийомів у формуванні практичних навичок з безпеки життєдіяльності у дітей 6 року життя. *Безпека життєдіяльності*. 2016. № 12. С. 15–17.

2. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Корнєєва О.Л., Лисенко Г. М., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С. Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України Піроженко Т. О. 2021. Режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2020/21.12/bazovyy%20komponent%20doshkillya.pdf>

3. Закон України «Про дошкільну освіту» : за станом на 25 листопада 2017 року. Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парламентське видавництво, 2017. 31 с.

4. Карпенко О., Загоруйко Л. Безпека життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово». 2016. С. 24–43.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

*Анна-Марія Турянська,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

З кожними новими напрацюваннями в теорії обдарованості спостерігається тенденція в розробці досліджуваної проблеми трьох основних напрямів, а саме:

- обдарованість залежить від умов життя та системи виховання дітей у певному соціумі – соціогенний підхід;
- обдарованість зумовлена природними чинниками – біогенний підхід;
- обдарованість визначається ціннісними змістами індивідуальної свідомості – аксіологічний підхід [4].

Як засвідчують результати дослідження обдарованість розвивається у процесі виховання, навчання, трудової діяльності, і залежить від умов матеріального життя суспільства, його культури, суспільних відносин.

Незважаючи на велику кількість експериментальних досліджень досвід роботи з обдарованими дітьми, у світовій практиці немає єдиного підходу до визначення поняття “обдарованість”, до розробки загальноприйнятої концепції обдарованості.

Сучасні дослідження науковців (В. Клименка, В. Костіва, Л. Міщихи, Євтуха М., Волощука І., Носко М., Тадеєва П. та ін.) найбільшу увагу приділяють розрізненні відповідних особистісних властивостей в системі обдарованості – креативна та творча складова, що впливає на подальший розвиток особистості.

Спочатку дослідники вважали, що необхідно розрізняти академічну обдарованість, творчу обдарованість і креативну обдарованість, кожна з яких особливо відображає характеристики обдарованої особистості. До академічної обдарованості О. Буров, заступник директора Інституту обдарованої дитини НАПН України, відносить: вміння легко і швидко отримувати нову інформацію, засвоювати її, причому незалежно від предметної області, тобто вчитися. Особливості пізнавальної сфери дитини (мислення, пам'ять, увага), деякі особливості їхньої мотивації такі, що роблять вчення для них досить легким і навіть цікавим та приємним [1].

Автор відрізняє інтелектуальну й академічну обдарованість особистості: інтелектуали обов'язково самостійні в мисленні – критичні, мають потребою в розумінні й осмисленні світу, здатністю самостійно виходити на глобальне, філософське осмислення складних інтелектуальних проблем [1]; а академічно обдаровані діти – зірки навчання, це свого роду блискучі професіонали

шкільного і студентського життя; академічна обдарованість більш адаптивна, слугує для пристосування та відповідності вимогам середовища.

Для академічної обдарованості, на думку О. Букова, значущими є такі складові: когнітивні здібності, достатньо розвинуті інтелектуальні здібності, мотивація, довготривала пам'ять, швидке засвоєння нових знань незалежно від їх природи [1]/

І. Круковська, аналізуючи різні види обдарованості, виокремлює ще такі види обдарованості: 1) художню; 2) загальну інтелектуальну та академічну; 3) творчу; 4) лідерську; 5) практичну обдарованість [4]. На її думку, художня обдарованість підтримується і розвивається в спеціальних школах, реалізує високі досягнення в галузі художньої творчості і виконавської майстерності в живописі, музиці, скульптурі тощо. У зв'язку із визначенням цього виду обдарованості виявляється проблема реалізації діяльнісного потенціалу дітей у художній сфері, оскільки у дітей, що володіють художньою обдарованістю, зазвичай, залишається мало можливостей для успішного навчання. Такі діти часто потребують індивідуальних програм навчання. Діти і молодь, які характеризуються академічною обдарованістю, легко опановують головні поняття шкільних дисциплін, ефективно запам'ятовують і зберігають інформацію. Здатності переробки інформації дають їм змогу досягати успіху в багатьох галузях знань.

На думку дослідників, у системі видів обдарованості є певний центральний елемент, який визначає актуалізацію інших видів обдарованості. Цей висновок передбачає проведення більш повних і ґрунтовних теоретичних і практичних досліджень щодо виявлення “центральної ланки” системи дитячих обдарувань [4].

На думку О. Микитин, визначення спільних та відмінних рис таких окремих інтегральних властивостей особистості, як креативності і творчості, складає нині важливу проблему, оскільки до цього часу у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці по-різному трактують ці два соціально-психологічні феномени.

Спробу вирішення цього питання зроблено авторською групою (за керівництва В. Костіва) на початку XXI ст. [2.], а саме креативна культура особистості, – це окреме особистісне утворення, що виступає окремою інтегральною властивістю особистості. Тобто, так само, як і інтелектуальна чи творча обдарованість людини.

Отож, за результатами досліджень обдарованості науковці розрізняють основні напрями вивчення: інтелектуальну складову, творчу та креативну, а також виокремлюють різні види спеціальної обдарованості – в живописі, у музиці, декоративно-прикладному мистецтві, у спортивних чи інших видах діяльності.

Дослідники вважають, що вплив ранньої обдарованості дитини на формування особистості забезпечується низкою умов: рівнем розвитку інтересу (його силою, глибиною, стійкістю); характером (різнобічними, широкими інтересами, локальними-стрижневими або різнобічними інтересами з виділенням основного); місцем пізнавального інтересу серед інших мотивів, їх взаємодією; своєрідністю інтересу в пізнавальному процесі; зв'язком із життєвими планами й перспективами.

Список використаних джерел:

1. Карабаєва І. І. Підтримка обдарованих дошкільників – стратегія розвитку творчого потенціалу дітей. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології обдарованості: [збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименко та Р. О. Семенової]. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. Т.6, Вип. 3., 2008. С. 128–29.
2. Костів В. Адаптація дошкільників до комунікативної взаємодії в умовах дошкільної групи як науково-педагогічна проблема / В. Костів, У. Варцаба // Культура. Особистість. Соціум : інформаційний бюлетень. – Івано-Франківськ : ННЦ ППВШ, 2016. – Вип. 2. – С. 63–66.
3. Лазарович Н. Обдарованість у дошкільному віці: Навчально-методичний посібник. – Берегово, ПНВЗ «Галицька академія», 2009. – 220с.

4. Лазарович Н. Природа – джерело обдарованості. – Програма розвитку інтелектуальних та творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. – Івано-Франківськ, 2006. – 31 с.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія БОЙЧУК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії
та методики дошкільної і спеціальної освіти*

Сучасні вимоги до освіти диктують необхідність постійного вдосконалення професійної компетентності педагогів. Одним із найефективніших методів досягнення цієї мети є науково-методична робота. Нетрадиційні форми науково-методичної роботи приваблюють все більше уваги через свою здатність адаптуватися до швидкоплинних змін у сфері освіти, а також можливість пропонувати інноваційні підходи й рішення для розвитку навчального процесу та педагогічної майстерності.

Традиційні форми методичної роботи в багатьох випадках уже неефективні, їм не вистачає інтерактивності, креативності та практичної спрямованості. Тому потрібні нові підходи, щоб залучити педагогів та покращити ефективність їхнього викладання дітям, а також для заохочення вихователів до постійного вдосконалення своїх професійних навичок, щоб забезпечувати якісну освіту для своїх вихованців. Вирішити цю проблему можуть нетрадиційні форми науково-методичної роботи.

Вчені сьогодення, описуючи умови підвищення ефективності освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, з'ясовують особливості методичної роботи та висвітлюють ефективні форми її організації - А. Богомаз, Н. Ганжа; описують у своїх працях методи діагностики рівня професійної компетентності вихователя - І. Романюк, Л. Швайка [4]; пропонують шляхи покращення управлінням науково-методичною роботою- З. Гирич, С. Івах, Л. Калуська [3], Н. Корогод, К. Крутій, В. Прасол та ін. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень та праць про різноманітні підходи до проблем організації нетрадиційних форм методичної роботи в закладах дошкільної освіти, деякі питання залишаються дискусійними, а також є питання, які потребують постійного оновлення і вивчення.

Методична робота в закладі дошкільної освіти (ЗДО) орієнтована на здобуття педагогами вищої професійної освіти, підвищення кваліфікації, обмін передовим педагогічним досвідом через наукові та науково-методичні публікації, участь у професійних конкурсах, конференціях, а також підвищення рівня методичного забезпечення [1].

Методична робота в закладі дошкільної освіти – це систематична колективна й індивідуальна діяльність педагогічних кадрів, спрямована на підвищення їхнього науково-теоретичного, загальнокультурного рівня, психолого-педагогічної підготовки і професійної майстерності[2].

Методична діяльність вихователів ЗДО як напрям їхньої професійної діяльності може здійснюватися в різних напрямках: здобуття вищої професійної освіти або професійна перепідготовка кадрів, проходження курсів підвищення кваліфікації, висвітлення педагогічного досвіду через публікації та участь в конкурсах, науково-практичних конференціях, підвищення методичного забезпечення ЗДО[4].

Нетрадиційні форми науково-методичної роботи – це інноваційні методи та підходи до професійного розвитку педагогів, які дозволяють їм отримувати знання та навички в цікавій, інтерактивній та невимушеній атмосфері. Вони

пропонують нові підходи до професійного розвитку педагогів, роблячи його більш динамічним, цікавим та результативним.

Переваги використання нетрадиційних форм у науково-методичній роботі ЗДО:

- **Підвищення мотивації та зацікавленості педагогів:** нетрадиційні форми науково-методичної роботи роблять процес навчання більш цікавим та захопливим, що стимулює педагогів до постійного самовдосконалення.

- **Розвиток творчого потенціалу та креативності:** сприяння розвитку нестандартного мислення, креативності та вміння знаходити нові рішення.

- **Вдосконалення навичок самопрезентації та комунікації:** використання нетрадиційних форм дає можливість педагогам вчитися презентувати себе та свої ідеї, а також ефективно спілкуватися з колегами та батьками.

- **Обмін досвідом та ідеями:** створення сприятливих умов для обміну досвідом та ідеями з колегами з різних регіонів та країн.

- **Підвищення якості освітнього процесу:** вдосконалення знань, умінь та навичок педагогів сприяє підвищенню якості освітнього процесу в ЗДО.

До нетрадиційних форм організації науково-методичної роботи відносять:[1]

1. **Акваріум** - ділова гра, яка вимагає наступного плану: сформувати групу з найкомпетентніших працівників, які мають досвід у розгляданні проблеми і запропонувати кожній групі місце за окремим столом у центрі приміщення.

2. **Ділові ігри** - нетрадиційна форма організації методичної роботи, яка дозволяє проявляти творчу ініціативу, забезпечувати високий рівень засвоєння теоретичних знань і професійних умінь.

3. **Діалогічна пара** - більше жанр, ніж форма організації діяльності. Можна використовувати метод «акваріум» для навчання педагогів у режимі діалогу.

4. **Колективні презентації** - це спосіб представлення матеріалу, коли кілька (троє або більше) осіб разом (по черзі) повідомляють інформацію аудиторії

5. **Майстер-класи** - спосіб передачі педагогічного досвіду шляхом особистого, обговореного демонстрування методів роботи.

6. **Методичний ринг** - форма методичної роботи, яка сприяє вдосконаленню знань та є однією з форм педагогічної самоосвіти, а також діяльністю всього колективу для вирішення проблем, які виникають у закладі освіти.

7. **Методичні посиденьки** - метод роботи, який допомагає створити позитивний психологічний клімат для групи слухачів і допомогти їм краще зрозуміти педагогічну проблему.

8. **Проблемний стіл** - тип методичної роботи, який стимулює педагогічних працівників до самоосвіти та пошуку нових, ефективних методів роботи.

9. **Педагогічний клуб** — це інноваційна форма спілкування вихователів, яка керується та контролюється самими педагогами та має на меті залучити вихователів до спільних громадських, професійних і особистих цілей.

10. **Психолого-педагогічний брейнстормінг** — різновид дискусії, це змагання різних методичних ідей для вирішення однієї і тієї ж проблеми.

Кожна з цих форм має свої переваги та особливості, але разом вони створюють міцну основу для розвитку професійних компетентностей вихователів, викликаючи у них зацікавленість та мотивацію до саморозвитку.

Реальні приклади демонструють, як застосування нетрадиційних форм науково-методичної роботи дозволяє значно підвищити рівень професійних компетенцій вихователів.

Отже, науково-методична діяльність в ЗДО — це цілісна, система взаємопов'язаних заходів і дій, що спрямовані на підвищення профкомпетентності кожного вихователя, розвиток творчого потенціалу колективу педагогів в цілому, а в підсумку — на досягнення ефективних

результатів навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку. Це необхідна складова діяльності дошкільного закладу, що базується на досягненнях науки, передового досвіду і конкретному аналізі проблем фахівців дошкільної освіти, призначена підтримувати педагогічні інновації, покращувати якість педагогічного процесу в ЗДО.[5]

Нетрадиційні форми науково-методичної роботи в закладах освіти відкривають широкі можливості для поліпшення якості освітнього процесу. Вони дозволяють більш ефективно залучити учнів до навчання, розвинути в їх критичне мислення і творчі здібності.

Втім, для успішного застосування цих методів необхідна системна підготовка та підтримка вчителів, а також відповідна матеріально-технічна база і методичне забезпечення.

Якщо ці умови будуть виконані, то нетрадиційні форми науково-методичної роботи матимуть всі шанси стати вагомим внеском у розвиток сучасної освіти.

Список використаних джерел

1. Науково-методична робота в дошкільному навчальному закладі: методичний посібник / уклад. О. В. Безпалько, Т. В. Воробйова, О. М. Гончаренко та ін. - К.: Видавничий дім «Школа», 2018. - 224 с.]
2. Богуш А. Методична робота в закладах дошкільної освіти: навч. посіб. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 200 с.
3. Калуська Л. Нові підходи до методичної роботи в ДНЗ / Л. Калуська // Дошкільне виховання. – 2005. – № 11. – С. 10 – 11.
4. Методична робота в ДНЗ / Упоряд. Л.А. Швайка. – Х.: Основа, 2007. – 288 с.
5. Удовиченко І. Роль методичної роботи в підвищенні професійної підготовки вчителя / І.В. Удовиченко.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Надія КУХТАРУК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник - Лазарович Н.Б,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному світі інформаційні технології впливають на всі сфери життя, у тому числі на освіту. Використання комп'ютерів, планшетів та інших електронних пристроїв стає все більш поширеним і в дошкільній освіті. Зростання зацікавленості у використанні інформаційно-комп'ютерних технологій у дошкільних навчальних закладах відображається у прагненні використовувати ці засоби для покращення процесу навчання та розвитку дітей.

Однією з ключових областей, в якій інформаційні технології можуть мати значний вплив, є логіко-математичний розвиток дітей старшого дошкільного віку. Цей період розвитку визначає основи для подальшого успіху в навчанні, і саме тут формуються фундаментальні навички у різних аспектах, включаючи логіку та математику.

Аналіз досліджень. Як вітчизняні так і зарубіжні науковці займалися вивченням різних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій: Д.Белл, В.Гавловський, Д.Лайон, В.Цимбалюк, В.Дивак та ін. Дослідження і розвиток елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку висвітлено в роботах: Т.Степанової, М.Машовець, О.Фунтікової, Л.Зайцевої, Т. Коваль, О. Ляшенка, О.Співаковського та ін. Однією з актуальних науково-педагогічних проблем сьогодення є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у галузь дошкільної освіти.

Мета статті є теоретично обґрунтувати та практично перевірити вплив інформаційно-комп'ютерних технологій на логіко-математичний розвиток дітей старшого дошкільного віку.

Виходячи з мети дослідження, були поставлені наступні завдання: розглянути особливості використання інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі дошкільного закладу; охарактеризувати класифікацію інформаційних технологій, що використовуються в галузі дошкільної освіти; описати особливості психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку у ситуаціях використання ІКТ; провести експериментальне дослідження визначення рівня логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку засобами інформаційно-комп'ютерних технологій; проаналізувати та інтерпретувати результати дослідження; з'ясувати позитивні та негативні наслідки впливу ІКТ на дітей старшого дошкільного віку

Виклад основного матеріалу. У роботі проводиться аналіз сучасних підходів до навчання логіко-математичних концепцій у дітей дошкільного віку, зокрема роль інформаційно-комп'ютерних технологій у цьому процесі. На основі теоретичних досліджень та експериментального дослідження розробляються рекомендації щодо оптимального використання комп'ютерних програм, ігор та інтерактивних матеріалів для підвищення рівня логіко-математичного розвитку у дітей старшого дошкільного віку. Дослідження базується на методах спостереження, анкетування та експериментального аналізу результатів навчання.

Здатність дошкільників розмірковувати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, обчислювати, класифікувати, упорядковувати речі та висувати елементарні гіпотези є доказом їхньої здатності до розумової діяльності. При цьому важливо, щоб діти зрозуміли, що математичні поняття представляють реальний світ, а не просто існують. Педагогічні команди постійно шукають нові способи покращення освітнього процесу, забезпечення його ефективності та підвищення якості. Одним із сучасних інструментів, якими діти можуть користуватися в дошкільному закладі, є комп'ютер, який сприяє їхньому інтелектуальному розвитку

Як видно, теорія та практика використання комп'ютерних технологій у дошкільному навчанні не достатньо досліджена. Не визначено, як використання ІКТ сприяє розвитку елементарних математичних навичок у дітей дошкільного віку. Крім того, не існує загальноприйнятої класифікації комп'ютерних навчальних програм, які спрямовані на розвиток логіко-математичного мислення дітей дошкільного віку.

Комп'ютерні технології є важливими для навчання, оскільки вони вносять у заняття новизну за змістом і формою викладу. Це дозволяє швидко опрацювати велику кількість матеріалу, по-новому його засвоїти, викликати інтерес і поглиблювати здобуті знання.

Отже, зазначимо, що комп'ютерні технології навчання впевнено розширюють свій вплив на освітній простір дошкільної освіти. Їхня користь полягає в наступному: навчальний матеріал представлено в ігровій формі, що відповідає провідному виду діяльності дітей дошкільного віку — грі; привернути увагу дітей дошкільного віку за допомогою мультиплікаційних ефектів, звукового супроводу та рухомих елементів; стимулювати пізнавальну активність дітей за допомогою систем заохочення після виконання завдань. У роботі з дітьми дошкільного віку КТ дозволяє використовувати мультимедійні презентації. Створення нових завдань за допомогою мультимедійних презентацій розвиває креативність педагога та підвищує його кваліфікацію. Урізноманітнюючи діяльність дітей на занятті, вихователь робить заняття більш захоплюючим і пізнавальним. Це також сприяє ефективному закріпленню навичок на комунікативному етапі роботи та забезпечує якісне завершення педагогічного впливу вихователів. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють значно розширити методи навчання.

Психологічна особливість дітей дошкільного віку полягає в тому, що вони легко переносять замітники реальних предметів у ігрові предмети, використовуючи їхні характеристики та призначення. Це пояснює їх «легке» входження в комп'ютерні ігрові ситуації та осмислене використання символів і об'єктів на екрані комп'ютера.

Комп'ютерна програма навчає дитину розумовим процесам, таким як робота з числами; обчислення та вимірювання кількості, відстані, довжини; класифікація геометричних фігур, предметів, множин; сортування за величиною, масою, об'ємом, розв'язування задач і так далі, і програма інтерактивно реагує на їхні дії. Програма виконує музичні мініатюри, відтворює звукові фрази або екранні ефекти, щоб висловити подяку за правильне виконання завдання.

Впровадження цих технологій у систему дидактичних засобів для розвитку елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку є надзвичайно важливим фактором для покращення інтелектуального, морального та естетичного розвитку дитини.

Використання нових, нестандартних методів пояснення та закріплення в ігровій формі з використанням мультимедійних матеріалів підвищує мимовільну увагу дітей, розвиває довільну увагу та збільшує обсяг матеріалу, який можна вивчити. Заняття стають насиченими й захоплюючими, оскільки матеріал, який пропонується, містить елементи надзвичайно дивного, несподіваного, що викликає інтерес у дітей до навчання та сприяє розвитку розумових здібностей, а також створенню позитивної емоційної атмосфери.

Висновки. Можна зазначити, що роль інформаційно-комп'ютерних технологій та значення у навчально-виховному процесі стає все більш важливою. ІКТ відкривають нові можливості для стимулювання психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, надаючи засоби для підвищення якості освіти та розвитку різних аспектів їхньої особистості.

Класифікація інформаційних технологій, що використовуються в дошкільній освіті, допомагає систематизувати різноманітні ресурси та засоби, що сприяють навчанню та розвитку дітей. Вона дозволяє ефективно використовувати ці технології з урахуванням особливостей розвитку та потреб дітей. Особливості психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку у ситуаціях використання ІКТ підкреслюють необхідність інтеграції технологій у навчальний процес. Важливо забезпечити збалансований підхід, який враховує індивідуальні потреби та можливості кожної дитини.

Таким чином, використання інформаційно-комп'ютерних технологій у дошкільній освіті відкриває нові перспективи для розвитку дітей, але вимагає уважного планування, адаптації до конкретного середовища та врахування специфіки вікових особливостей розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Баглаєва Н. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників / Н.І.Баглаєва // Дошкільне виховання.–1999.–№ 7
2. Гавриленко О. В. Навчання дітей дошкільного віку основ комп'ютерної грамотності [Текст] / Олена Гавриленко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 1. – С. 37-46.
3. Дяченко С.В. Методика використання персонального комп'ютера в дошкільних закладах: Методичні рекомендації до лабораторного практикуму з дисципліни "Методика застосування комп'ютерної техніки в допоміжних закладах" для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Дошкільне виховання" / С.В. Дяченко, Державний заклад "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка". – Луганськ: Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2008. – 68с.
4. Іванова О. В. Підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності педагогів [Текст] / Олена Іванова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 2. – С. 22 – 30.

ВПЛИВ КАЗОК НА ЕКОЛОГІЧНУ СВІДОМІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Лілія ВОЙЦЬКА,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лариса КРУЛЬ,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Базовий компонент дошкільної освіти охоплює питання цілісного розвитку особистості та передбачає, що педагоги ЗДО самостійно обирають зміст, методи та прийоми освітньої діяльності [1]. З одного боку, їхнє головне завдання – допомогти дитині здобути базові знання, розвинути навички та компетенції, розширити власний досвід. З іншого боку, слід застосовувати індивідуальний підхід, щоб визначити навантаження в пізнавальній сфері особистості з урахуванням вікових та індивідуальних, фізіологічних і психологічних особливостей розвитку, і задовольнити її потреби без шкоди для здоров'я.

Тому пізнання себе, людей і навколишнього світу має відбуватися в прийнятній і доступній для дітей формі, що має підвищувати їхній інтерес до нового і сприяти особистісному розвитку та саморозвитку. Це передбачає використання на практиці яскравих образів, які впливають на сенсорну сферу дітей дошкільного віку та підтримують пам'ять. Казки пропонують дітям яскраві образи світу і є ефективним навчальним та розвиваючим інструментом.

На цьому наголошують у своїх дослідженнях вчені, які виокремлюють позитивний вплив казок на екологічне виховання дошкільників, а саме: Г. Беленька, Н. Горобаха, Н. Лисенко, О.Половіна, З. Плохій та ін. Вчені підкреслюють, що казкові світи цікаві, захоплюючі, сповнені чудес і таємниць і здатні притягувати сприйняття і фантазії дітей дошкільного віку [2; 3; 4].

На думку дослідників, сьогодні нам не залишається нічого іншого, як звернутися до народної мудрості, яка протягом тисячоліть накопичувала цінний досвід. Іншими словами, найефективнішими формами виховання залишаються ігри, вправи та казки. Натомість необхідність об'єднуючого впливу на інтелектуальну, емоційну та діяльнісну сфери в процесі екологічного виховання дітей дошкільного віку робить використання дитячої художньої літератури реальністю.

У контексті екологічного виховання дошкільників доречно використовувати казки Г. Барвінок, Г. Беленької, Б. Грінченка, Н. Забіли, О. Іваненко, С. Могилевської, Л. Українки. Окрім того, на практиці доцільно використовувати й інші казки, до прикладу, ті, що розкривають вплив людини на

природу, потребу бути відповідальною, берегти її (В. Сухомлинський «Камінь», О. Іваненко «Кисличка»). Вивчення перелічених казок передбачає проведення бесід, роздумів над вчинками героїв, висловлювання власної думки та пояснення, попереднє спостереження за природними явищами.

В екологічному вихованні дітей дошкільного віку використовуються різні методи і прийоми. Це ігри з природним матеріалом, спостереження, практична та суспільно корисна праця, екскурсії, експерименти, словесні методи (бесіди, розповіді, читання дитячої літератури про природу) та творча діяльність. Слід зазначити, що словесні методи є одними з найбільш часто використовуваних і підкріплених методів і відіграють роль у швидкому розпізнаванні інформації, її чіткому викладенні, поясненні тощо. Казки в українській літературі мають особливе значення, оскільки вони здатні донести наукові знання, занурюючи дітей у світ фантазії, краси, дива та казкових образів. Казки мають значний вплив на психічний стан, психологічну та емоційну сферу дітей, розвивають образне та творче мислення, збагачують їхній досвід.

Казки є однією з найважливіших форм екологічного виховання. Тому ми виділяємо екологічні казки, які мають екологічний зміст і спрямованість та заохочують дітей до екологічно правильної поведінки. Казки особливо цінні для дітей дошкільного віку, які можуть пізнавати світ через їхніх героїв та персонажів. Особлива місія дитячих казок – розширювати і поглиблювати знання дітей про природні явища, природні об'єкти і красу природи, формувати розуміння різних зв'язків у природі, розвивати позитивне ставлення до навколишнього світу і всього живого, прищеплювати цінності, які мотивують до участі в природоохоронній діяльності. Суть його використання полягає у послідовному формуванні уявлень про природні об'єкти та явища, формуванні уявлень про зв'язки природного світу та розвитку позитивних емоцій і ціннісного ставлення до природи [3]. Умовно можна поділити казки на:

- народні, фольклорні;
- авторські (художня література для дітей).

Народні казки, зокрема відтворюють шанобливе людини до тваринного й рослинного світу, розкривають її вплив на природу та подвиги («Казка про Івана Голика і його брата», «Про бідного парубка і царівну» та ін.).

Використання казок в екологічній освіті має переваги над іншими методами та прийомами:

- казки підвищують пізнавальний інтерес дітей завдяки уяві та фантазії;
- казки відтворюють різні аспекти природного довкілля та впливають на пізнавальний, емоційний, сенсорний та інтелектуальний розвиток особистості.
- позитивно впливають на естетичні уподобання та емоційний розвиток дошкільників, формують практичні навички та виховують почуття поваги і любові до живих істот;
- казки розширюють світогляд дошкільнят, поглиблюють їхні уявлення про навколишній світ, взаємовідносини з людьми та природою;
- емоційне забарвлення персонажів казок допомагає дошкільникам формувати емоційне ставлення до зображуваних людей, подій та явищ;
- сформовані емоційні ставлення дошкільників використовуються в практичній діяльності (повсякденна взаємодія з природою) для закріплення стійких установок позитивних почуттів і ціннісного ставлення до довкілля, природних ресурсів, рослинного і тваринного світу.

Загалом через казки діти мають змогу зрозуміти різні події та явища відповідно до своїх вікових, індивідуальних особливостей та здібностей, усвідомити власну значущість та необхідність брати на себе відповідальність за власні вчинки.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovooho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бєленька Г.В., Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2018. 128 с.

3. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навч.-методич. посіб. Київ: Слово, 2015. 352 с.

4. Половіна О.А., Гаращенко Л.В. Формування еколого-природничої компетенції дітей дошкільного віку: здоров'язбережувальний підхід. *Молодий вчений*. Київ: КУ імені Б. Грінченка. 2018. № 8.1. С. 47-52.

МІЖОСОБИСТІСНІ КОНФЛІКТИ В КОЛЕКТИВІ ЗДО: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ПЕРЕДУМОВИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИРІШЕННЯ

Вікторія КУЧИК

*І курс, ОР магістр, факультет дошкільної освіти
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
науковий керівник – Малихіна О.Є.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Однією з умов успішної реалізації освітньої діяльності закладу дошкільної освіти є злагоджена робота педагогічного колективу, що істотною мірою залежить від здатності вихователів запобігати та вирішувати міжособистісні конфлікти.

До вивчення конфліктів в педагогічному колективі закладу освіти зверталися В. Волик, Н. Волкова, О. Грейліс, А. Желєзняк, М. Елькін, А. Колесник, О. Мельниченко, Л. Пастух, М. Шопша та інші. В їх дослідженнях розглядаються поняття, специфічні особливості міжособистісних конфліктів у закладах освіти, фактори та причини їх виникнення, шляхи профілактики та вирішення.

Слово «конфлікт» походить від латинського *conflictus*, що перекладається як «зіткнення». Конфлікт – це зіткнення протилежних інтересів, поглядів, переконань суб'єктів спілкування. Він є найбільш деструктивним способом розвитку і вирішення протиріч, що виникають у процесі соціальної взаємодії, або боротьбою різних підструктур особистості.

У науковій літературі існують різні класифікації конфліктів, критеріями для їх виокремлення є: кількість учасників, значення для групи, рівень виразності конфлітного протистояння, зачеплені потреби, спосіб розв'язання тощо.

Відповідно до кількості учасників конфлікти поділяють на міжособистісні, групові та внутрішньоособистісні. У міжособистісному конфлікті зіткнення починається від моменту, коли одна сторона вирішує, що домагання другої сторони суперечать її власним. Подібна взаємовиключеність залежить від того, якою мірою наявні альтернативи могли б задовольнити домагання обох сторін. Чим менш наявні альтернативи відповідають домаганням сторін, тим серйознішим буде конфлікт. Конфлікт вважається особливо гострим, коли одна сторона розглядає свої домагання як законні чи справедливі [2].

Конфлікти в педагогічному колективі за своєю природою належать до міжособистісних. В. Волик виокремлює такі причини їх виникнення в колективі ЗДО, як: «наявність конкуренції, бажання різними шляхами підвищити свій рейтинг в очах дітей і батьків, колег чи керівництва; професійна деформація працівників, що мають великий стаж роботи; емоційне вигоряння деяких педагогів; нерівномірний розподіл обов'язків; нерівномірне матеріальне заохочення у вигляді премій; індивідуально-психологічні особливості вихователів; ігнорування професійних обов'язків; самоствердження одних працівників через приниження гідності інших» [1, с. 173-174]. А. Колесник серед причин виникнення конфліктів в діяльності педагогів виокремлює: особистісні якості працівників закладу освіти, особливості стилю роботи керівника, відсутність педагогічно доцільних стосунків з суб'єктами освітнього процесу (колегами, батьками тощо) [3].

Вміння розв'язувати конфліктні ситуації належать до комунікативних здібностей, що є складовою професійної культури вихователя. Високий рівень їх розвитку, уміння правильно реагувати в складних ситуаціях в закладі освіти й поза його межами визначає професіоналізм педагога, а також уміння зберегти власне здоров'я. Навички конструктивної поведінки вихователя в конфліктних ситуаціях виступають як техніка його «особистої психологічної безпеки» у

професійній діяльності, тому кожному педагогу слід знати про психологічну природу конфлікту, його структуру, ефективні способи його профілактики та вирішення.

Серед найбільш адекватних методів профілактики конфліктів виокремлюють такі, як: рання діагностика конфлікту й виявлення його причин, з метою запобігання його розростання; позбавлення негативних емоцій через види діяльності, що не заподіють шкоди опонентові; зміна характеру сприйняття учасників конфлікту; метод послідовних взаємних вчинків; перемовини учасників конфлікту; звернення до посередника.

Виокремлюють 3 підходи до врегулювання конфлікту:

1. Одна або обидві сторони прагнуть перемоги. У такому разі сторони виходять із відсутності спільних інтересів, тому кожен учасник прагне силою змусити інших підкоритися. Подібна орієнтація на перемогу спричинює насильство, але в результаті залишає проблему невирішеною.

2. Учасники конфлікту ігнорують його наявність і не діють (однобічні дії). Ігнорування наявності конфлікту, що спостерігається в цьому випадку, веде до накопичення протиріч, а потім до стихійних раптових форм його вирішення, що часто супроводжується агресією.

3. За участі третьої сторони або без неї учасники обговорюють проблему, що призвела до конфлікту для пошуку прийняттого рішення.

Таким чином, мета урегулювання конфлікту полягає в тому, щоб спрямувати учасників на пошук рішення, що задовольняло б обидві сторони.

Відомий фахівець у галузі конфліктології К. Томас зазначає, що на початкових етапах розвитку наукового вивчення конфліктів широко застосовувався термін «вирішення конфліктів», що відображав уявлення про те, що конфлікт треба вирішувати або запобігати. Метою вирішення конфліктів у такому разі розглядався певний безконфліктний стан, за якого люди працюють в повній гармонії. Однак з часом відбулася істотна зміна у ставленні фахівців до

цього аспекту дослідження конфліктів, що, за думкою К. Томаса, зумовлено такими обставинами:

- розумінням марності зусиль щодо повного позбавлення від конфліктів;
- збільшенням кола наукових праць, в яких наголошується на позитивних функціях конфлікту.

Зважаючи на це, К. Томас зауважує, що розмова має йти не про виключення конфліктів з міжособистісної взаємодії, а про управління ними. Дослідник концентрує увагу на питанні про найбільш типові форми поведінки людей в конфліктних ситуаціях характерні для людей, виокремлення з них найбільш конструктивних та пошук шляхів стимулювання продуктивного поведіння. Для опису типів поведінки людей в конфліктних ситуаціях він застосував двовимірну модель, основними параметрами в якій є спрямованість суб'єкта на власні інтереси або на інтереси свого партнера. Відповідно до цих двох способів вимірювання К. Томас виділяє наступні способи регулювання конфліктів: суперництво (боротьба, конкуренція, змагання); співпраця (співробітництво, кооперація); компроміс; уникнення (ухиляння); пристосування (поступливість) [4].

Автор зауважує, що за ухиляння від конфлікту жодна зі сторін не досягає успіху; за таких форм поведінки, як конкуренція, пристосування і компроміс, або один учасник виявляється у виграші, а інший програє, або програють обидва, бо йдуть на компромісні поступки. І тільки за співпраці обидві сторони опиняються в ситуації виграшу, тому цей стиль розглядається як найбільш конструктивний з погляду вирішення конфлікту.

З метою вивчення у вихователів домінуючих стилів поведінки у конфлікті нами було проведене дослідження, в якому взяли участь 8 вихователів Комунального закладу «Лозівський ліцей № 10» (дошкільний підрозділ). Для визначення особливостей поведінки особистості під час конфліктної ситуації нами був використаний опитувальник The Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument, TKI [5].

Отримані результати дослідження та їх аналіз показує, що в педагогічному колективі у 37,5% вихователів типовим стилем поведінки в конфлікті є пристосування; 25% - співпраця; 25 % - компроміс; 12,5 % - уникнення; 0 % - суперництво. Отже, результати показують, що лише для 25% вихователів домінуючим є стиль співробітництва, який розглядається як найбільш продуктивний щодо вирішення конфліктами.

Отже, профілактика та вирішення міжособистісних конфліктів в закладі дошкільної освіти є однією з умов успішності реалізації його освітньої діяльності, що потребує підвищення конфліктологічної культури вихователів. Перспективою подальшого розвідок у вивченні даної теми вважаємо експериментальне дослідження з розвитку готовності вихователів до профілактики та вирішення міжособистісних конфліктів у ЗДО.

Список використаних джерел

1. Волик В. Конфліктні ситуації у педагогічному колективі ЗДО та методи їх вирішення. *Society and Science: Interconnection: proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference (November 26-28, 2022). Porto, Portugal.* 2022. С. 172–176. URL : <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/1766/1795> (дата звернення: 05.04.24)
2. Засєкіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування : навч. посібник. Київ : ВСБ «Медицина», 2018. 154-155 С. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/153578336.pdf> (дата звернення: 15.04.24).
3. Колесник А. Г. Конфлікти та їх вирішення в процесі комунікативної взаємодії учасників педагогічного процесу закладу дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки.* 2020. №1 (68). С. 122-127. URL : <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-68-2020.pdf>. (дата звернення: 15.04.24).
4. Психологіс – енциклопедія практичної психології Тест Томаса – типи поведінки в конфлікті URL : http://psychologis.com.ua/test_tomasa_-_tipy_povedeniya_v_konflikte.htm. (дата звернення: 15.04.24).

5. Тест К. Томаса «Визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації»
URL: <https://osnova.com.ua/test-za-metodikoyu-k-tomasa-viznachennya-stilyu-povedinki-v-konfliktiy-situatsii/> (дата звернення: 10.04.24).

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Галина МЕЛЬНИЧУК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Неллі ЛИСЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор*

Людина і природа, які функціонують у неподільній єдності, при чому природу людина завжди розглядала джерелом матеріальних і духовних благ. Однак сьогоденні проблеми, які викликані споживацьким відношенням до довкілля, обумовлене низьким освітнім рівнем населення, формує такі стосунки, коли саме людина не лише звикає до природного середовища, а й саме змінюється під її впливом, підлаштовуючи природу під свої цілі. Людина активно трансформує екосистеми, створює штучні ландшафти, втручається у біосферу надмірними викидами отруйних речовин, поступово нищить не лише своє середовище своєю власною діяльністю, а й середовище для життя інших живих істот.

Давня проблема взаємовідносин між людством і довкіллям є процесом суспільних трансформацій, які набувають величезного значення на всіх континентах. Щоб успішно вийти з неї, людству вкрай необхідно переглянути своє відношення до природного довкілля, по-новому поглянути на життя, досягти паритетної взаємодії з природою шляхом зміни життєвих практик.

Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку є розглядаємо одним із актуальних шляхів шляхів вирішення означеної

проблеми. Екологічно грамотна дитина обізнана природними об'єктами та явищами і процесами, які відбуваються в її лоні, пізнає її закони та усвідомлює значення для життя людини, визнає необхідність збереження довкілля. Саме тому важливо здійснювати екологічне виховання і формувати таку особистість, що вмітиме жити в гармонії з природою, почуватиметься її частиною, для якої нормою життя стане дбайливе відношення до неї. І починати цей процес слід з раннього дитинства – сенситивного періоду особистісного становлення.

1. Формування первинних екологічних уявлень у дошкільників ґрунтується

на ідеях провідних учених у галузі психології (І. Бех, О. Кононко, Т. Титаренко, Т. Піроженко та ін.), педагогіки (А. Беленька, І. Карук, Н. Лисенко, Г. Тарасенко та ін.), а також авторів наукових праць щодо інноваційних підходів до сучасної освіти дітей дошкільного віку (Н. Гавриш, К. Крутій, О. Рейпольська та ін.).

Екологічне виховання вони розглядають як важливу складову екологічної освіти, що відрізняється від процесу традиційного ознайомлення дітей з природою. Відповідно, окреслюють його мету - не лише засвоєння відповідних знань, а й забезпечення його спрямованості на усвідомлення екологічної цінності природного довкілля.

2. У перші роки життя дитина розвивається пришвидшеними темпами, а, відтак, вона починає розуміти свою індивідуальну відповідальність відносно оточуючого світу; осмислює своє місце серед близьких та знайомих однолітків і дорослих людей; усвідомлено орієнтується в навколишньому предметно-природному довкіллі, визнає його цінність.

Дитина опановує знаннями про природу та основами екологічної культури, що відповідає її віковим особливостям. Завдяки інформації з різних засобів, у закладі дошкільної освіти і сім'ї, здійснюється формування першооснов природничих уявлень і екологічної культури дитини та визначається її рівень під впливом відношення членів родини до природи, що і є показниками їх загальної культури. Вплив закладу дошкільної освіти, в зв'язку з цим, визначається не

лише умовами виховання, а й особистими, професійними якостями педагогів, рівнем культури споживання природних благ усього педагогічного колективу.

Дуже важливо, щоб для кожної дитини були створені можливості для самостійної оцінки поведінки однолітків і дорослих людей в природному довкіллі, висловлювання своєї позиції щодо різних практичних ситуацій.

3. Дошкільний вік - сенситивний період розвитку всіх складових багатогранної особистості, є найбільш чутливим періодом для дитини, відкриває для себе дивовижний світ природи. Важливо створити умови для її активного самостійного пізнання та глибокого розуміння, щоб вона свідомо і відповідально, з позицій громадянської відповідальності приймала у майбутньому рішення, спрямовані на збереження природних ресурсів.

Сучасні технології надають безліч можливостей для інноваційних методів навчання та виховання. До переліку таких відносимо і технічну інновацію – флеш-картки. Саме у них ми вбачаємо важливий потенціал для створення цікавого та ефективного дидактико – розвивального простору означеним засобом навчання, який спрямовано на формування природничо-екологічної компетентності дошкільників.

Дослідження останніх років, на які ми опираємося вище, свідчать про те, що природничо-екологічна освіта дошкільників є важливою проблемою. Задля цього учені та педагоги- практики розробили ефективні методи та форми природничо-екологічного виховання. Вони покликані допомагати дітям пізнавати навколишній світ і формувати екологічно відповідальне ставлення до природи. Все вище викладене свідчить не лише про актуальність обраної нами теми дослідження, а й увиразнює його мету щодо теоретичного та практичного обґрунтування ефективності застосування флеш-карток у процесі формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку.

4. Однією із ключових складових природного довкілля, що оточує дитину змалку, є природа її рідного краю. Вона виростає в її оточенні, спілкується з її мешканцями, збагачує свій практичний досвід взаємодії та навчається берегти її об'єкти.

Природничо-екологічна компетентність є важливим аспектом гармонійного розвитку особистості дитини унаслідок формування її уявлень про природу, її властивості та взаємовідносини з нею. Означену компетентність визначаємо як сукупність знань, умінь та навичок, які обумовлюють розуміння та оцінювання природних явищ, а також свідомий вплив на навколишнє природне довкілля задля його збереження та відновлення його ресурсів.

У дітей дошкільного віку означена компетентність набуває поступового змісту щодо розвитку, спираючись на первинні уявлення, набуті шляхом сприйняття та спостереження. Важливо, щоб у цьому процесі брали участь педагоги та батьки, які сприяють активному вивченню не лише природи рідного краю, тобто на регіональному, а й на планетарному рівнях.

5. Основною складовою змістової сутності природничо-екологічної компетентності розглядаємо не лише знання про природу та її закони, а й розуміння основних природних явищ, таких як

- кругообіг води у природі;
- мінливість дня та ночі;
- екологічні фактори впливу на ріст та розвиток рослин і тварин;
- уміння спостерігати та аналізувати, розрізняти природні об'єкти та процеси;
- аналіз взаємозв'язків і взаємозалежностей у природі;
- вміння взаємодіяти з об'єктами природи, що передбачає уміння бережливо ставитися до її ресурсів, використовувати їх раціонально та дбайливо;
- адекватне сприйняття екологічних проблем, розуміння значення практичних дій, які можуть по – різному впливати на навколишнє довкілля;
- готовність приймати відповідальність за свої вчинки.

Природничо-екологічна компетентність впливає на загальний розвиток дитини і сприяє розумінню природних явищ, біологічних та екологічних процесів, що розвиває логічне та аналітичне мислення, розширює кругозір і підвищує її здатність сприймати й аналізувати нову інформацію. Розуміння

важливості дбайливого ставлення до природи та прийняття відповідальності за її стан сприяє формуванню високого рівня соціальної відповідальності дитини.

6.Формування природничо-екологічної компетентності дошкільників вирізняється низкою своїх особливостей, оскільки цей віковий період є чутливим для формування й розвитку основних уявлень та навичок щодо поведінки в природі й у сфері екології. Використання різних ігрових та експериментальних методів, які моделюють природні процеси, а це - експерименти з водою, піском та рослинами, сприяє кращому розумінню природи. Використання інтерактивних методів навчання, таких як групові дискусії, відгадування загадок чи конструювання екологічних моделей, сприяє активній участі дітей у навчальному процесі, дозволяє дітям використовувати свою уяву і творчість для створення малюнків, колажів, макетів екосистем та інших творчих робіт, закріплює їхні знання.

Умови для екологічної освіти вимагають відповідно організованих процесів адаптації та підходів до формування природничо-екологічної компетентності дошкільників. Використання відео-занять, анімацій, презентацій та інших мультимедійних ресурсів слід спрямовувати на допомогу візуалізувати природні явища та віддалені у часі та просторі різні процеси.

Використання спеціалізованих платформ дистанційного навчання, дозволяє проводити інтерактивні заняття та вправи, які також розглядаємо досить ефективним методом. Застосування симуляцій та інтерактивних вправ, в яких діти можуть експериментувати з природними об'єктами та процесами, відносимо до важливого дидактичного інструментарію, який забезпечує ефективність запропонованої нами роботи з дітьми. корисним.

Зважаючи на вікові особливості дітей дошкільників, ефективні педагогічні методи та прийом доцільно спрямовати на активізацію інтересу, розвиток спостережливості та пізнавальної активності. Це передбачає такі форми роботи:

- проведення простих експериментів, що дозволяє дітям спостерігати за природними явищами та виявляти закономірності;

- використання конструкторів, пазлів та інших розвивальних іграшок, що сприяє розвитку моторики та логічного мислення;
- використання казок та історій про природу для читання та обговорення, розповідаючи про природні явища та взаємозв'язки;
- створення природничо-екологічних альбомів, що охоплює збирання та оформлення матеріалів про природу, а це - малюнки, аплікації, фотографії, вирізки тощо), сприяє більш глибокому розумінню теми тощо.

Формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку важливе не лише для їхнього особистісного розвитку, а й для творення екологічно свідомого суспільства в цілому.

Таким чином, природничо-екологічну освіту слід розглядати перманентним процесом, що охоплює навчання, самоосвіту, накопичення досвіду та особистісний розвиток і спрямований на формування ціннісних орієнтацій, норм поведінки та опанування спеціальними знаннями з охорони природного середовища, навичками раціонального природокористування, які реалізуються шляхом організації екологічно спрямованої діяльності.

Розв'язання екологічних проблем неможливе лише зусиллями фахівців - екологів. Для ефективного досягнення основної мети — підвищення екологічної безпеки — необхідно, щоб всі громадяни, незалежно від їхнього соціального статусу, брали активну участь у цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посібник. — К. : Академвидав, 2009. — 248с. — (Серія "Альма-матер"). — Бібліогр.: с. 244-246. — ISBN 978-966-8226-79-3.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: підруч. для студ. вищ. навч. закл.. — К. : Либідь, 2008. — 848с. : іл. — ISBN 978-966-06-0490-2.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн.. — К. : Либідь, 2003. - Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. — К. : Либідь, 2003 — 280с. — ISBN 966-06-0296-0 .

4. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: монографія / [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловійова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарева]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с.
5. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст] : у 3-х частинах : навчальний посібник. Ч. 2 /
6. Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – Рек. МОН. – К. : Слово, 2021. – 360 с.
7. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст]: навч.посібник: у 3-х ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Кирста, Н. Лазарович. – К. : Слово, 2021. – 376 с.
8. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка [Текст]: підручник / Тамара Іллівна Поніманська. – Рек. МОН, 2-е вид., доп. – К. : Академвидав, 2013. – 464 с.
9. Лисенко Н.В., Мацук Л.О. Ознайомлення з природою та основи проєкологічної освіти дітей дошкільного віку. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 336с.

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія ЛОМПАС
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник –Наталія ЗАХАРАСЕВИЧ,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Реформування системи дошкільної освіти, перехід до нового стандарту, відображеного у Базовому компоненті актуалізують потреби пошуку нових форм

навчання і виховання дошкільників, як в нормі, так і з порушеннями психофізичного розвитку, які б сприяли їх особистісному розвитку.

Підготовка дитини до життя вимагає навичок логічного мислення, використання набутих знань умінь і навичок. Для дитини важливо не просто накопичувати знання, але вчитися самостійно і нестандартно міркувати, обґрунтовувати свою точку зору, самостійно приймати рішення, вирішувати завдання з багатьма варіантами розв'язання. Формування елементарних математичних уявлень в дошкільному віці є важливою умовою розумового розвитку дитини, оскільки саме під час засвоєння математичних уявлень у дитини формуються найпростіші способи розумової діяльності. Способи діяльності тут розглядаються як об'єктивна послідовність дій, які має виконати дитина для засвоєння знань.

Зміст навчання елементарних математичних уявлень дошкільників, а саме формування кількісних оцінок певних величин, знань про числа і лічбу, геометричні фігури, поділ цілого на частини, вирішує важливе завдання накопичення у дошкільнят знань про навколишню дійсність, формування навичок кількісної та просторової орієнтації [1].

Осмислення кількісних відношень виступає важливим компонентом пізнання людиною об'єктивної дійсності взагалі. Вже в дошкільному віці дитина відчуває необхідність оперувати елементарними кількісними відношеннями і поняттями в ігровій, образотворчій та трудовій діяльності, в побуті. Це підкреслює доцільність формування знань про кількісні, просторові та часові відношення вже у дошкільному віці. Крім того, пізнання кількісних відношень стимулює розвиток мислення дошкільників, інтенсифікує розумовий розвиток та пізнавальну активність, розширюючи коло знань про дійсність.

Також у дошкільників під час формування елементарних математичних уявлень розвивається вміння порівнювати, протиставляти, аналізувати, абстрагувати, робити елементарні математичні узагальнення, прості висновки. Оскільки реальні предмети та явища, що підлягають кількісному пізнанню, перебувають одночасно в різних відношеннях між собою, процес формування

початкових математичних понять передбачає порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, конкретизацію, тобто всі мисленнєві операції.

Засвоюючи математичні уявлення дитина постійно повинна перебувати у ситуації пошуку, перевірки правильності знайденого результату для підтримки зацікавленості у навчанні.

Стимулювання інтересу до пізнання кількісних, просторових, часових відношень призводить до активізації мисленнєвих операцій, сприяє виникненню запитань, збуджує до активного шукання розв'язку задач, породжує прагнення переборювати труднощі. Задля цього вихователю необхідно створювати ситуації успіху для кожної дитини, сприяти виникненню у дітей почуття радості, задоволення від успішно виконаних завдань математичного змісту.

Головними завданнями змісту початкового навчання математики у дошкільному закладі є:

- формування у дітей широкої первинної орієнтації в кількісних відношеннях навколишньої дійсності,
- розвиток інтелектуальної та емоційно-вольової готовності до навчання в школі.

З огляду на це основні програмові завдання скеровувалися на те, щоб знання і способи діяльності дитини, визначені для дошкільного періоду навчання, сприяли досягненню розвиваючого ефекту навчання, були безпосередньою передумовою становлення у майбутніх школярів наступних математичних понять і умінь. Традиційна математична програма для дошкільних закладів умовно поділяється на три напрями: уявлення і поняття, залежності і відношення, математичні дії (див. рис. 1.1) [2, с. 130-137].

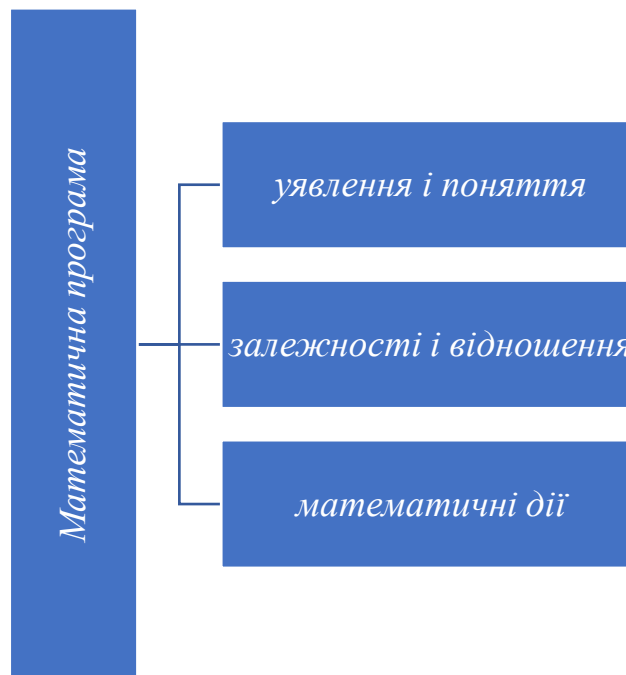

Рис. 1.1. Напрями традиційної програми з формування елементарних математичних понять у здобувачів дошкільної освіти

Гра супроводжує людину протягом усього життя. Вона є феноменом людської культури. Тому ця проблема привертає увагу багатьох дослідників. Гра як феноменальне людське явище, розглядається в таких галузях знань, як психологія і філософія. Не дивлячись на те, що проводились дослідження ігрової діяльності дітей, дидактиці застосування комп'ютерних дидактичних ігор майже не приділяли уваги. Впровадження в навчальний процес комп'ютерних дидактичних ігор сприятиме застосуванню знань студентів у процесі моделювання виробничих процесів, спілкуванні між людьми в різноманітних комунікативних ситуаціях, в тому числі – педагогічних.

Тому актуальною проблемою для сучасної науки є сутність і значення гри в процесі соціалізації людини, її пізнавальної діяльності. У цьому зв'язку предметом дослідження може бути інформаційний аспект ігрової діяльності. Особливо важливим є той факт, що можливо рухатись у напрямку від гри до серйозних складових пізнавальної діяльності, як при вивченні окремих предметів так і формуванні загальних навичок та умінь розумової діяльності

людини. Іншими словами, виходимо на значно вищий рівень формування учбової діяльності з її основними компонентами: мотиваційним та операційним.

Можна стверджувати, що комп'ютерна гра може стати одним із вагомих чинників оптимізації цієї діяльності, оскільки вона виступає, перш за все, як інформаційний феномен і тому будується як комунікативний процес, який спрямований на активний обмін інформації пізнавального характеру. Отже, в процесі застосування комп'ютерних ігор на основі циркулюючої інформації відбувається формування знань. Відомо, що інформація в пам'яті людини зберігається лише тоді, коли набуті знання застосовуються на практиці. В цьому випадку застосування комп'ютерних дидактичних ігор є засобом моделювання реальних життєвих ситуацій, виробничих та комунікативних процесів за допомогою мультимедійних засобів. Проте, комп'ютерна гра залишається, поки що, лише тільки елементом індустрії розваг в контексті сучасної масової культури, але, оскільки комп'ютерні ігри переважно побудовані на основі бази даних, тому її можна наповнювати відповідною навчальною інформацією.

Освоєння комп'ютерних засобів навчання формує в дітей передумови теоретичного мислення, здатність свідомо обирати способи діяльності, спрямовані на розв'язання завдання, а також особистісні якості, здатність працювати в індивідуальному темпі. Дитина, яка оволоділа елементарною комп'ютерною технологією, краще за інших здатна розмірковувати, розв'язувати задачі у внутрішньому плані, почуватися компетентною [6].

Комп'ютерні ігри не замінюють, а доповнюють усі традиційні форми ігор і занять в педагогічному процесі ЗДО. Дітей залучають до набуття початкових навичок роботи з комп'ютерними технологіями та оперуванням знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру. На нашу думку, поняття навчальної комп'ютерної гри можна визначити, як такий програмний засіб, що надає можливість спрямувати діяльність дитини на досягнення певної дидактичної мети у ігровій формі. Особливістю комп'ютерних ігор є те, що в якості одного із гравців виступає комп'ютерна програма. Мета навчальної гри має подвійний зміст: ігровий – одержання дитиною винагороди; навчальний –

придбання знань, умінь і навичок за допомогою діяльності за заданими правилами.

Комп'ютерні ігри та вправи необхідно розглядати як особливий засіб, що стимулює творчу активність дітей. Вони цікаві та доступні, а закладені в них ігрові завдання містять не тільки навчальний матеріал, способи та засоби для його вирішення, а ще мотив та мету, що стимулюють дитину. Дошкільник, працюючи за комп'ютером, має реальну можливість бачити на екрані результат своєї роботи.

Комп'ютерні ігри допомагають дітям:

- краще засвоювати матеріал,
- виявляють прогалини у знаннях та усувають їх,
- забезпечують досягнення дітьми певного рівня інтелектуального розвитку,
- у дітей розвиваються позитивні емоційні реакції, що сприяє корекції і розвитку психічних процесів;
- заняття з використанням комп'ютерних програм, розвивальних ігор стимулюють у дітей цікавість і прагнення досягати поставленої мети.

Правила комп'ютерних ігор схожі за правилами до традиційних ігор, проте мають принципові відмінності:

- комп'ютерні ігри будуються за принципом поступового ускладнення ігрових та дидактичних завдань;
- «етапність», закладена в програмі, часто не дозволяє перейти на наступний рівень без виконання завдань попереднього рівня;
- в одних іграх можна за допомогою «меню» довільно дозувати рівень складності завдання. В інших «адаптивних» іграх програма сама підлаштовується під дитину і пропонує їй нові завдання з врахуванням її попередніх відповідей: складніші, якщо завдання виконується успішно, чи простіші – коли навпаки;
- деяким комп'ютерним іграм притаманний елемент випадковості, новизна, раптовість, несподіваність. Можуть раптово виникати нові персонажі, нові

ситуації, явища і взаємозв'язки.

Комп'ютерна гра — програмний засіб, що надає можливість спрямувати діяльність дитини на досягнення певної дидактичної мети у ігровій формі. Вони не ізольовані від педагогічного процесу дошкільного навчального закладу; пропонуються поряд із традиційними іграми і навчанням, не замінюючи звичайних ігор і занять, а доповнюють їх, входячи в їх структуру, збагачуючи педагогічний процес новими можливостями. В комп'ютерних іграх пропонуються ті елементи знань, які у звичайних умовах і за допомогою традиційних засобів дидактики зрозуміти або засвоїти важко чи неможливо [4].

Діти в процесі комп'ютерних ігор здебільшого оперують символами і знаками, отож особливе значення має психологічна та фізична готовність дітей. Передувати комп'ютерним іграм мають ігри зі звичайними іграшками і предметами-замінниками. Поетапне формування різних видів традиційних ігор створює базу для залучення дітей до комп'ютерних ігор. Отож, іграм на комп'ютері з будь-яким змістом передуює діяльність дітей з опорою на реальний предмет чи реальні дії.

Основних жанрів комп'ютерних ігор декілька, однак у кожному з них існують свої різновиди. Умовно всі комп'ютерні ігри можна класифікувати таким чином [4]:

Адвентурні (в перекладі з англійської — пригодницькі). Візуально вони оформлені як мультиплікаційний фільм, однак з інтерактивними властивостями — можливістю управляти перебігом подій. Для вирішення поставлених завдань необхідно володіти кмітливістю і розвиненим логічним мисленням.

Стратегії. Основна ціль стратегічних ігор: управління ресурсами, корисними копалинами, військами, енергією чи іншими подібними складовими (юнітами). При цьому часто необхідно здійснювати не тільки довготривале планування, а й слідкувати за означеною ситуацією. Стратегічні ігри розвивають у дітей посидючість, здатність планувати свої дії, тренують багатофакторне

мислення.

Аркадні. Для такого жанру характерне поділ гри на рівні, коли нагородою і метою є право переходу до наступного епізоду, місії.. Аркадні ігри тренують окомір, увагу, швидкість реакції дошкільників рекомендують.

Рольові. В іграх цього жанру в розпорядженні геймера (гравця) є невеликий загін персонажів, кожен з яких виконує певну роль чи функцію. Задача героїв – спільними зусиллями дослідити віртуальний світ з метою виконання поставленої на початку гри мети (цілі).

3D-Action. Коротко девіз цих ігор можна виразити словами «Зруйнуй!». Повністю тип ігор для розваг. Вони розвивають моторні функції, дещо гірше – пізнавальні, при цьому є сумнівними для розвитку мислення і розв'язання завдань морального виховання.

Логічні. Їх користь полягає в тому, що вони розвивають навички логічного мислення, особливо в дітей дошкільного віку. Здебільшого гра є одним завданням чи набором кількох головоломок, які повинен вирішити гравець .

Симулятори (імітатори). У цих іграх приділено увагу реалізму відповідних реакцій віртуального середовища, майже до найдрібнішого відображення технічних показників в авіасимуляторах чи характеристик гравців у спортивних симуляторах.

Отже, можемо підсумувати, що використання комп'ютерних ігор в процесі формування елементарних математичних уявлень в здобувачів старшого дошкільного віку, вважається позитивною практикою в закладі дошкільної освіти. Варто наголосити, що при цьому, вихователь повинен враховувати ряд індивідуальних та психологічних (психофізіологічних) особливостей задля ефективності цього процесу.

Список використаних джерел

1. Гудим І. М. Формування елементарних математичних уявлень у дошкільників з порушенням зору. *Корекційна педагогіка і спеціальна психологія*. К-ПНУ імені Івана Огієнка, факультет корекційної та соціальної педагогіки і

file:///C:/Users/Адміністратор/Downloads/znppk_sp_2010_15_87.pdf.

2. Конфорович А. Г. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. К. : Вища школа, 1976. 232 с.
3. Малюхова Н. І. Формування доматематичних уявлень у слабозорих учнів підготовчого класу. Навч. посіб. К. : Педагогічна думка, 2008. 24 с.
4. Новик І. М. Проектування навчальних комп'ютерних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу. *Зб. наук. праць «Вісник психології і соціальної педагогіки»*. Вип. 4. Київського університету імені Бориса Грінченка. 2010. С. 34-36.
5. Новикова В. П. Математика в дитячому садку. 5-6 років : Конспекти занять. Х. : Ранок, 2007. 80 с.
6. Полька Н. Комп'ютер: санітарні вимоги. Дошкільне виховання. 2019. № 5. С. 8.
7. Шуленіна Н. С. Розвиток сенсорно-перцептивної діяльності у слабозорих учнів у підготовчий період вивчення математики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка». К., 2010. 21 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Тетяна ДРОЗД,
магістрантка 1 курсу,
кафедра педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
науковий керівник - Ніколенко Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

В контексті складних умов сьогодення стає особливо актуальним питання ефективності використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі. В умовах воєнного стану діти із порушенням психічного розвитку потребують особливої уваги та підтримки для збереження свого емоційного та психічного здоров'я. Програми з використанням комп'ютерних технологій можуть стати важливим інструментом у цьому процесі. Важливим моментом у розвитку дошкільників із ППР є забезпечення підтримкою та ресурсами для розвитку та корекції мовлення, успішної соціальної адаптації та навчання. Актуальність теми використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі висвітлювалась в роботах М. Шеремет, В. Лапінського, А. Пилипчук, М. Шишкіної, О. Легкого, О. Чекан та ін. [2; 4; 5; 6].

Проблеми мовлення дошкільників із порушенням психічного розвитку можуть бути різноманітними та варіюватися залежно від конкретних характеристик кожної дитини. У дітей можуть виникати труднощі із вимовою слів, обмежений словник, порушення складової структури слова, проблеми з артикуляцією звуків, обмежене розуміння та сприйняття мови. Все це ускладнює комунікацію з оточуючими та навчання. Ці проблеми потребують комплексного підходу до корекції та розвитку мовлення дітей із ППР, що може об'єднувати спеціальну методiku, індивідуальну підтримку й засоби комп'ютерних технологій.

На сьогоднішній день у системі освіти відбуваються досить значні зміни. Запровадження системи комп'ютерних технологій в роботі з дошкільниками несе певні цілі та завдання, спрямовані на навчальну та корекційну роботу. Комп'ютерні технології як засіб логопедичного впливу допомагають набути мовленнєвих навичок, закріпити їх, емоційно розвантажити дитину, активізувати її пізнавальну діяльність. Використання їх є ефективним інструментом в логопедичній роботі з дошкільниками з ППР.

Комп'ютерні технології здатні оживити важкий і тривалий корекційний процес за рахунок новизни, реалістичності і динамічності зображення, використання анімованих зображень, відеоматеріалів, аудіозаписів [4, с. 39].

Комп'ютерна мережа та Інтернет є частиною інтерактивного навчання. «Інтерактивний» означає: «той, що містить момент взаємодії або перебуває в режимі розмови, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютер) або ким-небудь (людина)» [3, с. 47]. «Інтерактивний (англ. interactive) – виконання, взаємодія особистості та засобу масової інформації (ЗМІ) (інтерактивне телебачення, інтерактивне опитування)» [5, с. 69]. Інтерактивні методи базуються на навчанні дії, завдяки якій дитина краще запам'ятовує і засвоює, отримує власні навички.

Комп'ютер у життя дитини може увійти лише через гру, тому в дошкільних навчальних закладах розвивальне середовище функціонує як комп'ютерно-ігровий комплекс [1].

Комп'ютерна інформаційна мережа Інтернет дозволяє знайти та використовувати в корекційній роботі безліч програм та застосунків для роботи з дітьми. Але не всі ці програми можна застосовувати для роботи з дітьми із порушеннями психічного розвитку. Створення власних розробок допомагає вирішити це питання. У створенні власних розробок педагоги активно використовують комп'ютерні технології – різноманітні логопедичні тренажери, інтерактивні посібники, а також комп'ютерні презентації, зроблені у програмі PowerPoint. Також широко використовуються онлайн застосунки. Наприклад, LearningApps – це онлайн-платформа, яка надає інструменти для створення і використання інтерактивних навчальних матеріалів. Ця платформа дозволяє створювати різноманітні завдання, такі як вправи на співпрацю, тестування, головоломки та інші, які можна використовувати для підвищення активності та ефективності навчання. Крім того, LearningApps має велику базу готових інтерактивних вправ, які можна використовувати безпосередньо в навчальному процесі.

Використання платформи LearningApps може бути корисним для розвитку мовлення дошкільників із ППР. Створення інтерактивних вправ на розвиток мовлення, таких як відповіді на питання, головоломки, асоціації слів сприяє розвитку мовлення та мовленнєвих навичок. Платформа дозволяє використовувати зображення або малюнки, що сприяють кращому розумінню та

запам'ятовуванню слів. На платформі можна створити персоналізовані вправи та завдання, які будуть відповідати потребам кожної дитини із ППР. Вправи на LearningApps мають інтерактивний характер, що підвищує мотивацію дітей до занять.

Можна виділити також таку онлайн платформу, як Wordwall. Ця платформа дозволяє створювати інтерактивні завдання та вправи, що сприяють активному залученню дітей до навчання та розвитку мовленнєвих навичок. Ігровий формат завдань на Wordwall може підвищити мотивацію дітей до навчання та стимулювати їхню зацікавленість. Платформа надає можливість відстежувати прогрес дитини та оцінювати їхні досягнення в розвитку мовлення, що допомагає адаптувати навчальний процес та підходи до кожної окремої дитини.

Комп'ютерні технології дозволяють використовувати отримані раніше знання у процесі оволодіння новими, переходячи від простого до складного. Комп'ютерні програми можна адаптувати до рівня знань дитини, надаючи матеріали та завдання, які відповідають потребам, віковим особливостям та рівню розвитку дошкільників. Використовуючи такі платформи, заняття можливо перетворити на цікавий та захопливий процес.

Варто відзначити, що робота з комп'ютером на логопедичних заняттях застосовується дозовано, для вирішення певних завдань. Структура і методика самого логопедичного заняття при цьому не порушується. Замінюються лише деякі ігри та вправи.

У підсумку викладеного можна виділити такі аспекти ефективності використання комп'ютерних технологій для розвитку мовлення дітей дошкільного віку із порушеннями психічного розвитку:

- ефективне використання комп'ютерних технологій у корекції мовлення дітей дошкільного віку може сприяти збільшенню мотивації та інтересу до навчання;
- використання спеціалізованих програм та ігор дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, враховуючи особливості кожної дитини та її потреби в корекції мовлення, а також адаптувати методи навчання відповідно до потреб;

- інтерактивність комп'ютерних програм створює сприятливі умови для розвитку мовлення, сприяє формуванню навичок артикуляції, лексичного запасу та граматичних навичок;
- застосування онлайн платформ та застосунків сприяє соціальному та когнітивному розвитку дошкільника;
- використання комп'ютерних технологій у корекції мовлення дошкільників із ППР може забезпечити систематичний моніторинг прогресу дитини та ефективну взаємодію між педагогом, дитиною та її батьками.

Таким чином, використання комп'ютерних технологій у корекції мовлення дітей дошкільного віку із порушеннями психічного розвитку може бути досить ефективним.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній професійній освіті [Електронний ресурс] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Режим доступу: [http:// www.tmpe.gb7.ru/docs/1/Gurevich.pdf](http://www.tmpe.gb7.ru/docs/1/Gurevich.pdf)
2. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного простору системи освіти України: монографія / [В.В. Лапінський, А.Ю Пилипчук, М.П. Шишкіна та ін.]; за наук .ред. проф. В.Ю. Бикова – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с.
3. Крутій К.Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Навчальний посібник. Запоріжжя: ТОВ "ЛПІС" ЛТД, 2005. 208с. <https://www.twirpx.com/file/1027828/>
4. Легкий О. Корекційні можливості застосування комп'ютера у спеціальній школі / О. Легкий // Дефектологія. – 2002. – № 1. – С. 36-39.
5. Логопедія: підручник / за ред. М.К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
6. Чекан, О. І. Застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності вихователя дошкільного навчального закладу: навч. посіб. Київ: Слово, 2015. 184 с.

ВПЛИВ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ

Ольга ДЕМЯНЕК

*І курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет,
кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти.
Науковий керівник – Маріанна МАТИЩАК
кандидат педагогічних наук, доцент*

У наш час інтернет та цифрові технології можуть бути джерелами як можливостей, так і ризиків. Дорослі та діти наражаються на різноманітні ризики та загрози в цифровому середовищі. Проте діти є набагато вразливішою групою населення [2; 3].

У деяких сферах цифрове середовище відкриває перед дітьми величезні можливості, які водночас можуть завдати дитині серйозної шкоди та підірвати її благополуччя [2]. Стосовно цього важливо проводити розмежування між небезпекою та можливостями для дітей.

До причин занурення сучасного дошкільника в цифровий простір можемо віднести [3]:

1. **Допитливість дітей, високий рівень пізнавальної активності:** сучасні діти використовують інтернет як один з універсальних способів дослідження та пізнання навколишнього середовища.

2. **Інтерактивність та привабливість контенту:** цифрові ігри, мультфільми та додатки часто мають яскравий та привабливий візуальний вигляд, а також інтерактивні елементи, які привертають увагу дітей.

3. **Розваги та розвиток:** багато цифрових програм та ігор спрямовані на розвиток певних навичок у дітей, таких як логіка, мовлення, математика тощо. Батьки часто використовують ці ресурси як спосіб розваги та розвитку для своїх дітей.

4. **Вплив оточення:** якщо батьки, старші брати чи сестри користуються цифровими пристроями часто, дитина може бути зацікавлена і спробувати зробити те ж саме.

5. Необхідність використання цифрових технологій в освіті: з урахуванням того, що багато освітніх програм переходять до цифрового формату, цифрові пристрої можуть використовуватися для освітніх цілей ще з раннього віку.

Основними перевагами раннього занурення дошкільника в цифровий простір є [3] :

1. Розвиток когнітивних навичок: спеціальні дитячі програми та ігри можуть сприяти розвитку мислення, пам'яті та уваги.

2. Розвиток творчих здібностей: інтерактивні додатки та ігри можуть стимулювати творчий потенціал дитини, допомагаючи їй експериментувати та виражати свої ідеї.

3. Соціалізація: певні онлайн-ігри та веб-сайти пропонують можливість спілкування з іншими дітьми, що може сприяти розвитку соціальних навичок.

4. Розвиток моторики: деякі ігри та додатки можуть сприяти розвитку моторики та координації рухів.

Серед негативних аспектів раннього занурення дошкільника в цифровий простір можна виділити такі [1]:

1. Залежність від електронних пристроїв: використання комп'ютерів, смартфонів та інших гаджетів може сприяти залежності, а також вплинути на фізичне та психічне здоров'я, недостатня розвиненість саморегулятивних механізмів, характерна для дітей дошкільного віку, слабкий волевий і емоційний контроль, імпульсивність поведінки роблять дітей найбільш вразливими для інформаційних і програмно-технічних загроз;

2. Небезпека від вмісту: деякі веб-сайти та додатки містять неадекватний контент, який може бути шкідливим для психічного розвитку дітей. У нашій реальності все частіше відбувається зняття заборон та обмеження морально-етичного й соціальних планів (зняття табу насилля, убивств, руйнування; відсутність правових норм);

3. Відстань від реальності: заглиблення в цифрове середовище може призвести до відчуження від реального життя, зменшення спілкування з рідними

та друзями, переважання інтернет-впливів, збагачених досягненнями у сферах штучного інтелекту та машинного навчання, технологіями створення віртуальної й доповненої реальності, деформує зорове і слухове сприйняття фрагментів реального світу, негативно впливає на встановлення дітьми причинно-наслідкових зв'язків між явищами, що кардинально відмінні у віртуальному житті;

4. Вплив на сон і здоров'я: тривале перебування за комп'ютером у статичному положенні викликає порушення кровообігу та провокує застійні явища в організмі дитини, що зі свого боку сприяє виникненню або загостренню захворювань опорно-рухового апарату, шлунково-кишкового тракту, судинним порушенням. Тривала концентрація погляду на екрані монітора й неправильне освітлення негативно впливають на зір користувачів.

5. Зацікавленість агресивними іграми призводить до того, що діти можуть намагатися застосовувати подібні методи вирішення проблем у реальному житті;

Отже, враховуючи невіддільність цифрового простору від реального життя важливо забезпечити баланс між позитивними та негативними аспектами використання цифрових технологій у дошкільному віці, надаючи дітям доступ лише до відповідного контенту та контролюючи тривалість їхнього використання гаджетів.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С., Козяр М.М., Кадемія, М.Ю. & Опушко, Н.Р. (2019). Діти та інтернет: деякі проблеми і шляхи їх вирішення. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* (54), 5-9. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-54-5-9>

2. Захист дітей у цифровому середовищі: рекомендації для органів державної влади. URL: [https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/1/za-initsiatiivi-mintsifri-pidgotuvali-rekomendatsii-shchodo-zakhistu-ditey-u-tsifrovomu-seredovishchi/COP-Guidelines%20for%20Policy%20Makers_UA_fin%20\(2\).pdf](https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/1/za-initsiatiivi-mintsifri-pidgotuvali-rekomendatsii-shchodo-zakhistu-ditey-u-tsifrovomu-seredovishchi/COP-Guidelines%20for%20Policy%20Makers_UA_fin%20(2).pdf)

3. Кремень В.Г., Сисоєва С.О., Бех І.Д. та ін. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник НАПН України*, 2022, 4(2). URL : <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4206>

ВПЛИВ СТОРІТЕЛІНГУ НА ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія КУБІРКА,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Людмила МАЦУК.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Входження України до єдиного європейського простору, а також становлення її як демократичної держави обумовлюють стрімкі зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти України. У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти виокремлено освітню лінію «Мовлення дитини», яка висвітлює формування у дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій, сукупність яких спрямована на формування мовленнєвої особистості дитини, а також зазначено, що мовленнєва компетентність – це здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних та невербальних засобів, зокрема йдеться про монологічне мовлення.

Феномен «мовленнєва особистість» становить істотний інтерес для дошкільної лінгводидактики (А.Богущ, Л.Березовська, Н.Гавриш К.Крутий, Н.Кирста, Л.Мацук та ін.). Вчені зазначають, що зв'язне мовлення має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, воно позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей, як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність,

компетентність. За допомогою добре розвинутого усного зв'язного мовлення діти навчаються чітко та логічно мислити, встановлювати контакт з тими, хто їх оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах дитячої творчості тощо [1].

Зв'язне мовлення поділяється на діалогічне і монологічне. Діалог - це розмова двох осіб, за допомогою якої відбувається обмін думками. Він відбувається у певній ситуації та супроводжується активною й виразною інтонацією, мімікою, жестами. Монолог - це мовлення однієї особи, звернене до слухачів. У центрі побудови зв'язного висловлювання перебуває формування вмінь використовувати різноманітні засоби зв'язку (між словами, реченнями, частинами тексту), ознайомлення із структурою різних типів висловлювань – розповідь, опис, міркування та пояснення.

Аналіз праць учених засвідчив, що в дітей дошкільного віку наявні всі типи монологічного мовлення: розповідь, опис, міркування та пояснення. Однак найбільш розвинутими типами мовлення є розповідь та опис, а такі типи, як міркування й пояснення вимагають навчання, тому на етапі дошкільного дитинства вони тільки формуються.

В сучасній педагогічній науці виникла потреба у спеціальних технологіях, які б забезпечували формування монологічного мовлення вихованців закладу дошкільної освіти. З огляду на це особливої значущості набуває сторітелінг.

Аналіз наукових досліджень та публікацій свідчить, що storytelling (сторітелінг), як засіб формування монологічного мовлення досліджували педагоги: К. Крутій, М. Мазурок, О.Мироненко, М.Науменко, С.Паламар, О.Подольак, К.Симоменко, І.Хижняк та ін.

Сторітелінг як технологія є досить новою, адже виникла у 90-х роках минулого століття. Це інноваційна технологія складання історій, розповідей. У перекладі з англ. story- історія; telling – розповідання; донесення інформації до аудиторії шляхом розповідання смішних, зворушливих або повчальних історій з реальними або вигаданими персонажами.

В Україні цей метод вважається інновацією в дошкільній освіті. Так, педагог Н. Бондаренко визначає сторітеллінг як ефективний метод донесення інформації дітям шляхом розповіді зворушливих, повчальних, смішних історій [2]; Г. Гич визначає сторітеллінг як прийом, суть якого полягає у вибудовуванні промовцем перед аудиторією сюжетної оповіді [3].

Впровадження сторітелінгу, як новітньої технології в ЗДО, має величезну практичну користь: легке засвоєння матеріалу, розвиток уяви, подолання страху говорити на публіку, налагодження стосунків з однолітками, самопізнання.

Сторітелінг може бути пасивним і активним. У першому випадку за створення історії та її розповідь відповідає вихователь, у другому – йому допомагають діти. Вибір одного чи іншого варіанту залежить від теми заняття, а також за цікавістю дітей.

Зазначимо, що пасивний сторітелінг оптимально підходить для початку вивчення нової теми. У формі розповіді можна подати нові правила, теорії, закони тощо. А от активний – хороший варіант для закріплення знань. Малюки створюють самостійно цікаві історії, а завдання вихователя – направляти їх у логіці та послідовності викладу матеріалу. Сторітелінг є інноваційною технологією, яка є важливою у формуванні монологічного мовлення, однак, для забезпечення її ефективності слід системно застосовувати різні види сторітелінгу [3].

У роботі з дітьми дошкільного віку використовуються різні методи сторітелінгу: рамки-вкладення, настільні ігри «Меморі», «Кубики історій», рухливі ігри «Повтори за мною», під час яких діти намагаються повторити рухи за вихователем, поєднуючи дрібну та загальну моторику, ігри на розвиток слухової пам'яті, використовуючи звуки тварин, голоси людей і побутові звуки, ігри на розвиток зорової пам'яті «Чого не стало?», театралізовані вистави за мотивами казок, використовуючи пальчиковий, настільний чи тіньовий театри, вивчення віршів, пісень. Наприклад, гра «Кубики історій». Хід гри: перший учасник кола історій кидає перший кубик, щоб за малюнком, який випав, задати основну подію, яка буде розгортатися. Потім інший учасник кидає другий кубик і

продовжує розповідь, приєднавши деталі до попереднього. І так далі, поки історія не буде закінчена. Основними складовими складання будь якої історії є: експозиція, зав'язка, розвиток подій, кульмінація, розв'язка та висновок.

Таким чином, за допомогою інноваційної технології стротелінгу діти в ЗДО набувають певного рівня мовленнєвої компетентності та самостійності; відбувається урізноманітнення освітньої діяльності, зацікавлення кожного здобувача дошкільної освіти, ефективність сприймання та аналізу зовнішньої інформації, збагачення усного мовлення, полегшення процесу запам'ятовування, тощо.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В.Гавриш ; заред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.-704 с.
2. Бондаренко Н. В. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. 2019. Вип. 7. С. 130–135
3. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 4. С. 188–191.
4. Носач А.М. Сторітелінг як засіб формування монологічного мовлення старших дошкільників 2018. №5. С. 665.

ВПЛИВ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Христина ГУРМАК,
*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Людмила МАЦУК.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Грамати́ка – це наука яка вивчає граматичну будову мови. Складається з морфології та синтаксису. Грамати́ка встановлює норми літературної мови. Оволодіти граматичною правильністю мови означає навчитись утворювати від однієї основи форми однини і множини теперішнього і минулого час, відмінювати слова за відмінками та особами, вживати слова із суфіксами і без них, правильно вживати рід іменників.

Формування граматичного правильного мовлення у дітей передбачає такі напрями:

- перевірка граматичної правильності дитячого мовлення та запобігання помилкам;
- наслідування мовленнєвому зразку педагога, мовлення якого відповідає всім нормативним вимогам;
- розвиток слухової уваги;
- використання ефективних методів і прийомів формування граматично правильного мовлення дітей як на заняттях, так і в повсякденному житті;
- спільна робота дитячого садка і сім'ї [1; 4].

Для правильно обраного напрямку роботи з формування граматичних категорій у вихованців ЗДО, вихователь має знати, які саме помилки характерні для дітей конкретної групи, як часто вони трапляються. З цією метою в кожній віковій групі проводиться індивідуальна перевірка мовлення дітей двічі на рік: восени (вересень-жовтень) і навесні (травень-червень). Перевіряють такі сторони граматичної будови мови: особливості побудови речень; особливості вживання сполучників і сполучних слів; відмінювання іменників за відмінками; вживання

роду і числа іменників та їх узгодження з іншими частинами мови; правильність використання дієслівних форм; узгодження числівників з іменниками; вживання прийменників у реченні; помилки, яких припускаються діти у використанні інших частин мови [3].

Для перевірки дитячого мовлення потрібно дібрати найвдаліші методи та прийоми, які б дали можливість виявляти особливості граматичної будови мови дітей, а також наочний матеріал.

Значна роль у формуванні граматично правильного мовлення дітей дошкільного віку відводиться дидактичним іграм. Навчальні завдання, поставлені в дидактичні гри, формують у дитини вміння вирішувати певні проблемні завдання. У ситуації гри дошкільнятам стає більш зрозумілою необхідність отримання нових знань. Дитина, захоплюючись ігровими діями, не помічає, що вона вчиться, хоча при цьому постійно присутні труднощі, що вимагають перебудови її уявлень і способів дій.

За дослідженнями учених (А.Богущ, Н.Гавриш, К.Крутий, Н. Маліновська та ін.), включення дидактичних ігор, спрямованих на розвиток граматичних форм мовлення, є важливим чинником для вироблення і закріплення граматичних навичок і вмінь дітей. Робота з формування граматичних категорій мови дітей дошкільного віку здійснюється за такими напрямками: перевірка дитячого мовлення та запобігання помилок; вправлення помилок; наявність правильного зразка для наслідування; розвиток слухової уваги. Дидактичні ігри класифікують залежно від того яких граматичних помилок припускаються діти. Це ігри на відмінювання іменників множин у давальному відмінку («Чого не стало?», «Кого ти бачиш»); відмінювання іменників однини і множини у знахідного відмінку («Що змінилось?»); вживання прийменників («Куди сховалася собака?») та ін [2].

Наприклад, дидактична гра «Що змінилось?»

Мета: вправляти дітей у вживанні граматичних форм іменників у множині, їх відмінкових закінчень; у вживанні прийменників.

Матеріал: іграшки (півні, собаки, ведмеді, зайці, ляльки, піраміди, кульки) по дві кожного виду.

Хід гри. На столі вихователь розставляє всі іграшки. Діти по черзі називають іграшки, запам'ятовують, як вони лежать, скільки їх. Вихователь пропонує заплющити очі, міняє іграшки місцями. Діти називають ті зміни, що сталися.

Під час гри дитині надається широке поле для фантазії і творчості. Дидактичні ігри потрібно проводити в спокійній і доброзичливій атмосфері. Кількість пропонованих дитині завдань має відповідати її індивідуальним можливостям. Важливо не тільки чомусь навчити дитину, але й навчити бути впевненою та вмінно відстоювати власне рішення.

Отже, для дітей дошкільного віку ігрова діяльність має особливе значення, як необхідна умова формування граматичних категорій. Дидактична гра – це гра, яка спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, удосконалення пізнавального інтересу та комунікативних навичок. Такі ігри підвищують ефективність сприймання дітьми навчального матеріалу, урізноманітнюють їхню мовленнєву діяльність, вносять у неї елемент цікавості, корегують мовлення дитини.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В.Гавриш ; заред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.-704 с.
2. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення та навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.
3. Казанцева Л. І. Формування в дошкільників граматичних навичок українського мовлення на засадах комунікативної парадигми. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: збірник наукових праць. № 2(49) травень 2015. С .53.

4. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низовська. Тернопіль: Мандрівець, 2021. 256 с.
URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytkuditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ В НАУКОВО- МЕТОДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Лілія ТОКАРИК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Сьогодні є всі підстави говорити про формування інформаційної культури, яка поступово стає невід'ємною частиною загальної культури людини, незалежно від її професії, світогляду чи системи знань і вмінь, які забезпечують оптимальне забезпечення індивідуальних інформаційних потреб людини за допомогою використання інформаційних технологій.

Персональні комп'ютери, смартфони та інші цифрові пристрої розширюють можливості для комунікації, навчання і розвитку, але разом із тим вимагають дотримання певних правил для убезпечення від негативних наслідків пов'язаної із такою активністю. Значної уваги потребують діти, які вперше використовують такі можливості, адже вони ще не володіють інформацією про правила діяльності в цифровому середовищі та обов'язкове дотримання таких правил. Проблеми, що можуть виникати і виникають у зв'язку із поведінкою дітей різного віку в мережі Інтернет є предметом чималої кількості досліджень. Зокрема, згідно досліджень, проведених Офісом Уповноваженого Президента України з прав дитини у 2019 році 70% дітей та 35% батьків використовують соцмережі та

месенджери. А 67% дітей повідомили, що бачили щось страшне в Інтернеті, але тільки 20 % батьків знають про проблеми, які виникають під час користування їхніми дітьми Інтернетом [2] .

Результати дослідження. Необхідність і важливість застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі обґрунтована нормативно-правовою базою. Зокрема, застосування інформаційно-комунікативних технологій в дошкільній освіті регламентовано Законом України «Про дошкільну освіту», де наголошується на необхідності модернізації першої ланки освіти – вдосконалення її змісту, гуманізація цілей та принципів, осучаснення навчально-виховних технологій, приведення їх у відповідність із вимогами інформаційного суспільства [3]. Вітчизняні та зарубіжні дослідники у своїх працях зазначають, що впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у закладах дошкільної освіти є одним з важливих чинників підвищення якості дошкільної освіти.

Отже, процес комп'ютеризації сфери дошкільної освіти, який зараз відбувається є невід'ємною частиною інформатизації суспільства. Так, у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти (2021р.) введено освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. Комп'ютерна грамота» (Варіативний складник стандарту дошкільної освіти), який полягає в:

- компетентнісному підході до розвитку особистості, збалансованості між набутими знаннями, уміннями, навичками, сформованими бажаннями, інтересами, намірами, особистісними якостями та діями, що ґрунтуються на вольовому зусиллі дитини;
- пріоритетності соціального та морального розвитку особистості, формування вміння узгоджувати індивідуальні та колективні інтереси;
- створенні основи для формування у дитини цілісного і реалістичного бачення світу та світогляду.

Саме цим передбачається формування цифрової компетенції дошкільника, яка включає в себе: знання комп'ютера та його складових, вміння користуватися

комп'ютером, маніпулятором «миша» та клавіатурою; знання та дотримання правил безпечної поведінки за комп'ютером [4].

У новій редакції Базового компонента дошкільної освіти наведено таке визначення цифрової компетенції – «це здатність використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язання освітніх, ігрових завдань на основі набутих елементарних знань, вмінь, позитивного ставлення до комп'ютерної та цифрової техніки» [4].

В науково-методичній літературі дослідники розглядають різні аспекти проблеми формування безпечної поведінки дітей в мережі Інтернет. Зокрема, О. Черних виділяє шість напрямів досліджень впливу користування Інтернетом на різні сфери життєдіяльності людини: інтернет як фактор соціалізації; вплив Інтернет-мережі на особистість та психологічні наслідки інформатизації; інтернет-залежність; кіберагресія; вплив порнографії на особистість; інтернет-злочинність(кіберзлочинність).

Питання безпечної поведінки дітей в Інтернет-середовищі досліджують О.Мельникова, Б.Семчук, С.Грабар [1], О.Черних [5].

Л. Сорокіна вважає, що навчання безпечній поведінці доцільніше здійснювати в контексті компетентнісного підходу, послідовно занурюючи дітей в ситуації, що наближаються до реальності та потребують від них все більш компетентних дій, які вимагають самостійного прийняття рішень, оцінок.

Л. Іломакі, А. Кантосало, М. Лаккала досягли значних успіхів у вивченні цифрової компетентності [6]. Зокрема, вони вважають, що цифрова компетентність складається з:

- технічних навичок по використанню цифрових технологій,
- здатності використовувати цифрові технології більшою мірою для роботи, навчання і для повсякденного життя в цілому в різних видах діяльності,
- здатності до критичного оцінювання цифрових технологій,
- мотивації для участі в цифровій культурі,

Варто зазначити, що цифрова компетентність визнана однією із восьми ключових у контексті навчання, що триває впродовж усього життя у країнах Європейського Союзу і трактується за допомогою таких семи складових [7, с. 3–4]:

- управління інформацією;
- технічні операції та співпраця;
- зв'язок та обмін інформацією;
- етика і відповідальність;
- технічні операції ;
- створення контенту і знань;
- оцінка і вирішення завдань.

Отже, на нашу думку, безпечне цифрове середовище для дошкільників є підґрунтям для виховання культури поведінки та формування безпечної поведінки дітей дошкільного віку. Однак небезпеки, що існують в цифровому середовищі сприяють зародженню і подальшому розвитку негативних проявів поведінки, жорстокості(можливого насильства), підвищеної тривожності тощо.

Список використаних джерел

1. Гарбар С. Безпечна поведінка дошкільника у цифровому просторі в умовах партнерської взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти / С. Гарбар, О. Мельникова, Б. Семчук. Наука і техніка сьогодні. 2023. №9(23). С.355 – 366.
2. Звіт дослідження: Швидка оцінка ситуації щодо кібербезпеки дітей 10–18 років. Київ, 2022. 48 с.
3. Методичні рекомендації щодо організації навчання комп'ютерної грамоти дітей в дошкільному навчальному закладі. Режим доступу: http://doshkosvita.blogspot.com/2013/11/blog-post_26.html (дата звернення: 05.05.2024)
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН № 33 від 12.01.2021 року. <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/79142/>

5. Черних О.О. Формування безпечної поведінки дітей в інтернеті як актуальний напрям соціально-педагогічного супроводу. / Інновації педагогічної освіти в умовах викликів сьогодення : монографія / за наук. ред. С. Я. Харченка. К.: Талком, 2019. С.305-330.

6. Pomäki L., Lakkala M., Kantosalo A. What is digital competence?/ Linked portal. Brussels: European Schoolnet (EUN), 2011. P. 1-12.

7. Technical Report by the Joint Research Centre of the European Commission. Anusca Ferrari / 2012 [Електронний Ресурс]. Режим доступу <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC68116.pdf>

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Тетяна ЛЕПІХ
*IV курс ОР бакалавр,
факультет дошкільної педагогіки та психології
Державний заклад
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
науковий керівник – Коргун Л. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Забезпечення рівних можливостей для всіх дітей у здобутті якісної освіти є одним із пріоритетних завдань сучасного суспільства. Особливої уваги потребують діти з особливими освітніми потребами, до яких відносять дітей з вадами слуху, дітей з порушеннями зору, з порушеннями мовлення, інтелекту, дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, емоційно-вольової сфери, зі складними недоліками розвитку, тяжкими порушеннями мовлення які потребують додаткової підтримки в процесі навчання [2].

Упродовж багатьох років діти з особливими освітніми потребами зазнавали обмежень у доступі до якісної освіти та соціальної інтеграції. Однак, сучасний

підхід до освіти ґрунтується на принципах інклюзії, що передбачає створення безбар'єрного освітнього середовища, адаптацію навчальних програм та методик викладання відповідно до індивідуальних потреб кожної дитини, незалежно від її фізичних, розумових, соціальних чи емоційних особливостей.

Упровадження інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами регулюється низкою міжнародних та національних законодавчих актів.

На міжнародному рівні ключовими документами є Конвенція ООН про права дитини (1989) та Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Ці документи закріплюють право дітей з особливими потребами на рівний доступ до якісної освіти та забезпечення їхньої соціальної інтеграції.

Важливим кроком у розвитку інклюзивної освіти стала Саламанкська декларація ЮНЕСКО (1994), яка проголосила її принципи та закликала держави створювати умови для навчання дітей з особливими потребами особливостями розвитку в загальноосвітніх школах [5].

В Україні правові основи інклюзивної освіти закладені в Законі «Про освіту» (2017), Законі «Про повну загальну середню освіту» (2020) та низці підзаконних нормативних актів. Зокрема, визначено поняття «особа з особливими освітніми потребами», зазначені принципи інклюзивного навчання та вимоги до створення інклюзивного освітнього середовища.

Модель інклюзивної освіти в Україні базується на принципі забезпечення основного права дітей здобувати освіту за місцем проживання та передбачає повне включення дітей з відмінними здібностями у всі аспекти шкільної та дошкільної освіти, які доступні для інших дітей. У квітні 2019 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову №530 «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти». Ця постанова стала важливим кроком у вдосконаленні нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти України. Вона встановлює єдині вимоги та правила, створює підґрунтя для рівного доступу до якісної освіти для всіх категорій дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Незважаючи на те, що держава активно розбудовує систему інклюзивних навчальних закладів, в організації роботи щодо дотримання прав дітей з особливими освітніми потребами спостерігаються проблемні питання та виклики. На думку А. Колупасової це:

- Відсутність спеціального обладнання, навчальних матеріалів та технічних засобів для учнів з різними видами інвалідності.
- Брак досвіду та спеціальних знань у педагогів для роботи з дітьми з особливими потребами. Необхідність постійного підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогів.
- Складність розробки індивідуальних навчальних програм з урахуванням різних видів порушень розвитку.
- Потреба в адаптації навчального матеріалу до сприйняття дітей з особливими потребами.
- Нестача коштів на облаштування безбар'єрного середовища, придбання обладнання та засобів навчання.
- Недостатня обізнаність батьків про переваги інклюзивної освіти.
- Опір змінам та небажання окремих педагогів працювати в інклюзивних умовах [3].

Інші вчені відмічають як такі, що заважають здійсненню оптимальної моделі інклюзивного навчання наступні чинники: порушення норм граничної наповнюваності груп за їх комплектування; непристосованість інфраструктури до особливих потреб дітей; недостатню підготовленість педагогічних кадрів до здійснення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей із відмінними рисами; обмеженість можливостей ранньої діагностики та ранньої корекції відхилень у розвитку; недостатню матеріальну базу більшості загальноосвітніх установ; небажання більшості батьків активно взаємодіяти з установами освіти на партнерських умовах [4].

Успішні практики демонструють важливість комплексного підходу, тісної взаємодії всіх зацікавлених сторін, належного фінансування, підготовки кваліфікованих кадрів і створення належних умов для інклюзії. Прикладами

вдалого просування інклюзії в Україні є проєкт «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» Канадського фонду підтримки місцевих ініціатив, у рамках якого впроваджувалися програми підготовки вчителів, фахівців психолого-педагогічних служб, представників органів влади до роботи в умовах інклюзії. Створювались ресурсні кімнати і кабінети для надання додаткової підтримки учням з особливими потребами [6]. Та програма «Крок за кроком» громадської організації «Партнерство заради реформ». Вона передбачала навчання педагогів методикам роботи з дітьми з різними порушеннями розвитку, надання консультацій для створення інклюзивного середовища в школах, підготовку навчальних матеріалів. Програма успішно реалізувалася у різних регіонах України [1].

Таким чином було доведено, що упровадження комплексного системного підходу для розвитку інклюзивної освіти в Україні є необхідною передумовою для створення дійсно ефективної моделі, що базуватиметься на принципах рівноправності, недискримінації та забезпечення рівних можливостей для всіх категорій дітей, незалежно від їхніх індивідуальних відмінностей чи особливих освітніх потреб. Лише за умови спільних зусиль держави, закладів освіти, громадських організацій, батьків та всього суспільства можна буде подолати наявні системні проблеми й виклики та досягти бажаної мети.

Така модель інклюзивної освіти має стати невід'ємною складовою ширшої державної стратегії забезпечення рівних прав і можливостей для дітей з особливими освітніми потребами, створення безбар'єрного середовища та їхньої повноцінної інтеграції в усі сфери суспільного життя. Адже саме через інклюзивну освіту найкраще формується свідомість поваги до відмінностей, толерантність та неупереджене ставлення до людей з будь-якими особливостями розвитку з раннього віку.

Проте успіх інклюзії залежатиме не лише від дій влади, а й від трансформації ціннісних орієнтирів у самому суспільстві. Інклюзія має перейти з формального дотримання норм та пільг на рівень усвідомлення ключової ролі різноманіття для всебічного розвитку особистості та прогресу суспільства.

Сприйняття людей з інвалідністю чи іншими особливостями як рівноправних членів соціуму, розуміння необхідності надання їм рівних можливостей для самореалізації має стати нормою, а не винятком із правил.

Забезпечити таку ціннісну трансформацію можна лише через системну просвітницьку роботу, залучення суспільства, ЗМІ, авторитетних культурних та громадських діячів до руйнування стереотипів та формування атмосфери толерантності й взаємоповаги. Особливу роль у цьому процесі має відігравати система освіти, прищеплюючи молодому поколінню ідеї інклюзії та рівності ще з закладу дошкільної освіти.

Таким чином, інклюзивна освіта перестане бути формальною вимогою, а стане невід'ємним складником українського культурного коду, свідченням цивілізованості та гуманності суспільства. Лише за такого підходу Україна зможе стати на шлях побудови дійсно демократичного, вільного від дискримінації та насильства соціуму, де кожна людина, незважаючи на її індивідуальні особливості, матиме рівні можливості для самореалізації та гідного життя.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». *Всеукраїнський фонд «Крок за кроком»*. URL: <http://ussf.kiev.ua/> (дата звернення: 10.05.2024).
2. Класифікація дітей з особливими освітніми потребами в аспекті професійної діяльності логопеда | психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/178478> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
4. Коргун Л.М., Булах А.А. Формування інклюзивної компетентності у студентів дошкільного факультету в особливих умовах. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 63 Том 2, С. 51-57.
5. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій

щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text (дата звернення: 10.05.2024).

6. Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» – Центр Знаний. *knowledge.org.ua*. URL: <https://knowledge.org.ua/ukrainsko-kanadskij-proekt-inkluzivna-osvita-dlja-ditej-z-osoblivimi-potrebam-i-v-ukraini/> (дата звернення: 10.05.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У В'ЄТНАМІ

Ольга ШАРОВА

*I курс ДОЗ магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

В'єтнам має довгу історію освіти, і в'єтнамці високо цінують навчання. До і під час французького колоніального володіння у Південно-Східній Азії в 1887-1954 роках у В'єтнамі дитяча освіта не вважалася соціальним завданням, тому не існувало формальної системи освіти та навчальних планів для дітей дошкільного віку. Переважно матері та бабусі доглядали за дітьми до того, як вони підуть до початкової або середньої школи. Період з 1945 по 1954 рік був часом початкового формування освіти у В'єтнамі. Від 1945 до 1975 року В'єтнам був занурений у дві кровопролитні війни проти французьких колонізаторів (1945–1954) та американської окупації (1954–1975). Під час війни соціально-економічний статус у В'єтнамі був нестабільним, але дошкільна освіта мала певні досягнення, такі як створення навчальних програм, шкіл підготовки вчителів та визнання дошкільної освіти як важливої частини системи освіти у В'єтнамі. [1, с.

2] Історичні події вплинули на систему освіти та дитячу освіту у В'єтнамі, внаслідок чого історію ранньої дошкільної освіти у В'єтнамі можна розділити на дві основні фази: 1945–1975 та 1975–сьогодні. Після об'єднання В'єтнаму в 1975 році, незважаючи на численні труднощі, країна акцентувала увагу на розвиток дошкільної освіти як підготовки дітей до першого класу за допомогою вчителе-орієнтованого методу викладання [2, с. 235]. Зокрема, проводилися дослідження місцевої освіти, і відбулися позитивні зміни для зменшення освітнього відставання між містами і віддаленими гірськими районами. Хоча влада В'єтнаму намагалася відновити країну, наслідки війни призвели до економічного ембарго, і було непросто подолати труднощі та перешкоди. Перший закон про освіту у В'єтнамі був підписаний у 1998 році. Дошкільна освіта вважалася частиною національної освітньої структури, вона не була обов'язковою і не була умовою для вступу до початкової школи. Уряд намагався створити попит серед батьків і підтримував участь дітей у дошкільній освіті через навчальні програми для батьків і використання різних засобів масової інформації для підвищення свідомості. [1, с. 7; 2, с.239].

У 2005 році Закон «Про освіту» 1998 року у В'єтнамі був переглянутий, і до цього нового документа було додано розділ про дошкільну освіту. У 2009 році був введений в дію Закон «Про освіту» 2005 року, дошкільна освіта для дітей 5-річного віку стала універсальною. Підхід до навчання, орієнтований на вчителя, був замінений на дитиноцентрований підхід. Поступово виходячи з впливу вчительсько-орієнтованої педагогіки, дошкільна освіта В'єтнаму має на меті будувати дитина-центровану освіту, щоб допомагати учням розкрити їхній повний потенціал. Ця зміна, а також інші позитивні інновації, зазначені вище, допомогли розвитку дошкільної освіти у В'єтнамі. Внаслідок державної політики протягом періоду з 2001 по 2010 роки значно зросли рівні набору в заклади дошкільної освіти. Рівень зарахування дітей 5 років у дитячі садки зріс з 72 до 98 відсотків, а рівень зарахування дошкільників від 6-ти тижнів до 5 років зріс з 32 до 42 відсотків [3, с.9].

Згідно Закону «Про розвиток дошкільної освіти на період 2018–2025 роки», основними завданнями є:

1. Розвиток мережі дитячих садків.

Забезпечення того, щоб до 2025 року принаймні 35% дітей у відповідній віковій групі відвідували дитячий садок, 95% дітей дошкільного віку відвідували школу. Рівень зарахування дітей у недержавних дошкільних закладах повинен становити від 30% і більше;

2. Щодо якості догляду та виховання дітей

Поставлено за мету, щоб 99,5% груп та класів у дитячих садках проводили заняття 2 рази на день; підтримуючи зниження поширеності дітей із дефіцитом маси тіла на 0,3%/рік, рівень недоїдання дітей зменшувався на 0,2%/рік, рівень дітей з надмірною вагою та ожирінням контролювався;

3. Щодо викладацького складу

Забезпечити достатню кількість вихователів дошкільних закладів відповідно до норм, 90% вихователів повинні досягти рівня підготовки від педагогічного коледжу дошкільної освіти чи вище, 85% вихователів повинні відповідати професійним стандартам на високому рівні;

4. Щодо матеріально-технічної бази та шкіл

Рівень об'єднання класів повинен досягти 80%, принаймні 50% дошкільних закладів повинні відповідати національним стандартам; щонайменше 60% дошкільних закладів повинні бути акредитовані за стандартами якості освіти;

5. Щодо загальної дошкільної освіти

Закріплення та підвищення якості загальної дошкільної освіти для 5-річних дітей. [4, с.9].

Протягом семи десятиліть розвитку дошкільна освіта у В'єтнамі зазнала значного прогресу. Наразі метою дошкільної освіти у В'єтнамі є:

—допомога дітям розвиватися фізично, емоційно, інтелектуально, естетично, формувати перші елементи особистості та підготувати дітей до першого класу;

–формування та розвиток у дітей фізіологічних і психологічних функцій, основних здібностей та якостей, необхідних життєвих навичок відповідно до їхнього віку;

–розкриття та максимальний розвиток прихованих здібностей дітей дошкільного віку, закладання основи для навчання на наступному рівні та для навчання протягом життя. [4, с.18].

Список використаних джерел

1. Thao Thi Vu, Early childhood education in Vietnam, history, and development. International Journal of Child Care and Education Policy, 2021. URL: <https://ijccep.springeropen.com/articles/10.1186/s40723-020-00080-4>
2. Vasavakul, T. Managing the young anarchists: kindergartens and national culture in postcolonial Vietnam. In R. W. R. Wollons (Ed.), Kindergartens and cultures: The global diffusion of an idea. Connecticut, USA: Yale University Press, 2000.
3. Ministry of Education and Training Vietnam. Vietnam National Education for All, 2015. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002327/232770e.pdf>
4. Ministry of Education and Training Vietnam. Thông tư ban hành chương trình Giáo dục mầm non [Circular issued on Early childhood education curriculum], 2017. URL: <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/giao-duc/Van-ban-hopnhat-01-VBHN-BGDDT-Thong-tu-Chuong-trinh-giao-duc-mam-non-2017-342703.aspx>

ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Інна ТОРБЯК,
*І курс ОР «магістр», педагогічний факультет Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника
науковий керівник- Маріанна МАТІШАК,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність обраної проблеми полягає у тому, що освітня система недооцінює складності виховного процесу, його важливості у формуванні повноцінної особистості. Вихователі знають основні положення програми виховання та навчання дітей дошкільного віку, концепції виховання та Базового компонента дошкільної освіти, які включають завдання розвитку високоморальної особистості, проте не завжди керуються ними у своїй практичній діяльності. Вони уявляють зміст морального виховання не стільки як систему взаємопов'язаних елементів розвитку особистості, скільки як формування набору якостей, які треба виховувати незалежно від логіки цього виховного процесу. Більше уваги приділяють навчанню з раннього віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблеми інтеріоризації й інтеграції виховання моральності в дітей дошкільного віку зробили сучасні науковці, у працях яких обґрунтовуються різні аспекти: формування у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку позитивного сприймання довкілля і самого себе (С. Кулачківська, С. Ладивір, Т. Піроженко, З. Плохій, Т. Поніманська); моральний розвиток засобами ігрової діяльності (Л. Артемова, В. Котирло, Т. Маркова, Л. Проколієнко); формування оцінно-етичних суджень у художньо-мовленнєвій діяльності дошкільників (А. Богуш, О. Монке); виховання гуманних взаємин старших дошкільників і першокласників (А. Гончаренко, С. Литвиненко), моральної поведінки в дошкільників (Т. Колесіна, Г. Савицька, Т. Фасолько, М. Федорова); педагогічний вплив на становлення морального вибору дошкільників (О. Кошелівська), роль емоцій у моральному становленні особистості (Л. Подоляк); виховання милосердя в старших дошкільників (І. Княжева).

Мета статті - на основі аналізу наукової літератури теоретично обґрунтувати психолого-педагогічні умови формування морально-духовних цінностей у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільний вік - це період бурхливого і стрімкого розвитку дитини. Особливості її психічного розвитку повною мірою сприяють формуванню моральних якостей, почуттів, переконань, сприяє виконанню і дотриманню моральних правил і норм.

Створення відповідних умов є важливою складовою частиною будь-якого розвитку. Кожна педагогічна дія повинна відбуватися за певними правилами і відповідно до вимог. Враховуючи це в організації наукового дослідження, головним напрямком якого є формування моральних цінностей дітей, ми розглянули саме ті правила та вимоги, які відповідатимуть системі роботи.

У виховному процесі повинна панувати розумна наукова доцільність. Потрібно, щоб дитина чітко розуміла доцільність дій вихователя, була переконана в необхідності виконання вимоги. Для цього педагог має дозувати моральні приписи, тобто ставити перед дитиною лише ті з них, які можна вважати абсолютно потрібними. Важливою є організація роботи, пов'язаної зі змістом дитячих вчинків - позитивних і негативних, які діти аналізують у дискусії, що неодмінно виникає з цього приводу.

У вихованні дії потрібно враховувати спадкову природу виховання. Вихователь повинен культивувати розвивальну оптимістичну позицію вихованця, доводити, що він може робити добро, спроможний на дружбу і справедливість. Вихователь не має права на лукавство, повинен демонструвати дітям повну і безумовну правдивість [1, с. 4].

Щоб виховати старших дошкільників в дусі чесності і правдивості, потрібно використовувати як індивідуальний підхід, так і колективну роботу.

Вихователь повинен добре знати кожного малюка, умови його життя в сім'ї. Для вивчення характеру дитини можна використовувати різні методи: вести спостереження в процесі різноманітної діяльності, проводити бесіди на морально-етичні теми, вести в щоденнику записи, аналізувати поведінку в

дитячому садку і сім'ї. Вихователю доводиться або розвивати лінію сімейного виховання, якщо вона розумна, або виправляти її, якщо вона неправильна.

У роботі зі старшими дошкільниками є можливість завоювати довіру до себе, тоді дитина ділитиметься з дорослими своїми труднощами, невдачами.

Для виховання чесності і правдивості у дітей всієї групи використовують такі методичні прийоми, як створення морально-психологічного клімату; організація умов для їх самостійної діяльності; схвалення чесних вчинків; читання художньої літератури, вплив через колектив; робота з батьками [3, с. 57].

Між вихователями повинна бути повна згода в діях і єдність у вимогах. Вони зобов'язані бути привітними з дітьми. У групі повинен панувати гарний емоційний настрій.

Чільне місце у формуванні моральних цінностей відводиться вихованню у дітей доброзичливого ставлення один до одного у повсякденному житті, адже вони - майбутні колективісти (школярі, студенти, працівники).

Важливою і найнеобхіднішою умовою формування моральних цінностей у дітей є спільна діяльність дошкільного закладу і сім'ї. Сучасні дорослі усвідомлюють лише два свої обов'язки - нагодувати та гарно вдягнути дитину. Але цього зовсім недостатньо для того, аби дитя виросло порядною людиною, повноцінним громадянином. Дорогі іграшки не навчать малюка ввічливості, чуйності, доброзичливості. Дітям вкрай необхідна присутність дорослих і постійне спілкування з ними. У частих клопотах про життєві проблеми дорослі не повинні втрачати почуття любові, доброти, взаємоповаги один до одного, до своїх дітей і навчати їх любові до батьків, рідних. Адже вихованість не виникає сама по собі, як вважають деякі дорослі. Завдання педагога - пояснити батькам, наскільки важливо вже зараз вчити дитину поводитися стримано, дотримуючись загальноприйнятих норм і правил взаємин з іншими. Моральні цінності повинні виховувати не тільки слова (повчання), а й атмосфера в сім'ї через наслідування способів спілкування дорослих.

Висновки. Отже, для успішного формування морально-духовних цінностей у дітей старшого дошкільного віку необхідні відповідні психологічні та педагогічні умови, як у дитячому садку, так і в сім'ї.

У першу чергу, виховні дії вихователя повинні виконуватися відповідно до встановлених правил і з дотриманням вимог. Вихователь повинен використовувати індивідуальний підхід і колективну роботу, враховувати індивідуальні та вікові особливості, визнавати право кожної дитини на самостійний моральний вибір і водночас встановити до неї стійку систему моральних норм і правил поведінки.

Також важливими умовами є: створення морально-психологічного клімату в дитячому садку і сім'ї, присутність правильного стилю взаємин між співробітниками дошкільного закладу, вихователями і батьками, дорослими і дітьми.

Великі вимоги ставляться до наставника дітей, він повинен уміти спілкуватися з вихованцями, бути відкритим для них, щирим, уважним, тактовним, розуміючим, повинен поважати і любити дітей.

Необхідно збагачувати моральний, прогностичний і практичний досвід дітей, використовуючи засоби педагогічного впливу (читання художньої літератури, розв'язання морально-етичних завдань, проведення бесід, створення ситуацій морального вибору в процесі ігор, праці, навчання, дозвілля), що й було взято нами за основу в експериментальному дослідженні.

Список використаних джерел

1. Басюк Н.А. Формування моральних почуттів у дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Житомир, 2022. 322 с.
2. Осипчук О. П. (Поліщук О. П.) Моральне виховання як важлива складова становлення особистості молодших школярів. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 3 (87). С. 88–90.
3. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях: навч. прогр. та календарно-темат. план / А. М. Богуш, І. Л. Сіданіч, В.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Марія ІГНАТЮК,
*І курс ОР магістер, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

В умовах сучасного суспільства, що характеризується швидкими змінами та високими вимогами до індивідуальних якостей особистості, особливу увагу слід приділяти освітньому процесу в закладах дошкільної освіти (ЗДО). Одним із ключових аспектів цього процесу є індивідуальний підхід до кожної дитини, який дозволяє враховувати її унікальні потреби, інтереси та здібності. Індивідуальний підхід сприяє формуванню гармонійної, всебічно розвиненої особистості, здатної адаптуватися до викликів сучасного життя та реалізувати свій потенціал у різних сферах діяльності.

Актуальність теми індивідуального підходу в освітньому процесі ЗДО обумовлена необхідністю забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. У сучасних умовах зростає усвідомлення того, що стандартизовані підходи до навчання не завжди можуть ефективно задовольнити потреби кожної дитини. Індивідуальний підхід дозволяє вихователям адаптувати навчальні методи та засоби до конкретних умов розвитку дитини, що сприяє підвищенню мотивації до навчання, зменшенню тривожності та створенню комфортної навчальної атмосфери.

Проблематика індивідуального підходу в освітньому процесі ЗДО включає низку викликів, серед яких виділяються недостатня підготовка вихователів до

реалізації такого підходу, відсутність чітких методичних рекомендацій та обмежені ресурси для створення індивідуалізованих навчальних програм. Важливо також враховувати, що ефективне застосування індивідуального підходу вимагає тісної співпраці між педагогами, батьками та спеціалістами, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку дитини. У зв'язку з цим, дослідження та впровадження ефективних методик індивідуального підходу в ЗДО є надзвичайно актуальним завданням сучасної педагогіки.

С. Алексєєва зазначала, що індивідуалізація стає важливим напрямом удосконалення навчання, своєрідною стратегією освітнього процесу, яка охоплює всі його аспекти: навчальний процес (вибір форм, методів і прийомів навчання), зміст освіти (створення навчальних планів, програм і навчальної літератури) та побудову системи освіти (формування різних типів навчальних закладів, груп і класів). Індивідуалізація навчання являє собою ефективну переорієнтацію системи освіти на розвиток особистості школярів [1, с. 290].

На думку О. Назаренка, під індивідуалізацією навчання розуміють «реалізацію принципу індивідуального підходу, як одного з найголовніших у дидактиці, який передбачає цілеспрямовану діяльність педагога з навчання й розвитку особистості кожного студента, його індивідуально-типологічних особливостей завдяки їх неперервному вивченню та побудові на його основі системи індивідуалізованих задач» [2, с. 45].

О. Тамаркіна дає визначення індивідуальному підходу. Вона визначає індивідуальний підхід як систему педагогічних заходів, спрямованих на врахування індивідуальних особливостей кожної дитини у процесі навчання та виховання. Це включає адаптацію методів і прийомів навчання до конкретних потреб, можливостей та інтересів дітей, що сприяє їх гармонійному розвитку та успішній соціалізації. Індивідуальний підхід передбачає створення оптимальних умов для розвитку кожної дитини, підтримку її індивідуальних особливостей і потенціалу [3, с. 14].

Індивідуальний підхід у педагогіці – це система педагогічних заходів, спрямованих на врахування індивідуальних особливостей кожної дитини у

процесі навчання та виховання. Такий підхід передбачає адаптацію методів і прийомів навчання до конкретних потреб, можливостей та інтересів дітей, що сприяє їх гармонійному розвитку та успішній соціалізації.

Індивідуальний підхід включає декілька ключових аспектів:

1. Адаптація методів навчання. Індивідуалізація навчального процесу передбачає використання різних методів та прийомів навчання, які відповідають індивідуальним потребам і можливостям кожної дитини. Це може включати як завдання підвищеної складності для обдарованих дітей, так і додаткову підтримку для тих, хто має труднощі у навчанні.

2. Підбір навчальних програм і матеріалів. Зміст освіти повинен бути адаптований до індивідуальних особливостей дітей. Це означає розробку навчальних планів і програм, які враховують різні рівні розвитку, інтереси та потреби дітей. Важливо, щоб навчальні матеріали були доступними, цікавими та відповідали віковим особливостям учнів.

3. Створення сприятливих умов для розвитку. Індивідуальний підхід передбачає створення оптимальних умов для розвитку кожної дитини. Це включає не лише фізичні умови (такі як комфортні та безпечні навчальні приміщення), але й психологічний клімат, що сприяє розвитку особистості. Важливо, щоб діти відчували підтримку з боку вихователів і мали можливість проявляти свої здібності та таланти.

Індивідуальний підхід у дошкільній освіті полягає в урахуванні вікових, психологічних, фізичних та соціальних особливостей кожної дитини. Це дозволяє створювати навчальне середовище, що сприяє максимальному розвитку потенціалу дитини. Основна мета – забезпечити комфортні умови для навчання і розвитку, враховуючи індивідуальні потреби та здібності кожної дитини.

Початковим етапом індивідуального підходу є діагностика. Вона включає в себе оцінювання психологічного стану дитини, її емоційної стабільності, рівня розвитку мовлення, моторики, когнітивних здібностей та соціальної адаптації.

Використання різноманітних методик дозволяє виявити індивідуальні потреби та скласти план розвитку для кожної дитини.

На базі діагностичних даних педагоги розробляють індивідуальні навчальні плани, які враховують особливості кожної дитини. Ці плани можуть включати специфічні методи навчання, ігрові техніки, корекційні вправи, а також рекомендації щодо соціалізації та взаємодії з іншими дітьми.

Індивідуальний підхід може включати використання диференційованих завдань, наочних і дидактичних матеріалів, адаптованих до рівня розвитку та інтересів дитини. Важливо забезпечити баланс між навчанням і відпочинком, а також між колективними та індивідуальними формами роботи.

Ефективність індивідуального підходу значно зростає за активної участі батьків у освітньому процесі. Важливо забезпечити постійний зв'язок між педагогами і сім'єю дитини, інформувати батьків про успіхи і труднощі у навчанні, а також залучати їх до рішення освітніх завдань та організації дозвілля.

Індивідуальний підхід вимагає систематичного моніторингу та оцінювання результатів навчання і розвитку кожної дитини. Це дозволяє своєчасно коригувати навчальний план та методи виховання, а також забезпечує об'єктивну інформацію для аналізу ефективності освітнього процесу.

Навколишнє середовище та потреби дітей постійно змінюються, тому індивідуальний підхід передбачає гнучкість у використанні методів та підходів. Важливо регулярно оновлювати методики та програми, щоб вони відповідали сучасним викликам освітнього процесу.

Таким чином, індивідуальний підхід у закладах дошкільної освіти є важливим інструментом для забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини. Він сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку позитивного ставлення до навчального процесу та формуванню індивідуальних здібностей дітей. Застосування індивідуального підходу в ЗДО дозволяє не тільки оптимізувати навчальний процес, але й сприяє гармонійному розвитку особистості дитини, її самореалізації та соціалізації.

Ефективне впровадження індивідуального підходу вимагає комплексного підходу, що включає підготовку вихователів, розробку методичних рекомендацій та забезпечення необхідних ресурсів. Тільки в таких умовах можливо створити сприятливе середовище для розвитку кожної дитини, враховуючи її унікальні особливості та потенціал.

Список використаних джерел

1. Алексеева С. Індивідуалізація навчання у закладах загальної освіти як педагогічна проблема. *Scientific Collection «InterConf», (42): with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (February 19-20, 2021)*. Rome, Italy: Dana, 2021. Pp. 290-296.
2. Назаренко О. В. Реалізація принципу індивідуального підходу в сучасному навчально-виховному процесі. *Український психологопедагогічний збірник: науковий журнал / ГО «Львівська педагогічна спільнота»*. Львів, 2021. № 22(22). С. 45–48
3. Тамаркіна О. Л. Індивідуальний підхід до навчання в сучасній вищій школі. *Збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної конференції «Психологія і педагогіка : актуальні питання», (12- 13 квітня 2019 р.)*. Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2019. С. 13–15.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Інна КЛЬОФАС,
III курс ОР бакалавр, факультет дошкільної освіти
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
науковий керівник – Шевченко Н.О.,
доцент кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти

Старший дошкільний вік - це період активного розвитку особистості. У цей час одним із найголовніших надбань дитини є низка психофізичних новоутворень. Позитивних змін зазнає фізичний розвиток дитини; удосконалюються і пізнавальні психічні процеси - сприймання, увага, пам'ять, уява, мислення і мовлення. Все це, у свою чергу, є передумовою успішного навчання дитини у школі, як і сформовані у майбутнього першокласника уявлення про соціальне життя, індивідуальну відповідальність. Старші дошкільники усвідомлюють особливості навчальної діяльності, починають розуміти специфіку життєдіяльності в умовах школи. Якщо педагоги та батьки не приділяють достатньо уваги цьому критерію, у майбутньому це обов'язково знайде відбиток на психофізичному стані першокласника. При цьому реакція на раннє навчання за шкільною партою, не буде миттєвою – скоріш за все, вона буде відстрочена і надалі проявиться в схильності дитини до частих соматичних захворювань. Тому дошкільна педагогіка розглядає формування готовності дитини до шкільного життя як один із найважливіших напрямків роботи з дітьми старшого дошкільного віку.

Проблема готовності дитини до навчання у школі не є новою, нею займалися такі вчені, як Ельконін Д. Б., Салміна Н. Г., Запорожець О. В., Іщенко Л. В. та інші. Сьогодні існує багато досліджень, у яких розкривається сутність та зміст поняття «готовність до шкільного навчання» та окреслено показники її сформованості у дошкільнят (праці Божович Л. І., Люблінської А. А., Коломінського Я. Я.). Розробленими і апробованими є різні діагностичні програми визначення показників готовності дитини до навчання у школі, авторами яких є педагоги та психологи Бардієр Г. Л, Гільбух Ю. З., Ромазан І. Х, Семаго Л. Л., Поліванова К. Н., Сушкова О. Ю. та інші.

Ось, наприклад, Венгер Л. А., відомий психолог, кандидат педагогічних наук, доктор психологічних наук, професор, автор праці «Чи готова дитина до школи?» надає нам таке поняття: «Готовність до школи – це певний набір знань і вмінь, у якому повинні існувати всі інші елементи, хоча рівень їх розвитку може бути різний» [3, с. 144]. Ознайомившись з його працею, ми дійшли висновку, що

науковець зовсім не мав на увазі, що дитина обов'язково має вміти читати, писати, рахувати, але наголошував, що вона має бути готовою всьому цьому навчитися.

У 60-их роках ХХ ст. Божович Л. І. зазначала: «Готовність до навчання в школі складається з визнаного рівня розвитку уявної діяльності, пізнавальних інтересів, готовності до довільної регуляції, своєї пізнавальної діяльності, до соціальної позиції школяра» [5, с. 6]. Подібної думки дотримувався і Запорожець О. В., зауважуючи: «Готовність дитини до школи включає в себе цілісну систему взаємозалежних якостей дитячої особистості, включаючи особливості її мотивації, рівня розвитку пізнавальної, аналітико-синтетичної діяльності, ступінь сформованості механізмів вольової регуляції» [5, с. 304].

У свою чергу Іщенко Л. В., досліджуючи готовність до школи, розкриває це поняття як психологічний, емоційний, етично-вольовий та фізичний розвиток дитини, який забезпечує її легку адаптацію до нового етапу життя та усунення негативного впливу на здоров'я й емоційне благополуччя школяра, труднощів переходу до нових умов життя, соціальних відносин і нового виду провідної діяльності [2].

Проаналізувавши попередньо зазначених авторів, можемо дати таке визначення поняттю «готовність до школи» - це зрілість майбутнього школяра, яка визначається як досягнення дитиною такого рівня психічного, емоційного, соціального та фізичного розвитку, який дозволить їй брати активну участь у шкільному житті та засвоїти зміст навчальної програми першого класу.

Зауважимо, що дитина зріла і готова виконувати конкретне завдання, коли набуває досвіду, який дозволяє їй досягти успіху, а не тоді, коли вона досягає відповідного віку. Можна навчити дитину 5-річного віку розпізнавати власне ім'я, яке написано друкованими літерами, а 9-річну дитину не просто читати, а критично та вільно сприймати прочитаний текст. Вони однаково успішно виконують ці завдання, не тільки тому, що це відповідає їх віковим можливостям. Саме тому у роботі з дітьми так важливо застосовувати принцип

адекватності досвіду та навичок дитини до запропонованого завдання, і своєчасно працювати над формуванням необхідних навичок.

Розглядаючи готовність до навчання, необхідно брати до уваги і розвиток когнітивних та рухових процесів, які дають змогу оволодіти базовими шкільними вміннями, такими як читання, письмо та лічба, і соціальний, емоційний та фізичний розвиток, а також сукупність навичок та знань, які є основою для навчання у першому класі.

Повертаючись до прийнятого нами визначення поняття «готовність до школи», зауважимо, що сьогодні виділяють фізичну, психічну, емоційну, соціальну зрілість.

Фізична зрілість дитини до навчання у школі визначається добрим станом здоров'я. Загальновідомо, що для того, щоб дитина могла справлятися і витримувати навчальне навантаження протягом всього уроку і шкільного дня, вона повинна бути здоровою і добре фізично розвиненою: мати нормальний зріст, вагу, об'єм грудей, м'язовий тонус, пропорції, шкіряний покрив та інші показники, які відповідають середнім нормам фізичного розвитку хлопчиків і дівчаток 6-7 річного віку; нормальний, відповідний до віку, стан зору, слуху, моторики, добре сформовані дрібні рухи кистей рук і пальців. Також важливим є нормальне функціонування нервової системи дитини: ступінь її збудливості, сили і рухливості (порушення нервової діяльності призводять до швидкої стомлюваності дитини і негативно впливає як на успішність, так і на ставлення учня до школи) [4].

Таким чином, вже з раннього віку вихователям ЗДО та батькам слід дбати про здоров'я дітей і формування витривалості та працездатності. Майбутній школяр має бути активним, стійким до втоми, захворювань чи фізичних навантажень, здатним до прояву фізичних та інтелектуальних зусиль.

Емоційна зрілість - це певна душевна рівновага та здатність пережити багатий і різноманітний світ почуттів. Це також вміння керувати своїми емоціями та контролювати їх. Її відсутність проявляється спалахами гніву,

плачем, конфліктами з однолітками, агресією, надмірною чутливістю, відсутністю терпіння, загальмованістю, невпевненістю.

Емоційна зрілість нерозривно пов'язана із соціальною зрілістю, включаючи стосунки з іншими, здатність налагоджувати відносини, співпрацювати у групі, дотримуватися правил поведінки чи враховувати норми й цінності нашого суспільства [5].

Психічна зрілість складається з багатьох факторів, серед яких:

- концентрація уваги - дитина може уважно і з розумінням слухати, що говорить вчитель, розуміє і виконує прохання, здатна зосередитися;
- розвиток мовлення - дитина має здатність висловлюватися у вільній та зрозумілій формі, висловлювати побажання, ставити запитання та формулювати власні судження;
- розуміння символів - дитина використовує поняття та символи дедалі ефективніше;
- операції мислення - дитина розуміє взаємозв'язки між фактами, має здатність інтерпретувати нові ситуації, опираючись на минулий досвід, складати історії, та сюжетні ілюстрації;
- зорово-слухове сприйняття та зорово-рухова координація - дитина знає, як виконувати зоровий аналіз та синтез, необхідний у процесі диференціації форм, звуків, пропорцій положення та розміщення нанесених графічних символів та форм [1].

Усі вищезазначені складові шкільної зрілості однаково важливі, вони тісно пов'язані та взаємозалежні, і коли темпи змін, що відбуваються в кожному аспекті розвитку, однакові, можна побачити гармонійний розвиток дитини та сформовану у неї шкільну зрілість.

Список використаних джерел

1. Дорожко І. І., Микитюк С. О. Психологія : навч. посіб. для підготовки до іспиту. Харків : ХНПУ, 2017. 224 с.
2. Іщенко Л. В. Логіко-математичний розвиток дітей 5–7 років : навч. посіб. Бердянськ : БДПУ, 2010. 144 с.

3. Кравченко І., Ватаманюк Г. Передумови готовності дітей до навчання у школі в контексті поглядів В. О. Сухомлинського. *Розвиток особистості молодшого школяра : сучасні реалії та перспективи* : матеріали науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів. URL : <https://kppo.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/72/2019/12/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-19-%D0%BE%D0%B1.pdf#page=143>.
4. Пантюк Т. Підготовка дітей до школи в Україні. *Суспільно-педагогічний контекст : монографія*. Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2016. 504 с.
5. Примак М. В. Готовність дитини до навчання: теоретичний аналіз. *Інноватика у вихованні* : зб. наук. пр. / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова та ін. Рівне, 2017. Вип. 6. С. 302–307.

НОВІ МОДЕЛІ ЗДОБУТТЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ганна КОЗУБАШ
І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник - Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Дошкільна освіта є важливим етапом у розвитку дитини, закладаючи фундамент для її майбутніх успіхів. В Україні останнім часом відбуваються значні зміни у цій сфері, спричинені як внутрішніми соціально-економічними факторами, так і зовнішніми обставинами, зокрема війною. У цьому есе ми розглянемо нові моделі здобуття дошкільної освіти, їх регулятивні основи та

варіативні форми, які забезпечують право кожної дитини на якісну та доступну освіту.

Розвиток дошкільної освіти в Україні з 2000 до 2024 року супроводжується низкою нормативних актів, які створюють оптимальні умови для розвитку та виховання дітей. Законодавчо – нормативні документи відіграли ключову роль у визначенні державної політики в сфері дошкільної освіти, у забезпеченні якості освітніх послуг та дотриманні прав дітей. Завдяки їм визначаються стандарти, яких повинні дотримуватися усі заклади дошкільної освіти, незалежно від їх типу та форми власності [1].

Закон України «Про дошкільну освіту» (2001) визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти. Цей закон забезпечує розвиток, виховання і навчання дитини, ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні [3].

Державний стандарт дошкільної освіти в Україні, затверджений 12 січня 2021 року, належить до нормативних актів, які визначають не лише обов'язкові компетентності та результати освіти дитини дошкільного віку, але й встановлюють умови, необхідні для їх досягнення, у відповідності до міжнародних стандартів якості освіти [4]. Концепція трансформації системи дошкільної освіти в Україні визначає цілу низку пріоритетних напрямків, серед яких важливими є забезпечення доступної та якісної дошкільної освіти, модернізація української освітньої системи, вдосконалення професійної підготовки, підвищення якості виховання та освіти, а також сприяння науковим дослідженням і інноваціям для розвитку соціально-економічного та інноваційного потенціалу країни [5].

В Україні існує кілька типів закладів дошкільної освіти, кожен з яких має свою специфіку і призначення:

- Дитячі ясла – для дітей від двох місяців до трьох років.

- Садочки сімейного типу – для дітей, які перебувають у родинних стосунках.

- Навчально-виховний заклад комбінованого типу – включають групи загального розвитку, компенсуючого типу, сімейні, прогулянкові.

- Освітня установа інтернатного типу – для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

- Спеціальні та санаторні інституції – для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку.

- Центри розвитку дитини – забезпечують фізичний, розумовий та психологічний розвиток.

- Будинки дитини – для медико-соціального захисту дітей-сиріт від народження до трьох років [1; 3].

В результаті війни та нестабільності Україна зіткнулася з невідкладною проблемою: скороченням доступу до дошкільної освіти. На тлі війни та геополітичної напруженості моніторингове дослідження, проведене Державною службою якості освіти, змальовує досить невтішну картину доступності освіти.

Чисельність закладів дошкільної освіти в опитуваних територіальних громадах суттєво зменшилася у період з 2021 по 2023 рік. Скорочення на 1,5%, з 1058 закладів до 1043, оцінюється як негативна тенденція, що свідчить про значні виклики, які стоять перед системою управління дошкільною освітою. Загалом, зменшення кількості відбулося на 16% в усіх регіонах, охоплених моніторингом. Додатково аналіз інформації, отриманої від керівників закладів позашкільної освіти, дозволяє зробити висновок, що 69% респондентів повідомили про зменшення кількості вихованців внаслідок виїзду сімей за кордон або до інших регіонів України. [2].

Варіативні форми дошкільної освіти створюються з метою збільшення охоплення дітей дошкільною освітою і створення рівних стартових можливостей при вступі до школи. Вони враховують різні режими перебування дітей, включаючи тих, хто має обмежені можливості здоров'я або особливі освітні потреби. В умовах сучасних викликів, таких як війна та економічні труднощі,

Україна активно шукає нові підходи та моделі для забезпечення доступної та якісної дошкільної освіти [1].

Однією з інновацій у сфері дошкільної освіти є короткотривале перебування в групах, яке пропонує гнучкість для сімей та задовольняє різноманітні потреби дітей. Цей формат дозволяє батькам планувати відвідування садочка відповідно до власних потреб та обставин, що є особливо важливим в умовах нестабільності, спричиненої війною. Гнучкий графік сприяє зменшенню стресу як для батьків, так і для дітей, а також забезпечує безперервність навчання навіть у складних ситуаціях. Щодо забезпечення комплексного психологічного супроводу дітей раннього віку є важливим компонентом дошкільної освіти, особливо для дітей із особливостями та затримкою загального розвитку. Психологічна підтримка допомагає дітям адаптуватися до навчального середовища, розвивати соціальні навички та долати труднощі, пов'язані з емоційним станом. Центри консультативної допомоги стали важливою послугою для родин під час війни. Вони пропонують широкий спектр консультацій, які можуть бути спеціально розроблені з урахуванням конкретних потреб кожної сім'ї. Це дозволяє ефективно інтегрувати сімейну та загальну освіту, забезпечуючи повноцінний розвиток дітей, які не можуть відвідувати дитячий садок. Безпосередній доступ до психологів, педагогів, лікарів та інших спеціалістів дозволяє сім'ям отримати комплексну допомогу з різних напрямків, що сприяє покращенню загального благополуччя.

Унікальний та персоналізований підхід до освіти пропонують сімейні дитячі садки. У таких закладах один з батьків виконує роль вихователя, що дозволяє дітям отримувати індивідуальну увагу та догляд в домашній атмосфері. Цей формат освіти є особливо корисним для дітей, які часто хворіють або мають особливі потреби, адже він забезпечує безперервність навчального процесу та емоційну підтримку. Інший варіант, приватні дошкільні заклади з інтенсивними програмами розвитку, що є ще одним важливим елементом нових моделей дошкільної освіти в Україні. Оснащені великою кількістю ресурсів, таких як ігри, іграшки, дидактичні матеріали та наочні посібники, ці заклади пропонують

сприятливе середовище для цілісного навчання. Малий розмір груп у приватних садках дозволяє вихователям приділяти більше уваги кожній дитині, що сприяє більш глибокому та індивідуальному підходу до виховного процесу.

Альтернативна дошкільна педагогіка базується на принципах індивідуального підходу, гнучкості програм, підтримки соціально-емоційного розвитку та залучення громад. Вона спрямована на реалізацію права кожної дитини на якісну освіту, враховуючи її індивідуальні особливості та потреби. Нові моделі здобуття дошкільної освіти в Україні, розроблені з урахуванням сучасних викликів та тенденцій, мають забезпечити якісну та доступну освіту для кожної дитини. В умовах війни та соціальних змін важливо підтримувати і розвивати ці моделі, щоб гарантувати всебічний розвиток і соціальну адаптацію дітей. Тільки так можна забезпечити гідне майбутнє для наступного покоління українців.

Список використаних джерел

1. Альтернативна дошкільна освіта. Інституційний репозиторій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44543>
2. Внаслідок війни зростає відсоток дітей, які не охоплені дошкільною освітою: результати дослідження. Державна служба якості освіти України. URL: <https://sqe.gov.ua/monitoring-zdo-2023/>
3. Закон України Про дошкільну освіту. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 49, ст.259. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН № 33 від 12.01.2021 року. <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/79142/>
5. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. С.50-65. URL: <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku>

ЗМІСТ ОСВІТИ: СУТЬ ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО КОНСТРУЮВАННЯ СТРУКТУРИ

Анна ТИМОФЕЄВА

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У статті розкрито тлумачення поняття «освіта», «зміст освіти». Окреслено рівні розгляду та становлення змісту освіти, фактори частих змін. Виявлено компоненти змісту освіти на сучасному етапі. Класифіковано функцій змісту освіти.

Ключові слова: *освіта, зміст освіти, структура змісту освіти, функцій освіти.*

Постановка проблеми. Всі держави цивілізованого світу мають власне розуміння освіти, що характеризується певними унікальними ознаками. Зокрема, Законом України «Про освіту» зазначається, що саме освіта є базою для «інтелектуального, духовного, фізичного та культурного становлення особистості, її успішної соціалізації, добробуту та передумовою розвитку суспільства та країни загалом» [7].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Актуальність проблеми визначення змісту освіти на різних освітніх рівнях підтверджено науковими розвідками Дж. Дьюї, Я.А. Коменський, С. Русової, К. Сухомлинського, К. Ушинського. На сучасному етапі психолого-педагогічної науки даній суперечності присвячують свої дослідження такі вчені як П. Волошин, Т. Коршевнік, О. Лященко, Н. Мойсеюк, Т. Поніманська, Л. Онищук та ін.

Мета статті – дослідити і теоретично обґрунтувати поняття «зміст освіти», виявити особливості його структури та функції на сучасному етапі.

Результати дослідження. Філософія дисциплін соціального спрямування (культури, науки, культурології, педагогіки, психології, теорії керування) в різні епохи по різному трактувала поняття освіти, упровадження відмінних одна від одної парадигм даного терміну. Опираючись на дослідження науковців

минулого і сучасності це положення досі стимулює до більш ґрунтовного та якісного розкриття особливостей функціонування освіти на конкретних рівнях.

Відтак, О. Лященко доводить, що поняття «освіта» розуміється у двох вимірах, як – от: число та характеристика знань та пов'язаних умінь і навичок, які потрібні для здійснення людиною практичних вчинків; напрямок соціальної активності, освітня структура, яка створює можливості особи для засвоєння знань, умінь та навичок у процесі технології навчання. Стосовно другого визначення доцільно окреслити наповнення такої структури, а саме: кадровий перелік, навчальні матеріали та напрацювання, особливості здійснення процесів навчання та учіння, групи організаційних, методичних і технічних принципів, методів [5].

Зосередимо свою увагу на окресленні змісту освіти.

Теперішня педагогічна галузь науки виділяє різні теорії змісту освіти та зазначає, що дана категорія є історичним феноменом, який змінюється під впливом культури, трактується спрямованістю та завданнями освіти на певному етапі становлення суспільного ладу. Освіта за своєю суттю є об'єднуючим фактором навчальних та практичних дій особистості, визначає меж їхньої соціальної значущості.

А. Шинкарук та П. Волошин виокремлюють кілька етапів розгляду та становлення змісту освіти, а саме: теоретичний етап виявляє зміст освіти як обширний образ про наповнення, будову та соціальні функції людських надбань, які прослідковуються у її педагогічній інтерпретації; на етапі навчальної дисципліни – окреслені певні елементи освіти, що мають на меті впровадження в дійсність специфічних функцій в загальній освіті; на етапі навчального підручника – чітко подані частини змісту освіти розкриті у підручниках та навчальних посібниках.

На змістове наповнення освіти має можливість впливати ряд факторів: суб'єктивні (запити соціуму щодо підвищення роботи простих працівників, вдосконалення науки та технологій, що стимулює до виникнення нових думок та

ідей); об'єктивні (політичний прошарок суспільства, напрямки методологічної діяльності вчених) [2, с. 8-9].

Н. Мойсеюк стверджує, що зміст освіти – це сукупність наукових напрацювань, інтелектуальних та дійсних умінь і навичок; надбання виконання дій творчого характеру, пошуку, емоційно-важливих взаємин [6, с. 109].

П. Волошин та А. Шинкарук доводять, що зміст освіти є детермінантом економічного та соціального розвитку, який направлений на здійснення самовираження особистості, формування чинників для її самореалізації, удосконалення життя суспільства, підвищення рівня функціонування правової країни [2, с.9].

За переконаннями В. Лозової та Г. Троцько термін «зміст освіти» уособлює в собі педагогічно пристосований суспільний досвід, комплекс знань, методів роботи інтелектуального та емоційно-ціннісного спрямування щодо оточення, [4, с.257].

На основі напрацювань Г. Волошиної та Л. Роєнко ми визначили, що зміст освіти включає в собі чотири компоненти, як-от:

- ▶ пізнавальний досвід передбачає обсяг знань про природу, соціальне середовище, мислення, технічні пристрої діяльності, освоєння якими створює у свідомості індивідів певні ознаки наукового образу світу;
- ▶ практичний досвід складається із умінь та навичок загального та спеціального характеру, що стосуються конкретних дій;
- ▶ досвід творчої активності виражає здатність осіб до опанування певними освітніми рівнями (дошкілля, початкова освіта...) та вирішення проблемних ситуацій;
- ▶ досвід відношень із навколишнім середовищем – обсяг моральних та етичних переконань, цінностей, що визначають ставлення людини до світу, активності інших осіб [1, с. 12].

Іншим важливим напрямком розуміння освіти є функції, які вона робить дійсними. Зокрема, П. Грицаєнко вважає, що під даним поняттям варто розуміти взаємозв'язок двох об'єктів (структур), коли зміни одного викликають зміни і у

іншого. Дослідник класифікує такі функції освіти на сучасному етапі: професійно-економічна (взаємозв'язок освіти та продуктивних сфер соціуму), вихована (покращення людських рис, рефлексія особистості), соціальна (створення каналів соціальної мобільності), соціальний захист (можливості особи у професійному та особистісному визначенні), гуманістична (ціннісні ознаки у суб'єктивно-об'єктивному співвідношенні), урбаністична (вплив на міграційні процеси), демографічна (склад населення, шлюб, народжуваність...), історичної спадковості та наслідування (соціально-рольова структура) [4, с.244].

На основі даних функцій можемо вважати, що освіта насамперед зосереджена на передачі знань майбутнім поколінням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, серед соціальних інститутів суспільства сучасної цивілізації освіта посідає одну з провідних позицій. Адже благо людини, становище культури і духовності у суспільстві, темпи економічного, науково-технічного, політичного і соціального прогресу багато в чому залежать від якості і рівня освіти.

Список використаних джерел

1. Волошина Г. Роєнко Л. Зміст освіти: теоретичний та практичний аспект. *Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Умань, 29 квіт. 2021 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.] ; [голов. ред. Муковіз О. П ; редкол.: Бахмат Н. В., Якимчук Б. А., Безлюдний О. І. [та ін.]. Умань, 2021. С. 11-14.*
2. Волошин П., Шинкрук А. Зміст освіти як педагогічна проблема. *Неперервна педагогічна освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., м. Умань, 29 квіт. 2021 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.] ; [голов. ред. Муковіз О. П ; редкол.: Бахмат Н. В., Якимчук Б. А., Безлюдний О. І. [та ін.]. Умань, 2021. С. 8-11.*

3. Грицаєнко П. Філософське осмислення соціального змісту освіти. *Мультиверсум. Філософський альманах*: Зб. наук. пр. К., 2009. Вип. 78., С. 238-244.
4. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
5. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1(46). С. 5 – 12.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник. Вінниця, 1999. 348 с.
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 24.04.2024)

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА РОЗУМОВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мирослава СТРУК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
науковий керівник –Маріанна МАТИШАК
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність проблеми. В процесі розвитку інформаційного суспільства культура соціуму постійно змінюється. Сьогодні ми стаємо свідками переходу суспільства до нової стадії розвитку – цифровізації. Інформатизація та цифровізація створюють умови для інтенсифікації всіх видів діяльності. І тут традиційні методи в розумовому вихованні дітей старшого дошкільного віку вочевидь програють перед інформаційними. Цифровізація освіти призводить до необхідності витіснення традиційних ігор із розумового виховання іграми

комп'ютерними. Виникає суперечність між даними формами, результати вирішення якого позначається на фізичному та психічному здоров'ї майбутніх поколінь. Щоб вжити необхідних заходів для запобігання виникненню негативних наслідків інформаційної соціалізації дошкільнят, необхідно проводити дослідження та моніторинги ігрової діяльності дітей за комп'ютером.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення комплексу проблем, пов'язаних з розробкою та використанням комп'ютерних ігор у навчальних цілях, є одним з актуальних напрямків у дослідженні комп'ютерного навчання (Є.Маргуліс, Ю.Косов, Ю.Мележик, В.Горленко, О.Гуманська, М.Ігнат'єв). Питаннями розумового виховання дітей старшого дошкільного віку займалися Н.А.Забродіна, Т.М. Кривошея і інші.

Мета статті – висвітлити проблеми та дослідити особливості використання комп'ютерних ігор в процесі розумовому розвитку в дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу.

Гра є невід'ємним атрибутом розумового виховання і соціалізації особистості всіх її етапах, як дітей, так і дорослих [2; 7]. Дослідники природи гри як явища наголошують, що її походження бере початок у духовній культурі народу, особливо це проявляється в елементах релігійних обрядів, що збереглися у багатьох народних іграх.

Аналізуючи основні філософські, психологічні, педагогічні та інші концепції природи ігрової діяльності людини та гри, можна бачити, що в сучасних умовах гра є основним методом навчання та виховання, що дозволяє дітям осягати культурне, творче буття, формувати компоненти поведінки, розвивати здатності оцінювати себе та інших, активізувати свідомість через творчість, адаптуватися до умов соціуму тощо.

Існують деякі види комп'ютерних програм для дітей дошкільного віку. У різноманітному асортименті дитячих програм виділяється велика група навчальних та розвиваючих комп'ютерних ігор, які спеціально створені у освітніх цілях.

Дослідники відзначають, що для ефективного і правильного застосування ігрових програм з метою виховання та розвитку дошкільника, педагогам та батькам, перш за все, необхідно обирати жанр гри відповідно до темпераменту та схильностей дитини. Одним краще підходять спокійні, неквапливі ігри, а іншим – активні, динамічні.

При правильному доборі та методах застосування комп'ютерних ігор розвивається увага, зосередженість, швидкість дій, з'являються інтерес до комп'ютера та психологічна готовність до роботи з ним.

Найголовніше у всіх комп'ютерних іграх - ставлення до гри дитини, а для того, щоб педагогові та батькові не заблукати в безмежному морі віртуальних розваг, необхідно мати інформаційну культуру і виховувати її в дітях. У формуванні інформаційної культури можуть допомогти комп'ютерні ігри, що розвивають. Основне завдання використання комп'ютерних ігор – це підготовка дитини до життя в інформаційному суспільстві, навчання елементів комп'ютерної грамотності та виховання психологічної готовності до застосування комп'ютера, створення почуття впевненості у процесі роботи на ньому.

Комп'ютерні ігри не замінюють звичайні ігри, а доповнюють їх, збагачуючи педагогічний процес новими можливостями.

Комп'ютерні ігри - порівняно новий вид творчих ігор, що включають використання засобів комп'ютерної ігрової програми. Розвиток телебачення, а потім появу електронних іграшок та розважальних комп'ютерних програм поступово видозмінили класичні форми дитячої гри. Спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером фахівці рекомендують починати з комп'ютерних ігор, ретельно підібраних з урахуванням віку та навчальної спрямованості. У цьому віці у дітей розвивається увага, яка, у свою чергу, розвиває мислення.

Правильно підібрані ігрові програми, що відповідають віку, темпераменту, навчальній спрямованості, що враховують схильності дитини, допоможуть ефективно застосувати їх з метою виховання та розвитку.

Комп'ютерні ігри сприяють розвитку розумових здібностей дошкільнят у тому разі, якщо у них враховуються вікові особливості дітей. Яскравість та наочність допоможуть легше засвоїти матеріал. Комп'ютерні ігри привчають дітей до самостійності, розвивають навички самоконтролю. Всі ці фактори мають особливе значення для підготовки дітей до шкільного навчання.

Розробники комп'ютерних ігор передбачають можливість їх використання під час роботи з дошкільнятами над розвитком наочно-образного мислення, комунікативних та пізнавальних здібностей тощо [3, с.15].

Комп'ютерні ігри у виховному плані є найбільш привабливими, динамічними, інтерактивними дидактичними засобами, ніж звичні матеріальні засоби дидактики.

Старший дошкільний вік - останній із періодів дошкільного віку, коли у психіці дитини з'являються нові утворення. Це довільність психічних процесів - уваги, пам'яті, сприйняття та ін. - і здатність керувати своєю поведінкою, а також зміни в уявленнях про себе, в самосвідомості і в самооцінках.

На цьому етапі продовжується вдосконалення всіх сторін мовлення дитини. Вона правильно вимовляє всі звуки рідної мови, чітко та ясно відтворює слова, має необхідний для вільного спілкування словниковий запас, правильно користується багатьма граматичними формами та категоріями, змістовніше, виразніше і точніше стає його висловлювання.

Основним завданням дошкільного виховання є розвиток творчого та інтелектуального потенціалу кожної дитини, її підготовка до самостійної діяльності творчої спрямованості, становлення творчого підходу до вирішення ситуацій і проблем, що виникають у її житті.

Висновок. Оскільки, сьогодні до дошкільного виховання дедалі частіше висувається така вимога, як освоєння нових інформаційних технологій, залучення до комп'ютера, навчання основ комп'ютерної грамотності, формування психологічної готовності до життя інформаційному суспільстві. На рівні дошкільної освіти найефективніше ці завдання можуть бути вирішені завдяки використанню спеціальних комп'ютерних навчально-ігрових та

розвиваючих програм. Як показує практика, саме вони можуть стати першим щаблем на шляху знайомства дитини з інформаційним світом. Роль комп'ютерних ігор у розвитку дошкільнят має багато позитивних сторін. Якщо дитині цікавий зміст гри, вона дізнається у ній щось нове, гра відкриває їй світ величезних можливостей, дозволяє зробити процес навчання досить простим та ефективним. Комп'ютерні ігри сприяють розвитку розумових здібностей дошкільнят у разі, якщо у них враховуються вікові особливості дітей. Барвистість та наочність допоможуть легше засвоїти матеріал. Комп'ютерні ігри привчають дітей до самостійності, розвивають навички самоконтролю. Всі ці фактори мають особливе значення для підготовки дітей до шкільного навчання.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина»/ наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Половіна, І. В. Кондратець ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна [та ін.]. Київ : АКМЕ ГРУП, 2021. 568 с.
2. Організація освітнього процесу від вересня до травня: 6-й рік життя / упоряд.: А. М. Щербак. Харків : Основа, 2018. Ч. 1. 366 с.
3. Ранкові зустрічі з дошкільниками 5-6 років життя / авт.-упоряд. І. І. Нікітіна. Харків : «Основа», 2021. 157 с.
4. Романюк Т. В. Організація освітнього процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу / Т. В. Романюк, О. І. Бочелюк. Харків : Ранок, 2015. 188 с.
5. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошк. навч. закл. / наук. кер. акад. А. М. Богуш. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 197 с.
6. Усі ігри в закладі дошкільної освіти / авт.-упоряд.: А. В. Доценко, О. О. Забашта, Н. О. Лобанова, А. С. Остапенко. Харків : Основа, 2021. 271 с.
7. Гриневич Л. Медіаграмотність – це необхідне вміння для сучасної особистості. Київ, 2018. С. 34-38.
8. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РОЗВИВАЛЬНО-ПРЕДМЕТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗДО

Оксана ШИНДАК

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

*Науковий керівник – Скоморовська І. А.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Соціалізація дитини дошкільного віку є складним і багатогранним процесом, що відбувається під впливом різноманітних чинників. Одним із ключових факторів, що визначає успішність соціалізації дошкільника, виступає розвивально-предметне середовище закладу дошкільної освіти (ЗДО). Саме в умовах спеціально організованого простору відбувається активне засвоєння дитиною суспільного досвіду, формування базових особистісних якостей, набуття важливих соціальних компетентностей. Створення оптимальних умов для повноцінного розвитку та ефективної соціалізації вихованців є пріоритетним завданням сучасної дошкільної освіти.

Розвивально-предметне середовище ЗДО являє собою комплекс матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних, психолого-педагогічних умов, що забезпечують організацію життя дітей і дорослих у дошкільному закладі [2]. Воно передбачає єдність соціальних і природних засобів забезпечення активної життєдіяльності дитини, її розвитку як особистості. Розвивальний ефект предметного середовища обумовлюється здатністю стимулювати й забезпечувати розвиток провідних видів діяльності малюка – спілкування, гри, конструювання, образотворчості тощо. Для забезпечення належного рівня соціалізації предметне оточення повинно бути інформативним, емоціогенним, естетично привабливим, динамічним і мобільним, забезпечувати дитині вільний вибір діяльності [1].

Ключовим компонентом розвивально-предметного середовища ЗДО, що має вагоме значення для соціалізації дошкільників, є іграшки та дидактичні

матеріали. Педагогічно доцільний добір іграшок створює оптимальні умови для формування соціальної компетентності дітей, збагачення їхнього соціального досвіду. Іграшки повинні мати привабливий естетичний вигляд, будити фантазію, спонукати до активності й водночас відповідати психологічним і фізіологічним можливостям конкретної вікової групи. Використання сюжетно-рольових, театралізованих, настільно-друкованих ігор та відповідного реквізиту уможливорює програвання соціальних ролей, моделювання різноманітних життєвих ситуацій, в яких відпрацьовуються навички міжособистісної взаємодії, засвоюються соціально схвалювані моделі поведінки [3].

Прогулянкові майданчики та тематичні осередки на території ЗДО також відіграють важливу роль у соціалізації дошкільників. Перебування на свіжому повітрі, рухлива діяльність, взаємодія з природними об'єктами збагачують соціальний досвід дітей, стимулюють комунікацію з однолітками й дорослими. Облаштування ігрових зон та куточків відповідно до вікових особливостей й інтересів вихованців спонукає до активної спільної діяльності, в процесі якої діти навчаються домовлятися, узгоджувати свої дії, виявляти ініціативу, співчуття та взаємодопомогу. Залучення дошкільників до озеленення та благоустрою території формує екологічну культуру, відповідальність, уміння працювати в команді для досягнення спільної мети.

Естетична складова розвивально-предметного середовища також має значний соціалізуючий потенціал. Охайність і порядок у групових приміщеннях, продумане кольорове рішення, наявність елементів декору, дитячих робіт створюють атмосферу затишку й комфорту, що позитивно впливає на емоційний стан дітей, стимулює бажання підтримувати чистоту й порядок, виховує ціннісне ставлення до праці дорослих і власних зусиль. Естетична організація побуту залучає дошкільників до світу прекрасного, прищеплює почуття прекрасного, що є важливим складником загальнолюдської культури [1].

Визначальним фактором для забезпечення успішної соціалізації дошкільників є готовність педагогів до ефективного використання можливостей розвивально-предметного середовища.

Вихователь повинен уміти трансформувати предметне оточення відповідно до освітніх завдань, потреб конкретного дитячого колективу; гнучко реагувати на динаміку дитячих інтересів, забезпечувати активну взаємодію малюків із середовищем [1]. Для цього педагогу потрібно досконало знати специфіку впливу чинників середовища на різні аспекти особистісного становлення, орієнтуватися у критеріях оцінки розвивального потенціалу іграшок та обладнання, прогнозувати ймовірні ризики соціалізації.

Важливо зазначити, що освітнє середовище в дошкільних установах не є статичним, але постійно змінюється, відповідно до динаміки розвитку та потреб дітей. Ефективний вихователь повинен вміти не тільки створювати гнучке й адаптивне навчальне середовище, але й переосмислювати його з погляду актуальності його елементів для максимального стимулювання розвитку дитини. Такий підхід передбачає не лише вибір наявних іграшок та матеріалів, але й регулярний аналіз їх впливу на емоційний, соціальний, та інтелектуальний розвиток дітей.

Також значущим аспектом роботи вихователя є його здатність до аналізу та критичного мислення щодо оцінки розвивального потенціалу обладнання та матеріалів, які використовуються у дошкільній освіті. Педагог повинен уміти визначати, які іграшки чи засоби найкраще відповідають віковим особливостям та індивідуальним потребам кожної дитини [3].

Таким чином, розвивально-предметне середовище ЗДО є вагомим чинником соціалізації дитини дошкільного віку. Його соціалізуючий ефект забезпечується за умови реалізації низки вимог: безпечності та комфортності, емоційної насиченості, інформативності, поліфункціональності, урахування вікових, психологічних і гендерних особливостей вихованців. Середовище повинно узгоджуватися з потребами й інтересами конкретного дитячого колективу, мати потенціал для трансформації.

Список використаних джерел

1. Бондаренко В. Проблеми соціальної адаптації молодших школярів в умовах воєнного часу. *Вересень*. 2022. Т. 2, No 93. URL : <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/219/179>
2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш [та ін.]; наук. ред. А.М. Богуш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
3. Сіваш С.В. Професійна підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 55. Т. 2. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_2/35.pdf

КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ АНАЛІЗ ЗМІСТОВНИХ НАПРЯМІВ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Гришаєва Віта Василівна,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник- Лисенко Н.В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Виховання навичок культури поведінки дітей дошкільного віку належить до актуальних і важливих напрямів у діяльності сучасних закладів дошкільної освіти. Правильна поведінка, поважне ставлення до оточуючих, уміння діяти відповідно до правил етикету є основними напрямками реалізації процесу формування загальної культури особистості.

Як зазначено у Новій редакції Базового компонента дошкільної освіти, до основних завдань освітньої галузі віднесено залучення дітей до опанування

соціокультурними нормами суспільства, формуючи відповідні до означеного моральних якостей.

Етична складова культури поведінки представлено у змісті чинних програм для ЗДО як систему норм, правил, принципів, зразків відносин та поведінки, відповідно, їхнє опанування та виконання забезпечує гармонійне входження дитини у світ дорослих, відтак- соціальну адаптацію.

Етикет у змісті виховання культури поведінки, норми і правила поведінки дітей дошкільного віку в останні роки посідає вагоме місце в дослідженнях українських учених. Вони стверджують, що бажання опанувати гарними манерами ініціюють створення різних шкіл етикету, які створюються для дітей та дорослих.

Щодо освіти дітей дошкільного віку, феномен етикету дослідники розглядають у контексті формування культури поведінки. Встановлено, що забезпечення належних педагогічних умов у цілеспрямованому процесі виховання та навчання дітей дошкільного віку забезпечує для них інформацію про різні правила поведінки, усвідомлення їхніх функцій, особистісне та соціальне значення, способи добровільного дотримання таких правил у повсякденному житті, спілкуванні, у різних видах спільної діяльності.

В науковій літературі сучасних учених України обґрунтовані актуальні аспекти означеного нами феномена:

- культура поведінки як соціокультурне явище (Б.Антоненко-Давидович, Н.Машир, О.Сиплива, Я.Радевич-Винницький, Н.Тимошенко)

- особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з нормами та правилами поведінки (А.Богущ, А.Желан, М.Заячківська, П.Давидович, А.Кишинська, О.Кононко, Л.Федорова, Н.Хамська) та ін.

- 1.Мету дослідження вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні експериментальній перевірці педагогічних умов формування уявлень дітей дошкільного віку про етикет.

Норми моральності кожного суспільства та кожної окремої сім'ї, слід розглядати, як результат багатовікового процесу становлення міжособистісних

взаємин. Безумовно, що отримання таких норм уможлиблює політичні, економічні, культурні та сімейні відносини на гуманних і довірливих засадах, встановлюючи для себе певні обмеження. В цьому контексті етикет набуває особливої ваги.

Поняття “етикет” французького походження, що за своїм змістом охоплює два значення: “етикетка” та “церемоніал”. У перекладі з французької мови етикет є своєрідним кодексом гарних манер та правил поведінки і встановлює такі сфери їхнього використання:

- у процесі знайомства;
- у привітаннях один одного;
- у поведінці в театрі, магазині, громадському транспорті;
- у процесі візитів та прийомів гостей на сімейному святі, дні народження;
- у процесі сервірування столу з різної нагоди та інше.

2. Етикет яскраво виражений феномен культури і охоплює широку гаму почуттів та емоцій людини, збагачуючи її спілкування. Вплив етикету на різні сфери життя у суспільстві посідав велику увагу, що доводить його тривала історична та соціальна еволюція, функції в суспільстві, різноаспектна структура, різні види та форми.

Етикет, як частина культури поведінки людини в суспільстві встановлює свої правила, наповнюючи їхній зміст національним та етнічним колоритом. Етикет українського суспільства формувався у XVIII столітті на засадах народних звичаїв і традицій, що своєрідно інтегрувалися з європейським контекстом. У спільному житті суспільства

Етикет посідає роль регулятора поведінки в певній ситуації. Відповідно до зазначеного, форма етикету має своєрідний поділ на- мовленнєвий (вербальний) та немовний.

Знання правил етикету дозволяє дитині справити приємне враження своєю манерою говорити, зовнішнім виглядом, умінням підтримувати розмову, поводитися за столом тощо. Про тих, хто дотримується таких правил, кажуть, що вони виховані. Отже, знання правил етикету є ознакою вихованості.

3.Принципи етикету:

- гуманізму і людяності
- доцільності дій
- естетичний

Етикет - це складне структурне утворення, що групує поведінкові правила незалежно від того, до якої соціальної групи, до якої життєвої ситуації вони відносяться, а також якими засобами виражається поважне ставлення людей один до одного.

Відповідно, у змісті поняття “етикет” прийнято розуміти єдність між формальними правилами чемності та ввічливості зі здоровим глуздом і раціональністю, що збігається із загальними вимогами ввічливості, основою яких є принцип гуманізму.

Етикет виконує низку соціальних функцій:

- 1) Встановлення контакту -привернути увагу, спонукати до вступу в контакт;
- 2) Підтримки контакту -вихована людина завжди знайде спільну тему для бесіди, забезпечить спілкування цікавим та корисним змістом;
- 3) Демонстрації ввічливого, шанобливого ставлення до співрозмовника. Важливим є створення атмосфери взаємного комфорту;
- 4) Регулююча - врегулювання поведінки людей на основі дотримання етикету, що робить їх передбачуваними.

Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти та окреслених у ньому чинних освітніх програм дитина:

- знає та виконує правила столового етикету (правила охайного прийому їжі, поведінки за столом);
- підтримує свій одяг та взуття в чистоті та порядку, вміє дбати про свій зовнішній вигляд;
- знає та використовує ці знання в ситуаціях мовного етикету (правила спілкування і звертання до однолітка та дорослого, значення мовних етикетних формул -вітання, прощання та пробачення, висловлення подяки тощо).

4. Розвиток сучасної цивілізації впливає на постійну мінливість змісту і способів виявлення норм етикету внаслідок розширення сфери життєдіяльності, що неминуче зумовлює необхідність внесення новизни до змісту традиційного етикету, створення нових правил поведінки та взаємовідносин.

Підходи до відбору змісту та методики формування у дітей дошкільного віку уявлень про норми етикету обґрунтовані у працях В. Білоусової, А. Богуш, Н.Дятленко, А. Желан, О. Кононко, М. Федорової, Н. Хамської та інших дослідників, які одностайно визнають необхідність раннього залучення дітей до норм етикету.

Дослідники зазначають, що роботу з цього напрямку доцільно проводити з чіткою орієнтацією на вікові можливості та перспективи соціального і пізнавального розвитку кожної конкретної дитини у дошкільному віці.

Відповідно, дослідниками запропоновано орієнтовний зміст уявлень про норми етикету, які є доступними для дітей дошкільного віку і виокремлюють їх у три компоненти. Це такі уявлення:

- про норми та правила етикету;
- про способи виконання норм та правил;
- про значення норм та правил етикету у спілкуванні й взаємодії дитини з оточуючими.

На думку дослідників, уявлення дітей про норми етикету мають трикомпонентну структуру, яка охоплює когнітивний, емоційно-оцінний та поведінковий компоненти.

У процесі опанування правилами етикету вирішується важливе завдання оволодіння дітьми дошкільного віку засобами встановлення та розвитку комунікацій; навчання спілкуванню з людьми, а саме: переконувати, домовлятися, поступатися дискусійною ситуацією, обстоювати свою думку, просити допомоги і запропонувати її, вітати, дякувати. Діти усвідомлюють: якщо хочеш, щоб з тобою спілкувалися і мали спільні справи, треба виглядати так, щоб оточуючим твій зовнішній вигляд приносив задоволення, відтак- завжди

виглядати красиво, естетично, привабливо та відповідно до ситуації. Головне, що вони засвоюють: етикетні норми сприяють прояву поваги до людей.

Таким чином, процес формування уявлень про правила етикету супроводжує дітей дошкільного віку від виконання зовнішніх загальносхвалених форм поведінки- до засвоєння моральних принципів; від оволодіння техніками поведінки- до моральної та естетичної поведінкової основи, а відтак формує вміння дітей користуватись технологіями встановлення комунікацій та сприяє досягненню особистих успіхів у різних сферах життя.

Список використаних джерел

- 1.Базовий компонент дошкільної освіти 2021р.
- 2.Наукові праці таких дослідників:
 - А. Богуш
 - Б. Антоненко-Давидович
 - В. Білоусова
 - М. Заячківська
 - О. Кононко
 - П. Давидович
 - Я. Радевич-Винницький та інші

ОСОБИСТІСНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ: НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Іванна МАЙДАНЧУК
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Маріанна МАТІШАК
кандидат педагогічних наук, доцент*

Освітня політика нашої держави спрямована на створення умов для отримання високоякісних освітніх послуг, які відповідають потребам та інтересам кожної людини, сприяють гармонійному розвитку та досягненню її цілей і завдань. Добре відомо, що в нашій країні визнається пріоритетність дошкільної освіти. У положеннях нормативно-правових документів йдеться про те, що метою освіти сьогодні є гармонійний розвиток особистості незалежно від її статусу, віку, національності та інших особливостей. Розвиток компетентної особистості – основне завдання сучасної дошкільної освіти.

І. Бех зауважує, що розвиток особистості – це природний та, водночас, керований процес, тобто спеціально організована освітня діяльність, спрямована на пошук задатків та здібностей, їх удосконалення, формування умінь та навичок, виховання моральних якостей [1]. Важливим аспектом освітнього процесу є досягнення встановлених дидактичних та виховних цілей, а також формування низки ключових і предметних компетентностей у здобувачів освіти. Питання компетентності є актуальним і затребуваним у сучасному науковому просторі. Це засвідчує низка досліджень європейських учених, як-от: Ф. Вейнерт, Ж. Делор, Дж. Карсон, Дж. Консант, У. Мозер, Т. Оатс, Дж. Равен, Д. Райхен та ін.). Українські вчені також неодноразово порушували проблему формування компетентності особистості у наукових розвідках, сучасних публікаціях (Л. Маслак, Н. Бібік, С. Бондар, С. Вітвицька, О. Дубасенюк, І. Зязюн, О. Пометун, Г. Селевко та ін.).

Поняття *«життєва компетентність»* та *«особистісна компетентність»* є дотичними до порушеної проблеми. На думку дослідників, компетентності доцільно розмежовувати на два аспекти: базові та похідні. Так, базові або особистісні компетенції – це сукупність знань, умінь і навичок, можливостей особистості розвиватись та функціонувати, передумова її успіху [2]. Базові компетентності охоплюють фізичну, когнітивну, емоційно-вольову та духовну складові. Вони є основою для формування інших, похідних або суспільно-центрованих компетенцій, що є визначальними у контексті досягнення високих

результатів діяльності у певних галузях чи видах діяльності (наприклад, ігровій, соціальній, трудовій, творчій).

У контексті порушеної проблеми О. Кононко зауважує, що *компетентність* – це своєрідний рівень розвитку особистісних механізмів, який відтворює вікові можливості та власний досвід дитини. Вона регулюється відповідними механізмами: наслідування, ідентифікації, імітації, емпатії, рефлексії, совісті, образу «Я» тощо.

Структурними складовими життєвої компетентності, на думку дослідників, є такі складові: антропологічна (індивідуальний стиль), індивідуально-особистісна (самовизначення, самопізнання, визначення власного місця в соціумі тощо), ситуативна (адекватна реакція на різні проблеми, життєві ситуації), соціальна (обумовлена специфічними особливостями співжиття у соціумі).

Ключовими характеристиками чеснотами особистісно зрілої людини є такі моральні якості як чесність, справедливість, сміливість; любов і повага до себе та інших, доброзичливість, солідарність. У дошкільному дитинстві про сформованість компетентності свідчить володіння дитиною певними практичними вміннями, як-от:

- розв'язання посильних проблем;
- пошук та аналіз інформації, готовність приймати рішення;
- здатність оцінювати соціальні наслідки дій;
- вміння спілкуватись, грати, взаємодіяти, співпрацювати в групі;
- здатність самостійно організовувати свою роботу тощо [2].

У контексті нових вимог сучасності актуалізується так звана «*життєва компетентність*», яка ґрунтується на наскрізних вміннях, як-от: аналітичне мислення, вміння взаємодіяти та співпрацювати, контроль і самоконтроль, здатність самостійно приймати рішення, розрізняти та керувати емоціями [5]. Р. Найда трактує життєву компетентність як знання, вміння, життєвий досвід особистості, її життєтворча здатність, що є основою для розв'язання різноманітних завдань, реалізації індивідуальної життєвої траєкторії [3].

На думку Т.Піроженко, ключовими ознаками особистісної компетентності є:

- адекватна самооцінка та позитивізм;
- емпатія, готовність допомогти та вміння просити про допомогу;
- готовність до взаємодії, прагнення участі у різних видах діяльності, спілкуванні та грі;
- вміння бути самостійним (у прийнятті рішень, вирішенні питань тощо) [4, с. 3].

Формування компетентностей у змісті дошкільної ланки освіти й, зокрема особистісної, засвідчує не лише володіння дитиною певною інформацією, а й здатність застосовувати отримані знання та чуттєвий досвід на практиці, у власній поведінці при спілкуванні чи взаємодії з іншими людьми. Загалом будь-яка компетентність охоплює пізнавальну й поведінкову самостійність, ініціативність та творчий підхід до різних видів діяльності, адекватну самооцінку та незалежність у прийнятті рішень, оптимістичне ставлення до себе та всього, що оточує, довершеність у всіх справах та відповідальність особистості.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Дошкільна освіта: трансформаційні орієнтири. *Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: Збірник наукових праць. Хмельницький.* 2020. С. 7-20.

2. Демчук О. Класифікація поняття життєвої компетентності особистості та його детермінанти. EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society Issue 1(II), 2019. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/969926.pdf>

3. Найда Р.Г. До проблеми формування життєвої компетентності дитини в дошкільному закладі. *Вісник Житомирського ДУ імені І. Франка.* 2016. Вип. 2. С. 86-90. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VZhDUP_2016_2_19.pdf.

4. Піроженко Т. Особистість дитини. Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2021. № 8. С. 3-6

5. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf>

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ БАЗОВИХ ЯКОСТЕЙ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Валентина ЛЕВИЦЬКА
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Маріанна МАТИШАК
кандидат педагогічних наук, доцент*

Особистісне зростання дитини дошкільного віку, збагачення її досвіду, формування ключових компетентностей, мотивів і цінностей є пріоритетними завданням дошкільної освіти. Реалізація означеного має спиратися на основні вікові та психолого-педагогічні закономірності розвитку дошкільників з використанням потенціалу сучасних освітніх технологій.

Загальні аспекти організації освітнього процесу в сучасних ЗДО і особливості формування особистості дітей дошкільного віку вивчають Н.Гавриш, Г.Беленька, К.Крутій, С.Ладивір, В.Маршицька, Р.Павелків, О.Половіна, О.Рейпольська та ін. У наукових розвідках вчених представлено індивідуально-психологічні особливості дітей, змістові аспекти дошкільної освіти, найбільш оптимальні форми, методи і прийоми для роботи з дошкільниками в різні вікові періоди.

У психолого-педагогічній літературі для встановлення мети і завдань розвитку дошкільників використовуються такі поняття як «базові особистісні

якості дитини», «компетентність дитини» та ін. На формування означених якостей мають бути спрямовані зміст дошкільної освіти, відображений у нормативно-правовій базі, а також форми і методи роботи, які застосовують вихователі безпосередньо в освітньому процесі ЗДО.

У Концепції освіти дітей раннього і дошкільного віку поняття «компетентність дитини» трактується як «інтегральна якісна характеристика розвитку особистості, яка охоплює оптимальний для віку рівень сформованості знань, умінь, навичок, інших здатностей і здібностей, які дитина реалізовує в провідній та інших притаманних їй видах діяльності» [2, с.40]. У цьому ж документі до базових особистісних якостей дошкільників віднесено активність, самостійність, ініціативність, креативність, відповідальність та ін.

Автори методичного посібника «Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ» виокремлюють такі базові якості як спостережливість, допитливість, відповідальність, самостійність, міжособистісна злагода, справедливість, чуйність, міжособистісне партнерство, шанобливість, креативність.

Формування базових особистісних якостей дітей дошкільного віку (активності, самостійності, ініціативності, креативності, відповідальності тощо), на думку дослідників, здійснюється в процесі проектної, ігрової, дослідно-пошукової діяльності. Перелічені види діяльності надають дітям можливості для пізнання себе, пошуку свого місця в дитячо-дорослому співтоваристві [2, с.18].

У сучасних наукових публікаціях формування базових якостей дітей дошкільного віку розглядається з різних позицій, виокремлюється сутність і особливості формування тої чи іншої якості в освітньому процесі ЗДО та у взаємодії з батьками. Ми спираємося на положення Концепції освіти дітей раннього і дошкільного віку, тому проаналізуємо підходи до трактування таких якостей як активність, самостійність, ініціативність, креативність, відповідальність у їх взаємозв'язку і взаємозалежності.

З-поміж базових якостей особистості дітей дошкільного віку, вважаємо, що самостійність, активність та ініціативність є взаємопов'язаними і

обумовлюються проявами в різних видах діяльності. Самостійність як базова якість особистості дітей дошкільного віку представлена в дослідженнях Н.Дудник, Н.Григор'євої, О.Лісовець, М.Савченко та ін. На думку О.Лісовець, самостійність має «багатоплановий, динамічний характер і кваліфікується як якість особистості і прояв активності, характеризується усвідомленням і відповідальним ставленням особистості до вчинків і дій, виявляється в ініціативності, критичності, прагненні діяти без сторонньої допомоги, зверненні за допомогою лише в разі потреби» [3, с.27]. Показниками самостійності в дошкільному дитинстві є здатність регулювати власну діяльність, самодіяльність, самоактивація, самоорганізація тощо. Водночас реалізації самостійності дітей в практичній діяльності сприяють такі якості як ініціативність і активність особистості в найрізноманітніших проявах.

Проблема формування відповідальності дітей дошкільного віку представлена у наукових розвідках І.Беха, Г.Беленької, М.Сметанського, М.Федорової та ін. Відповідальність у змісті наукових досліджень розглядається як «базова особистісна якість, що виявляється в готовності відповідати за свої дії, серйозному ставленні до обов'язків, здатності надавати перевагу обов'язку перед розвагою; дотримання слова» [1, с.51]. На думку вчених, формування відповідальності відбувається завдяки партнерській взаємодії та співробітництву між учасниками освітнього процесу.

Креативність у науковій літературі трактується як «інтелектуальна якість особистості, що виявляється у схильності до творчості, прагненні відходити від шаблону, зразка, здатності знаходити оригінальні рішення, радіти створенню нового» [1, с.88]. У сучасній психологічній науці креативність розглядають: як прояв дивергентного мислення (Дж. Гілфорд), як активізацію інтелектуальної діяльності (В. Кудрявцев), як інтегровану якість особистості (В. Котирло, А. Пономарьов). Загалом креативність є складною інтегративною здібністю, що охоплює низку взаємопов'язаних елементів, в тому числі уяви, асоціативності, фантазії тощо.

Таким чином, у процесі формування базових якостей особистості дітей

дошкільного віку необхідно врахувати усі аспекти означених якостей, вікові можливості та індивідуально-психологічні характеристики дошкільників, активно застосовувати інноваційні підходи. Реалізація означеного буде ефективною за умови долучення до цього процесу батьків дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Х. : Мадрид, 2015. 220 с.

2. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.

3. Лісовець О. В. Л 63 Виховання самостійності у дітей різної статі віком 5–7 років: монографія. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2022. 223 с.

ВПЛИВ МУЛЬТФІЛЬМІВ НА СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ

*Вероніка ТАТАРИН,
І курс ОР магістр,
педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Маріанна МАТІШАК,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. У сучасному світі великий вплив на суспільство має мас-медіа, в тому числі безпосередньо вплив на формування та становлення, як особистості так і соціалізації дітей. Дослідження впливу сучасної мультиплікації на дітей раннього шкільного віку сприяє розумінню того, як ці мультфільми

впливають на формування цінностей, емоційний розвиток, мовленнєві навички та креативність дітей.

З-поміж різновидів масової інформації найбільш впливовими на дітей дошкільного віку є мультфільми, оскільки вони відповідають віковим особливостям дошкільника і займають найбільшу частину часу і уваги дітей.

Проблема формування соціальної сфери в дошкільному віці знайшла своє відображення в роботах, В. Зеньківського, І. Беха, М. Савчина та інших. Особливості розвитку особистості дошкільника в сучасному соціопросторі, і зокрема, формування ціннісних орієнтацій дітей, висвітлено в роботах Т. Піроженко. У сучасній психологічній науці проблема впливу мультиплікаційної продукції на психічний розвиток дітей, на жаль, немає широкого кола наукових досліджень.

Мета статті – теоретично обґрунтувати вплив мультфільмів на соціальний розвиток дітей.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань на різних етапах дослідження було використано такі методи: систематизація, порівняння, конкретизація – для вивчення наукових джерел, нормативних документів у визначеному напрямі; емпіричні методи – якісний і кількісний аналіз і обробка отриманих даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щодня сучасна дитина мимоволі сприймає навколишній світ на екрані телевізора. Мультфільми особливо привабливі для дітей. Сучасна теорія культури кваліфікує мистецтво мультиплікації (анімація, мультфільм, анімаційний фільм) як різновид кінематографії, сюжет якої створюється шляхом видалення послідовних фаз руху в малюванні (графічна анімація) або 3D (об'ємна мультиплікація) об'єктів – малюнків, маріонеток і ляльок.

Вплив мультфільму на особистість дитини визначається за допомогою ідентифікації з певним персонажем, опісля співвідношення себе із образом, діти беруть за приклад і копіюють спілкування персонажа із оточуючими, виділяють два аспекти ідентифікації: - ідентифікація зі схожим, коли дитина ідентифікує

себе із знайомою людиною (наприклад батьки, родичі); - ідентифікація з бажаним – дитина ідентифікує себе з уявним ідеальним образом, тобто з тим, ким вона хотіла би бути.

В. Безух та В. Волкова [1] визначають, що для дітей важливими є зміст і сюжети мультфільмів. Загалом сюжети мультфільмів передбачають стандартні ситуації, в які потрапляють діти в повсякденному житті, у процесі спілкування з іншими дітьми; вони демонструють соціальні норми, правила, гендерні ролі, цінності й моделі поведінки. Дуже часто діти старшого дошкільного та молодшого шкільного віку відтворюють сюжети переглянутих мультфільмів, закріплюючи способи дії в реальних ситуаціях. При спостереженні за грою дітей після переглядів мультфільмів помітно, що діти часто звертаються до мультфільмів. Більшість із них в іграх після перегляду мультфільму демонструють:

1. Повторення жестів та рухів персонажів.
2. Емоційне сприйняття дій героїв (діти реагують на сміх, сльози, посмішку, тобто типові дії, які спостерігаються протягом життя).
3. Розмову від імені героя (наслідуючи голосом і манерами).
4. Беруть атрибути мультиплікаційних ролей (щит, меч, одяг) [4].

В дослідженні Гордієнко Д.О., Коваленко В.В. експериментально доведено, що сучасні мультфільми, зокрема американського та японського виробництва, підвищують рівень тривожності дітей. І.М. Тимошина, аналізуючи сучасні мультфільми, звертає увагу на те, що більшість з них викликає у дітей гіперактивність, агресію по відношенню до однолітків, неслухняність по відношенню до батьків та вихователів [3].

Якщо не здійснювати управління споживанням нових медіа дітьми, це може призвести до набуття норм і способів поведінки, які є протилежними дитині, адже нові медіа насичені комедійними програмами, сюжет яких, в основному, побудований на чорному гуморі, сарказмі й цинізмі.

Правильно підібрані мультфільми впливають на розвиток:

1. Мови. Якщо мультфільм має гарне озвучування, грамотну вимову персонажів, то дитина переглядаючи їх може поповнити свій словниковий запас.
2. Мислення і пам'яті. Вчаться аналізувати зміст того, що дитина дивиться, запам'ятовувати персонажі, події.
3. Виховують. Герої мультфільмів показують різні варіанти, як правильно себе поводити в тій чи іншій ситуації, приклади дозволеної і забороненої поведінки, уявлення про зло і добро, вчать долати страхи і важкі ситуації, сприяють формуванню взаємодопомоги і взаємопереживань до оточуючих.
4. Удосконалюють творчі здібності та розвивають уяву. Можуть стати джерелом художньої творчості. Але попри позитивні фактори є велика кількість випадків, коли перегляд мультфільму не те, що не сприяє появі чогось позитивного в розвитку дитини, а й навіть приносить шкоду для її психічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Волкова В., Безух В. Використання мультфільмів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. *Challenges in Science of Nowadays*, 2021. С.130-134.
2. Волкова В.А., та Безух, В.С. (2020) Вплив мультфільмів на морально-етичне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Випуск 32. С. 158-161.
3. Гордієнко Д.О., Коваленко В.В. Вплив анімаційних фільмів на рівень тривожності дітей молодшого шкільного віку. *Вісник ДНУ. Серія «Педагогіка і психологія»*. Вип. 18. Т. 20. Дніпропетровськ : 2012. С. 57–65.
4. Громова Е. В. Вплив мультфільмів на емоційний стан дітей дошкільного та старшого шкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 3. С. 161-166.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2016_3_29

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ніка ШМІЛЯК

*I курс, ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
Імені Василя Стефаника
Науковий керівник – Лисенко Н.В.
доктор педагогічних наук, професор*

Актуальність теми.

Упродовж тривалого часу одним із визнаних пріоритетів людства є проблеми здоров'я у контексті аналізу стилю людського буття в різних країнах на різних етапах їхнього цивілізаційного поступу. У руслі людського життя і щастя здоров'ю належить найвагоміше місце і в ієрархії життєвих цінностей воно посідає найвищий щабель. Ведення здорового способу життя, як бачимо, не є новою проблемою не лише в освіті загалом, а й в дошкільній, зокрема. Одним із засобів розвитку всебічної і гармонійної особистості дошкільника в закладі дошкільної освіти, власне, й розглядається формування практичних навичок здорового способу життя. Набуття дітьми таких практичних навичок в означеному напрямі прогнозується як необхідний процес на всіх наступних вікових періодах її життя не лише у вимірах особистісного розвитку, а й у вимірах суспільних цінностей і культури суспільного життя в цілому [1].

Феномен здорового способу життя та навички його забезпечення результативно впливають на всі показники стану здоров'я кожної дитини і перебувають у центрі уваги педагогічних і медичних працівників ЗДО, які здійснюють їхній моніторинг.

Важливо наголосити на тому, що якісні зміни в розвитку особистості відбуваються за такими напрямками, як от:

- формуються початкові наукові уявлення про здоровий спосіб життя як найвищу цінність;
- збагачується індивідуальний життєвий досвід кожної дитини;

- розширюється сфера впливу емоційних вражень від здорової поведінки в навколишньому середовищі;

- розвиваються навички критичного мислення шляхом аналізу й порівняння різних навичок поведінки;

- формуються самосвідомість та пізнавальна і практична активність.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб проаналізувати актуальні підходи вчених до трактування змісту поняття « здоровий спосіб життя » і довести ефективність використання методу проєктування у роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

1.Теперішня статистика та її показники щодо якості здоров'я дітей дошкільного віку характеризують його стан як незадовільний, а саме – реальні дані дуже віддалені від офіційно затверджених норм МООЗ. Отже ситуація вимагає суттєвого втручання задля досягнення бажаних позитивних зрушень. Водночас, зростання рівня благополуччя і стрімкий розвиток різних благ цивілізації. У простір дітей дошкільного віку інтегуються технічні пристрої у вигляді комп'ютера, гаджетів та ін., які породжують рухову пасивність, малорухливий спосіб життя вже з раннього віку. Актуалізує порушену нами проблему й екологічна критична ситуація у планетарному й регіональному вимірах.

Важливі аспекти щодо вивчення різних проблем збереження фізичного і психічного здоров'я вже з раннього віку, формування й дотримання ними навичок здорового життя відображено у працях відомих учених України. Це праці О. Богініч, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, Т. Дмитренко, Н. Кот, О. Курок, О.Яяницької та ін [2].

2.У сучасних умовах особливого значення набуває реалізація «Національної програми « Репродуктивне здоров'я» та Цільвої комплексної програми « Фізичне виховання – здоров'я нації», на які й зорієнтовані тематичні наукові пошуки вчених. Державні вимоги до фізичного виховання, в процесі якого вирішується низка важливих завдань порушеної нами проблеми, містять низку концептуальних підходів до забезпечення якості процесу фізичного

виховання, починаючи з дошкільного віку. Саме на цьому напрямі зосереджено увагу педагогічних працівників ЗДО у стратегічних напрямах розвитку освіти дітей на найближче десятиріччя, які окреслені в БКДО України (2021).

3. На сучасному етапі розвитку суспільства у працях багатьох учених висвітлюється питання формування стійкості організму дитини до факторів впливу зовнішнього середовища. Відповідно, це передбачає науково обгрунтовані підходи до формування практичних навичок здорового способу життя дітей з дошкільного віку. Сучасні педагоги дають таке визначення дефініції « здоровий спосіб життя »:

- це позитивне сприйняття життя у всіх його проявах;
- здоровий спосіб життя дозволяє бути здоровим фізично, психічно і морально;
- здоровий спосіб життя - це збалансоване харчування, достатня рухова активність, дотримання правил особистої гігієни, загартування, відсутність згубних звичок, любов до людей;
- дають цій дефініції і таке визначення: це оптимальний темп роботи і відпочинку. [3].

В останні роки у дослідженнях вивчались окремі аспекти проблеми в руслі ще одного наукового підходу до здорового способу життя як до не статичної категорії, оскільки його формування пролонговане на весь період фізичного життя людини. І як слушно пише В. Горашук, спосіб життя може бути здоровим лише тоді, коли він постійно розвивається, збагачується за рахунок привлесення у стиль життя нових корисних для здоров'я елементів і звичок. Таким чином, його потрібно постійно вивчати і удосконалювати за змістом і формами прояву. У зміст поняття « здоровий спосіб життя » входить як структурний компонент фізична культура.

Відповідно до аналізу порушеної нами проблеми у працях А. Царика, здоровий спосіб життя об'єднує у цілісний комплекс таких компонентів: рухову активність, загартування, харчування, активне використання факторів природи та ін. У цьому контексті актуалізуються поняття формування культури здоров'я,

яке є логічним продовженням формування здорового способу життя. Освітній процес у ЗДО започатковує означений напрям роботи з дітьми, починаючи з раннього віку і спрямовує його на збереження та зміцнення здоров'я кожної дитини, а також поширення відповідних знань для батьків.

4. До переліку актуальних компонентів здорового способу життя дослідники відносять такі:

- раціональний розпорядок дня життя дитини;
- правильне збалансоване харчування;
- оптимальна до віку рухова активність;
- загартування організму дитини з урахуванням реального стану її здоров'я⁴
- забезпечення сталого позитивного емоційного стану.

Задля успішного зв'язання завдань щодо формування здорового способу життя педагоги ЗДО активно використовують метод проєктування. Для його використання в роботі з дітьми старшого дошкільного віку необхідно насамперед створити дидактико – розвивальне середовище, Моделювання різних варіантів проєктів, педагог спонукає дітей до прояву ініціативності, самостійності, творчості, тобто сприяє саморозвитку кожної дитини [4].

У контексті формування практичних навичок здорового життя проєкт зазвичай має постійну структуру і складається з кількох етапів. А це:

- початок проєкту (вибір теми, виявлення рівня знань дітей з означеної теми, вибір основних понять для спілкування, картки реєстрації одержаних результатів на різних етапах);
- реалізація проєкту (пошуки відповідей на запитання самостійно і за участю педагога);
- завершення проєкту (підведення підсумків за змістом виконаних завдань та їхня презентація).

Відповідно, на кожному етапі проєкту діти виконують сталу кількість завдань з різним навантаженням і залученням різних видів самостійної діяльності. Так педагог стимулює розвиток низки аналітико – синтетичних інтелектуальних операцій – аналізу, порівняння, зіставлення. Систематизації

уявлень та ін. Кожен структурний компонент проєкту змінюється з урахуванням стану здоров'я дітей, рівнем їхнього зацікавлення темою та рівнем розвитку практичних навичок.

Метод проєктів характеризується такими особливостями. Як: формує активні пізнавальні уміння й навички кожної дитини; вчить прийомів послідовного обстеження предметів і явищ; вчить формулювати припущення; розвиває допитливість і довготривалу пам'ять; формує позитивне ставлення до однолітків у спільній діяльності [5].

Таким чином, можемо узагальнити вище викладений зміст і наголосити на тому, що у сучасному ЗДО метод проєктів успішно інтегрується у дидактичний інструментарій педагога з іншими методами навчання й виховання дітей старшого дошкільного віку і дає очікувані результати.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс: [<https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12899/>].
2. Електронний ресурс: [https://lib.iitta.gov.ua/5077/1/11-12_.pdf].
3. Електронний ресурс: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963%D0%B0/98#Text>].
4. Електронний ресурс: [<https://nus.org.ua/articles/novyj-bazovyj-komponent-doshkilnoyi-osvity-shho-vin-proponuye-i-yak-pov-yazanyj-iz-nush/>].
5. Електронний ресурс: [<http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2450/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>].

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОПИТЛИВОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія СОРОЧКА
І курс, ОР магістр, педагогічний факультет

Потребу дитини в набутті нових вражень формують на основі її допитливості у процесі пізнання природи рідного краю. І чим різноманітнішими є її об'єкти для ознайомлення в різних видах діяльності, тим актуальнішою постає дослідницька діяльність, яка забезпечує кожній дитині нову інформацію.

Актуальність порушеної нами теми полягає у тому, що у процесі стимулювання допитливості, як інтелектуально - синтетичної характеристики розвитку розумової діяльності в дошкільному віці, залучення дітей до ознайомлення з природою рідного краю шляхом різних форм організації експериментування, обумовлює опанування дітьми не лише новими знаннями про навколишній світ, а й формування реалістичних уявлень про взаємозв'язки, закономірності, хімічні та фізичні процеси у світі природи.

На сучасному етапі розвитку суспільства у працях українських учених різні аспекти ознайомлення дітей дошкільного віку з природою рідного краю досліджуються і в контексті екологічного виховання. До прикладу:

- формування турботливого ставлення до об'єктів живої та неживої природи (А. Беленька, І. Карук, З. Плохій Н. Яришева та ін.);
- організація екологічного виховання у процесі туристично-краєзнавчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку (С. Іванчук, В. Поліщук, Г. Сорокіна та ін.);
- виховання особистісних моральних якостей у процесі екологічного виховання (Н. Лисенко, О. Луценко, Г. Тарасенко та ін.).

Психологічні механізми процесів стимулювання допитливості дітей у процесі з ознайомлення з природою обґрунтовані у працях О. Анісімової, Т. Дуки, О. Кононко та ін..Дослідники акцентують увагу на особливій чутливості дітей дошкільного віку до впливу різних факторів довкілля (І. Бех, О. Кононко та ін.), що зумовлюють активність широкого спектра емоційно-

образних стимулів, оскільки їхні способи чинять позитивний вплив на їхні безпосередні враження і природоохоронні почуття.

Дошкільний вік – це унікальний період життя людини, який визначається особливою чутливістю до засвоєння знань про навколишню природу рідного краю і його реальної дійсності в різних напрямках, а саме:

- стимулювання спостережливості;
- формування уявлень про дослідницьку діяльність;
- активізація пізнавальної активності.

Особливу увагу дітей привертає пізнання об'єктів і явищ природи рідного краю шляхом пошуково - дослідницької діяльності, яка відповідно до зацікавлень та інтересів дітей розвивається їхнє бажання експериментувати з ними. Відповідно, дослідницька діяльність є таким видом інтелектуальної й творчої діяльності, як поєднує знання і різні способи їхнього відтворення в різних способах пошукової активності та поведінки .

У процесі пізнання природи рідного краю дослідницька діяльність сприяє формуванню суб'єктного становлення кожної дитини в освітньому процесі ЗДО. В сучасних рекомендаціях БКДО України щодо стратегії освітньої діяльності з дітьми різних вікових груп зазначено на тому, що дослідження дітей у природі має бути чітко структурованим і пролонгованим. Ми надаємо перевагу такій структурі дослідницької діяльності, яка прописує послідовність кожного етапу діяльності вихователя Це:

- визначення та обґрунтування проблеми;
- формулювання гіпотез чи гіпотези;
- пошуки шляхів вирішення проблеми чи способів підтвердження чи спростування гіпотез, збір та вивчення матеріалів;
- формулювання висновків шляхом узагальнення, класифікації та систематизації одержаної інформації;
- презентація результатів здійсненої діяльності.

Проблема стимулювання допитливості дітей шляхом формування дослідницьких умінь є особливо актуальною на етапі реалізації стратегії і

тактики БКДО України в руслі розвитку освіти загалом. Її активно досліджують А. Беленька, С. Іванчук, І. Карук, О. Мельникова, Ж. Мамчур та ін.

У контексті обґрунтованих ними теоретичними положенням и, дослідницькі уміння, які забезпечують дітям оптимальні умови для набуття пізнавально-практичного досвіду і розвитку творчості, особистості загалом, утім і допитливості. Таким чином, дослідницькі уміння набувають значення ефективних способів здійснення розумових і практичних дій. Відповідно, вони є складовими дослідницької діяльності. Їхня успішність залежить від набутих попередньо знань, сформованих практичних умінь і навичок умінь.

Важливо зазначити, що саме за такої умови впливу на формування допитливості розвиваються й дослідницькі здібності. Ми трактуємо їхній зміст, якособистісні індивідуально-психологічні особливості, що супроводжуються пізнавальною активністю та стійкими пізнавальними інтересами. Вони і забезпечують особливості пошукових процесівдитини задля отримання інформації та успішного їхнього використання у самостійній діяльності.

Виділяємо такі дослідницькі уміння:

- цілеспрямований розгляд та аналіз об'єктів і предметів природи;
- порівняння їх за схожістю та відмінністю узагальнення ознак;
- постановка запитань задля вирішення дослідницьких завдань;
- планування самостійної дослідницької діяльності у довкіллі.

Дослідницькі уміння як обв'язкові компоненти загально навчальних умінь і навичок дітей дошкільного віку, аналогічно охоплюють кілька складових. Це:

- операційних (система умінь та навичок);
- мотиваційних (пізнавальний інтерес та пізнавальна активність);
- уміння працювати з дитячою науковою та науково-дослідницькою літературою;
- способи спостерігати, організувати експериментальні дії.

Динамічність дослідницької діяльності як цілеспрямованого процесу обумовлена досконалістю засвоєння різних груп дослідницьких умінь, до яких належить віднести такі:

-уміння задля здійснення дослідження та успішного вирішення системизавдань, які можна реалізувати в експерименті;

-уміння з використання нескладного обладнання і різних простих пристроїв в експериментуванні (мікроскоп, різні ємності тощо);

- уміння організовувати груповий чи спільний у підгрупі дослідницький пошук в процесі експерименту;

- уміння фіксувати поетапні результати експерименту.

Підґрунтям для формування допитливості дітей у процесі пізнання природи рідного краю розглядаємо дослідницьку діяльність і пошукову активність. Дослідники зазначеного погляду на порушену нами проблему - О. Гріньова та Л. Терещенко наголошують на тому, що це є цілком природний стан, оскільки він синтезує всі дії дослідницької поведінки дитини і так створює умови для того, щоб розвиток всіх її психічних процесів, насамперед, розгортався як процес її саморозвитку.

Таким чином, дослідницька діяльність в освітньому процесі сучасних ЗДО цілеспрямовується на стимулювання розвитку пізнавальних потреб; полегшення способів опанування дітьми методами наукового пізнання світу природи під час пошукової діяльності; сприяння формуванню дослідницьких умінь з дошкільного віку.

На основі результатів аналізу психолого-педагогічної літератури нами виокремлено такі складові компоненти дослідницьких умінь, які мають особливий вплив на формування допитливості. Це:

— практичний (використання дитячої художньої - довідкової, навчальної літератури);

— інтелектуальний (операції аналізу, порівняння, синтезу, систематизації та узагальнення, опис об'єктів, які досліджуються, абстрагування, формулювання висновків);

— контрольний (доцільність використання засобів діяльності, її проєктування проведення роботи, корегування своїх дій, самооцінка).

Відповідно, у нашому розумінні, дослідницькі уміння як чинник активізації допитливості дітей в процесі експериментальної роботи є цілеспрямованими діями, які сприяють формуванню всіх складових цілісного формування особистості. Вони охоплюють в один цілісний комплекс її готовність до дослідницької діяльності, а також позитивну внутрішню мотивації до неї задля пізнання природи найближчого оточення, пізнавальні та інтегровані дії з різними об'єктами і предметами живої та неживої природи задля досягнення чітко визначених цілей діяльності.

Об'єктивно, ми відносимо експериментування до одного з найефективніших методів пізнання природи навколишнього світу та розвитку таких психічних процесів, які стимулюють формування критичного мислення кожної дитини.

Сучасні дослідження акцентують увагу практиків дошкільної освіти на доцільності використання методу експериментування з дітьми дошкільного віку в процесі різних форм організації роботи з ознайомлення дітей з природою рідного краю[3].

Значне місце в системі таких форм водночас із цільовими прогулянками, екскурсіями, подорожуванням та ін. належить пошуково-дослідній діяльності, як сукупності злагоджених пізнавально – практичних дій у руслі взаємодії природи з дитиною (дітьми чи дорослими людьми). В означеному тлумаченні поняття, така діяльність означає практичну взаємодію, натомість на заняттях з ознайомлення дітей з природою дослідом може бути й експеримент.

Експеримент – один з основних методів наукового дослідження, в якому вивчення явищ відбувається за допомогою доцільно вибраних або відповідно створених умов; дослід, проба, чуттєво-предметна діяльність; відтворення об'єкта пізнання, перевірка гіпотез чи гіпотези; засіб навчання, формує уміння та навички ведення експериментальної роботи, пробуджує інтерес до дослідження навколишнього світу, активізує допитливість, сприймання та розвиває мислення [2].

Н. Лисенко вважає, що експеримент уможлиблюється на основі планомірно проведеного спостереження задля вирішення тих запитань, які виникають у дітей під час його процесу .

Г. Беленька, Т. Науменко та О. Половіна пишуть про те, що експеримент відрізняється від спостереження активними діями над досліджуваним об'єктом, він здійснюють на основі теорії, передбачає постановку завдань та обробку результатів.

Експеримент, який дитина проводить самостійно, надає їй можливість створити модель явища і узагальнити результати, класифікувати, порівняти та підвести підсумки щодо значення таких явищ в житті кожної людини. Для дітей дошкільного віку експериментування посідає важливе місце поряд з грою - провідним видом діяльності.

Особливості експериментування дитини є не лише своєрідним кроком на шляху пізнання нею природи рідного краю, а й важливим методом творчого розвитку особистості. Виділяємо такі його особливості :

- особлива форма пошукової діяльності, в якій яскраво виявляється рівень розвитку мотивів особистості, які є основою її саморозвитку в дошкільному віці;
- форма вияву особистої активності, яка спрямована на одержання нових знань та нової інформації (пізнавальна складова експериментування), на отримання продуктів творчості - малюнків, нових конструкцій та ін. (продуктивна складова експериментування);
- основа дитячої творчості;
- форма взаємодії та розвитку всіх психічних процесів на основі їхньої інтеграції;
- діяльність, яка є загальним способом активізації діяльності психіки дитини загалом.

У відповідності до викладених нами міркувань, можемо стверджувати, що в освітньому процесі сучасного ЗДО експериментування є не лише важливим методом навчання, який дозволяє дитині моделювати цілісну картину світу

природи, що спирається на її власні спостереження, дослід, встановлені залежності й закономірності, а й методом, який стимулює всі психічні процеси, які позитивно впливають на загальний розумовий розвиток дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О.В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013.
2. Лисенко, Н. (2010). Експериментальне навчання в дошкільній освіті: методика та практика. Київ: Видавництво освітніх програм.
3. Лисенко, Н. В. (2010). Творчий розвиток дітей в умовах дошкільної освіти. Київ: Видавництво освітніх програм.

ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Дарина НІРІ,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Олександра ЛИСЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор*

Дослідження та аналіз сучасного стану організації фізичного розвитку дітей дошкільного віку показує загальну тенденцію до зниження позитивної динаміки в даній галузі та погіршення фізичного розвитку дитини, і це при всій авторитетності та важливості роботи з фізичного розвитку у закладах дошкільної освіти.

Нині відбуваються конструктивні зміни у системі освіти. Сучасний етап модернізації системи дошкільної освіти можна охарактеризувати оновленням її змісту. Розвивається сучасна освіта в режимі інновації, що спричиняє зміни різних елементів діяльності спеціалістів. Кадри дошкільної освіти у процесі грають важливу роль.

Не випадково практично всі найважливіші нормативні документи (Конституція України, Закон України “Про освіту”, Закон України “Про дошкільну освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України про дошкільну освіту, Базовий компонент дошкільної освіти (2021) особливо артикулюють на необхідності збереження фізичного здоров'я дітей і молоді, пропаганді здорового способу життя тощо.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») зазначено, що забезпечення розвитку освіти здійснюється на основі нових прогресивних концепцій, запровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень. Серед основних шляхів реформування дошкільної освіти визначено створення оптимальних науково-методичних, організаційно-педагогічних, санітарно-гігієнічних, матеріально-технічних, естетичних умов функціонування дошкільних установ різних типів і профілів (Законодавство України: [сайт] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>).

Весь цивілізаційний розвиток людства засвідчує, що фізичне здоров'я людини (дитини) сприймається як фундаментальна цінність, хоч мотиваційні чинники такого сприймання проходили видиму еволюцію: від елементарного бажання (й можливості) вижити в жорсткому світі природного відбору до прагнення людиною гармонії зі світом і самою собою.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю пошуку нових підходів, які забезпечують якість сучасної освіти.

Отже, для успішної роботи з фізичного розвитку дітей дошкільного віку необхідні грамотні професійні педагоги, на чому наголошують

провідні інноваційні педагоги-практики та авторитетні науковці в царині дошкільної освіти України, зокрема Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін.

Емпіричні дослідження показали, що багато педагогів закладів дошкільної освіти відчують труднощі з фізичного розвитку дошкільника, не мають необхідного запасу знань про його зміст, не володіють необхідними трудовими вміннями.

У державному освітньому стандарті дошкільної освіти у розділі «вимоги до умов реалізації Програми» у вимогах до кадрових умов», з метою ефективної реалізації Програми зазначено, що мають бути створені умови для:

- професійного розвитку педагогічних та керівних працівників,
- консультативної підтримки педагогічних працівників з питань освіти та охорони здоров'я дітей,
- організаційно-методичного супроводу.

Педагогічні працівники, які реалізують Програму, повинні мати основні компетенції, необхідні для створення умови розвитку дітей.

У педагогів у зв'язку з новими вимогами виникли складнощі в організації педагогічного процесу з фізичного розвитку дітей дошкільного віку та їм необхідна професійна допомога та методичний супровід діяльності з фізичного розвитку. Зміни у вимогах до професійних якостей педагога, їх не готовність до повноцінної організації педагогічного процесу з фізичного розвитку з урахуванням вимог вимагало визначити можливості методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку.

На підставі виявленого протиріччя сформульовано можемо означити проблему: які можливості методичного супроводу діяльності педагога з фізичного розвитку дошкільника.

Ми поставили перед собою мету - теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити зміст та організацію методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку дітей дошкільного віку, де основна увага повинна бути зосереджена на самому процесі методичного супроводу

педагогів, а предметом цього убачаємо зміст та організацію методичного супроводу діяльності педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Можемо припустити, що :

–методичний супровід педагогів з фізичного розвитку дітей дошкільного віку – це процес взаємопов'язаних, цілеспрямованих дій, заходів, спрямованих на надання всебічної допомоги вихователю у вирішенні індивідуальних труднощів, що виникають у реалізації завдань та змісту «Фізичний розвиток», що сприяють розвитку його трудових умінь;

–методичний супровід з фізичного розвитку спрямований на вирішення актуальних для педагогів проблем професійної діяльності, що виникають при реалізації державного стандарту, адже методична робота є важливим показником успішності роботи закладу дошкільної освіти та одним з основних шляхів реформування освіти, визначеним Державною національною програмою «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти та ін. ;

–методичний супровід діяльності вихователів з фізичного розвитку проходитиме ефективно при реалізації кількох етапів: усвідомлення педагогами значущості даної проблеми, накопичення необхідних трудових умінь та успішної реалізації накопичених знань, трудових умінь у своїй роботі з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Хочемо наголосити на сформульованих завданнях:

1.На основі аналізу теорії та практики дошкільної освіти охарактеризувати процес фізичного розвитку дітей дошкільного віку та уточнити поняття «методичний супровід».

2.Визначити критерії оцінки фізичного розвитку, виявити рівень методичного супроводу у дошкільній організації та сформованості трудових умінь у педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

3.Розробити та експериментально перевірити зміст, форми та організацію методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку для вирішення поставлених завдань використовувався комплекс наступних методів:

теоретичні (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, нормативно-правових документів із проблеми дослідження, узагальнення досвіду методичного супроводу); емпіричні (експеримент (констатуючий, формулюючий, контрольний етапи), спостереження, бесіда); методи кількісної та якісної обробки даних.

Нами обґрунтовано можливість здійснення методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до вимог сучасної дошкільної освіти;

–визначено показники трудових умінь вихователя з фізичного розвитку дитини.

У підсумку хочемо акцентувати увагу на наступних тезах:

1.Методичний супровід вихователя з фізичного розвитку дітей дошкільного віку – це процес взаємопов'язаних, цілеспрямованих дій, заходів, спрямованих на надання всебічної допомоги вихователю у вирішенні індивідуальних труднощів, що виникають у реалізації завдань і змісту програми «Фізичний розвиток», що сприяють розвитку його професійних умінь.

2.Процес методичного супроводу з фізичного розвитку дошкільника спрямований на вирішення актуальних для педагогів проблем професійної діяльності, що виникають при реалізації державного стандарту: актуалізація та діагностика істоти проблеми, інформаційний пошук можливого шляху її вирішення, консультація на етапі вибору шляху, конструювання та реалізація плану у процесі впровадження індивідуального методичного супроводу педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку

3.Методичний супровід діяльності педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку включає низку етапів – це усвідомлення педагогом значущості даної проблеми, успішна реалізація накопичених знань, методичних рекомендацій у своїй роботі та активна участь педагога у плануванні, розробці та реалізації інноваційних проектів з фізичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про дошкільну освіту» / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2628-14> (дата звернення: 14.03.2020).
2. Закон України «Про освіту» / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 14.03.2020)
3. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» від 01.06.2013 р. № 665. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/legislation/other/37302/> (дата звернення: 02.04.2020).
4. Постанова Кабінету Міністрів України : «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21 серпня 2019 року № 800 / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (дата звернення: 15.03.2020).
5. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 11.04.2020).
6. Швайка Л. А. Методична робота в ДНЗ. Харків : «Основа», 2017. 304 с.

НАСТУПНІСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Уляна МЕДВІДЬ,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л. О.,
доктор педагогічних наук, професор*

Проблематика здійснення наступності між дошкільною і початковою освітою на сьогодні набули неабиякої актуальності в педагогічній практиці. Наступність є одним із принципів неперервності освіти та ознакою сучасних змін в системі національної освіти, які вимагають відповідних організаційних, управлінських і науково-методичних рішень.

Тема наступності у системі освіти не є новою. Свого часу К. Ушинський обґрунтував думку стосовно взаємовідносин «підготовчого навчання» та «методичного навчання» у школі [3, с. 90]. Історично наступність, яка розглядалась у основному з позиції ставлення дітей до школи, збіглася з часом запровадження в дитсадках систематичного навчання у вигляді занять. Згодом, у 60-ті роки XX століття система чітко регламентованих занять стала досить поширеною та орієнтувалась на вимоги школи: бути уважним і дисциплінованим; мати розвинену мову, слухати інструкції дорослого. У 90-ті роки XX століття питання наступності почало характеризуватись протилежною крайністю, оскільки деякі педагоги стали дещо перебільшувати можливості освітньої функції гри, підпорядковуючи її виключно рішенням дидактичних завдань. В межах шкільної реформи, що передбачає перехід до 12-річної освіти починаючи із 6-річного віку, ця проблематика стала дуже актуальною.

У педагогічній літературі наступність – це один із принципів освіти, який полягає у взаємозв'язку та узгодженості цілей, змісту та організаційно-методичного забезпечення етапів освіти, що межують один з одним. Як зазначає А. Богуш, наступність є внутрішнім органічним зв'язком загального, духовного та фізичного розвитку за межею дошкільного та шкільного дитинства; внутрішньою підготовкою в процесі переходу від одного ступеня формування особистості до іншого. Здійснення спадковості у роботі дитячого садка також відображається у розвитку в дитини дошкільного віку готовності до сприйняття нового життєвого досвіду, розвитку інтелектуального, комунікативного та емоційно-вольового рівня дитини [1].

На думку О. Вашуленко, наступність передбачає взаємозв'язок між різними етапами розвитку, що полягає в збереженні певних структурних елементів цілого та окремих сторін його організації в процесі переходу від одного ступеня до іншого. У широкому значенні наступність розглядається ученою як передача культурних і соціальних цінностей від покоління до покоління [2].

А. Харченко розглядає поняття наступності та перспективності як дві сторони одного й того ж педагогічного явища: перспективність характеризує погляд знизу вгору, а наступність – погляд зверху. *Перспективність* полягає у визначенні пріоритетних ліній підготовки дошкільників до навчання у школі та з врахуванням потреби початкової освіти в готовності дошкільника до оволодіння провідною навчальною діяльністю в молодшій школі; *наступність* передбачає ретельне врахування рівня розвитку дитини дошкільного віку, з яким вона прийшла в школу задля забезпечення логічного продовження трудового навчання і виховання, започаткованих в дошкільному віці [4].

Важливою умовою забезпечення наступності в трудовому вихованні та навчанні є спрямованість освітнього процесу дитячого садка і початкової школи на всебічний розвиток дитиною та набуття нею трудових умінь і навичок. З огляду на це постає необхідність зв'язку програм, методів та форм навчання в дитячому садку та молодшій школі. Оскільки структура навчально-виховного процесу в дитячому садку і початковій школі має свою специфіку, спроби штучно перенести шкільний урок у заклад дошкільної освіти або ігрові методи проведення занять в школу є мало продуктивними. Водночас елементи навчальної діяльності, які формуються під час навчання на заняттях у дитячих садках, забезпечують успішність навчання в початковій школі.

Основним завданням трудового виховання дошкільників та молодших школярів, є формування у дітей емоційної готовності до праці, елементарних навичок та вмінь в різних видах праці, зацікавленості до світу праці дорослих. Важливою умовою трудового виховання є диференційований та індивідуальний підходи до особистості дитини, що передбачають врахування уподобань, інтересів, здібностей, особистісних симпатій при постановці певних трудових

завдань; об'єднання дітей в робочі групи, а також підтримка та моральна мотивація дитячої праці.

Отже, проблематика наступності у трудовому вихованні особистості набуває стратегічного, соціально-педагогічного значення та аксіологічного змісту. Варіативність систем виховання за організацією виховання та характером процесу і закладів освіти; технологій, що враховують особливості та специфіку роботи певного виховного закладу, його тенденції та перспективи розвитку, зумовлюють актуалізацію теоретичного обґрунтування і практичної реалізації принципу наступності в трудовому вихованні.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В.Гавриш ; заред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.-704 с.
2. Вашуленко О. Питання наступності в педагогічній теорії. *Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук*. 2015. № 4. С. 49–59.
3. Ушинський К. Д. Питання про народні школи. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. Київ: Рад. школа, 1983.
4. Харченко А. Проблеми наступності та перспективності, шляхи їх вирішення. *Підготовка дітей до школи. Наступність і перспективність*. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2016. С. 15–17.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Наталія Ткачук,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,

Методична робота є багатоаспектним поняттям і передбачає виконання низки важливих завдань у закладі дошкільної освіти. Дослідження науковців дошкільної науки зосереджені на вивченні стану освітнього процесу, професійної компетентності педагогів, консультуванню та допомозі педагогам у плануванні освітнього процесу з дітьми, моделюванню змісту, форм та методів освітнього процесу. Особливого значення має вивчення нормативно-правового забезпечення дошкільної освіти, зокрема методичної роботи в Україні.

Загальні теоретичні аспекти методичної роботи в закладах освіти різного рівня висвітлено в працях І. Жерносека, В. Колібабчука, С. Майданенко, В. Павленко та ін. Науковці Г. Беленька, К. Біла, О. Долинна, І. Жерносек, О. Корнєєва, В. Крижко, К. Крутій, А. Морозова, Н. Омеляненко, Н. Савінова, В. Семізорова, Л. Швайка, О. Янко та ін. у своїх працях розкривають зміст, форми, особливості організації методичної роботи в сучасних закладах дошкільної освіти.

Вивчення теорії і практики організаційно-змістових засад методичної роботи ґрунтувалось на історико-педагогічних працях українських науковців, присвячених розвитку суспільного дошкільного виховання у ХХ ст. (Л. Артемова, З. Борисова, С. Саяпіна, Т. Степанова, І. Улюкаєва та ін.). Проблему розвитку методичної роботи та програмно-методичного забезпечення системи дошкільного виховання в другій половині ХХ ст. розглянуто в публікаціях Ю. Сирової, Н. Фроленкової та ін.

Становлення й розвиток різних аспектів дошкільного виховання, його зміст, планування навчально-виховного процесу, методи та форми роботи з дітьми розкрито в працях Є. Антипіна, І. Апрелевої, Л. Батліної, О. Бондар, Т. Єськової, О. Літченко, С. Лозинської, Л. Меленець та ін.

Опрацювання вітчизняних джерел з цього питання і насамперед тих, що відображають історичні етапи розвитку організації методичної роботи в закладах освіти та частково – психологію управління педагогічним колективом з питань

підвищення рівня професійної діяльності, а також узагальнення власного педагогічного досвіду авторів, дало можливість виділити чотири основних етапи з вирішення проблем організації методичної роботи у нашій країні. Хронологічно, на наш погляд, їх можна розподілити на такі етапи:

І етап – «Початковий» (з початку 20-х і до середини 60-х років XX століття), характеризується зародженням та розвитком організації методичної роботи в закладах освіти.

2 етап – «Централізовано-управлінський» (із середини 60-х і до середини 70-х років XX століття), ознаки якого визначаються будовою ієрархічних структурних компонентів в організації методичної роботи.

3 етап – «Класичний» (з 70-х до середини 90-х років XX століття), характеризується злагодженою структурою управління процесом організації методичної роботи (елементи його структурних компонентів залишаються і до сьогодні).

4 етап – «Інноваційний» (із середини 90-х років XX століття і по теперішній час). Особливість цього етапу пов'язана зі зміною філософії освіти в Україні, із тенденціями інтеграції освіти України з європейським співтовариством, із «перебудовою» світогляду викладачів щодо зміни традиційної організації навчання на інноваційну [4].

Л. Швайка розглядає теоретичний складник основних засад методичної роботи та зразки необхідного практичного матеріалу організації методичної роботи з педагогами, освітнього процесу, контрольно-аналітичної діяльності та ін. як важливий показник успішності роботи закладу дошкільної освіти [5].

Основним із шляхів реформування освіти визначено Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти та ін.

У Законі України «Про дошкільну освіту» визначено завдання науково-методичного забезпечення системи дошкільної освіти, а саме:

- розроблення та впровадження програмно-методичної бази дошкільної освіти;

– створення освітніх програм, навчально-методичних та навчально-наочних посібників;

- узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду;

- організація співпраці з іншими навчальними закладами для підвищення ефективності програмно-методичного забезпечення;

- аналіз стану освітньої роботи й рівня розвитку дитини відповідно до завдань дошкільної освіти, Базового компонента дошкільної освіти;

- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи дошкільної освіти;

- пропаганда просвітницької діяльності в засобах масової інформації [2].

Аналіз теоретичних джерел засвідчує, що розгортання мережі ЗДО, визначення змісту дошкільної освіти, впровадження нових теоретичних розробок у практику, підвищення освітнього рівня організації роботи дитячих установ є важливими завданнями розвитку дошкільної методичної роботи.

Список використаних джерел:

1. Добош О. М. Організація роботи методичного кабінету дошкільного навчального закладу в умовах інноваційної діяльності. Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». Випуск 26. С.64-66. [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/DCObNdi>

2. Закон України «Про дошкільну освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

3. Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників. Наказ МОН № 930 від 06.10.10 року [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/12483/

4. Скрипник Н. І. Методична робота в дошкільній освіті : навчально-методичний посібник / МОН України, Уманський держ. Пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т дошкільної та спец. Освіти. Умань : Візаві, 2019. 108 с.

5. Швайка Л. А. Методична робота в ДНЗ. Х.:Вид. група «Основа», 2017. 304 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Маряна КУЛЬЧИЦЬКА,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л. О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Реформування дошкільної освіти вимагає від керівника закладу інноваційного бачення, певного ставлення до процесів, які відбуваються в соціумі. Система освіти залежить від інноваційного потенціалу суспільства. А також креативності, швидкого орієнтування в інформаційних потоках, прийняття нестандартних рішень тощо.

Сьогодні в освіті відбувається низка трансформаційних процесів, пов'язаних з оновленням педагогічної діяльності. Відповідно, здійснюється пошук творчих вихователів та керівників закладів освіти.

Однією з проблем є здійснення керівного впливу на оновлення процесів з боку директорів ЗДО. Означені процеси мають свої педагогічні, психологічні і управлінські особливості. Саме тому виникає потреба у визначенні нових пріоритетів щодо їх керівництва [1].

Досліджуючи сутність управлінської діяльності, низка учених (І.Бех, Л.Даниленко, Г.Дмитренко, В.Драгун О.Савченко та ін.) довели, що вона потребує особистісно-орієнтованого підходу, ґрунтуються на методології педагогічного інноваційного менеджменту. Вчені доводять, що інноваційна педагогічна активність залежить від особистісних якостей керівника, його знань та умінь управляти закладом, враховуючи запити суспільства.

Інновація – це щось нове (нововведення). Будь-яка новація, розповсюджуючись, стає інновацією. В науковій літературі розрізняють поняття «новація» і «інновація». Відповідно, новацію розуміємо як новий метод, методику, технологію чи засіб. Інновація – процес освоєння новації [2].

Останнім часом інтерес до інноватики мають науковці, які досліджували різні її аспекти. Так, М. Поташник, В. Паламарчук, К. Роджерс, Л. Даниленко, О. Савченко, Л. Ващенко досліджували інновації в освіті. Щодо інноваційної діяльності педагога, то її трактування знаходимо у працях Л. Даниленка, І.Зязюна, К. Роджерса та ін.

Основними принципами інновацій є: орієнтація на оновлений шлях розвитку економічних процесів; визначення домінантних новацій; оновлення нормативних документів у сфері інноваційної діяльності; забезпечення взаємодії науки, освіти у розвитку інноваційної діяльності; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка професійних фахівців.

Педагогічні інновації стали предметом вивчення з кінця 50-х років на Заході та в останнє десятиріччя – у країнах СНД. Інноваційні процеси в освіті виникли

ще у період 70 рр. XX ст. Ґрунтувалися на методиках Ш.Амонашвілі, І.Іванова, С.Лисенкової, О.Шаталова тощо.

Сьогодні знаходимо більше 35 трактувань поняття «педагогічна інновація». Такий аналіз визначень забезпечує певні зміни у освітній та управлінській діяльності.

Зокрема, дослідники К.Ангеловські, Л.Даниленко, О.Козлова, О.Попова є авторами низки класифікацій видів педагогічних інновацій.

Так, К.Ангеловські класифікує за сферою діяльності; Л.Даниленко – за масштабом та видами освітньої діяльності; О.Козлова – за типами; О.Попова – за масштабами перетворень, способом створення, характером походження.

Інноваційні процеси забезпечують конкурентоспроможність закладів освіти. Під поняттям «конкуренція» розуміємо боротьбу за досягнення кращих результатів. Центром конкуренції є певна динаміка, покращення та вдосконалення освітнього процесу [4].

«Здорова конкуренція» включає такі напрями: керівництво; завдання та зміст навчального процесу; форми навчання; удосконалення ІКТ; покращення умов особистісного та професійного розвитку.

Метою оновленої управлінської діяльності вважаємо розробку нових напрямів, інноваційного змісту, потенціалу, методів, форм, засобів та умов для розвитку та удосконалення.

Інноваційна діяльність керівника ЗДО залежить від його особистісних якостей, рівня професійної компетентності та творчості. До інноваційної управлінської діяльності керівника закладу освіти залучають учасників освітнього процесу, це сприяє зростанню ресурсної бази, розвитку дитячої установи. Саме так буде формуватися мотивація до особистісного та професійного саморозвитку. В процесі такої роботи врівноважуються стосунки та види діяльності в колективі. А це і потребує запровадження новітніх технологій керівної діяльності управлінця [3].

Керівник закладу освіти має дотримуватися низки принципів: гуманізму, демократизму; наукових підходів в управлінні, функцій, форм та методів управління.

Таким чином, показники ЗДО, де впроваджуються новації – це: особистісний та професійний розвиток вихователів; розвинена педагогічна система; внутрішня конкуренція; відкритість інформації; накопичення цінностей; вибір нових форм та методів управління; пріоритетність індивідуальних та групових форм роботи; розвиток міжособистісних стосунків; зниження конфліктності; постійний саморозвиток.

Список використаних джерел

1. Аніщук А. М. Управлінська діяльність в системі дошкільної освіти: навчальний посібник для магістрів спеціальності 012 Дошкільна освіта. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 319 с.
2. Дичківська І. М. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності : теорія і методика : монографія. Рівне : Зень О., 2017. 371 с.
3. Інноваційний менеджмент : навч. посібник / Л. І. Михайлова, О. І. Гуторов, С. Г. Турчіна, І. О. Шарко. Вид. 2-ге, доп. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 234 с.
4. Рожнова Т.Є. Система менеджменту якості освіти в закладах вищої освіти в умовах конкурентного освітнього середовища Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів: матеріали Міжнародного форуму управлінської діяльності (18-19 травня 2019 року), м. Тернопіль. Тернопіль: КРОК, 2019. С. 95– 98.

ІНСЦЕНУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ ЯК ЗАСІБ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уляна РИБАК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лариса КРУЛЬ,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Світ мистецтва є безмежним. І людина пізнає його на протязі життя. Тому, починаючи з закладу дошкільної освіти, педагог покликаний розвивати в дітей художній смак, виховувати важливу для людини якість – любов до мистецтва, до прекрасного. Зорові образи, створені мистецтвом, легко запам'ятовуються й залишаються в пам'яті надовго.

Базовою програмою розвитку дитини старшого дошкільного віку визначено, що театралізована діяльність є специфічним видом дитячої активності, одним із найулюбленіших видів творчості. Діти охоче включаються в театралізовану діяльність, спонукувані літературними, ігровими, особистісними мотивами.

Інсценування творів в старших дошкільних групах передбачає поєднання рухів, співу, художнього слова, міміки, пантоміми, при цьому всі вони підлягають головному завданню – створенню художнього образу.

Важливе місце серед безлічі засобів впливу на формування особистості дошкільника посідає театр. Він дозволяє вирішити безліч актуальних проблем педагогіки і психології, пов'язаних із: художньою освітою та вихованням дітей; моральним вихованням; розвитком комунікативних якостей особистості; розвитком пам'яті, вихованням волі, мовлення; створенням позитивного емоційного настрою; формуванням естетичного смаку. [4, с. 12-13]

Результатом розвитку діток старшої дошкільної групи є те, що очікуються в процесі театральної діяльності: оволодіння засобами емоційної виразності;

почування соціально значущими особистостями; задоволення від процесу та результату творення.

Інсценування художніх творів організовується так, щоб дітям самим не доводилося відтворювати текст казки, вони виконують певну дію. Ігри з роллю активізують уяву дітей, готують до самостійної діяльності у грі.

Формування інтересу до інсценування формується у дітей старшого дошкільного віку в процесі перегляду лялькових вистав, які показує вихователь. Це стимулює бажання включитися в спектакль, доповнюючи фрази діалогів героїв. Діти звертають увагу на те, що в кінці ляльки кланяються, просять подякувати, поплескати в долоні. Театралізовані ляльки використовуються на заняттях, у повсякденному спілкуванні. Від їх особи вихователь дякує, хвалить, вітається, прощається. [2, с. 156]

Інсценізація – створення драматичної трансформації певного тексту. Дітям пропонується створити діалог героїв, їх стан та поведінку. Інсценізацією також називають створення вистави або його фрагментів за певним твором.

У інсценізації виокремлюють наступні етапи: підготовчий: первинне читання, фрагментарне читання, сприйняття тексту, осмислення, аналіз тексту; виконавчий аналіз – інтерпретація твору, доповнена елементами театральної технології; етап репетиції перед уявним глядачем; презентація підготовленого проекту; рефлексія: обмін враженнями після перегляду, створення проблемної ситуації, що мотивує знову звернення дітей до твору, співставлення аналізу художнього тексту та інсценізації епізоду.

Підбираючи матеріал для інсценізації, необхідно дотримуватися основних критеріїв: збереження авторського задуму, авторської концепції, атмосфери твору, відповідність теми інтересам читача та глядача і віковим особливостям дітей, обмеженим об'ємом твору чи фрагменту, наявністю у вибраному фрагменті діалогу.

Інсценізація приховує в собі великі можливості для розумової діяльності дітей, для поглиблення їх дослідження тексту «оригіналу», так як в

створюваному на його основі сценічному варіанті здійснюється поєднання творчої уяви та «розуміння» дітьми. [3, с. 229-230]

Щодо ролі вихователя у сприйнятті дітьми художнього твору, то, на думку А. Богуш, вона полягає не у нав'язуванні вихованцям своєї думки, а у тактовному спонуканні до розмірковування над його сюжетною лінією, подіями й учинками героїв. Дослідниця наголошує: «Оскільки при слуханні казки дитина все забуває і у глибині свого духовного єства створює чарівне царство, де кожна мрія може здійснюватися, то вихователю слід дуже обережно поводитися поряд з уявним казковим світом, добирати привабливі форми обговорення уявлень і вражень, давати дитині матеріал, який сприяв би розвитку почуття краси в усіх її виявах» [1, с. 179].

Також важливими є методи, які використовує виховatelj під час роботи з літературним твором. Фахівці підкреслюють особливу ефективність етичних бесід, упродовж яких діти легко засвоюють основи культури поведінки, навчаються правил моральної взаємодії з іншими (дорослими та дітьми), набувають досвіду аналізу своїх учинків, а також уміння оцінювати поведінку інших [5, с. 22].

Для того, щоб сформувати у старших дошкільників гуманних почуттів і етичних уявлень, які діти мають реалізувати в житті та діяльності, вихователі і повинні використовувати інсценування творів художньої літератури у своїй діяльності з дітьми.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, можна дійти висновків: що театралізована діяльність є засобом мовленнєвого розвитку дітей. Під час перегляду вистави, знайомства з літературними творами вони отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, прислів'ями, приказками, фразеологізмами. Театралізована діяльність у різних її проявах має великі можливості щодо вирішення завдань мовленнєвого розвитку дошкільників. Отже, у результаті цілеспрямованого навчання драматизації та інсценування діти

навчаються самостійно будувати діалоги; самостійно складати сюжети, розробляти сценарії і відтворювати їх.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах. Київ : Слово, 2010. 304 с.
2. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Видавничий дім “Слово”, 2006. 304 с.
3. Гавриш Н.В. Використання художньої літератури в мовленнєвій роботі з дошкільниками. Теорія і практика сучасного естетичного виховання у контексті педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського: зб. наук. пр. Полтавського державного педагогічного інституту. Полтава : ПДПІ, 1998. С. 229 – 233.
4. Гавриш Н. В. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології. Дошкільне виховання. 2011. № 2. С. 12–14.
5. Желан А. Формування культури поведінки дітей дошкільного віку. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2014. Вип. 45 (106). С. 20–24.

РОЗВИТОК ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Анастасія ГЕСНЯ

*здобувачка другого (магістерського) рівня за спеціальністю
016.01 «Спеціальна освіта логопедія» Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

Оволодіння творчою грою є одним з суттєвих показників формування особистості дитини. Високий рівень розвитку творчої гри в дитинстві служить необхідною умовою успішного освоєння дитиною досягнень культурного досвіду суспільства. Творча гра оптимізує соціалізацію дитини у світі дорослих, сприяє орієнтуванню у світі людських відносин. Д.Ельконін підкреслював, що гру не можна розуміти спрощено, як дії з символами (знаками), гра пов'язана з оперуванням смислами. У грі дитина реалізує свої бажання, пропускає їх через переживання і, таким чином, вперше починає усвідомлювати смисл людських взаємовідносин, набуває здатності здійснювати вольовий вибір [1].

Через гру діти усвідомлюють діяльність дорослих і набувають досвіду спілкування, необхідного для встановлення контактів з оточенням. У цьому зв'язку, формування ігрової компетентності дошкільника є важливим напрямом роботи вихователя ЗДО.

Ігрова діяльність розуміється нами як здатність організувати і реалізувати ігрову діяльність на високому рівні, що ґрунтується на досвідченості дитини дошкільного віку в ігровій діяльності, відповідних віку ігрових умінь, підкріплюється ігровими мотивами, а також мотивами самоствердження [2, с. 307].

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні ігрова компетентність передбачає сформованість таких характеристик:

- емоційно-ціннісне ставлення, що включає стійкий інтерес та захоплення ігровою діяльністю, зацікавленість ігровими та реальними подіями, ігровим перевтіленням, цінності групової солідарності у грі;
- знання: про види і назви ігор, зміст ігор, норми поведінки в іграх;
- навички: обирати тему для ігор, розвивати сюжет на основі прямого і опосередкованого досвіду, облаштовувати ігрове середовище, дотримуватись правил гри, узгоджувати власні дії з діями партнерів по грі.

Ігрова компетентність формується шляхом включення дитини в творчі ігри. Дослідники дитячої гри виділяють такі особливості сюжетно-рольової гри:

- наявність правил гри, які регламентують дії дитини, а їх засвоєння допомагає освоїти моральні норми, закладені в ролі;
- соціальні мотиви ігор;
- переживання емоцій, недоступних поки що у реальному житті, що зумовлює емоційний розвиток дитини; при цьому ускладнення гри сприяє усвідомленню і ускладненню емоцій;
- розвиток мислення і уяви дітей, усвідомлення смислів розіграних дій;
- розвиток мовлення, оскільки за допомогою слів дитина навчається виявляти свої думки і почуття, зрозуміти переживання партнерів, узгодити з ними свої дії.

Проте останнім часом серйозне занепокоєння з боку вчених викликає висновок про «збіднення» гри в дитячій субкультурі. Науковці відзначають низький рівень розвитку сюжетно-рольової гри дошкільників, що призводить до недорозвинення мотиваційно-потребнісної сфери дитини, довільності, комунікативних і поведінкових умінь. Результати спостережень доводять, що ігри дітей стають беззмістовними, ігрові дії одноманітними, дошкільники не вміють розвинути сюжет гри, нечасто вживають предмети-замінники і не створюють нові ігрові ситуації. Отже, гра йде з життя дитини, а разом з нею і саме дитинство, – до такого невтішного висновку приходять дослідники дитячої гри [1].

Дослідники підкреслюють необхідність спеціального педагогічного керівництва ігровою діяльністю, що забезпечує своєчасний розвиток ігрової компетентності дитини. Вчені вказують на те, що вибір методів педагогічної підтримки у формуванні ігрової компетентності, повинен враховувати вікові особливості дітей, їх психічний розвиток, здібності, вміння та індивідуальні якості кожного [3].

Зазначемо, що гра має розвиватися як форма дитячої самодіяльності, проте її розвиток не відбувається спонтанно, а потребує відповідних формувальних впливів. Також вихователю необхідно пам'ятати, що розвиток гри не обмежується навчанням різних ігрових дій та умінь розігравати більш складні

сюжети. Перехід гри у самостійну діяльність є основною метою вихователя, а це актуалізує проблему пошуку методів розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці [3].

Розглянемо підходи до розвитку гри, які були запропоновані науковцями. Так, вчені, розглядали розвиток гри через розвиток реальних взаємовідносин дітей. Роль педагога має змінюватись в залежності від рівня розвитку відносин: якщо на етапі індивідуальних ігор дорослий розвиває інтерес до однолітків, бажання включатися в спільну діяльність, то на етапі спільних ігор сприяє засвоєнню дошкільниками норм поведінки і формуванню моральних ставлень.

Підхід, що полягає у впливі дорослого на зміст гри, а саме: вибір теми, розвиток сюжету, розподіл ролей, реалізація ігрових образів. Керівництво грою може здійснюватися як за допомогою прямих, так і опосередкованих методів. Непряме керівництво грою передбачає збагачення знань і вражень про суспільне життя, оновлення ігрового середовища, організацію образотворчої, трудової, конструктивної діяльності, яка може підштовхнути до гри. Прямі прийоми керівництва передбачають рольову участь педагога у грі, роз'яснення, допомогу, пораду в процесі гри, пропозицію нового сюжету тощо. Прямі прийоми керівництва все ж повинні забезпечувати самостійність дітей у грі.

Основна увага приділяється формуванню способів ігрової діяльності, які дозволять дитині реалізувати будь-який сюжет. Основними принципами були такі:

- для того, щоб діти опанували ігровими вміннями, дорослому слід грати разом з ними;
- починаючи з раннього віку і далі, на кожному етапі дошкільного дитинства, при формуванні у дитини ігрових умінь необхідно орієнтувати її на взаємодію з партнером-однолітком;
- необхідно вчити дітей способам узгодження дій з партнерами;
- дорослий, граючи разом з дітьми протягом усього дошкільного періоду, повинен на кожному з його етапів розгортати гру таким чином, щоб дитина

«відкривала» і засвоювала специфічні, більш складні способи побудови того чи іншого виду гри.

Вчені виділяють 3 етапи формування ігрових дій у сюжетній грі. На першому етапі (1,5-3 роки) педагог, розгортаючи гру, робить особливий акцент на ігровій дії з іграшками і предметами-замінниками, створює ситуації, які стимулюють дитину до здійснення умовних дій з предметом. На другому етапі (3 - 5 років) вихователь формує у дітей уміння брати роль, розгортати рольову взаємодію, переходити в грі від однієї ролі до іншої. Найбільш успішно це можна здійснити, якщо будувати спільну гру з дітьми у вигляді ланцюжка рольових діалогів між учасниками, зміщуючи увагу дітей з умовних дій з предметом на рольову мову. На третьому етапі (5-7 років) діти повинні оволодіти вмінням придумувати нові різноманітні сюжети ігор, погоджувати ігрові задуми з партнерами по грі. З цією метою вихователь може розгорнути спільну з дітьми гру-придумування, що протікає в чисто мовному плані, основний зміст якої – складання нових сюжетів, які включають в себе різноманітні події.

Особливість процесу формування ігрових умінь полягає в тому, що дорослий є рівноправним партнером по грі, він грає разом з дитиною і зберігає тим самим природність гри.

Третій підхід організації сюжетно-рольової гри, передбачає комплексне керівництво грою. Щоб забезпечити розвиток гри педагогу необхідно дотримуватись таких умов:

- планомірно збагачувати життєвий досвід дитини, завдяки якому виникає задум гри і постійно збагачується її зміст;
- необхідно використовувати спеціальні навчальні ігри, в яких дитина в загальному інформаційному полі вчиться виділяти саме те, що дорослий вважає найбільш для неї цінним;
- потрібно своєчасно змінювати ігрове середовище, перш за все за рахунок внесення іграшок-замінників;
- під час гри потрібне спілкування з дорослим, який пропонує дітям новий і більш складний зміст гри.

Особлива увага надається змісту сюжетів дитячих ігор. Від того, який зміст буде вкладатися дорослим в пропоновані дітям ігри, залежить успіх передачі суспільством своєї культури підростаючому поколінню.

Отже, сформованість ігрової компетентності дитини сприяє розвитку ігрової діяльності у дошкільному віці. У методиці гри виділяють такі підходи до розвитку ігрової діяльності: через формування міжособистісних взаємовідносин; через ускладнення способів ігрових дій; шляхом прямого і опосередкованого впливу педагога на сюжет і зміст гри; комплексний підхід.

Список використаних джерел

1. Кравець Н.М., Гречановська О.В. Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу: XIVІ наук.-техн. конф. Інституту соціально-гуманітарних наук URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allhum/all-hum-2017/paper/view/2013>.

2. Пивоварова О. Психолого-педагогічне забезпечення ігрової корекційної діяльності дітей в інтернатних навчальних закладах. Дефектолог. 2007. № 3. С. 6 – 8.

3. Федорова М.А. Особливості розвитку ігрової компетентності дитини у контексті наступності між дошкільною освітою і початковою школою. Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 300-314.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНИХ ВЗАЄМИН БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

Ірина СТОЦЬКА
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Тетяна ПОТАПЧУК,*

Мета формувального етапу дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та практичній апробації організаційно-педагогічних засад, за яких батьки з неповних сімей зможуть підвищити свій виховний потенціал стосовно їхньої готовності та здатності до реалізації гармонійних взаємин з дітьми, а діти з неповних сімей – готовність і здатність до виявлення гармонійності у взаєминах зі своїми батьками, за рахунок чого підвищиться рівень гармонійності батьківсько-дитячих взаємин у неповній сім'ї. Необхідність експериментального визначення сукупності найбільш доцільних і сприятливих об'єктивних і суб'єктивних факторів, за яких досягається найвищий рівень сформованості у сім'ї гармонійних взаємин, актуалізується визначеною у процесі проведення констатувального експерименту недостатністю розробленості технологій підвищення виховного потенціалу батьків стосовно готовності до реалізації гармонійних взаємин з дітьми, психофізіологічними особливостями цього віку тощо.

Організація експериментальної роботи здійснювалася на основі таких основних *принципів*:

- індивідуального й особистісного підходу – загальні закони психічного розвитку неповторно виявляються у дітей різної статі, життєвого досвіду, здібностей;
- детермінізму - розуміння взаємозв'язку та взаємообумовленості різних сторін формування особистості;
- комплексності, системності та систематичності – вивчення цілісного процесу виховання як формування соціальної особистості;
- об'єктивності та науковості – до уваги були взяті об'єктивні закономірності психічного розвитку особистості, новоутворень дошкільного віку;
- інтегрованості: поєднання виховних вимог, зусиль і дій дітей, батьків і вихователів в єдиний цілісний педагогічний процес, який передбачає їхню

активну партнерську роботу, знаходить свій вияв у змісті, формах навчання та виховання, у стилі життя, традиціях ЗДО і сім'ї ;

– превентивності: попередження дисгармонійних проявів у міжособистісній взаємодії членів експерименту, формування готовності боротися з ними [1, с.37].

Формування гармонійних взаємин батьків і дітей у неповній сім'ї стало можливим за взаємодії ЗДО з батьками, у ході якої відбувалося за *таких педагогічних умов*:

- проведення виховної роботи з дошкільниками, спрямованої на формування потреби у розумінні іншої людини, повазі її гідності і самоповазі на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії;

- підвищення педагогічної культури батьків у взаємодії сім'ї та ЗДО, що передбачала проведення роботи за трьома основними напрямками: інформаційно-просвітницьким, залученням батьків і дітей до масових заходів, коректування виховання у сім'ях окремих дошкільників [2].

Отже, робота з формування у дітей гармонійності у взаєминах з батьками мала більш складний характер: вона передбачала засвоєння дітьми певного обсягу теоретичного матеріалу та формування у них умінь оцінювати інформацію, виявляти власне ставлення до ситуації, приймати рішення про спосіб своєї поведінки в аналогічній ситуації, висловлювати думку щодо розв'язання певного завдання, мотивувати її з погляду дотримання морального обов'язку стосовно батьків, обґрунтовувати причини, що зумовили саме цей вибір.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистість народжується в сім'ї. Початкова школа, 1994. №2. С. 8-10.
2. Гончаренко А.М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників: дис. ... канд. пед. наук. К., 2003. 211 с.

МОРАЛЬНИЙ ВИБІР ЯК УМОВА СТАНОВЛЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Марія КУЛИК

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Тетяна ПОТАПЧУК,
доктор педагогічних наук, професор*

Актуальність вивчення феномену морального вибору пов'язана з нагальною потребою держави у вихованні нової генерації самостійних, відповідальних та свідомих громадян України. Сучасні дослідження українських психологів вказують на те, що саме здатність особистості здійснити моральний вибір виступає вагомим критерієм її особистісного зростання. Проте на сьогодні існує певний дефіцит наукових робіт з даної тематики, обумовлений складністю вивчення психологічних передумов самовизначення особистості в ситуації наявності моральних альтернатив [1; 2; 3;].

Вибір являє собою вищу форму розвитку суб'єктності, опосередковану суспільною свідомістю, з одного боку, та індивідуальною самосвідомістю, з іншого. Однак нас передусім цікавили питання виникнення та функціонування механізмів вибору, його генезис. Дані питання майже не розглядалися в наукових джерелах. Увага дослідників у більшості випадків була спрямована на розгляд моральної поведінки. Але остання не завжди є наслідком морального вибору. Моральний вибір є результатом вирішення морального конфлікту, що виникає у свідомості індивіда в певній ситуації [5].

Конфліктність ситуації морального вибору викликана необхідністю узгодження особистістю трьох альтернативних складових: прагнення використати ситуацію на власну користь, протиріччя між цією можливістю та бажаннями інших людей, а також наявності культурних норм для вирішення таких протиріч. Здатність особистості відповідально самовизначитися в ситуації

наявних моральних альтернатив потребує певного рівня психологічної готовності до морального вибору та свідчить про високий рівень її особистісного зростання [4].

Використання ситуації морального вибору в якості експериментальної методики дослідження особливостей моральної поведінки дітей належить Х.Хардшорну та М.Мею (1928). За думкою цих дослідників, саме ситуація морального вибору виступає найоптимальнішим способом дослідження феномену моральної поведінки в контрольованих умовах. Дослідники створили більш ніж 15 конкретних ситуацій, у яких діти могли вибрати за власним бажанням егоїстичний чи нормативний вчинок. Автори перших експериментальних досліджень особливостей морального вибору дитини приходять до висновку, що дитина успішно долає конфлікт егоїстичної та альтруїстичної системи мотивів у разі наявності в неї звички діяти нормативним (моральним) шляхом [6].

Проблема особистісного смислу морального вибору виступає ядром ставлення особистості до норм, які вона засвоює в процесі соціалізації. За проблемою “оволодіння нормами” лежить величезний пласт змінювання ставлень до норм: не лише в площині від зовнішньо-належного до внутрішньо-належного, від належного для всіх – до належного мені, але й у розумінні роботи з переосмислення самих норм, визначення їх суті для себе, співвіднесеності між собою та з граничними цінностями життя. Лише пройшовши через такий “фільтр”, який являє собою роботу усвідомлення, переживання та осмислення, задані суспільством вимоги, або відторгаються, або приймаються, і при цьому визначаються суб’єктивні межі їх припустимості [3].

Таким чином, слідування нормам відбувається не лише внаслідок їх заданості суспільством чи їх всезагальності, а у зв’язку з визнанням і прийняттям їх людиною для самої себе – це є вихідним моментом її морального розвитку.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Від волі до особистості. К.: Україна-Віта, 1995. 202 с.

2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Науково-методичний посібник. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
3. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка: монографія. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. 340 с.
4. Hartshorn H.H., May M.A. Studies in the nature of character. N.Y., 1928. P 47-82.
5. Havighurst R.H., Taba H. Adolescent character and personality. N.Y., 1949. P.28-45.
6. Jonson R.S. A study of children's moral judgments. Child Development, 1962. N 33. P.28-39.

➤ Секція №2
**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**СЕНДПЛЕЙ: МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ 3 РАС**

Сніжана СІЛПЧ,
*IV курс ОС «Бакалавр», педагогічний факультет
Волинський національний університет імені Лесі Українки
науковий керівник – Мацюк З. С.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти*

«Сендплей» – це метод роботи з дітьми, спрямований на розвиток мовлення та комунікаційних навичок. Основна ідея полягає в тому, щоб заохочувати дитину ініціювати спілкування та використовувати мовлення для вираження своїх потреб, бажань та емоцій. Принципи сендплею включають створення стимулюючого середовища для спілкування, використання мовленнєвих

моделей, які допомагають дитині розвивати мовлення, і впровадження ігрових елементів для розвитку спілкування [6].

Важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини з аутизмом при застосуванні методу сендплею. Кожна програма має бути адаптована до потреб конкретної дитини з урахуванням її рівня розвитку мовлення та комунікаційних навичок. Також важливо залучати батьків або опікунів у процес роботи з дитиною, щоб методика була ефективною та діяльною в щоденному житті дитини.

Упродовж останніх років науковці пересвідчилися в оздоровчій і профілактичній ефективності технології сендплей, що з англійської дослівно означає – «пісочна гра». Пошук ефективних методів розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності дошкільників зумовив вибір нетрадиційних технологій, зокрема використання пісочної терапії в роботі з дітьми з аутизмом, оскільки працюючи з піском, можна створити стимулююче середовище. У пісочних іграх дошкільники отримують досвід самостійного вирішення конфліктів, разом долають труднощі, пізнають себе та ближнього, засвоюють досвід людського спілкування.

Аутизм (розлади аутистичного спектру (РАС) – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування.

У загальних рисах, діти з аутизмом можуть демонструвати такі особливості:

1. *Порушення соціальної взаємодії:* діти з аутизмом можуть мати складнощі у встановленні та підтримці соціальних зав'язків. Вони можуть уникати очного контакту, проявляти неадекватні реакції на емоції інших людей, або мати обмежений спектр міміки та жестів.

2. *Стереотипні та ритуальні звички:* діти з аутизмом можуть виявляти стійкі стереотипні звички або ритуали. Наприклад, це може бути повторювання однієї й тієї ж дії або фрази, захоплення чітким порядком чи розташуванням предметів.

3. *Обмежений спектр інтересів*: діти з аутизмом часто можуть бути зацікавлені тільки у вузьких або нестандартних темах. Наприклад, вони можуть докладно вивчати один предмет або тему, виключаючи інші.

4. *Сенсорна гіперчутливість або гіпочутливість*: деякі діти з аутизмом можуть реагувати надмірно на певні види стимулів, такі як світло, звуки або дотик. Інші можуть бути менш чутливими до певних стимулів.

5. *Затримки в мовному та комунікативному розвитку*: деякі діти з аутизмом можуть мати затримки в мовленні та розвитку мовленнєвих навичок. Вони можуть виявляти обмежений словник або використовувати мову в нестандартний спосіб.

Ці характеристики можуть виявлятися в різних комбінаціях та ступенях серйозності у кожного окремого дитини з аутизмом.

Сендплей – унікальний спосіб спілкування зі світом і самим собою; спосіб зняття внутрішнього напруження і відкриття нових шляхів розвитку. Ігри з піском дають дитині змогу відчути себе впевненою та вмілою: вона створює нове, не боїться ламати старе і щось змінювати. У пісочниці створено оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу дитини, активізації її просторової уяви, образно-логічного мислення, тренування дрібної моторики рук. У процесі колективних ігор дошкільник усвідомлює морально-етичні норми, у неї формується гармонійний образ світу [1, с. 21].

Пісок – один із перших природних матеріалів, із яким знайомиться малюк, а ігри з піском – буденна справа кожної дитини на прогулянці. Гра з піском – універсальна, захоплююча й цікава для дітей будь-якого віку. Дитина будує в піску свій індивідуальний і неповторний світ у мініатюрі, включається в гру повністю – емоційно, психічно та фізично [4, с. 26-35].

Роботу з піском доцільно розпочинати з ігор на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук: *«Пальчики, долоньки, кулачки – друзі ви мої й помічники»*. Тактильно-кінестетичні відчуття – це відчуття, які ми отримуємо через рецептори на шкірі. Вони тісно пов'язані з розумовими операціями, з їх допомогою ми пізнаємо світ [6].

Перенесення традиційних навчальних і розвивальних завдань у пісочницю дає додатковий ефект. З одного боку, суттєво підвищується мотивація дитини до занять. З іншого – розвиток пізнавальних процесів відбувається інтенсивніше й гармонійніше. А якщо врахувати, що пісок має чудову властивість «заземлювати» негативну психічну енергію, то в процесі навчальної роботи відбувається гармонізація психоемоційного стану дитини.

Вихователі використовують ігри-вправи і для індивідуальної роботи, і для роботи з підгрупою дітей. Заняття проводять у кілька етапів: робота на поверхні піску; занурення рук у пісок; ігри на поверхні мокрого піску; виконання побудов із мокрого піску [5, с. 207].

Варто запропонувати дітям з РАС зробити на піску відбитки кисті руки внутрішнім і зовнішнім боком. Діти можуть затримати руки на піску, злегка притиснувши їх і прислухатися до своїх відчуттів. Вихователь розпочинає цю гру, розповідаючи: *«Мені приємно. Я відчуваю прохолоду піску. Коли я воруху руками, мої пальці й долоні відчувають кожну піщинку. А що відчуваєте ви?»*. Діти по черзі діляться своїми відчуттями та враженнями [6].

Ігри з піском дають дитині змогу бути впевненою і вмілою: вона творить нове, не боїться ламати старе і щось змінювати. Під час ігор із піском створюються оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу дитини, активізації її просторової уяви, образно-логічного мислення, тренування дрібної моторики рук. Також у процесі колективних ігор дошкільник усвідомлює морально-етичні норми, у нього формується гармонійний образ світу [3, с. 18].

Один із найефективніших видів роботи для дітей – малювання на піску та малювання кольоровим піском. Це не просто розвага, гра, вміння відтворити навколишній світ. Малювання сприяє гармонійному розвитку дитини з РАС та формуванню таких базових якостей особистості – самостійність і креативність, розвиває дрібну моторику, а як наслідок – розвиток мовлення і розумових здібностей. У дошкільників формується координація рухів. Дитячі пальчики стають більш сильними, спритними, умілими. Окрім цього, малювання сприяє розвитку пам'яті, уваги, зосередженості. Одним із найдревніших способів

малювання є малювання на піску, а одним із порівняно нових – малювання піском. Малювати на піску можна паличкою, камінчиком чи будь-яким іншим придатним для цього предметом. Однак найдоцільніше малювати пальчиками. Таке заняття дуже подобається дітям [2, с. 23].

Завдяки іграм із піском дитина осмислено та швидко опановує норми і правила поведінки та спілкування у соціумі. Формується культура людського спілкування, розвиваються почуття делікатності, ввічливості, товариськості. Через гру в піску в дитини з'являється або посилюється почуття довіри, прийняття та успішності. Заняття та ігри з піском покращують настрій, викликають емоції радості, спонукають до діяльності.

Ігри-заняття та ігри-казки сприяють формуванню навичок спілкування та розвитку емоційного світу дошкільнят. Основним у іграх є набуття досвіду в розв'язанні проблемних ситуацій між героями казки. Діти розмірковують, розвиваються всебічно, набувають позитивних рис характеру, учаться належно поводитися і спілкуватися, наслідуючи героїв казки [6].

Варто використовувати ігри з піском як інтерактивний метод розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників з РАС. У пісочниці створюється додатковий акцент на тактильну чутливість, формується «мануальний інтелект» дитини. Тому перенесення традиційних навчальних і розвивальних завдань у пісочницю створює додатковий ефект. З одного боку, суттєво підвищується мотивація до занять, а з іншого – більш гармонійно відбувається її всебічний розвиток.

Отже, застосування пісочниці – найбільш ефективний метод для роботи з дошкільниками з РАС. Дітям досить важко виражати власні переживання через недостатній розвиток вербального апарату, бідність уявлень або затримку розвитку, тому запропонована технологія є корисною. Невербальна експресія з використанням різноманітних предметів, піску, води, а також конструктивних і пластичних матеріалів для дошкільнят найбільш природна, що стає особливо значущим за наявності в дитини певних мовних порушень. Кожна вибрана фігурка уособлює персонаж, який може взаємодіяти з іншими героями. Дитина

сама вигадує, про що вони говорять або що роблять; іноді вона може запросити вихователя приєднатися до гри і наслідувати будь-якого персонажа. У всіх цих випадках дитина відчуває себе господарем та режисером власного маленького світу, що розміщується на пісочному листі. Те, що раніше було прихованим у глибині дитячої душі, утілено в персонажах гри, які рухаються, виражають відчуття і думки. Гра на піску з фігурками особливо дієва в роботі з тими дітьми, які не можуть виразити власні переживання. Діти з заниженою самооцінкою, підвищеною тривожністю та сором'язливістю зазвичай охоче вибирають фігурки та переключають на них свою увагу.

Метод sandplay – незвичайна техніка, завдяки якій малюк будує свій мініатюрний світ із піску й невеличких фігурок. Граючись, дитина з РАС виражає на піску те, що спонтанно виникає в її свідомості. Під час ігор із піском перед дошкільником постає таємничий усесвіт, усередині якого вона створює свій індивідуальний і неповторний світ, який до цього був нікому невідомий. Застосувавши цей метод у практиці, ми спостерігали не лише ефективний розвиток уяви дитини, а й допомогли у різних ситуаціях розвивати комунікативні здібності, збагачувати словниковий запас, розвивати мовлення та творчі здібності.

Список використаних джерел

1. Гречишкіна А. та ін. Сендплей – гра з піском: Програма роботи з дітьми 5–7 років. *Палітра педагога*. 2010. № 4. С. 21.
2. Карабаєва І. Пісок як матеріал для розвитку творчості та навчання дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 4. С. 23.
3. Никанорова В. В. та ін. Творчі здібності дітей – на кінчиках їхніх пальців. *Вихователь – методист дошкільного закладу*. 2011. № 2. С. 18.
4. Половецька С. Пісочниця – наш світ, а іграшки в ній – люди. *Вихователь-методист*. 2010. № 5. С. 26–35.
5. Юрченко Н. Ф. Розвивальні ігри з водою та піском. Х. : «Основа», 2010. 207 с.

6. Matsiuk Z., Fenko M. Sand play: Speech Development of Preschool Children. Actual Problems of Science and Education APSE – 2017. Held in Budapest on 29 th of January 2017.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОВЛЕННЕВО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мар'яна КЕДИК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кравець Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Відповідно до Концепції мовної освіти в Україні на дошкільному етапі навчання мови характеризується органічним поєднанням мовної й мовленнєвої на основі ігрової діяльності. Особлива увага приділяється загальному розвитку, формуванню понятійного і лексичного мінімуму, що охоплює основні сфери життєдіяльності дітей дошкільного віку. Велике значення надається розвитку вмінь розуміти чуже мовлення, правильно вимовляти звуки, будувати та інтонувати речення, заучувати напам'ять вірші, спілкуватися, дотримуватися мовленнєвого етикету.

Ефективна реалізація ігрової діяльності можлива за умови правильного керівництва вихователя, яке може зробити гру цікавим та захоплюючим процесом, за допомогою якого реалізується повноцінний розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами сучасних інноваційних технологій організації освітнього процесу на заняттях із розвитку мовлення дітей.

Використання сучасних технологій у мовленнєво-ігровій діяльності дітей старшого дошкільного віку має великий потенціал для розвитку їхніх мовних і комунікативних навичок. Інтеграція технологій дозволяє зробити навчання більш захопливим і ефективним. Серед переваг, зокрема:

1. Інтерактивність: технології роблять навчання більш залученим і захопливим, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

2. Індивідуальний підхід: можливість налаштування програм під індивідуальні потреби і рівень розвитку кожної дитини.

3. Доступ до ресурсів: широкий доступ до різноманітних навчальних матеріалів і ресурсів, які можуть бути недоступні в традиційних умовах.

4. Мотивація: інтерактивні елементи ігрової діяльності підвищують мотивацію дітей до навчання.

Наведемо кілька прикладів і підходів, як це можна реалізувати:

- інтерактивні навчальні програми та додатки: сучасні інтерактивні програми, створені спеціально для дітей дошкільного віку, можуть допомогти розвинути мовлення, слухання та комунікативні навички. Такі програми часто містять ігри, завдання на розвиток словникового запасу, розуміння тексту, вимови і граматики;

- віртуальна та доповнена реальність (VR і AR): VR і AR технології можуть занурити дітей у різноманітні мовленнєві ситуації та ігрові середовища, де вони можуть взаємодіяти з персонажами, вирішувати проблеми та розвивати свої мовні навички. Наприклад, AR-додатки можуть додавати інтерактивні елементи до книг або плакатів, що робить процес навчання більш захопливим;

- електронні книги та аудіокниги допомагають дітям поліпшити навички слухання і розуміння тексту. Діти можуть слухати історії, бачити ілюстрації і одночасно слідкувати за текстом, що сприяє розвитку грамотності і розширенню словникового запасу;

- відеоігри з навчальним контентом: існують спеціальні відеоігри, спрямовані на розвиток мовних навичок у дітей дошкільного віку. Такі ігри часто включають різноманітні завдання на розпізнавання слів, складання речень, розуміння текстів і розвиток комунікативних здібностей;

- мультимедійні презентації з використанням зображень, звуків, анімацій і відео можуть зробити мовленнєві заняття більш цікавими та інтерактивними. Діти можуть сприймати інформацію через різні сенсорні канали, що сприяє

кращому запам'ятовуванню і розумінню матеріалу;

- співпраця з батьками через технології: за допомогою мобільних додатків батьки можуть отримувати рекомендації щодо мовленнєвих ігор та вправ, які можна виконувати вдома з дітьми;

- робота з мовними терапевтами онлайн: дистанційні заняття з логопедами або мовними терапевтами через відеоконференції можуть бути ефективним доповненням до традиційних методів. Це дозволяє індивідуально підходити до кожної дитини і проводити заняття навіть якщо немає можливості фізично бути присутнім.

Отже, інтеграція сучасних технологій у мовленнєво-ігрову діяльність дітей старшого дошкільного віку може значно покращити їхні мовні і комунікативні навички, зробити навчання більш ефективним і захопливим, а також підготувати їх до подальшого навчання в школі.

Список використаних джерел

1. Концепція мовної освіти в Україні. URL: <https://gymnasiya2.org.ua/doc/3konceptiya%20movosviti.pdf>.
2. Швець Т. Організація мовленнєво-ігрової діяльності здобувачів дошкільної освіти в контексті розвитку мовлення особистості дитини. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». № 99. 2022. С.25 – 29.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДЕТИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Надія НАСАДЮК,
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Одним із шляхів задоволення освітніх потреб суспільства є створення інноваційного простору, що передбачає впровадження нових методів навчання і виховання дітей.

Дошкільне дитинство або перші сім років життя – від народження до школи, – це період інтенсивного дозрівання всіх психічних процесів, серед яких пам'ять є основою розвитку інтелектуальних здібностей, пізнавальних процесів і якостей особистості.

Пріоритетним завданням педагога в цей період життя дитини є залучення до роботи всіх аналізаторів дитини. Цю проблему ефективно допомагає вирішити ейдетика. Як інноваційна технологія, спрямована на покращення вмінь дитини запам'ятовувати, відтворювати та активно використовувати отримані

знання, ейдотехніка вчить долати труднощі, позитивно сприймати самого себе,

розвиває пізнавальні здібності, словесно-логічне та образне мовлення, зв'язне мовлення, художньо-мовленнєві здібності.

Дослідженням застосування ейдетики у розвитку дошкільників займалися Л. Айзенварг, Є. Антощук, І. Матюгін, І. Рибнікова, Т. Слоненко та інші.

Ейдотехніка – теорія, створена в Марбурзькій психологічній школі (Німеччина) у 20-х-40-х роках ХХ ст. Засновник цього вчення Е. Менш стверджував, що ейдетизм як різновид образної пам'яті є закономірною стадією дитячого розвитку, який досягає свого піку в 11-16 років. Прихильний до ейдетики педагог може задіювати необмежені резерви мислення дитини, розвиваючи її природну здатність мислити образами. За науковим визначенням ейдетизм – це особливий різновид образної пам'яті, здатність найбільш яскраво й точно відтворювати в усіх деталях наочні образи предметів, які в даний момент не діють на органи чуттів.

У сучасному суспільстві питання розвитку когнітивних здібностей людини, зокрема пам'яті, набуває особливої актуальності в умовах стрімкого розвитку технологій. Вона привертає увагу представників різних напрямів, включаючи педагогіку, математику і психологію.

Активізація сенсорно-перцептивної, а згодом і розумової активності є найважливішою передумовою мимовільного запам'ятовування, особливу увагу розвитку якого, слід приділяти у віці 3–7 років. Зокрема, у розвитку дітей дошкільного віку важливим є перехід від логічного мислення до образного і навпаки, відбувається залучення і лівої, і правої півкулі головного мозку, що забезпечує успішну і продуктивну розумову діяльність дошкільника [2, с. 26].

Переваги ейдетики полягають у підвищенні концентрації уваги та продуктивності пам'яті, а також у розвитку креативного мислення у дітей. Цей метод сприяє глибшому вивченню інформації та покращенню здатності дітей до систематизації, а також використанню засвоєних знань у навчальних та практичних ситуаціях.

Як відомо, гра є провідним видом діяльності дитини дошкільного віку. То ж у процесі своєї практичної педагогічної діяльності активно впроваджую ігри з елементами ейдетики.

Методики ейдетики різноманітні: запам'ятовування слів, текстів, віршів, формул, іншої інформації (впорядкованої та розрізненої). Завдяки застосуванню цих методик розвиваються: вміння повно і легко в ігровій формі сприймати і відтворювати інформацію; сенсорні канали сприйняття інформації, сприймання

кольорів, форм; довільна, усвідомлена, просторова, відтворююча та творча уява;

образна, емоційна, рухова пам'яті; вербальне та невербальне мислення, мовлення.

В ейдетичному напрямку можна проводити роботу за графічними абстракціями або ж за мнемотехнічними таблицями, які розробив Ігор Матюгін. Доцільно використовувати друдли для асоціативного, дивергентного та творчого мислення. Всі ці три види мислення у чомусь збігаються, доповнюють один одного, а різниця Інноваційні технології в дошкільній освіті -2021 полягає лише в вираженні питання, від якого залежить відповідь: «Про що ви подумали?» – для розвитку асоціативного мислення; «Що це?» – для розвитку дивергентного

мислення; «На що це схоже?» – для розвитку творчого мислення. Використовувати друдли в роботі з дітьми можна вже з кінця молодшої групи.

На початкових етапах роботи варто застосовувати предметні зображення, в яких можна побачити фрагмент запропонованого друдла. Наприклад: показати друдл і запитати: «Подивіться на цю картинку. Про що ви подумали?» Так, півколо схоже на спинку мишки, вушко ведмедика тощо. Обов'язково необхідно звертати увагу дітей на деталі предмета, підкреслюючи їхню схожість із друдлами.

Таким чином, використання ігор з елементами ейдетики у повсякденні з дітьми, зокрема старшого дошкільного віку, є ефективним методом розвитку мислення, пам'яті, мовлення і креативності як для педагогів, так і для дітей. Методи ейдетики сприяють створенню освітнього середовища, де теоретичні та практичні навички засвоюються одночасно та сприяють розвитку логіки та зв'язного мовлення, що підвищує результативність на заняттях, створює умови для самостійності та ініціативності дітей, творчому зростанню та підвищує мотивацію до пізнання.

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
2. Кривошея Т. М. Взаємозв'язок образного і логічного мислення як шлях до гармонізації розумової діяльності дошкільників. Імідж сучасного педагога. 2015. № 6. С. 25-27.
3. Психологічний словник. /Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова / За ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007.
4. Сисоєва С.О. і Рейпольська О.Д. Кконцепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 27 лютого 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2, 1 (Бер 2020), 1-10. DOI:<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-2>.

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ДЛЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Євгенія МЕДУН,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Питанням впровадження ментальних (інтелектуальних) карт в освітній процес займалися такі зарубіжні вчені Т. Б'юзен, Х. Мюллер, Б. Санто, Б. Твісс, Р. Фостер, В.Хартман, Й. Шумпетер, серед вітчизняного доробку важливими для нашого дослідження є праці науковців – О. Аксьонова, Л. Гончаренко, М.Лаврінова, Н. Терещенко, Г. Ковальчук, М. Сакович, Н. Хвесень, та інші[2].

Сучасні науковці починаючи з 1960 років створили велику кількість робіт щодо застосування семантичних мереж в процесі створення штучного інтелекту та вивчення особливостей процесу мислення.

Вперше ці ідеї були розроблені Девідом Аусубелом і в подальшому розвинути у нових концепціях Джозефом Новаком з Корнуельського університету для створення основних правил «Concept mapping».

Англійський психолог, відомий дослідник із проблем інтелекту, психології навчання і проблем мислення Тоні Б'юзен значно спростив техніку побудови інтелект-карт для дітей, а також зробив їх такими, що будуються навколо центральної думки або проблеми.

Технологія створення інтелектуальних карт вперше була представлена світу весною 1974 року у книзі Т. Б'юзенн «Супермислення». У своїй роботі Т.Б'юзенн надає таке визначення «...це схема, яка візуалізує певну інформацію при її обробці людиною, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою структурно-логічних схем радіальної організації [4]. Технологія отримала назву Mind Mapping і вперше була представлена світу весною 1974 року [5].

Як зазначає Тоні Бьюзен, в онтогенезі дитини нервові утворення, що з'являються паралельно з набуттям навичок мови, у дитини формуються своєрідні внутрішні асоціативні розгалужені зв'язки, які для спрощення розуміння він називає «інтелект-картами».

Отже, якщо спробувати схематично відобразити, що відбувається коли дитина починає створювати свою мережеву структуру асоціативних гілок, постійно створюючи нові комплекси та системи нейронні зв'язки укріплюються та створюють павутиння радіантів які в подальшому отримують назву інтелектуальний капітал. Таким чином, дитина інстинктивно оперує своєрідними інтелект-картами від моменту, коли вона народилась, і все своє життя, будує свої знання навколо центрів - радіантів у вигляді нескінченних і густо переплєтених асоціативних гілок.

Інтелектуальна карта – це схема/діаграма, призначена для візуалізації інформації під час її обробки людиною. Головна особливість ІК полягає в тому, що її окремі елементи пов'язуються, головним чином, асоціативними зв'язками, найбільш звичними для людського мислення і пам'яті. Інтелект- карта відображає зв'язки (сміслові, асоціативні, причинно наслідкові та інші) між поняттями, частинами, складовими проблеми або предметної області, яку ми розглядаємо . Цілі створення карт можуть бути різні: запам'ятовування складного матеріалу, передача інформації, прояснення будь-якого поняття.

Інтелектуальні карти охоплюють і допомагають записати, запам'ятати, з'єднати і вивести інформацію візуально.

Залежно від обсягу або застосування розрізняють такі типи ментальних карт [4]:

- стандартні карти (standard maps). Це безліч класичних ментальних карт, що служать для засвоєння, запису ідей і розкриття власної індивідуальності;

- швидкісні карти, або карти-блискавки (speed maps). Ці ментальні карти стимулюють розумові процеси (що я знаю з цієї теми).

–майстер-карти (master maps). Це дуже об'ємні карти до цілої галузі знань, наприклад за матеріалами одного семестру. Вони часто складаються безперервно і призначені для загального огляду з усієї теми.

– мега-карти (mega maps). Пов'язані одна з одною карти називаються мега-картами. Центральна карта (з відносно малою кількістю рівнів) пов'язана з наступними картами, у яких представлені деталі або додаткові аспекти[10].

Вчена Н. Романик, зазначає, що у системі дошкільної освіти застосування схем, схематичних малюнків не дуже поширено, лише в останні роки в контексті екологічного виховання вихователі застосовують окремі схеми для пояснення складних природознавчих понять. У методиці розвитку зв'язного мовлення дітей в окремих авторських технологіях також застосовувались схеми, які допомогли зберегти логіку побудови описової розповіді, повідомлення чи міркування (О. Полєвікова). Проте інтелектуальних (концептуальних) карт, якими по суті є карти розумових дій, у дошкільній освіті вихователі не застосовували[3].

Принципи та методику застосування інтелектуальних карт в дошкільній освіті розробила Н. Гавриш. За її методикою в дошкільній освіті використовуються два види карт: концептуальні та інтелектуальні[1].

Концептуальні карти є основою та інструментом тематичного планування і використовуються вихователями. На основі концептуальних карт вихователі планують зміст та форми реалізації тематичних циклів. Зміст кожної концептуальної карти значно ширший за програмні вимоги певної вікової групи, що дає вихователю змогу повністю враховувати потенціал, переваги, задовольнити допитливість дітей у будь якій галузі знань. Кожна карта від початку інтегрує зміст освіти за усіма освітніми лініями і орієнтована на планування освітнього процесу за тематичними блоками.

Враховуючи все вище зазначене можемо прийти до висновку: технологія застосування інтелектуальних карт є комплексною, розглядати її можна як інноваційний засіб навчання, і як засіб унаочнення освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: методика проведення. — К. : Шк. світ, 2007. — 128 с. 2. Пізнаємо світ разом : Навчально-методичний посібник / Н. В. Гавриш, І. Р. Кіндрат — Х. : Вид-во «Ранок», 2013.
2. Лавренова М.В. Використання ментальних карт на уроках у початковій школі / Лавренова, У.В.Луцанич // Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції», 26-27 жовтня 2017 року / гол.ред. Т.Д. Щербан. – Мукачєво: МДУ, 2017. – С.232– 234.
3. Позднякова Т. Є. Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології: [науково-методичний посібник] / Т. Є. Позднякова. – Рівне: РОІППО, 2018. – 50 с.
4. Романік Н.В. Методика застосування карт розумових дій на заняттях та у плануванні. □Електронний ресурс□ / Режим доступу:
http://zdo1.blogspot.com/2018/01/blog-post_25.html
5. Buzzen T. The Mind Map Book. / T.Buzzen, B. Buszen// – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://royallib.com/book/byuzen_toni/supermishlenie.html

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Світлана ГРИНІШАК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
науковий керівник – Мацук Л. О.,
кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та
методики дошкільної і спеціальної освіти*

Важливим завданням вищої освіти є пошук ефективних засобів формування комунікативної культури у майбутніх фахівців дошкільної освіти, з метою забезпечення виконання ними професійних обов'язків та своєчасного вирішення різних професійних завдань. Складовою загальної культури людини є комунікативна культура, а її сутність є інтегральним похідним від термінів «культура», «комунікація» та «комунікативність» [5].

Сучасні дослідження підкреслюють важливість теоретичної підготовки майбутніх педагогів у таких галузях, як міжособистісне пізнання, міжособистісні відносини, логіка та аргументація, професійний етикет та комунікативні технології. Ці знання та навички є ключовими для формування комунікативної компетентності, яка є невід'ємною частиною професійно-педагогічної підготовки.

Педагогічне спілкування відіграє ключову роль у цьому процесі. Ефективне спілкування, яке ґрунтується на діяльнісному, мотиваційному та ситуативно обумовленому підходах, дозволяє майбутнім педагогам розвивати необхідні особистісні та професійні якості та уміння для успішного спілкування з вихованцями, колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу [1].

Вплив інноваційних технологій (ІТ) на формування комунікативної культури майбутніх вихователів є актуальним питанням сьогодення. Враховуючи сучасні виклики суспільства, використання ІТ стає ще більш важливим для підготовки майбутніх вихователів, які володітимуть високим рівнем комунікативної культури.

Вплив інноваційних технологій на формування комунікативної культури майбутніх вихователів проявляється в таких аспектах:

- майбутні вихователі вчать знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, критично оцінювати її достовірність, покращуючи свою інформаційну грамотність;
- формуються навички онлайн-спілкування в Інтернеті, студенти вчать дотримуватися правил онлайн-етикету, використовувати різні засоби онлайн-комунікації;

- вдосконалюються мовні навички, правильне використання мови в різних ситуаціях спілкування, розвиток усної та письмової мови;
- формуються навички роботи в команді, спільно вирішувати завдання, домовлятися та йти на компроміси [2; 3].

Інноваційні технології впливають й на освітній процес ЗВО. Він стає більш доступним, підвищується мотивація та зацікавленість студентів, розвиваються навички онлайн-спілкування та співпраці тощо.

Майбутні вихователі в сучасному освітньому середовищі стикаються з необхідністю вміло працювати з інформацією з різних джерел. Вони навчаються не лише знаходити потрібну інформацію, а й обробляти та аналізувати її з метою використання в педагогічній практиці. Одним із ключових аспектів цього процесу є критична оцінка достовірності інформації в медіапросторі.

Залучаючись до різноманітних джерел, таких як наукові публікації, веб-сайти, відеоуроки та інші, майбутні вихователі розвивають свою інформаційну грамотність. Цей процес вимагає від майбутніх фахівців аналітичних навичок та здатності до самокритичного мислення. Окрім того, вивчення інформації з різних джерел сприяє розвитку критичного мислення та творчого підходу до вирішення проблем. Майбутні вихователі вивчають інструменти та методи взаємодії в онлайн-середовищі, щоб ефективно комунікувати зі своїми вихованцями, колегами та батьками [3; 4].

Таким чином, навички знаходження, обробки та аналізу інформації з різних джерел та критичної оцінки її достовірності стають важливим елементом формування професійної комунікативної компетентності майбутніх вихователів.

Однак, важливо, щоб майбутні вихователі дотримувалися правил онлайн-етикету. Це означає поважати приватність інших користувачів, уникаючи надмірного розголосу або порушень конфіденційності. Вони також навчаються виявляти та запобігати онлайн-булінгу та іншим формам негативної взаємодії.

Професійні вимоги до мовної компетенції вихователів постійно зростають, оскільки вони виступають у ролі зразка для своїх дітей. Тому вдосконалення мовних навичок та правильне використання мови в різних ситуаціях спілкування

є важливим завданням у процесі їхньої підготовки. Ці навички допомагають створювати ефективне та продуктивне навчальне середовище, сприяють встановленню позитивних взаємин між учасниками освітнього процесу та сприяють досягненню успіху в професійній діяльності.

Формування навичок роботи в команді є важливим елементом підготовки майбутніх вихователів. У сучасному світі успіх у будь-якій сфері діяльності часто залежить від здатності працювати в команді та спільно досягати поставлені цілі. Майбутні вихователі отримують можливість практикувати ці навички в різноманітних навчальних сценаріях, спільно працюючи зі своїми колегами під час навчальних проєктів, групових завдань та ділових ігор [5].

Отже, успіх будь-якої діяльності залежить від того, чи володіє її суб'єкт комунікативною компетентністю. Комунікативна компетентність є однією з базових характеристик професійної компетентності фахівців професій типу «людина – людина»; інтегративним особистісним ресурсом, що забезпечує успішність комунікативної діяльності. У той час, як комунікативна компетенція – це демонстрована сфера успішної комунікативної діяльності на основі засвоєних стратегій мовного спілкування, підкріплені мовними навичками і мовними вміннями.

Таким чином, комунікативна компетентність стає ключовим фактором професійної підготовки майбутніх педагогів, забезпечуючи їхню готовність до ефективної педагогічної діяльності засобами інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійно-спрямованого мовлення майбутніх фахівців дошкільної освіти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». Острог, 2014. Вип. 29. С. 73–76.
2. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. Освітологічний дискурс. Київ, 2015. № 2 (10). С. 39–48.

3. Кошель В. М., Юрченко Н. В. Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності: посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та працівників закладів дошкільної освіти. Чернігів: ФОП Баликіна О. В., 2019 146 с.
4. Луценко О. В. Мотивація як основа свідомого ставлення здобувачів вищої освіти до навчальної діяльності. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : Педагогічні науки. 2016. Вип. 2 (84). С. 71–77.
5. Мороз-Рекотова Л. В. Професійно-комунікативна культура вихователя закладу дошкільної освіти : навч. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2020. 208 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ КАРТИНИ СВІТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мар'яна ШТАНГЕР
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н.В.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти*

Актуальність теми дослідження.

На сучасному етапі українського державотворення формування картини світу її маленьких громадян в особі дітей дошкільного віку посідає в суспільстві загалом, і в сфері освіти, зокрема визначальне місце. Безумовне значення в цьому процесі мають інтеграційні процеси, які прямо та опосередковано торкаються кожної дитини, особливо, коли вона перебуває у стані війни і бере участь у процесі переселення дорослих, утім, і дітей на території без воєнних дій.

У сучасних дошкільників за останні карантинні роки і час війни суттєво змінилося бачення світу дорослих. Отож, новітні вимоги до їхньої освіти актуалізують очевидну необхідність реформування не лише її змісту, а й форм організації у зв'язку зі зміною місць проживання родини вихованців. Щодо дітей, які не переміщені в умовах війни, аналогічно її вплив на життя суспільства не може бути не поміченим, отже теж вносить свої корективи у зміст і засоби формування картини світу дітей.

Розвиток гармонійної особистості представлений ключовим напрямом у змісті БКДО і, відповідно, війна не повинна суттєво впливати на педагогічну діяльність вихователів чи змінювати стратегію і тактику реалізації змісту основних державних документів щодо надання дітям освітніх послуг високої якості.

Мету нашого дослідження убачаємо в тому, щоб довести, що сучасний підхід до формування картини світу дитини дошкільного віку неможливий без актуалізації всього доробку українців у царині національного виховання. Його методологія, зміст, організаційні форми та методичне забезпечення передбачають засвоєння всіх духовних надбань українського народу. Відповідно, таке визнання сили його впливу доцільно спрямовувати на успішне вирішення порушеної нами проблеми дослідження.

1. Високі досягнення міжособистісної культури спілкування і взаємодії більш як 125-ти етносів, які проживають не теренах України, розвиток найкращих особистісних якостей кожного їхнього представника незалежно від походження і матеріального рівня завжди були наріжним каменем кожної виховної системи. І сьогодні «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді» (2015), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), «Концепція громадянського виховання особистості в контексті розвитку української державності» (2000) та ін. наголошують на системному формуванні молодого покоління на кращих зразках національної культури.

Отже, стрижнем картини світу дитини вже з дошкільних років повинні стати такі цінності, які виплекані народом за його багатовікову історію. А це - шанобливе ставлення до культурно-історичних традицій рідного народу, творче використання його здобутків і збагачення національного потенціалу в змісті різних видів творчості задля виховання справжніх громадян своєї держави..

2.У період формування новітніх суспільно-політичних, економічних та ідеологічних засад державотворення виникає посилений інтерес до етнопедагогічного надбання українців для того, щоб на його основі вже змалку дитина будувала свою картину світу і наповнювала її національними та загальнолюдськими цінностями, перевіреними століттями.

Своєрідність і актуальність формування саме такої картини світу пояснюємо змістом її етнопедагогічної основи, яка інтегрує всі компоненти народного виховання із його сучасними технологіями. Українська етнопедагогіка, як частина загальнолюдської культури, відтворює досвід навчання та виховання, висвітлюючи можливості й шляхи практичного застосування народного виховного досвіду крізь призму прогресивних концепцій минувшини й відомих у сучасній науково-освітній діяльності ЗДО.

3.Дослідження наукових джерел засвідчує, що порушену нами проблематику було представлено вже у працях видатних педагогів і діячів національної культури - О. Духновича, С. Русової, Г. Сковороди, К. Ушинського, Я. С. та ін. Чепіги, Т. Шевченка й багатьох інших, хто глибоко усвідомлював вплив картини світу маленької дитини на становлення її громадянськості, патріотизму, відданості своєму народу.

Питання теорії і практики виховання громадян України з перших років особистісного становлення на скарбах українського етносу сприяло створенню чималої кількості сучасних освітніх концепцій завдяки дослідженням В. Євтуха, М. Євтуха, М. Євтуха, В. Кузя, В. Скуратівського, М. Стельмаховича, С. Стефанюка, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, Є. Сявакко, Г. Філіпчука та ін. а також літературознавці, письменників, етнологів, які розглядали цінність людини крізь призму її картини світу.

Дослідження свідчать про те, що використання етнопедагогічних здобутків як чинника формування картини світу дитини дошкільного віку в сучасній освіті у ЗДО представлено за такими основними напрямками:

- виховання дітей на національних і загальнолюдських цінностях;
- розробка змісту сімейного виховання;
- підготовка вихователів майбутнього покоління громадян України на основі здобутків української етнопедагогіки.

Значний внесок задля історичного документування змісту народної педагогіки зробив М. Стельмахович і оприлюднив своє бачення порушеної нами проблеми у праці « Народна педагогіка », яка вийшла з друку в перші роки здобуття Україною незалежності. Актуальні погляди східних і західних слов'ян на використання фольклору у виховній практиці народу задокументував М. Гайдай. Різні аспекти етнопедагогічної теорії та практики виховання дітей дошкільного віку обгрунтвала Н. Лисенко в монографії « Етнопедагогіка дитинства» а також у спільних працях з А. Богуш - « Українське народознавство в дошкільному навчальному закладі» та « Практикум з українського народознавства у дошкільному навчальному закладі» та ін.

Оскільки дослідження актуальних аспектів використання етнопедагогічних і народних засобів впливу на формування картини світу дітей дошкільного віку було зосереджено в наукових школах учених заходу України – Н. Лисенко, Р. Скульський, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Є. Сявавко та ін., у сучасній освітній діяльності ЗДО з дітьми, які переміщені в ситуації війни з інших регіонів, особливо актуально використати наявні здобутки задля вирішення поставлених нами у дослідженні завдань.

4.Сучасний період розвитку дошкільної освіти обумовлений стрімким зростанням інтересу до вивчення різних національних культур, а також активними пошуками шляхів, як найефективніше інкорпорувати етнопедагогічні концепції в освітні програми різних закладів України, що прописано й у БКДО як інтернаціоналізація змісту роботи з дітьми різних вікових груп.

Українська етнопедагогіка вирізняється унікальною патріотичною спрямованістю змісту всіх своїх жанрів на пізнання культурного різноманіття. Таким чином, використання її засобів у формуванні картини світу сучасних дітей дошкільного віку з позицій їхнього виховання як громадян України розглядаємо надзвичайно важливим. Етнопедагогічні засоби вирізняються чітко визначеною метою морального і патріотичного виховання дитини, спроектованими необхідними методами формування глибоких особистісних переконань. Що, вважаємо також заслуговує на особливу увагу в сучасних виховних практиках з дітьми та їхніми батьками.

Історичне та пізнавальне значення засобів етнопедагогіки убачаємо в тому, що турботу про виховання дитини - громадянина, її моральне зміцнення народ вважав найважливішою умовою не лише загального розвитку особистості, досягнення нею різнобічного виховання, а й запорукою процвітання всієї нації, всього народу, держави. Різноманітність методів, що застосовувалися в роботі з дітьми заслуговує на особливу увагу щодо їхнього практичного застосування в умовах сьогодення. На нашу думку, сучасним батькам корисно дізнатися про них і використовувати їх у сімейному вихованні дитини, особливо тоді, коли вона надмірно різними гаджетами, телевізором, комп'ютером тощо. Пристрої, призначені людиною для бездушного спілкування з дітьми, слід вважати не завжди ефективними для моделювання картини сучасного світу.

У сучасних заняттях музикою в закладах дошкільної освіти широко використовуються народні ігри з метою розвитку основних рухів і вдосконалення фізичних здібностей, а також і метою підвищення загального культурного рівня кожної дитини шляхом вивчення нею спеціально створених для ігор текстів і пісень, причому всі вони невеликі за обсягом.

Наше дослідження історії українського народного виховання з метою формування картини світу дітей дошкільного віку свідчить про доцільність використання народних засобів у проведенні різних форм організації сучасних сімейно-соціальних подій. Це сприятиме поєднанню масової та формальної

освіти, підвищуючи рівень ефективного використання народних музичних творів і музичних вправ, створених для дітей різного віку.

Основою змісту картини світу дітей, виробленого народом саме для дошкільних років, було формування уявлень про світ дорослих, їхню працю, побут, звичаї та обряди, а також про навколишній світ: природа рідної землі, світ предметів побуту, про саму природу дитини, види праці та їхнє значення, людей, традиції, обумовлені рівнем розвитку їхньої загальної культури.

5. В етнопедагогіці осмислено й втілено століттями різні методи впливу на дітей з урахуванням особливостей їхнього індивідуального розвитку. Задля цього народом створено й широко використано колискові пісні, потішки, забавлянки, мирилки, лічилки, скоромовки, чистомовки, мовно-рухові ігри, а також народні оповідання, казки, легенди та ін.. Вважаємо, що найбільш ефективними для формування картини світу задля виховання інтересу до народних скарбів є народні методи ознайомлення дітей з метеорологією, астрономією, сезонними змінами в природі, про що свідчить річний народний календар землеробства.

Етнопедагогіка повинна бути закладена в основу картини світу дітей, які майбутніх громадян. Це особливо спрямовує освітній процес ЗДО на виховання важливих особистісних якостей - хоробрості, витривалості і впевненості у своїх можливостях. Ефективним засобом посилення таких лицарських почуттів розглядаємо використання українських народних казок, оповідань та легенд, в яких зображені запорізькі козаки мужніми, розумними й проникливими, люблячими й турботливими. Ці та інші благородні риси, а також відданість Батьківщині, друзям, родині («Від народження до віку козак катом не був і не буде», «Де козак, там і слава», «Козацькому роду нема переводу», «З біди козак не заплаче»), «У козака горя нема», «Слава не перестане, а що на світі сталося, чия правда, чия кривда, того й діти» слід розглядати за зразки для наслідування.

У процесі вивчення народознавчих матеріалів доведено, що етнопедагогіка ставить перед дитиною її найважливішими вихователями родину – маму, тата, дідуся, бабусю, сільську громаду. Це визначальна історична та інтелектуальна

цінність підходу до формування картини світу дитини, в якій повага до батьків, шанобливе ставлення до старших і до соціального оточення загалом є її непохитними основами.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. (2002). Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ: Вища школа
2. Кудря М. М. Педагогічні засади збереження національної ідентичності вищої освіти України в контексті глобалізації : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Житомир, 2012. 20 с.
3. Лисенко Н. В., Лаппо В. В. Етнопедагогіка : Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Плай, 2003. 85 с
4. Лисенко Н. Пріоритети етнопедагогічної діяльності педагога ДНЗ у сучасному інформаційно-креативному просторі. С. 150–155. Електронний ресурс. Режим доступу: journals.pu.if.ua/index.php/esu/article/view/2109.
5. Лисенко Н.В. (2011) Етнопедагогіка дитинства. К.: Видавничий дім «Слово».
6. Сопіна Ю. Особливості впровадження ідей української етнопедагогіки в сучасний виховний процес дошкільного навчального закладу / Ю. Сопіна // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 35. Серія : Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. – Київ: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 109–113.

ДІТИ З ПОРУШЕННЯМ СЕНСОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Марія ШУРКО,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник — Кудярска Т. Р.,
доктор філософії, викладач*

В останні десятиліття вчених все більше цікавить питання сенсорного розвитку дітей. Кількість дітей з особливостями розвитку стрімко зростає і дедалі частіше спостерігаємо та чуємо про порушення в їх сенсорній системі.

Сенсорна інтеграція включає в себе обробку інформації з різних чутливих систем від зору і слуху до дотику і руху. Цей процес відбувається у мозку, де інформація інтегрується та аналізується. У дітей може бути порушена здатність до ефективної обробки подразників, що може впливати на їхню поведінку і сприйняття навколишнього світу. Сенсорна інтеграція є несвідомим процесом, що відбувається в головному мозку, і ми не замислюємось про неї, як і не замислюємось про дихання [3, с. 8].

Порушення сенсорної інтеграції – це стан, при якому у мозку наявні труднощі з отримання і реагування на інформацію, що надходить через органи чуття. Порушення сенсорної обробки лежить в основі багатьох проблем розвитку мовлення, рухів, поведінки, навчання.

Порушення розвитку та труднощі у навчанні деяких дітей можуть бути викликані спадковою схильністю. Дослідники вважають, що дисфункція може бути викликана збільшенням вмісту токсинів у довкіллі, наприклад, брудне повітря, небезпечні віруси чи хімічні речовини, які потрапляють в наш організм. Іноді спадкові та хімічні фактори поєднуються. Формування нервової системи починається в утробі матері, і в цей період мозок дуже вразливий. Якщо під час пологів сталося пошкодження стовбура мозку, мозочка, нервових шляхів, або ж, наприклад, виникнула гіпоксія плода чи дитина виховується в умовах сенсорної недостатності, то розвивається дисфункція обробки сенсорної інформації. Те, як ми сприймаємо й обробляємо вхідну інформацію: що бачимо, чуємо, нюхаємо, як відчуваємо голод, висоту, вміємо зберігати баланс, впливає не тільки на самопочуття. Це формує образ дій, мислення, тип спілкування, впливає навіть на оволодіння дітьми побутовими навичками. Складно їсти суп, коли рука не дуже вправно підносить ложку до рота, смакові рецептори спотворюють інформацію про їжу, нюх повідомляє, що запах супу занадто різкий, тактильні рецептори не

дуже допомагають ковтати, а інтроцептивні – взагалі «стверджують», що дитина зовсім не голодна [2, с.35].

Не завжди легко концентрувати увагу на словах педагога, якщо за вікном щебечуть птахи, проїжджають машини, одяг дратує або хочеться сховатися під парту від світла люмінесцентних ламп... Дорослі люди, які усвідомлюють свої смаки, можуть коригувати ситуацію. Але у дітей все миттєво позначається на поведінці. Однак, для кожного дорослого не секрет, що діти можуть також і не хотіти їсти конкретно цей суп, а шерстяний светр не любити, тому що він не рожевий. Виникає закономірне запитання – як відрізнити порушення від простих примх та капризів.

Розпізнавати та виправляти порушення сенсорної інтеграції було б легше, якби проблеми у всіх дітей були однаковими. Терапевти, які оцінюють процеси сенсорної інтеграції, зіштовхуються з труднощами, коли справа стосується визначення конкретного виду дисфункції, оскільки у кожної дитини свій власний набір ознак і симптомів [3, с.76-77].

Важливо наголосити, що порушення обробки сенсорної інформації може проявлятися у вигляді гіпочутливості або гіперчутливості до певних стимулів. Окрім цього, на основі відчуттів виділяють такі порушення, як порушення обробки слухової інформації, зорової системи, тактильного сприймання, рухової координації та наявність моторних і вестибулярних дисфункцій, дефіциту уваги й нездатності цілеспрямовано гратися.

Порушення обробки слухової інформації. Характерною особливістю для таких дітей є те, що вони бояться гучних звуків та часто закривають вуха руками. Бувають випадки, коли не чують, як до них звертаються, не люблять галасливого оточення, вулиці, виглядають розгубленими і наляканими в таких місцях.

Порушення зорової системи. Зазвичай такі діти не люблять ходити по сходах, переступати перешкоди, встановлювати зоровий контакт, їм більше подобається напівтемрява або темрява, вередують при яскравому світлі, напружуються, розглядаючи оточуючих і предмети.

Порушення тактильного сприймання. Це може спостерігатись, коли діти не люблять гратися з пластиліном, піском, фарбами, бояться забруднитися клеєм або брудом, уникають дотиків до себе, самі не люблять торкатися до багатьох предметів, різко реагують на деякі тканини з одягу, постільної білизни, певні конструкції одягу, наприклад, светри з «горлом», не терплять ходіння босоніж. Також відзначається зниження больової і температурної чутливості [2, с. 49-51].

Моторні та вестибулярні дисфункції. При таких типах порушень дитина може відрізнятися незграбністю рухів, уникає спортивних майданчиків, гірок, ігор з м'ячем, не освоює катання на велосипеді чи не лазить по драбинках, погано стрибає, небезпечно ризикує в рухливих іграх, має суттєві порушення рівноваги, так як постійно відчуває нестійкість.

Якщо вестибулярна, пропріоцептивна та тактильна системи працюють зі збоями, у дитини *страждає рухова координація*. Дитина втрачає рівновагу, постійно шпортається, частіше за однолітків впускає предмети. Дехто навіть падає зі стільців, не в змозі точно оцінити розміри сидіння. Незграбні рухи, як правило, є результатом поганої обробки сигналів, отриманих від тіла, і дії сили тяжіння, хоч вони можуть бути наслідком й інших неврологічних порушень.

Нездатність гратися – це дуже поширений симптом серед порушень сенсорної інтеграції. Дитина, яка не здатна побудувати будинок з кубиків, утримати іграшку, скласти просту мозаїку, ймовірно, має проблеми з сенсорною інтеграцією [3, с. 80].

Більшість дітей з розладами сенсорної інтеграції *страждають дефіцитом уваги* через складність зосередження. Вони стають тривожними у міру дорослішання. Ці діти часто погано переносять зміни у середовищі – нові місця, нові правила, більше прагнуть до стабільності, чітких рамок і структурованості. З описаних причин ці діти можуть часто влаштовувати істерики або зриви, якщо щось раптом пішло «не за планом» [1, с. 76].

Однією з причин проблем у навчанні може бути порушення сенсорних систем. Якщо порушення сенсорної інтеграції в мозку незначне, то може здаватися, що з дитиною все гаразд доти, доки вона не зіткнеться зі шкільними

завданнями. Читання, письмо, математика вимагають хорошої сенсорної інтеграції та висувають до мозку складні вимоги. Порушення інтеграції або прямо впливає на процес навчання, що протікає в мозку, або веде до порушення поведінки, пов'язаної з навчанням у школі, навіть якщо здібності до навчання не знижені.

В цілому діти з порушенням сенсорної інтеграції погано орієнтуються в навколишньому просторі. Вони наштовхуються на людей або предмети, оскільки не в змозі оцінити їх просторове розташування, а також положення власного тіла. Через цю особливість їм важко в школі переписувати в зошит написане на дошці: виникає проблема, по-перше, з оцінкою відстані між собою і дошкою, а, по-друге, з розташуванням букв на аркуші паперу. Літери виходять різного розміру та кривими.

Однією з найпоширеніших скарг батьків підлітків із сенсорними порушеннями є їх незібраність. Підлітку з порушенням сенсорної інтеграції важко планувати серії завдань – аналогічно до того, як у більш ранньому віці він не міг засвоїти серії букв або цифр. Така дитина не знає з чого почати або скільки часу займе кожна дія. Мозку важко організувати відчуття і, отже, все інше. Підлітку не під силу концентрувати увагу на таких завданнях, як прибирання кімнати чи написання твору за прочитаною книжкою. Якщо дію переривають, то часто він забуває, що саме робив [3, с. 79-81].

У суспільстві існує думка, що погана поведінка і труднощі у навчанні пов'язані із затримкою розвитку. Безсумнівно, варто враховувати різницю в темпах росту і розвитку кожної дитини, але більшість спеціалістів, які займаються проблемами сенсорної інтеграції, вважають, що дитина фактично ніколи не «виростає» зі своїх проблем. Діти вчаться компенсувати їх або змушені наполегливо працювати задля зменшення та усунення проявів симптомів такого порушення.

Список використаних джерел

1. Захарова Л. Г. Роль інклюзивно-ресурсних центрів в реалізації корекційно-розвиткової складової інклюзивного навчання // *Інклюзивна освіта:*

ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 75-79.

2. Елен Я., Паула А., Ширлі С. Будуємо місточки завдяки сенсорної інтеграції, 3-є вид. Терапія для дітей з аутизмом та іншими первазивними розладами розвитку: [пер. з англ. В.Г. Мартиросян, Н.А. Шафінська]. – Біла Церква, ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2019. 240 с.

3. Сенсорна інтеграція в умовах закладу дошкільної освіти : методичний посібник для практичних психологів / Н. І. Войтків, Л. І Дубецька, С. О. Крушельницька, Н. В. Кузів [та ін.]; упор. І. О. Рошак, О. С. Яцків. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2024. 208 с.

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАГАРТУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Юлія ДРОТЕНКО,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко О.М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Сьогодні відбуваються конструктивні зміни у системі освіти. Сучасний етап модернізації системи дошкільної освіти можна охарактеризувати оновленням її змісту. Розвивається сучасна освіта в режимі інновації, що спричиняє зміни різних елементів діяльності спеціалістів. Кадри дошкільної освіти у процесі грають важливу роль.

Не випадково практично всі найважливіші нормативні документи (Конституція України, Закон України “Про освіту”, Закон України “Про дошкільну освіту”, Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України про

дошкільну освіту, Базовий компонент дошкільної освіти (2021) особливо артикулюють на необхідності збереження фізичного здоров'я дітей і молоді, пропаганді здорового способу життя тощо.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») зазначено, що забезпечення розвитку освіти здійснюється на основі нових прогресивних концепцій, запровадження в освітній процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень. Серед основних шляхів реформування дошкільної освіти визначено створення оптимальних науково-методичних, організаційно-педагогічних, санітарно-гігієнічних, матеріально-технічних, естетичних умов функціонування дошкільних установ різних типів і профілів (Законодавство України [сайт] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>).

Весь цивілізаційний розвиток людства засвідчує, що фізичне здоров'я людини (дитини) сприймається як фундаментальна цінність, хоч мотиваційні чинники такого сприймання проходили видиму еволюцію: від елементарного бажання (й можливості) вижити в жорсткому світі природного відбору до прагнення людиною гармонії зі світом і самою собою.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю пошуку нових підходів, які забезпечують якість сучасної освіти.

Отже, для успішної роботи з фізичного розвитку дітей дошкільного віку необхідні грамотні професійні педагоги, на чому наголошують провідні інноваційні педагоги-практики та авторитетні науковці в царині дошкільної освіти України, зокрема Г. Беленька, А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін.

Емпіричні дослідження показали, що багато педагогів закладів дошкільної освіти відчують труднощі з фізичного розвитку дошкільника, не мають необхідного запасу знань про його зміст, не володіють необхідними трудовими вміннями.

У державному освітньому стандарті дошкільної освіти у розділі «вимоги до умов реалізації Програми» у вимогах до кадрових умов», з метою ефективної

реалізації Програми зазначено, що мають бути створені умови для:

- професійного розвитку педагогічних та керівних працівників,
- консультативної підтримки педагогічних працівників з питань освіти та охорони здоров'я дітей,
- організаційно-методичного супроводу.

Педагогічні працівники, які реалізують Програму, повинні мати основні компетенції, необхідні для створення умови розвитку дітей.

У педагогів у зв'язку з новими вимогами виникли складнощі в організації педагогічного процесу з фізичного розвитку дітей дошкільного віку та їм необхідна професійна допомога та методичний супровід діяльності з фізичного розвитку. Зміни у вимогах до професійних якостей педагога, їх неготовність до повноцінної організації педагогічного процесу з фізичного розвитку з урахуванням вимог вимагало визначити можливості методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку.

Процес становлення освіти й виховання в Україні створюють умови збереження і розвитку національної культури, зокрема, впровадження і застосування українських національних рухливих ігор у системі фізичного виховання дошкільнят. Будучи важливим засобом надбання і передачі соціального досвіду, народні ігри повинні увійти сьогодні у всі сфери виховної роботи, емоційно збагачуючи особистість, викликаючи потребу до творчої діяльності та підвищення фізичної працездатності.

Творцем національних рухливих ігор є сам народ. Він завжди виступає вихователем молодого покоління, а виховання при цьому набуває народного характеру (Г.Сковорода, В.Скुरатівський). Тому національні рухливі ігри кожного народу своєрідні, неповторні й унікальні. Ці ігри відображають світогляд народу, його морально-етичні й естетичні принципи, багатовіковий досвід виховання підростаючого покоління.

На необхідність використання ігор у вихованні здавна звертали увагу видатні вчені і педагоги - Дені Дідро, Ян Амос Коменський, Вільгельм Август Лай, Мішель Монтень, К.Д.Ушинський.

Про окремі аспекти використання українських національних рухливих ігор у вихованні дітей дошкільного віку говориться у працях Л.Бондаренко, В.Верховинця, Е.Вільчковського, О.Воропая, В.Скуратівського, А.П.Усової, О.Ю.Лницької та ін.

Наукові дослідження в галузі педагогіки і психології виявили най-сильніше бажання у дитини - це бажання ігрової діяльності. Дитина рухається під час гри, вона вкладає в неї свою енергію, виявляє творчість та наполегливість. Національні рухливі ігри створюють найкращі умови для формування та удосконалення рухових умінь і навичок, сприяють розвитку тілесних і духовних сил, виховують позитивні риси характеру.

Інтегруючи зазначені підходи, гру можна визначити як специфічну діяльність дитини, спрямовану на задоволення її потреби у фізичній і соціальній активності, й ефективний фізкультурно-оздоровчий засіб.

Матеріали історико-етнографічних досліджень О. Воропая, В. Гнатюка, В. Грабовецького, М. Грушевського, М. Дерлиці, Г. Довженок, С. Килимника, І. Крип'якевича, М. Миханька, В. Т. Скуратівського засвідчують, що народні ігри і забави дійшли до сьогодення з іграми-гаївками, які утверджувались у календарній обрядовості різних світоглядних періодів.

Стародавні ігри-розваги характеризуються поєднанням різних рухів, пантоміміки з піснями, емоційними переживаннями. Вони були створені не для веселощів. За твердженням С. Килимника, в їхній основі лежать духовні й фізичні зусилля, де «магічними способами - відповідними формулами, колективними словами-співами, ритмом, грою, танцями та хороводами наші пращурі спілкувалися з природою».

Ігри-гаївки - це якраз глибоко прапрадідівський, самобутній, ні від кого не запозичений звичай формування особистості, де в глибинах внутрішнього життя національного духу «розкривають обидва кінці розвитку нації, душі і тіла, що губляться у протилежних добах: в минулій і майбутній, як якесь пророче заглиблення в минуле, щоб віднайти спокусу й сили творчого життя в майбутнім».

І тому в умовах сьогодення, коли актуалізуються проблеми формування особистості на народних засадах, ігри-гаївки викликають інтерес як цінний засіб, що за своєю сутністю здатний забезпечити формування як фізичних, так і духовних якостей.

Про педагогічну їх доцільність у журналі «Учительське слово» за 1922 р. відзначалось, що гаївки «розвивають силу тіла, ублагороджують дух і ум, виробляють почуття краси та заправляють молодецьке покоління до то-вариського життя».

Особлива роль у практичному використанні ігор-гаївок, а також народних рухливих ігор і забав з музично-пісенним супроводом належить прикарпатським педагогам минулого. Зокрема, О. Суховерська (1922) наголошувала на тому, що дітям дошкільного віку особливо «припадають до вподоби ті забави й ігри, які побіч виконання рухів дають їм ще змогу багато співати й лепетати».

Заслужують на увагу рекомендації В. Верховинця щодо широкого використання народних ігор у процесі фізичного виховання дошкільників. Вони «дають дітям гімнастику, але не таку, яка розладнує їм нерви, а заспокоює, приносить все нові враження й непомітно, без відома дітей, розвиває в них не тільки силу фізичну, але єднає в собі виховання тіла, духу й розуму».

Отже, народні ігри та забави є цінним педагогічним засобом. Завдяки тому, що в їхньому змісті переплетені «воєдино високохудожні слова народної пісні, примовки, потішки з відповідними театралізованими сюжетами та імітаційними рухами...», вони здатні створити відповідні умови для соціалізації особистості.

П. Терлецький говорив, що розкритий за допомогою поетичного слова та імітаційних рухів світ, який «у змісті гри постає в іпостасях звірят, квітів, рослин, явищ природи, створює неповторний художній синтез світовідчужень і світосприймання, де все переплітається, взаємозв'язується, творить чарівний калейдоскоп, в якому діти вчаться пізнавати свій народ і себе серед народу».

Положення про неабиякі розвивальні можливості народної гри як своєрідної рухово-музичної композиції підтверджують результати сучасних психолого-педагогічних досліджень. Зокрема, встановлено позитивний зв'язок між

емоційною насиченістю «фону» гри й виконанням фізичних вправ у музично-пісенному супроводі та швидкістю й глибиною формування рухових навичок. В основі цієї особливості лежать нейрофізіологічні механізми образної й моторної пам'яті дитини. Отже, її активізація спроможна значно інтенсифікувати навчально-виховний процес, забезпечити його належну мотиваційну основу. Між рухом, словом, мімікою, жестом, пантомімікою, тобто системою зовнішньо-експресивних засобів, пізнавальною та емоційно-вольовою сферами особистості, за дослідженнями А. Запорожця, Є. Вільчковського, Г. Кислюк, М. Чистякова, Л. Виготського та ін., існує тісний взаємозв'язок. Його широко використовують у системі психокорекційної роботи з дітьми дошкільного віку (у комплексі психогімнастичних вправ), а також з метою духовного вдосконалення особистості дитини.

Істотним моментом народної гри є також її мовна сторона - словесно-речитативний супровід (примовки, заклички тощо). Слово, на думку вчених, допомагає дитині краще усвідомити зміст виконуваної діяльності, оточуючого світу й самої себе, воно опосередковує рухові дії, спричинює перехід від «механічного копіювання до наслідування усвідомленого», «відіграє вирішальну роль у формуванні складних рухових навичок».

З давніх-давен ігри були не лише формою проведення дозвілля та розваг. Вони розглядалися як засіб формування духовних і фізичних якостей, а саме: стриманості, кмітливості, наполегливості, організованості, розвитку сили, спритності, швидкості, витривалості та гнучкості. Поставлена мета досягається через різноманітні рухи: ходьбу, стрибки, біг, метання чи перенесення предметів тощо.

Вважаємо, що саме в рухливих народних іграх приховані великі можливості до самопізнання власних фізичних якостей, фізичного самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про дошкільну освіту» / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2628-14> (дата звернення: 14.03.2020).

2. Закон України «Про освіту» / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 14.03.2020)

3. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів» від 01.06.2013 р. № 665. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/legislation/other/37302/> (дата звернення: 02.04.2020).

4. Постанова Кабінету Міністрів України : «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21 серпня 2019 року № 800 / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF> (дата звернення: 15.03.2020).

5. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») / Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення: 11.04.2020).

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІГРОВИХ ФОРМ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сільвія КОБЕВКО,
*II курс, ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник - Захарасевич Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Теперішнє суспільство вимагає підготовки креативних, активних та компетентних фахівців для різних сфер освіти. Головним завданням є забезпечення професійної підготовки майбутніх педагогів за інноваційними

методиками, що сприяє формуванню необхідних компетентностей для ефективного виховання, навчання та розвитку майбутніх поколінь. Вихователі закладів дошкільної освіти є головними спеціалістами у створенні освітнього середовища, яке сприяє гармонійному та всебічному розвитку дітей у період їх становлення, використовуючи творчі підходи та впроваджуючи ефективні форми і методи роботи. Зміст і завдання ігрової діяльності в дошкільній освіті в Україні визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти та іншими нормативними документами. [1, с. 4]

Під час занять у закладі дошкільної освіти надзвичайно ефективно використовуються інноваційні ігрові форми. Окрім традиційних форм, важливу роль відіграють також інноваційні підходи. Використання ігор з урахуванням вікових особливостей є важливим аспектом навчального та виховного процесу, що робить заняття захопливими. Для кожного вікового періоду існує свій арсенал ігор, але іноді можуть бути виключення. Гра на заняттях відіграє ключову роль у формуванні соціальних навичок, цінностей та розвитку поведінкових стереотипів. Для дошкільнят, гра — це не лише спосіб навчання, але й робота, дослідження світу навколо себе та формування взаємин у суспільстві.[2, с. 2]

У сфері дошкільної освіти особливо важливою є роль вихователів, які мають забезпечити гармонійний розвиток дітей. Сучасні вихователі повинні мати глибоке розуміння потреб та особливостей кожного малюка, а також володіти різноманітними методиками та підходами до роботи з ними. Використовуючи ігрові форми, педагоги можуть стимулювати творчість, соціальний розвиток та навички спілкування дітей, створюючи розвиваючу атмосферу для їхнього зростання та пізнання навколишнього світу. [2, с. 1]

У дошкільному дитинстві гра вважається основною активністю, адже вона створює «зону найближчого розвитку», де відбувається розкриття, підвищення рівня психічних процесів та формування характерних для дошкільного віку новоутворень. Діти в процесі гри також навчаються взаємодіяти з оточуючими через спілкування з дорослими та своїми однолітками. Тому розвиток ігрової

діяльності розглядається як процес поступового опанування різноманітними ігровими засобами. Гра стимулює дитину вивчати ігрові можливості, задовольняючи його бажання активно долучитися до «дорослого світу» для з'ясування свого місця у взаємовідносинах з однолітками. Пізніше, під час гри у дитини завжди виникає певна ігрова мета, яка на різних етапах її розвитку виявляється у вмінні виконувати різні ролі. Ігрова роль відображає соціальну функцію дорослого у грі, успішність якої залежить від рівня володіння ігровими та реальними взаєминами між учасниками гри. [4, с. 10]

Гра для дошкільнят – це не лише спосіб навчання та праці, але й засіб дослідження світу та взаємин. За допомогою рольової гри дитина може розвивати творчість, самостійність та навички організації. Важливо, щоб дорослі вміли ненав'язливо керувати такими іграми, не порушуючи їхню автономію. [1, с. 81]

Сучасні вимоги до вихователів у закладах дошкільної освіти базуються на їхній компетентності, щоб вони були не лише гарними фахівцями, але й готовими приймати нестандартні рішення та постійно розвиватися шляхом самоосвіти. Інноваційність у їхній діяльності вважається одним із ключових факторів у вдосконаленні дошкільної освіти в Україні та підготовці дітей до шкільного життя в умовах сучасності. З цього приводу акцентується необхідність на формуванні інноваційної компетентності в майбутніх вихователів у закладах вищої освіти, що потребує наукового дослідження та ретельної наукової інтерпретації.[3, с. 86]

Сучасний етап розвитку освіти підготовки фахівців вимагає впровадження інноваційних технологій. Це зумовлено зростаючими вимогами до їх професійної компетентності, яку можна забезпечити лише через використання сучасних технологій. Проблема застосування інноваційних технологій у навчальному процесі була предметом досліджень багатьох науковців як в Україні, так і за кордоном. На методологічному та технологічному рівнях питання підготовки фахівців дошкільного профілю детально розглядали в наукових працях А. Богуш, Н. Денисенко, Н. Лисенко, Г. Підкурганної, З. Плохій

та інших. Проблеми структури і змісту психолого-педагогічної та фахової підготовки майбутніх вихователів досліджували Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, Ю. Косенко, М. Машовець та інші. Питання змісту, специфіки та способів використання освітніх інноваційних технологій стали предметом наукового аналізу у працях К. Балаєвої, Л. Буркової, Т. Грабовської, І. Дичківської, О. Козлової, О. Мармази та інших. [5, с. 224]

У роботі вихователів закладів дошкільної освіти особливо важливими є їхня ініціативність і креативність, творчий підхід та прагнення до розробки і впровадження нововведень та цікавих ідей в освітній процес. Важливу роль також відіграють умови, які створює керівництво закладу для реалізації інноваційної діяльності працівників. [6, с. 2]

Підсумовуючи, можна дійти до висновку, що, професійна підготовка у закладах вищої освіти має здійснюватися у спеціально створеному середовищі, де майбутні вихователі набувають необхідних фахових компетентностей. Вони вчаться самостійно здобувати нові знання протягом своєї професійної діяльності та розвивати необхідні ділові якості. Таким чином, акценти у підготовці майбутніх вихователів логічно зміщуються з формування професійних знань, умінь і навичок на розвиток їхніх професійних компетентностей, таких як здатність до самоосвіти, самовдосконалення та саморозвитку. [5, с. 226]

Інноваційна робота вихователя в закладі дошкільної освіти має бути спрямована на поглиблення, оновлення та вдосконалення його професійних знань, умінь і навичок, а також на пошук нових інноваційних форм освітньої діяльності для дошкільнят, які сприяють активізації та мотивації навчального процесу. Це підвищує рівень інтелектуального, психічного, художньо-творчого, фізичного розвитку та успішності дітей. Інноваційний потенціал вихователя полягає в його здатності створювати нові ідеї, покращувати освітній процес через проектування і моделювання, досягати пріоритетних цілей всебічного розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Захарасевич Н.В. Рольова діяльність дітей дошкільного віку. навчально-методичний посібник: Івано-Франківськ : НАІР, 2018. 168 с.
2. Зарубіна А.В. Застосування інноваційних ігрових форм в роботі вихователя ЗДО. Стаття. 2020. 6 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-innovacijnih-igrovih-form-v-roboti-vihovatela-zakladu-doskilnoi-osviti-236388.html>
3. Егреші С.С., Вархолик Г.В. Підготовка майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до інноваційної діяльності. Педагогічні інновації у фаховій освіті. Випуск 10. – Ужгород, 2019. 84-88 с.
4. Смолюк.С.В. Використання інноваційних технологій навчання в процесі фахової підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. Дошкільна педагогіка. Випуск 48. Т. 2. 2022. 223-226 с.
6. Волинець Ю.О., Дорохова Д.О. Інноваційні технології навчання в державних закладах дошкільної освіти: теоретичний аспект. Молодий вчений. № 4 (92). 2021. 194-197 с.

РОЗВИТОК СЕНСОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ЗА СИСТЕМОЮ М. МОНТЕССОРІ

*Соломія БЕЗКИШКА,
II курс, ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник - Захарасевич Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному світі, де інформаційний потік безмежний і динамічний, розвиток сенсорних здібностей набуває особливої важливості. Вміння обробляти інформацію, яку ми отримуємо через наші сенсорні органи, стає ключовим фактором для успіху і самореалізації в різних сферах життя. Від навчання і

роботи до спілкування та творчості – усюди нам потрібні розвинуті сенсорні здібності.

Марія Монтессорі – видатний педагог та лікар, відома не лише в Італії, але й у всьому світі, втілила у життя ідеї про вільне виховання та розвиток дошкільних дітей. Її педагогічна система, що здобула популярність у різних країнах, включаючи Україну, мала одну основну мету: розбудити внутрішній потенціал кожної дитини. Протягом 45 років Монтессорі присвятила своє життя організації дитячих будинків і просуванню ідеї наукового підходу до суспільного виховання [1].

Марія Монтессорі побудувала свою педагогічну та філософську концепцію на ідеях видатних думкодавців, таких як Жан-Жак Руссо, Іоганн Генріх Песталоцці та Фрідріх Фребель. Вони утверджували, що потенціал дитини може повністю розкритися лише в атмосфері свободи та любові. Вона виявила важливу особливість дитячого світу - наявність сенситивних періодів, коли дитина найбільш сприйнятлива до навчання. Ці періоди є обмеженими у часі і відзначаються інтенсивним розвитком певних аспектів мислення та сприйняття. Монтессорі підкреслює важливість створення відповідної середовища для розвитку цих навичок у дитинстві, зокрема, у сенсорній сфері, яка має велике значення для розвитку в цей період.

Філософія Марії Монтессорі ґрунтується на ідеях видатних філософів, таких як Жан-Жак Руссо, Іоганн Генріх Песталоцці та Фрідріх Фребель, які відзначали, що розвиток дитини можливий лише у атмосфері вільності та любові. Монтессорі розкрила важливу особливість дитячого світу - наявність сенситивних періодів, коли дитина особливо схильна до сприйняття навколишнього середовища. Ці періоди є обмеженими у часі і характеризуються інтенсивним розвитком конкретних аспектів мислення та сприйняття. Монтессорі наголошує на значенні створення відповідної стимулюючої атмосфери для розвитку цих навичок у ранньому та дошкільному віці, особливо у сенсорній сфері, яка має велике значення для розвитку у цей період [2].

Мета сенсорного розвитку полягає у введенні дітей у світ навколишніх предметів, де вони мають можливість досягнути їхні характеристики: форму, розмір, кольори, просторове розташування, а також відчутти смак, запах, температуру та інші аспекти. Паралельно відбувається розвиток мислення, розширення словникового запасу та культурного виховання. Сенсорний розвиток є фундаментом для подальшого вивчення математики та навчання письма.

Сенсорне виховання - це система педагогічних заходів, спрямованих на розвиток здатності дитини сприймати та розуміти навколишній світ через власні відчуття. Монтессорі вважала, що знання, не підкріплені чуттєвим досвідом, мають обмежений зміст для дитини. Тому вона пропонувала спеціально створений дидактичний матеріал, що допомагав дітям збирати чуттєвий досвід.

До дидактичних матеріалів Монтессорі відносяться:

1. Матеріали для розвитку сенсорних відчуттів: це різноманітні предмети, які допомагають дітям розвивати свої сенсорні здібності, такі як дотик, зір, слух тощо. Ці матеріали включаються у навчальні засоби, такі як градаційні циліндри, пазли з різними текстурами, кольорні коробки тощо.

2. Математичні матеріали: це набори іграшок і засобів, спрямовані на розвиток математичних навичок дітей. Вони допомагають дітям зрозуміти концепції чисел, операцій, геометрії та інших математичних понять. До таких матеріалів можуть входити числові стовпчики, різноманітні геометричні фігури, ланцюжки чисел тощо.

3. Мовні матеріали: це навчальні засоби, які допомагають дітям розвивати мовні навички, такі як читання, письмо, мовлення тощо. До таких матеріалів можуть входити мовні картки, літери для складання слів, книги для читання тощо.

4. Матеріали для розвитку моторики: ці засоби сприяють розвитку моторики дитини, включаючи моторику рук, координацію рухів та інші моторні навички. До таких матеріалів можуть входити лабіринти, дерев'яні пазли, конструктори тощо [2].

Педагог розглядала сенсорне виховання як важливий аспект "всебічного гармонійного розвитку", який є першоосновою підготовки дитини до повноцінного життя в природному та соціальному середовищі. Вона вважала, що формування повноцінної особистості неможливе без належного розвитку чуттєвого сприймання, оскільки саме через нього відбувається інтелектуальний розвиток та вихованість.

Марія Монтессорі підкреслювала, що знання, які не базуються на чуттєвому досвіді, мають обмежену цінність та несприйнятливий зміст для дитини. Тому її методика передбачає накопичення сенсорного досвіду через роботу з спеціально розробленим дидактичним матеріалом.

Цей матеріал спрямований на розвиток різних сфер відчуттів та формування навичок, таких як слухання тиші та звуків, розрізнення кольорів, форми, ваги тощо. Він допомагає зосередити увагу на окремих характеристиках предметів. Наприклад, в області об'єму - циліндри, куби та призми, в довжині - поділені на дециметрові палиці, в гучності - циліндричні коробочки з різним об'ємом. Дидактичний матеріал не лише сприяє розвитку органів чуття, але й направляє дитину на виконання певних розумових завдань, допомагає розрізняти та систематизувати враження. Він надає можливість дитині самостійно отримувати знання про характеристики предметів та відкривати свій внутрішній світ [3].

Для здійснення сенсорного виховання Марії Монтессорі важливо створити спеціальне змінне середовище, яке адаптується до інтересів дітей і сприяє їхньому саморозвитку через самостійну діяльність. Ключовим елементом цього середовища є дидактичний матеріал для сенсорного розвитку різного рівня складності.

Вправи з цим матеріалом спрямовані на розвиток сенсорних відчуттів, підвищення уваги та активізацію розумових процесів, розвиток моторики та координації рухів. Важливо, що дитина в процесі виконання вправ самостійно помічає свої помилки, що сприяє її самовихованню та розвитку таких якостей, як самостійність, цілеспрямованість, організованість та охайність.

Марія Монтессорі підкреслює значення першого дитинства, особливо від трьох до шести років, як критичний період для розвитку чуттів, якому вона приділяє особливу увагу. Вона вважає, що розвиток чуттів в цьому віковому періоді сприяє формуванню вищої духовної діяльності. Для дитини в цьому віці характерний швидкий фізичний розвиток і утворення різних видів психосенсорної діяльності. Монтессорі вважає, що виховання чуттів є основним етапом у формуванні міцного духовного фундаменту. Вона розвиває цей процес шляхом підбору стимулів або предметів, які є необхідним мінімумом для практичного розвитку чуттів. Ця систематизована колекція предметів складає дидактичний матеріал Монтессорі.

Список використаних джерел

1. Грама Н. Г. Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика: монографія. Одеса, 2018. 155 с.

2. Марія Монтессорі – Педагог і Людина, яка присвятила своє життя дітям.
URL: http://vgoadpo.blogspot.com/2012/08/blog-post_7000.html 3.

Пушкар Н. Сенсорне виховання за методом М. Монтессорі. Здобутки молодих науковців: зб. мат. Всеукраїнської студентської конференції «Проблеми і перспективи розвитку освіти XXI століття» / [голов. ред. Комар О. А.; Умань, 2020. С. 205-217.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НОВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ В ОСВІТНІЙ ДОШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Ольга БІЛЕЦЬКА

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Наше сьогодення характеризується посиленими темпами застосування ІКТ, зокрема, технологій штучного інтелекту щодо освітніх процесів. Кардинально означене явище проявилось у період Covid-19 та сьогодні, під час війни. Відповідно розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» одним із головних завдань є підготовка кваліфікованих педагогів, які мають певні навички щодо організації освітнього процесу із використання ШІ, поширення цифрової грамотності серед дітей [3].

Дослідженням особливостей застосування інформаційних технологій в освітньому процесі присвячено наукові напрацювання В. Бикової, Р. Гуревич, Н. Морзе, В. Осадчого, Є. Полат та ін. На сучасному етапі удосконалення освітнього процесу технологіями ШІ вивчають Н. Балик, Н. Буглай, С. Вакарін, І. Візнюк, Л. Куцак, А. Поліщук, В. Киливнюк, А. Савченко та ін.

Мета статті – дослідити і теоретично обґрунтувати термін «штучний інтелект», виокремити його характеристики та особливості впровадження у систему дошкільної освіти на сучасному етапі.

У процесі тлумачення поняття «штучний інтелект» учені беруть до уваги закономірності логіко-психологічного аспекту побудови навчального матеріалу. Його зміст виражається у тому, що інформація сприймається під час розбору чинників їх виникнення, через які вони стають затребуваними. Окрім цього, навчальний матеріал спонукає до дослідження предметних джерел, знань і з'ясування вихідного, важливого, загального співставлення частин, що відтворюють зміст і схему об'єкта цих знань. Отож, штучний інтелект – це вміння інформаційних технологій здійснювати завдання, що притаманні тільки людині [2, с.15].

А. Савченко доводить, що штучний інтелект – це якість автоматичних структур виконувати певні функції інтелекту людини, як-от: визначати та приймати оптимальні рішення на основі аналізу минулого досвіду та зовнішніх умов. Науковець класифікує такі етапи становлення галузі штучного інтелекту: І етап (кін. 1950-х р.) – початок досліджень, створення програм «Логік-Теоретик»,

«NSS»; II етап (поч. 1970-х р.) – інтенсивні вивчення методів логічних міркувань та збільшення в досвіді інформації через системи знаків, програма «DENDRAL»; III етап (сер. 1970-х р.) – створення експертної структури «XCON», яка була провідною до 1986 р.; IV етап (1987 р. – сьогодні) – розробка провідними компаніями (Apple, IBM) програм на основі III [5, с. 18].

Виокремлюємо 2 провідні напрямки розвитку III: біонічний (нейромережні алгоритми), структурно-евристичний підхід (методи надання та опрацювання інформації, інтелектуальне програмування, створення інструментарію) [4, с.11].

Вміння людини взаємодіяти та керувати комп'ютером засобом мислення щодо здійснення освітніх процесів відносно оточуючих розуміється суспільством як четверта технологічна революція, яка докорінно оновлює процеси учіння та навчання [2, с.16].

До компонентів штучного інтелекту належать: обладнання (комп'ютер та обслуговуючі пристрої), програмне забезпечення, логічна схема визначення обставин (у механізмі обробки матеріалів). Робота III відмінна від простих додатків тим, що сам процес опрацювання певних запитів виконується готовими образами; це робить можливим виконання III таких процесів як кодування інформації, створення біометричних образів, нормалізації гами кольорів, пошук змісту зображення та ін. [4, с.12].

Науковці доводять, що штучний інтелект впливає на різні сфери життя суспільства, зокрема, в таких освітніх процесах: адаптивне навчання, персоналізоване навчання, автоматичне оцінювання, інтервальне навчання, оцінка педагога дітьми [2, с.16]. Щодо дітей дошкільного віку вважаємо, що актуальним був би голосовий помічник для удосконалення отримання інформації про певні явища та предмети. Відтак, Amazon Alexa & Microsoft Cortana часто використовується іноземними колегами для більш ґрунтовного вивчення матеріалу.

Штучний інтелект може зробити освітній процес більш результативним та доступним для дітей, крім цього спростити роботу самого педагога.

Виокремлюємо такі програми ШІ, які активізують та пришвидшують дії вихователів/вчителів/викладачів в процесі підготовки до навчання: Deepai, Paintbytext, Bedtimestory, Talk to Books, MakeMyTale, Mubert, Kaiber, ChatGPT, Microsoft Designer; працюють на основі текстової вказівки [1].

Традиційно іграшки є головним атрибутом розвивального середовища дітей дошкільного віку. Отож, фахівцями зі Stem-іграшок (в основі ШІ) було рекомендовано наступний перелік: Wonder Workshop Dash (робот, якого дитина може навчити танцювати, співати, грати через голосові команди); Intelino Smart Train (склад елементів поїзда, який функціонує за допомогою словесних інструкцій); Lego Vidiyo (діти можуть самостійно створювати відео з елементами lego та доповненою реальністю) [6, с.115].

На основі вищезначеного констатуємо такі переваги застосування ШІ в освіті: навчання, яке базується на особистості дитини, прогностична аналітика, гейміфікація, доступність. До недоліків відносимо: технічні суперечності та обмеження, низький рівень конфіденційності, відсутність живого спілкування [7, с.198].

Отже, відзначаємо, як позитивні, так і негативні результати у застосуванні штучного інтелекту. Відповідно педагоги та науковці мають взаємодіяти у злагодженому тандемі, щоб бути впевненими, що ШІ працює відповідно до цінностей суспільства, забезпечує актуальність та ефективність підходів щодо прозорості та доступності одержання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. 11 технологій штучного інтелекту, які допоможуть зробити навчання ефективнішим. Знайшов. URL: https://znayshov.com/News/Details/11_tekhnolohii_shtuchnoho_intelektu_Yaki_dopomozhut_zrobyty_navchannia_efektyvnishym (дата звернення: 30.04.2024).
2. Візнюк І.М., Буглай Н.М., Куцак Л.В., Поліщук А.С., Киливнюк В.В. Використання штучного інтелекту в освіті. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. Випуск 59. 2021. С.14-22.

3. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення:30.04.2024)
4. Пуленко І.В. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Штучний інтелект в задачах кібербезпеки». Тема: Вступ до штучного інтелекту. ДУ «Житомирська політехніка». 23 с. URL: <https://learn.ztu.edu.ua/course/view.php?id=4160> (дата звернення:30.04.2024)
5. Савченко А.С. Методи та системи штучного інтелекту: навч. посібник / А.С. Савченко, О.О. Синельников. К.: НАУ, 2017. 176 с.
6. Семенюта О. Штучний інтелект в іграшках та освіті. *Publisher.agency: Proceedings of the 1st International Scientific Conference «Research Reviews»* (December 26-27, 2022). Prague, Czech republic, 2022. P. 115-119.
7. Терепищий С. Медіаграмотність в епоху штучного інтелекту: інтеграція інструментів і методів штучного інтелекту в сучасні педагогічні підходи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.60, том 4, 2023. С.195-202.

ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ

Наталя СТУПАР,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

*науковий керівник – Захаревич Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Варто зазначити, що за останні роки статус і роль математики в сучасній науковій системі зазнали значних змін. Математика дає змогу вчитись логічно думати, порівнювати, аналізувати, обґрунтовувати власний вибір, доводити

правильність рішення. В структурі навчально – виховної діяльності в дошкільних закладах вагоме місце займають організація та керівництво логіко – математичним розвитком дітей.

За останнє десятиліття в Україні все частіше навчання математичних елементів розглядається як логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку в працях (Л. Березовської, Щербакової, Л. Плетенецької, С. Татарінової, К. та ін.). Часто кажуть, що математика це цариця всіх наук. Для того щоб цариця наук постала перед дітьми у всій своїй красі, до неї потрібно відразу підійти з усією серйозністю, відповідальністю та водночас з посмішкою та невимушеністю. Для цього необхідно поєднати математику з навколишнім середовищем. Сучасних дітей дошкільного віку із перших років життя оточує математична інформація.

Складний процес визначення величин, збільшення чи зменшення, вимірювання, порівняння захоплює дітей, які самостійно і з допомогою дорослих здобувають перші елементарні математичні знання з навколишнього.

Сучасні навчальні програми вимагають високого рівня підготовки вихователів дошкільних закладів і вимагають нових підходів до розуміння потенціалу дітей дошкільного віку щодо розвитку конкретних знань, умінь і навичок; здатності розмірковувати самостійно, узагальнювати, вміти аналізувати, робити свої висновки; здобувати та використовувати отримані знання, експериментувати [2]. Це пов'язано з поширенням у закладах дошкільної освіти проектно-технологічного методу заснованого на основі застосування LEGO-конструювання. Дошкільнята потребують базових знань і навичок, які знадобляться їм пізніше в школі.

Конструктор LEGO-це унікальний інструмент для стимулювання всебічного розвивання дошкільнят. Він розкриває потенціал кожної дитини і завдяки своїй навчальній універсальності стає важливим інструментом навчання. За допомогою кубиків LEGO можна розвивати творчі здібності дітей, психологічні та комунікативні навички, мову, усвідомлення навколишнього

світу, увагу, пам'ять, мислення, здатність до концентрації, основні математичні поняття тощо.

У ході формування елементарних математичних уявлень цеглинка LEGO застосовують для закріплення і розвитку навичок прямого та зворотного рахунку, знання складу числа, порівняння чисел, геометричних фігур; вправність орієнтуватися на площині, здатність класифікувати за ознаками; порівнювати предмети за довжиною, шириною та масою (деталі конструктора також можна застосовувати як умовну мірку).

Щоб сприяти розвитку математичних здібностей дитини та її інтересу до кінцевого продукту діяльності, важливо створити освітні умови, створити ігрове середовище, яке зробить саму діяльність цікавою та сприятиме самому процесу.

Застосування Lego цеглинок під час навчання математики дошкільнят допомагає активному навчанню і забезпечує їм змогу експериментувати, творити та навчатися за допомогою гри, що є дуже важливим для їхнього розвитку.

Тому мета роботи кожного дошкільного вихователя у закладі дошкільної освіти це організувати ігрове середовище для набуття дітьми знань, умінь та навичок; виховувати інтерес до занять і пам'ятати, що гра, як основна діяльність дітей дошкільного віку, відкриває величезні можливості для фізичного, розумового, естетичного, морального та соціального розвитку. Вірна організація діяльності дорослого, вихователя сприяє успіху дитячого навчання, її бажання вчитися, експериментувати, творити.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу / науковий керівник: Піроженко Т.О. – К. 2021. – 37 с.
2. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. 254 с.

3. Демченко Ю. М. Формування логіко-математичної компетентності у дітей дошкільного віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100et2l-7a7e.docx.html> (дата звернення: 08.11.2023).

4. Шалда Н.В. Інтеграція LEGO-конструювання в освітній процес. Палітра педагога. 2018. №6. 7-10 с.

ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ «ПАЛИЧКИ КЮЇЗЕНЕРА»

Іванна ЛУЦЬКА,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Захарасевич Н. В.,

кандидат педагогічних наук.

В дошкільному віці формуються засади знань, умінь і практичних навичок, необхідних для подальшого навчання у початковій школі, тому ЗДО займає провідне місце у формуванні в дітей початкових математичних уявлень.

Важливе місце у системі освіти дошкільця займає математика. Будь яке математичне завдання на кмітливість, незалежно від віку, несе певне розумове навантаження, яке здебільшого маскується цікавим сюжетом та може бути легко виконане за допомогою ігор та ігрових дій. Важливо не лише навчити дітей рахувати, вимірювати і розв'язувати арифметичні завдання, а й розвивати в них уміння спостерігати і виявляти якості, взаємозв'язки та залежності у навколишньому світі, вміння «будувати» предмети, маніпулювати ними,

символами і знаками. Математика розвиває кмітливість і мислення дітей дошкільного віку, тобто забезпечує розумове виховання.

Дошкільний вік характеризується періодом інтенсивного розвитку уяви і творчого мислення, крім того і допитливості, активного орієнтування у навколишньому середовищі та пізнавальної зосередженості. Усі набуті в дитинстві знання, уміння, навички, досвід і риси особистості допоможуть дитині легко опановувати навчальну діяльність і досягати успіхів у школі в майбутньому. Саме в даному віці закладається основа майбутньої особистості дитини, формується її розумовий, моральний і фізичний розвиток. Серед багатьох сучасних проблем розвиток пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку є дуже важливим періодом людського життя.

Серед різноманітності інноваційних технологій, ми виділяємо палички Х. Кюїзенера. Це є метод пізнання логіки та математики у дошкільному віці.

Палички Х. Кюїзенера також називають кольоровими паличками, кольоровими цифрами, кольоровими лініями, лічильними паличками. Основними рисами цього навчального матеріалу є абстрактність, універсальність і висока ефективність. Палички легко інтегруються у систему підготовки до математики, яку діти вивчають у школі, одну із сучасних технологій навчання.

Палички відіграють значну роль у реалізації принципу наочності, ознайомлення зі складними, абстрактними поняттями математики в доступній формі для дітей. Значущі вони й у накопиченні чуттєвого досвіду, переході від конкретного до абстрактного, розвитку бажання розуміти числа, обчислення, вимірювання.

Палички Кюїзенера, як дидактичний матеріал, повністю відповідає специфіці та особливостям найпростіших математичних уявлень, які формуються в дітей дошкільного віку, а також їхнім можливостям згідно віку, рівню розвитку мислення дітей, переважно наочно-дієвого та наочно-образного. Мислення дитини відображається насамперед тому, що спочатку відбувається в практичній діяльності з конкретними предметами. Використання паличок

дозволяє перевести реальні зовнішні дії у внутрішні плани, створивши цілісну, чітку і в той же час досить загальну концепцію.

Завдяки кольоровим паличкам дітям також легко розпізнавати пропорції «більше-менше», «більше-менше на ...», вони вчать ділити ціле на частини та вимірювати предмети, тренують їх у запам'ятовуванні складу числа з одиниць та двох менших чисел, дають змогу засвоїти арифметичні дії додавання, віднімання.

Методика Кюїзенера спрямована на те, щоб діти могли оволодіти основними математичними уявленнями, розвинути логічне мислення, творчі здібності, уяву, фантазію, здібності до моделювання та конструювання, розвинути самостійність, ініціативу та наполегливість у досягненні мети. Впровадження цього методу в освітній процес є дуже необхідним, оскільки його використання підвищує якість математичної освіти дошкільнят.

Список використаних джерел

1. Журавко Т.В. Використання лічильних паличок Кюїзенера як засіб логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 70. Т. 2. С. 39-43
2. Єфтемій А. Палички Кюїзенера, як засіб навчання на уроках математики. URL : <https://ru.calameo.com/books/00612394271cf669c8fc5>
3. Любченко І. І. Інноваційна діяльність із впровадження логікоматематичного розвитку в дошкільному навчальному закладі // Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2015 Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 1 (1). Мукачево, 2015. С. 17-20.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ STREAM-ОСВІТИ

Оксана МИСІВ,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Захаревич Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сьогодні суспільство зазнає динамічних змін і процес дошкільної освіти теж має змінюватися. Щоб модернізувати та інновувати систему освіти, ми змушені усвідомити, що освіта на всіх етапах повинна адаптуватися до потреб сучасного суспільства. У найближчому майбутньому суспільство потребуватиме ІТ-фахівців, інженерів, промислових дизайнерів, фахівців, які поєднують високотехнологічні галузі з природничими науками (біо- та нанотехнології). Сьогодні дати відповідь на запитання, як виховувати інженерів та науковців, що будуть займатися природничими і точними науками, мають змогу допомогти нові галузі освіти — STEM, STEAM, STREAM.

STEM – це аббревіатура від Science, Technology, Engineering, Mathematics, яка поєднує в собі природничі науки, інженерії, математики і технологій для розуміння навколишнього світу.

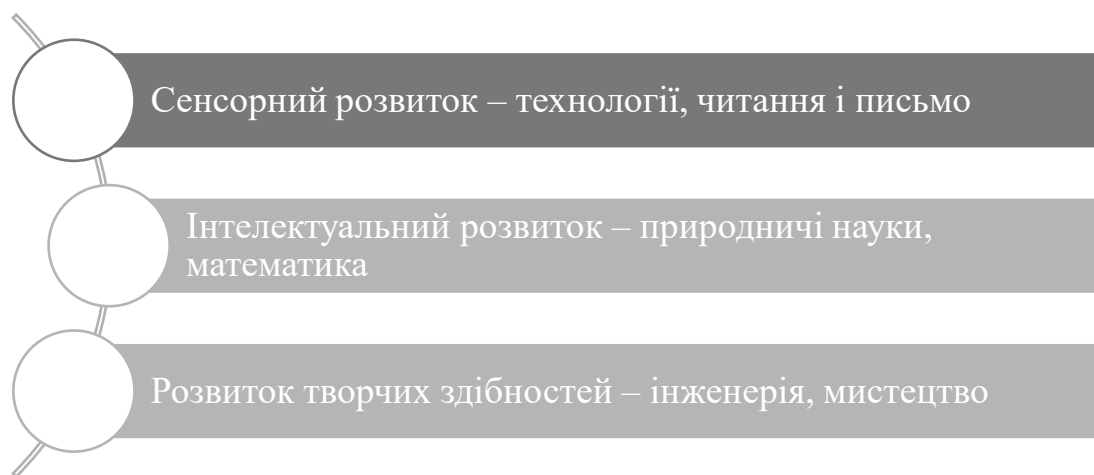
Основними завданнями STEM-освіти є: прищепити навички з вирішення складних (комплексних) завдань; уміння оцінювати проблеми і приймати рішення; підготовка до усвідомленого вибору майбутнього професійного шляху; фінансово – економічна грамотність; формувати повний науковий світогляд і ціннісні орієнтації; загальні культурні, мовні, мистецькі та наукові здібності, математичні та технічні знання; винятково розвивати особистість через її таланти та розширення; опанувати застосування розумової діяльності і практики; навчання тих, хто хоче навчатися протягом життя, формувати навички впровадження набутого досвіду у щоденній праці.

Освіта STEM готує дітей стати майбутніми поколіннями винахідників, новаторів і лідерів, зосереджуючись на дослідженнях, моделюванні,

конструюванні, художній творчості, аналізі і грі. Діти дошкільного віку навчаються спостерігати за взаємозв'язками подій, які здійснюються, починають краще розуміти принципи логіки та з'ясовують для себе дещо нове і оригінальне. Для дошкільнят цінність освіти STREAM має першочергове значення, оскільки це перехідний етап, на якому дитина може оцінити себе в кількох дисциплінах.

STREAM-освіта – це засіб формування у дітей нових навичок, а також справжнє випробування сформованих здібностей та навичок. STREAM не мають готових шаблонів, виразного списку інструментів і матеріалів, що сприяє розвитку творчості, розширює зміст освітнього матеріалу, і доповнює навчальні матеріали для STREAM-осередків; оформлення мультимедійного носія з електронними презентаціями, відеокліпами, застосовуючи процедуру STREAM. STREAM-освіта дошкільнят – це спеціально організований процес цілеспрямованого формування особистості, становлення і розвиток духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення. STREAM-освіта повинна починатися із дошкільного дитинства і впроваджувати її необхідно в ЗДО

Шляхи реалізації STREAM-освіти є виділені у Таблиці 1.

Таблиця 1. Шляхи реалізації STREAM-освіти

STREAM-освіта – це освіта, спрямована на всебічний розвиток майбутніх науковців, починаючи з дошкільного віку. Вона допомагає розкрити у дітей нахил до науки і техніки, вчить критичному мисленню та конструюванню, розвиває креативність та уяву. Це фундаментальний ресурс знань, який діти

отримують з великим задоволенням. Це покроковий дорога маленького науковця в галузі науки та техніки. Застосування цифрових технологій в освітньому процесі STREAM для дітей старшого дошкільного віку є вдалим і продуктивним поєднанням навчання та гри, що добре впливає на засвоєння дітьми фундаментальних наук, розвиток пізнавальних процесів і набуття потрібних сучасних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Вакарін С. І. Нова українська школа: Дидактичні основи STREAM-освіти в початковій школі : Навчально-методичний посіб. Київ : Саміт-книга, 2021. 144 с.
2. Технології STEM-освіти : навч.-метод. посіб. для студ. спец. 012 Дошкільна освіта / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: І. С. Найдюк. – Умань : Візаві, 2023. 142 с.
3. Попиченко С. С., Найдюк І. С. STREAM-освіта у розвитку пізнавальних процесів старших дошкільників засобами цифрових технологій. Наукові інновації та передові технології. 2023. №10(24) 2023. С. 636-647
4. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутий. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. 146 с.

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ООП

Анна ГАВРИЛЮК
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Захарасевич Н.В.*

Актуальність роботи. Незважаючи на те, що в Україні розвивається інклюзивна освіта, існує величезна кількість дітей, яким необхідний комплексний підхід до корекції розвитку з боку професійних педагогів, логопедів, вчителів-дефектологів, психологів.

Освітній процес складається з комплексного з корекційно-розвивальною роботою, в залежності від особливостей психофізичного розвитку дитини, розроблена відповідна матеріально-технічна та освітня база.

Порушення мовлення називають будь-які відхилення від норми, які прийняті у певному мовному середовищі. У цьому вони перешкоджають спілкуванню, обмежуючи можливість соціальної адаптації. Найчастіше причиною формування таких порушень стають розлади психофізіологічного механізму мовлення, які потребують обов'язкової допомоги кваліфікованого спеціаліста.

Мова і мислення тісно пов'язані, тому лінгвістичне і логічне мислення у дітей у порушеннях мовленнєвого розвитку дещо нище вікового стандарту. Таким дітям важко класифікувати речі, узагальнювати явища та ознаки. Часто їхні висловлювання та висновки логічно не доречні.

Оскільки традиційні методи навчання не завжди підходять у роботі з такими дітьми, тому педагоги використовують не стандартні методи у своїй роботі.

Використання мнемотехніки допомагає у корекційній роботі з дітьми з ООП.

Мета: визначити методи та прийоми мнемотехніки та використовувати їх у роботі з дітьми з ООП

Виклад основного матеріалу: Мнемотехніка (із грецької – «мистецтво запам'ятовування») – це система методів та прийомів, які забезпечують успішне запам'ятовування, збереження та відтворення інформації, знань про особливості об'єктів природи, навколишній світ, ефективне запам'ятовування структури розповіді, розвиток мовлення дітей.

Основними завданнями мнемотехніки :

- 1.Розвинути зв'язне та діалогічне мовлення
- 2.Розвинути вміння розуміти та розповідати казки, вірші за допомогою графічної аналогії, мнемотаблиці та колажу
- 3.Навчити дітей правильної звуковимови
- 4.Стимулювати у дошкільнят розумову активність, розвивати кмітливість, спостереження.
- 5.Розивати у дітей психічні процеси: мислення, уяву, увагу. [1,12]

У дітей з ООП слабка пам'ять, понижена увага, не так рухливі психічні процеси, вони не виявляють цікавості до пошукової діяльності і насилу планують будь-які її види, не готові до виконання завдань, не відрізняються високою працездатністю. Діти не люблять вивчати вірші, переказувати тексти, не володіють прийомами і методами запам'ятовування. Заучування віршів викликає у них великі труднощі, швидке стомлення і негативні емоції. Дуже поважно збудити інтерес, захопити їх, розкріпачити і перетворити непосильну працю на улюблений і найдоступніший вид діяльності – ГРУ.

Мнемотехніка допомагає вирішити такі основні навчальні та виховні завдання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами :

- розширюються творчі можливості дитини, завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкулі головного мозку;
- формується вміння ефективно і самостійно вчитися;
- підвищується самооцінка дитини завдяки результативності у навчанні;
- зменшуються стреси від навчання;
- збільшується навчальна мотивація, а з нею успіхи;
- звільняється час від запам'ятовування для продуктивної та творчої роботи;
- розвиток образної пам'яті допомагає сприймати навколишній світ у всій красі;
- дитина стає більш самостійною в інтелектуальній та практичній роботі, а це підвищує її адаптацію у соціумі;
- активізація внутрішніх механізмів засобами мнемотехнології.

Для роботи з мнемотаблицями, потрібні тільки самі мнемотаблиці.

Тобто використовуються наочні посібники-таблиці, де кожне зображення має сенс. Таблиці можна створювати на різні теми, і виглядати вони можуть по-різному.

Можна скласти таблицю, просто замалювавши олівцями асоціативні образи, можна використовувати яскраві картинки. Таблицю можна скласти самостійно, а можна скористатися готовою. [2,6]

Висновки. Отож, враховуючи потреби індивідуального підходу до навчання, а також із метою максимального використання особистих здібностей, контролю успішності навчання та оцінки показників пам'яті, важливим є впровадження методів та прийомів освітньої мнемотехніки в освітній процес [3, с.8]

Список використаних джерел

1. Гаврилiна Л., Чумаченко А. Мнемотехнiка для дошкiльнят // Видавництво «Шкiльний свiт». - 2019 р. – 168 с.

2. Горенко Т.М. Посiбник. Мнемотехнiка система прийомiв i методiв, спрямованих на розвиток пам'ятi учнiв з особливими освiтнiми потребами. Таврiйськ 2020

3. Чепурний Г.А. Освiтня мнемотехнiка: навчально-методичний посiбник. 3-тє видання, оновл. зi змiн. та доповн. – Тернопiль: Мандрiвець, 2020

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

ДІАГНОСТИКА ФОНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ФФНМ ДО НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Наталія ЧЕЛЕПІС

*I курс магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марченко І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Одне із провідних місць у формуванні готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі посідає мовленнєвий розвиток дітей, зокрема чисте і правильне мовлення, достатньо багатий словник, вміння вільно спілкуватись з однолітками, вчителями та дорослими.

Однією із найпоширеніших мовленнєвих вад у дітей дошкільного віку є фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), який полягає у порушенні фізичного, фізіологічного та психологічного механізмів фонемоутворення при збереженні нормального слуху та інтелекту. [1, с.1]

Як зазначається в дослідженнях Коноплястої С.Ю., Шеремет М. К., Яковенко А.А. [2] –84% учнів загальноосвітніх шкіл мають проблеми фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення, що вказує на актуальність дослідження фонематичного фактору.

До фонетико-фонематичної системи мовлення входять такі компоненти: звуковимова, фонематичне сприймання, фонематичні уявлення, фонематичний аналіз і синтез. Загальновідомо, що розвиток як усного, так і писемного мовлення суттєво залежить від рівня сформованості в дитини фонетико-фонематичної системи. Несформованість цієї системи в дітей зумовлює суттєві труднощі для

засвоєння ними початкових знань із грамоти, а у подальшому навчанні в школі призводить до виникнення багатьох дисграфічних і дислексичних помилок.

При фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення кількість дефектно вимовлених звуків може досягати 16-20. Таке порушення звуковимови у дітей безпосередньо зумовлене несформованістю у них фонематичного слуху.

Виділяють три можливі стани у разі недорозвинення фонематичного слуху:

- недостатній розвиток і впізнавання тільки тих звуків, вимова яких порушена;

- недостатній розвиток значної кількості звуків із різних фонематичних груп за відносно сформованої вимови їх;

- глибоке фонематичне недорозвинення, коли дитина практично не може виділити їх зі складу слова, визначити послідовність звуків у слові.

Поряд з порушеною звуковимовою у дітей із ФФНМ спостерігаються помилки в складовій структурі слова і звуконаповненості. [3, с.74].

Фонологічна готовність, як і фонетична компетенція, означає правильну вимову усіх звуків рідної мови; диференціацію на слух близьких і схожих звуків рідної мови; вміння визначати місце кожного звука у тризвуковому слові (початок, середина, кінець); виокремлювати у словах голосні та приголосні звуки, наголос; називати кількість складів у слові; визначати кількість слів у реченні. [5].

Проблему дослідження готовності дітей старшого дошкільного віку із ФФНМ до навчання грамоти описано в роботах Тищенко В. В., Соботович Є.Ф., І.С. Марченко, Федорович Л., Бартеневої Л. І., Данілавічюте Е. А., Меліченко В. М., Островської, Т.В. Скрипник.

Під фонологічною готовністю розуміють вимову звуків як результат узгодженої роботи усіх відділів мовнорухового та мовнослухового апарату.

З метою діагностики фонологічної готовності визначаються такі напрями методики дослідження:

- 1) дослідження стану сформованості звуковимови: визначення кількості порушених звуків, які фонетичні групи порушені, характер порушення вимови

звуків у різних фонетичних позиціях: при ізольованій вимові, в складах: відкритих без збігу приголосних, закритих без збігу приголосних, під час збігу приголосних; у словах: на початку, в середині, в кінці; у фразах, у зв'язному мовленні.

2) дослідження особливостей розвитку фонематичного сприймання: вміння виділяти звук серед інших звуків і на фоні слів, розрізнявати слова-пароніми на слух, стан сформованості фонематичного сприймання;

3) дослідження рівня сформованості фонематичних уявлень про звуковий склад слова: здатність сприймати кожний мовленнєвий звук у різних варіантах його звучання;

4) дослідження рівня сформованості фонематичного аналізу: вміння виділяти перший, останній звук у словах, знаходити спільний звук у словах і визначати їх послідовність; синтезу: уміння з'єднувати окремі звуки в ціле слово з подальшим його впізнаванням [1].

Під час виконання завдань дітям із ФФНМ надаються сходинкові за ступенем складності рівні допомоги.

Діти з ФФНМ зазнають труднощів під час оволодіння фонематичним аналізом: вони нездатні виділити звуки конкретного слова, визначити їх кількість і послідовність, а це вважається наслідком порушеної звуковимови. Такі дошкільники з важкістю проголошують складні слова і слова зі збігом приголосних. У процесі вимови подібних слів спостерігається перестановка та заміна складів, їх пропуски, додавання всередині складу зайвого звуку тощо, а також може проявлятися нечітка артикуляція. Граматична сторона мовлення у дошкільників з ФФНМ, як і словниковий запас, зазвичай в межах вікових норм, хоча під час спеціального обстеження часто виявляються помилки в узгодженні частин мови, словозміні, вживанні прийменників. [4].

Науково доведено, що порушення слухового сприйняття, недостатнє засвоєння звукового складу слова – причина як невиразної вимови звуків, так і поганого звукового аналізу. У дітей із ФФНМ словник, в порівнянні з їхніми

однолітками з нормотиповим розвитком мовлення, є збідненим. Недорозвинення фонетико-фонематичних функцій є однією з причин порушення мовлення, а це знижує готовність дитини до оволодіння грамотою.

Діагностика стану розвитку фонологічної системи у дітей старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення обумовлює не тільки шляхи корекції дефекту, а й підготовку до оволодіння грамотою загальноприйнятим аналітико-синтетичним методом та засвоєння деяких елементів грамоти.

Список використаних джерел

1. Марченко І.С., Мальцева І.Ю. Діагностика фонетико-фонематичної системи дітей із ФФНМ // Логопедія. 2016. №8. С.47-54.
2. Яковенко А.О. Загальнодидактичні аспекти дослідження мовленнєвої готовності до навчання у школі старших дошкільників / А. О. Яковенко // Часопис № 24. / А. О. Яковенко, 2013. (19). С. 273-277.
3. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий Дім "Слово". 2010. 376 с.
4. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ / Ю. В. Рібцун // Український логопедичний вісник : зб. наук. пр. Вип. 2. 2011. С. 36–53.
5. Трофименко Л. І. Формування фонологічної компетенції у дітей із тяжкими порушеннями мовлення. //«ОСОБЛИВА ДИТИНА: навчання і виховання». № 4. 2021. С. 7-15.

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЇ ЗАЇКАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Галина ПАВЛЮЧОК,
1 рік навчання ОР магістр, педагогічний факультет

На сучасному етапі актуалізуються проблеми гармонійного розвитку особистості й, особливо, дітей з різними нозологіями. Світова спільнота особливу увагу приділяє труднощам, що виникають у процесі життєдіяльності осіб із різними видами порушень розвитку. Реалії сьогодення засвідчують про те, що упродовж останніх років значно зросла чисельність осіб із порушеннями психо-мовленнєвої діяльності, труднощами усного та писемного мовлення, що гальмують самореалізацію особистості, адаптацію її до нових умов життя. Згідно статистичних даних Міністерства освіти і науки України близько 3 млн. людей мають порушення мовлення та належать до категорії осіб із заїканням, з-поміж яких – 2,5% діти дошкільного віку. З одного боку, це підтверджує актуальність означеного питання, а з іншого – нагальну потребу проведення своєчасної ранньої пропедевтичної, діагностичної та компенсаційної роботи з даною категорією осіб. На цьому наголошують основні нормативно-правові документи про освіту, надання медичних, соціальних та корекційних послуг дітям з особливими потребами, як-от: Конвенція «Про права дитини», Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про початкову освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», Проект МОН «Про затвердження порядку надання логопедичних послуг», **Наказ МОН «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти»** тощо. Ці та інші нормативно-правові документи зауважують, що гармонійний розвиток особистості – це першочергове завдання на сучасному етапі, що слугує у подальшому самореалізації особистості. Саме тому корекція будь-якого порушення розвитку вже на етапі дошкільного дитинства є стрижневим завданням педагогів та інших фахівців у галузі спеціальної освіти.

Заїкання – це один із видів мовленнєвих порушень, що відображається у порушенні темпу, ритму та плавності мовлення, обумовлених судомним станом

м'язів артикуляційного апарату. Про актуальність означеного питання свідчить науковий інтерес до нього на різних історичних етапах розвитку спеціальної освіти. Сьогодні ми послуговуємось досвідом та науковими надбаннями зарубіжних дослідників ХХ ст. (Н. Асатіані, Т. Гепфнера, А. Лібман, Т. Непфнер, Е. Фрешельс), вітчизняних – В. Гіляровського та І. Сікорського. Науковці наголошували, що в основі заїкання – особливості психічного розвитку особистості. У своїх дослідженнях вчені розглядали різні аспекти означеної проблеми та трактували дане порушення по-різному:

- Заїкання – це спастичний невроз координації, що обумовлений подразненням апарату складової координації (І. Сікорський);
- Заїкання – це асоціативне порушення психологічного характеру (А. Лібман, Т. Непфнер, Е. Фрешельс);
- Заїкання – це підсвідомий прояв отриманої психічної травми, своєрідна реакція організму на несприятливі умови та дискомфорт (А. Адлер).

У цілому дослідники пояснюють появу заїкання низкою чинників, до яких відносять: стан та діяльність ЦНС, вік дитини, особливості перебігу мовленнєвого онтогенезу, специфіку формування функціональної асиметрії мозку, наявність психічної травми, генетичне успадкування тощо.

Цінними для нашого дослідження є наукові праці вітчизняних вчених, а саме: Л. Дідковської, В. Кондратенко, С. Коноплястої, О. Кравцової, С. Корнева, З. Ленів, Т. Морозової, Ю. Рібцун, Р. Юрової та інших. Так, відома науковець у даній галузі М. Шеремет зауважує, що «Проблема заїкання залишається не до кінця вивченою через широкий спектр причин його виникнення, різноманітності клінічних проявів, варіантів протікання, патологічних реакцій...» [4]. Дослідниця Ю. Рібцун вивчає формування міжкультурної взаємодії у дітей із заїканням, аналізує чинники впливу на його появу та виокремлює такі види заїкання [2; 3]:

- *афатичне* – запинання з повторенням початкового звуку на фоні уповільненого мовлення при афазії;

- *індуковане* – порушення мовлення, обумовлене пасивною (за наслідуванням) або активною (цілеспрямоване копіювання) психічною індукцією;
- *клонічне* – короточасні повторення першого складу чи звука слова («о-о-олівець»);
- *тонічне* – порушення мовлення, виражене сильними тривалими скороченнями м'язів, що супроводжується раптовими паузами зі своєрідним вибухом повітря та напруженим промовлянням слова (до прикладу, «с__умка»)
[1].

Сучасні науковці В. Кондратенко, С. Конопляста, В. Тарасун, Н. Чередніченко, М. Шеремет схилиються до думки про те, що генетичні фактори закладають небезпеку появи даного порушення. Вчені вважають, що заїкання виникає на певних вікових етапах розвитку особистості, може бути наслідком відповідного стану центральної нервової системи, наявності специфічних особливостей протікання мовленнєвого онтогенезу. Інші вітчизняні дослідники (Г. Мозгова, Т. Ханецька, О. Якимчук) визначають заїкання як генетично успадковане захворювання, наслідування генетичного фонду батьків. Науковці вказують на невротичну обумовленість захворювання, що є показовим на початковому етапі розвитку.

Аналіз наукових праць з означеної проблеми показує, що питання профілактики та корекції заїкання у дітей розглядаються дослідниками різних галузей наукових знань. Приміром, у галузі логопедії вчені намагаються дослідити проблеми формування мовленнєвого дихання; відновлення темпу, ритму, інтонації у дітей з заїканням; формування навичок чіткої дикції, уточнення значень слів, удосконалення граматичної складової, структурування зв'язного мовлення. У сфері логопсихології та психотерапії науковці порушують проблеми подолання психоемоційного напруження, страхів дітей з заїканням, зниження їх тривожності, підвищення рівня самооцінки та емоційної стійкості. Цікавими є дослідження у сфері неврології та фармакотерапії на теми апробації

низки медикаментозних препаратів, що слугують послабленню проявів даного порушення, психічному унормуванню особистості тощо.

Отже, заїкання як порушення мовлення у дітей – одна з актуальних тем обговорення у наукових колах, мета досліджень вчених та фахівців-практиків.

Список використаних джерел

1. Бегас Л.Д. Комплексні системи реабілітації заїкання у старших дошкільників. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. Серія 19.* К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. № 14. С. 6-9.
2. Рібцун Ю. В. Нейрофізіологічні аспекти порушень писемного мовлення у молодших школярів із заїканням. *Current issues of science, prospects and challenges: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 3), June 10, 2022. Sydney, Australia: European Scientific Platform. С. 20-23. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730794>*
3. Рібцун Ю.В. Формування міжпівкульної взаємодії у дітей із заїканням. *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA».* May 6, 2022. С.121-125.
4. Шеремет М. К., Тарасун В. В., Кондратенко В. О, Конопляста С. Ю., Чередніченко Н. В. Логопедія: підручник / За ред. М. К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Діана СТАНІШЕВСЬКА,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник — Кудярьська Т. Р.,

Поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з особливостями фізичного та психічного здоров'я є не лише відображенням часу, але й представляє собою ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту.

Інклюзивна практика реалізує доступ до одержання освіти в закладі освіти за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання для всіх без виключення дітей, незалежно від їх індивідуальних особливостей, психічних та фізичних можливостей. Збільшення кількості народжених дітей із порушеннями в розвитку не лише проблема українського, але глобального масштабу. Рівень підтримки, гуманізм та терпимість у ставленні до дітей з особливими потребами, можливість надати їм доступну та якісну освіту – показники ступеня розвитку суспільства, в якому вони живуть. Реалізація прав на освіту дітей з обмеженими можливостями здоров'я розглядається як одне з найважливіших завдань державної політики в галузі корекційної освіти. Отримання такими дітьми якісної загальної та професійної освіти є одним із основних і невід'ємних умов їх успішної соціалізації, забезпечення повноцінної участі в житті суспільства, ефективної самореалізації в різних видах професійної і соціальної діяльності [4, с. 175].

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами (ООП) шляхом організації їх навчального процесу в освітніх закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [3, с. 2]. Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з ООП у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості кожної дитини.

В основі інклюзивної освіти лежить ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але

створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами. Отримані поза соціумом знання і вміння не могли допомогти дітям означеної категорії цілковито адаптуватися в суспільстві, підготуватися до подолання неминучих життєвих труднощів, а, отже, реалізуватися в повній мірі як рівноправні і повноцінні члени суспільства. В інклюзивних класах діти з особливими потребами включені в освітній процес. Вони осягають основи незалежного життя, засвоюють нові форми поведінки, спілкування, взаємодії, навчаються виявляти активність, ініціативу, свідомо робити вибір, досягати згоди у розв'язанні проблем, приймати самостійні рішення [2, с. 30].

Основна ідея інклюзивної освіти – від інтегрування у школі до інтегрування у суспільство. Спільне навчання має не лише гарантувати право дитини з особливостями психофізичного розвитку не бути ізольованою від інших, а й забезпечити їй можливість відвідувати той заклад освіти, який вона відвідувала би, будучи здоровою. [6, с. 247].

Основними принципами інклюзивного навчання є:

- рівний доступ до навчання в освітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною;
- визнання здатності до навчання кожної дитини та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього;
- забезпечення права дітей розвиватись у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти;
- залучення батьків до навчального процесу дітей, як рівноправних партнерів та їх перших учителів;
- навчальні програми, які ґрунтуються на особистісно орієнтованому та індивідуальному підходах, що сприяють розвитку навичок навчання протягом усього життя;
- визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини;
- використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання;

- командний підхід у вихованні та навчанні дітей, який передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [7, с. 11].

Освітньо-соціальна інклюзія може виступати в якості інструмента, що дозволяє подолати відчуження дітей з особливостями розвитку і сприяє формуванню життєздатності особистості. Діти з ООП частіше почувають себе відмінними від здорових однолітків. В свою чергу, таке сприйняття може заставити здорових школярів уникати контактів або навпаки дратувати своїх однокласників з обмеженими можливостями. Часто педагоги не в змозі допомогти дітям зрозуміти, прийняти та включити у спілкування тих, хто відрізняється.

Забезпечення права і комфортних умов на освіту дітей з ООП в загальноосвітніх закладах, одержання освіти та участі в трудовій діяльності громадян, що відносяться до категорії «осіб з обмеженими можливостями здоров'я», є необхідною характеристикою демократичного цивілізованого суспільства. Розвиток сучасних інформаційних технологій, науково-технічний прогрес і глобальні зміни видів професійної діяльності різко розширили можливості соціальної інтеграції різних категорій дітей з особливостями розвитку, поведінці, обмеженими можливостями здоров'я та особливими освітніми потребами. Люди, раніше приречені бути на утриманні держави, стають повноцінними членами суспільства. Кардинальне вирішення проблем забезпечення нормального розвитку й освіти даної категорії дітей вимагає суттєвих змін державної політики по відношенню до системи спеціальної освіти.

Отже, інклюзивна освіта – перший крок до визнання ціннісної значимості і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві [1, с. 31].

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі : Тези доповідей. К : Університет «Україна», 2011. 470 с.

2. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наукових праць. К : Університет «Україна», 2010. № 7 (9). 561 с.
3. Бойко В. О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження // Психолого-педагогічні науки. 2012, № 4. С. 2–4.
4. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Хеппелер, Девід Харві] ; пер. з англ. К. : СПД–ФО Парашин І.С., 2010. 296 с.
5. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Семак С. М. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія // Корекційна педагогіка і психологія. 2012. С. 242–251.
7. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. 2004, № 2. С. 6–11.

**ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИНТАКСИЧНОЇ СТОРОНИ
МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ
ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ**

Аліна ДУБІВ,
І курс, магістр,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Інна МАРЧЕНКО
кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасне реформування системи спеціальної освіти потребує розробки новітніх ефективних методів діагностично-попереджувального й розвивального навчання дітей із особливими освітніми потребами. Проблеми діагностики та

корекції порушень при загальному недорозвитку мовлення висвітлені у численних дослідженнях вітчизняних учених, серед яких А. Богуш, І. Брушневська, Н. Гавриш, Е. Данілавічюте, Л. Касілова, К. Крутій, А. Палій, Є. Соботович, В. Тищенко, Л. Трофименко та ін.

Однією з найпоширеніших патологій психофізичного розвитку серед дітей дошкільного віку є загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ), специфіка якого полягає в системному порушенні всіх аспектів і форм мовлення. При цьому найсуттєвіші недоліки виявляються під час засвоєння та використання дітьми на практичному рівні синтаксичної будови рідної мови.

Відомо, що синтаксис – найвищий рівень будови мови, який структурований на основі всіх інших лінгвістичних пластів: лексикології, фразеології, словотвору, морфології. А отже, без засадничих знань із інших розділів мовознавства не можливо опанувати синтаксичні категорії, а тим паче здійснювати їх практичне впровадження у мовленні.

Надзвичайно важливим для формування синтаксичної сторони мовлення є п'ятий – шостий роки життя, коли розвиток дитини відбувається особливо інтенсивно. В окреслений період функціональна мовленнєва система досить чутлива до різноманітних патологічних чинників, які негативно впливають на її формування, спричиняючи вторинні вади у пізнавальній, комунікативній і навчальній діяльності дітей.

Під час опанування мови дитина здобуває навички побудови й вживання різнорівневих синтаксичних структур. Формування синтаксичної системи мови відбувається на основі певного рівня когнітивного розвитку дитини та передбачає високий ступінь розвитку її аналітико-синтетичної діяльності. При цьому дитина повинна засвоїти складну систему синтаксичних закономірностей на основі сприйняття мовлення оточення, його аналізу, виокремлення загальних правил синтаксису на практичному рівні, узагальнення цих правил і закріплення їх у власній мовленнєвій діяльності.

Дослідники виділяють істотні ланки оволодіння дитиною синтаксичною системою, зокрема: розвиток осмислення граматичних форм засобом з'ясування

реальних відносин, які лежать в основі значення граматичних категорій, структурування граматичних узагальнень, їх абстрагування й перенос, генералізація узагальнених відношень на нові реалії.

Формування синтаксичної сторони мовлення починається в ранньому віці. Відповідно до психолінгвістичної періодизації мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку з нормальним розвитком, до 3 років у дитини рівень оволодіння синтаксичною системою мови є досить високим, а до 4 років процес граматичного оформлення мовлення закінчується, хоча і можуть мати місце вікові помилки у структуруванні деяких складних та атипових конструкцій [4].

У дошкільному віці відбувається удосконалення володіння синтаксичною стороною мовлення, дитина засвоює систему синтаксичних засобів оформлення мовлення, поступово ускладнюється структура речення. У процесі оволодіння рідною мовою в природних умовах синтаксичні норми і правила засвоюються дитиною самостійно. У повсякденному спілкуванні вона виокремлює з мовлення дорослих необхідну інформацію.

З огляду на вищевикладене, можна стверджувати, що оволодіння мовою – означає засвоєння не лише елементів мовних одиниць, а й правил їх використання у процесі мовленнєвої діяльності.

Варто відзначити, що правила, які засвоює дитина з мовлення оточуючих, не завжди збігаються з тими правилами, що керують мовленнєвою діяльністю дорослих. Особливості дитячого мовлення переважно зумовлені не здібностями дитини до аналізу мовлення оточуючих, а тим, що вона здатна вилучати зі сприйнятого нею мовлення у плані його синтаксичної організації.

Є. Соботович виокремлює два типи порушення формування синтаксичного аспекту мовлення дітей із ЗНМ. Перший тип презентований порушенням морфологічних норм: діти спроможні утворювати тільки дво-чи трислівні речення. Порушення і морфологічної, і синтаксичної норм характерне для другого типу. Зокрема дослідниця веде мову про проблеми із засвоєнням семантичних компонентів й організації синтаксичної структури висловлення [4]. У словосполученнях і реченнях дошкільники помічають значення, носіями яких є

різнорівневі мовні елементи – слова, морфеми, словоформи тощо. На цій основі формується узагальнений образ відношень значущих елементів у структурі речень, що і призводить до розвитку механізму аналогії, який є основою мовного чуття [3].

За нормативними показниками засвоєння мовлення А. Богуш, діти п'ятого року життя беруть участь у діалозі за допомогою дорослих, складають описові розповіді з двох-трьох речень за допомогою запитань та за зразком педагога, практично оволодівають основними законами морфології та синтаксису, вміють будувати складні речення [1].

Варто зазначити, що існують загальні закономірності онтогенезу мовлення в умовах норми і патології. У дітей із ЗНМ спостережено ту ж послідовність у засвоєнні синтаксичних норм, типів речень, що й у дітей з нормальним мовленням. Проте своєрідність опанування синтаксичної сторони мовлення дітьми із ЗНМ яскраво виражене в більш уповільненому темпі її засвоєння, у дисгармонії значеннєвих формально-мовних компонентів, у викривленні загальної картини мовленнєвого розвитку.

Час появи перших слів у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку не має різкої відмінності від норми. Водночас терміни, впродовж яких діти продовжують послуговуватись окремими словами, не поєднуючи їх у двослівні аморфні речення, досить індивідуальні. До прикладу, перший рівень мовленнєвого розвитку, який в логопедії характеризується як відсутність загальнозжованих словесних засобів комунікації, легко співвідноситься із першим періодом, коли дитина спілкується однослівними реченнями, реченнями з двох слів-коренів. За спостереженням дослідників, повна відсутність фразового мовлення може мати місце і у 4-6 років.

У нормі за умови накопичення активного лексикону обсягом до 30 словесних одиниць дитина переходить до засвоєння перших двослівних структур. Для дизонтогенезу мовлення нерідко характерним є розширення номінативного словника до 50 і більше одиниць при майже повній відсутності словесних комбінацій. Однак найбільш поширеними є випадки, коли засвоєння перших

синтаксичних конструкцій починається при наявності в активному мовленні до 30 слів, але в більш старшому віці, порівняно із нормою.

За спостереженням В. Левицького, діти із ЗНМ «розуміють смисл простої ситуації [...] відносно правильно відповідають на поставлені запитання до різних членів речення з прямим порядком слів та показують відповідні предмети, дійові особи. У той же час, помітні труднощі виникають у дітей при самостійному складанні речення з опорою на наочність. [...] Спостерігаються порушення розуміння та труднощі відтворення складних логіко-граматичних конструкцій з однаковим лексичним складом, але різним типом значення» [2, с. 170]. Визначено також, що характерною особливістю дизонтогенезу мовлення є тривале паралельне існування граматично правильно і граматично неправильно оформлених речень. Хаотичне та безладне поєднання лексичних і граматичних засобів мови характеризує порушений хід мовленнєвого розвитку дитини.

Отже, аналіз наукової літератури щодо структури мовленнєвої діяльності та психологічних механізмів її формування, особливостей мовленнєвого дефекту при ЗНМ, розвитку мовлення при нормальному і порушеному онтогенезі, дає підстави вважати, що найбільш повно диференційовані механізми засвоєння і використання мови розкрито в дослідженнях, побудованих з урахуванням психолінгвістичного підходу до діагностики порушень мовленнєвого розвитку у дошкільників, що дає підстави використовувати цей підхід як провідний. У спеціальній науковій літературі відсутні дані про комплексні дослідження стану сформованості синтаксичної сторони мовлення у дошкільників із ЗНМ.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у проведенні спеціального дослідження з вивчення стану сформованості синтаксичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ з урахуванням сучасних наукових даних про мовленнєву діяльність та шляхи її формування при нормальному і порушеному онтогенезі.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Заняття з розвитку мови дітей в дошкільних закладах. К.: Рад. школа, 1979. 149 с.

2. Левицький В. До питання про формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. *Актуальні проблеми корекційної освіти*. Випуск 5. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. С. 162 – 174.

3. Соботович Є.Ф. Зміст та особливості роботи щодо формування семантичної структури слова у дітей з вадами розвитку. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб.* / За ред. Бондаря В.І., Луцько К.В. К.: Інститут дефектології АПН України, 2000. С. 155 – 158.

4. Соботович Є. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць*: Вип. 1. К.: Актуальна освіта, 2004. С. 7-35.

ЗНАЧЕННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія КОПАНЧУК
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник — Кудярьська Т. Р.,
доктор філософії, викладач

Мовленнєва функція відіграє важливу роль у гармонійному розвитку дитини дошкільного віку. Виражені порушення в цій сфері мають негативні наслідки. Це може спровокувати відставання у психічному розвитку, в них уповільнюється пізнавальна діяльність, виникають порушення емоційно-вольової сфери, а в подальшому спостерігаються труднощі в навчанні читання і письма [1].

Щоб скорегувати мовленнєві порушення дошкільників, логопеди у своїй роботі широко використовують артикуляційну гімнастику, що являє собою систему спеціальних вправ, які спрямовані на укріплення м'язів мовленнєвого апарату, вироблення точності та диференціації артикуляційних поз [4, с. 31].

Значення артикуляційної гімнастики велике, адже доведено, що вона сприяє зміцненню м'язової системи язика, губ, щелеп, щік, мімічних м'язів; розвиває здатність диференційовано робити певні рухи, використовуючи органи мовленнєвого апарату; формує вміння переключатись із одного укладу на інший; допомагає долати наявні неправильні артикуляційні рухи при утворенні звуків; збільшує обсяг рухів артикуляційного апарату, їх точність, чіткість, рухливість, ритмічність [4, с. 31].

Також варто зазначити, що, виконуючи ті чи інші вправи, дитина збагачує словниковий запас іменниками (зуби, щелепа, язик, рот, м'язи), прикметниками (широкий, вузький, розслаблений, напружений), прислівниками (вправо, вліво, вниз, вгору), дієсловами (звужувати, витягувати, облизувати, напружувати). На основі цього удосконалюється і граматична будова мовлення. Дитина чує та сама вчиться утворювати однину-множину (надуй щоку/щоки), орудний відмінок (клацаю язиком, кусаю зубами), зменшувально-пестливі слова (почистила зубки, облизала губки) [4, с. 32].

Під час виконання артикуляційних вправ розвиваються в дітей і сенсорні еталони, оскільки фахівець може використовувати наочний матеріал. Позитивний вплив виникає і на удосконалення фонематичних процесів, оскільки дитина чує вимову тих чи інших звуків, вчиться їх диференціювати у складах та словах. Доречно поєднується артикуляційна гімнастика і з вправами для дрібної моторики рук. Це в разі пришвидшує покращення мовлення дитини, адже ще в 20-х роках минулого сторіччя було висунуто гіпотезу про зв'язок мовлення з рухами рук. Пізніше вчені довели, що дрібні рухи пальців рук стимулюють розвиток центральної нервової системи і тим самим прискорюють розвиток мовлення [1].

Виконання артикуляційної гімнастики сприяє й розвитку психічних процесів у дошкільників. Увага в старшому дошкільному віці з мимовільного набуває довільного характеру, тобто вимагає певних вольових зусиль. Мислення також взаємодіє з артикуляційною діяльністю. Вступаючи в дію, комунікацію, опановуючи нові навички чи аналізуючи, дитини мислить. Пам'ять здебільшого є мимовільною, якщо її джерелом виступає дитячий інтерес. Якщо ж зацікавлення низьке, то розвивається довільна пам'ять, тобто така, яка вимагає вольового стимулу. Сприймання в свою чергу стає цілеспрямованим, осмисленим [3, с. 227-228].

Аналізуючи значення артикуляційної гімнастики, можна зробити висновок, що під час проведення даного виду корекційної роботи формується перша закономірність засвоєння дитиною рідної мови за Л. Федоренко. Вона наголошує на тому, що мова засвоюється тоді, коли дитина набуває здібності керувати своїм артикуляційним апаратом, так як мова є матеріальною, і тому для кожної особистості матерія мови – це власні м'язові відчуття від виконання артикуляційних рухів [2].

Отже, можемо зробити висновок, що артикуляційна гімнастика є ефективним засобом для розвитку м'язів артикуляційного апарату, покращення дикції. Вона стала необхідним елементом на логопедичних заняттях. Виконуючи правильно артикуляційні вправи, можна досягти чіткості та виразності у мовленні.

Список використаних джерел

1. Логопедія. Підручник / За ред. М. Н. Шеремет. Київ : Слово, 2010, с. 45.
2. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення. Навчально-методичний посібник. К. : ВД «Слово», 2010, с. 132.
3. Павелків Р. В. Дитяча психологія / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ: Академвидавництво, 2011, с. 223-278.
4. Рібцун Ю. В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі. Дошкільна освіта. 2011. № 3, с. 31-43.

ДО ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ

Сніжана КРАВЧУК

I курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Марченко І.С

кандидат педагогічних наук, доцент

Діагностика фонетико-фонематичного розвитку дітей старшого дошкільного віку з дизартрією є важливим етапом у визначенні їхніх мовленнєвих потреб та розробці індивідуалізованих програм і методик корекції. Дизартрія (від грецьк. *dis* – частковий розлад, *arthroo* – розмежування) – порушення вимовної складової мовлення, що обумовлене недостатністю іннервації мовленнєвого апарату [1].

Псевдобульбарна дизартрія – це розлад мовлення, пов'язаний із порушенням іннервації м'язів артикуляції, який виникає через ураження кортико-бульбарних провідних шляхів. З появою патології у дитини спостерігається уповільнення мовленнєвої функції, нечленороздільність слів, малорухливість м'язів обличчя. Може змінюватись тембр і гучність голосу.

Лицьова мускулатура малорухлива, страждає не лише звуковимовлення, а й фізіологічні акти пережовування та ковтання їжі. [2.с.30-40]

Стерта псевдобульбарна дизартрія – досить часте явище у дошкільнят. Порушується не лише вимова, а й дефекти наголосу в словах. Мовлення маловиразне.

Дизартрія за чинною психолого-педагогічною класифікацією відноситься до групи порушень фонаційного оформлення висловлювання.

Фонація - це процес формування звуку мовлення, який включає функції голосових зв'язок. **Фонетична система** - це система звукових одиниць і засобів, за допомогою яких утворюються мовні знаки. Фонетична внутрішня система, яка об'єднує всі звукові засоби мови, є неоднорідною і складається з внутрішньо

пов'язаних підсистем, у межах яких маємо справу з різноманітними одиницями: фонемами, просодемами, силабемами.

Фонематична система в мовознавстві відноситься до системи фонем у мові. Фонема - це найменша одиниця звуку, яка відрізняє одне слово від іншого в мові. Фонематична система описує, які фонем є в мові, як вони комбінуються для створення слів і як вони розподілені в системі звуків даної мови.

Фонетико-фонематична система - це система, яка включає як фонетичні, так і фонематичні аспекти мови. Фонетика вивчає фізичні аспекти звуків мови: їхню артикуляцію (спосіб вимови), акустику (характеристики звуків у просторі та часі) і аудитивне сприйняття (як люди сприймають звуки). Фонематика ж концентрується на фонемах, тобто абстрактних одиницях звуку, які розрізняють значення слів у мові. [З.с.28-37]

У передшкільному віці сформованість фонетико-фонематичної системи має величезне значення, оскільки цей період визначальний для розвитку мовлення дитини. У передшкільному віці дитина активно вивчає та розвиває своє мовлення. Формування фонетико-фонематичної системи допомагає їй засвоїти правильні звуки мовлення, артикуляційні навички та правила фонетики.

Сформованість фонетико-фонематичної системи допомагає дитині краще розуміти мовлення оточення й відповідно розпізнавати та розрізняти слова та звуки. Розуміння звукової структури мови також є важливою передумовою для успішного вивчення читання і письма.

Дитина, яка має сформовану фонетико-фонематичну систему, легше засвоює навички читання та письма. Знання звукової структури мови допомагає дитині більш ефективно спілкуватися з іншими людьми, розуміти їхні мовленнєві висловлювання та ефективно висловлювати свої думки.

Таким чином, формування фонетико-фонематичної системи у передшкільного віку є важливим етапом у розвитку мовлення та мовних навичок дитини. Діагностика фонетико-фонематичного розвитку у дітей старшого дошкільного віку із дизартрією є важливою за таких причин:

По-перше, це оптимальний час для втручання. Старший дошкільний вік - це критичний період для розвитку мовлення. Чим раніше виявлені проблеми з фонетико-фонематичним розвитком, тим ефективніше можуть бути проведені корекційні заходи. Діагностика у цьому віці дозволяє швидше реагувати на проблеми та розпочати роботу над ними.[4.с.44-46]

По-друге, важливість мовленнєвих навичок для навчання. У старшому дошкільному віці діти підготовлюються до навчання у школі, де мовленнєві навички стають ще більш важливими. Діагностика фонетико-фонематичного розвитку допомагає визначити, наскільки дитина готова до цього етапу та які конкретні аспекти її мовлення потребують покращення.

По-третє, психосоціальний розвиток. У цьому віці діти активно взаємодіють із оточенням і вступають у соціальні відносини. Проблеми з мовленням можуть вплинути на їхню здатність взаємодіяти з однолітками та розуміти інструкції від дорослих, що може призвести до відчуття невпевненості та відчуження.

По-четверте, підготовка до читання та письма. Фонетичні навички є основою для розвитку навичок читання та письма. Діагностика фонетико-фонематичного розвитку допомагає виявити проблеми, які можуть вплинути на успішне засвоєння цих навичок у майбутньому.[5]

Метою діагностики є оцінка рівня фонетичного та фонематичного розвитку дитини, виявлення можливих порушень у вимові звуків і розвитку фонематичного сприйняття, а також визначення впливу дизартрії на загальний мовленнєвий розвиток.

Ця інформація дозволить розробити індивідуалізовані програми логопедичної корекції, спрямовані на покращення мовленнєвого навчання дитини та забезпечення її успішного соціального та навчального інтегрування.

Основними способами, які можуть бути використані для співпраці з дітьми старшого дошкільного віку з стертою псевдобульбарною дизартрією є: інформування батьків, розробка індивідуалізованих планів допомоги; проведення навчальних сесій для батьків; співпраця з іншими фахівцями; підтримка вдома.

Ці аспекти допомагають зрозуміти потреби та можливості дітей із дизартрією та розробити індивідуалізовані підходи до покращення їхнього мовленнєвого розвитку.

Список використаних джерел

1. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. вид. 3-тє, перер. та доповн. К.: Видавничий Дім «Слово». 2015. 776 с.
2. Голуб А.В. Історичний аспект проблеми дизартрії (хронологізація. Перший та другий періоди) / А. Голуб // збірник наукових праць Кам'янець-Подільського університету Івана Огієнка. Сер.: Соціально-педагогічна. – 2013. – Вип. 22(1). С. 30–40.
3. Пискач О. Д., Гоца Е.Д. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Ужгород, 2022. 116 с.
4. Пахомова Н. В. Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією. Дефектологія. 2006. № 4. С. 44–46.
5. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. К. 2012. 258 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ

Оксана ГУМЕНИЦЬКА
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник –Матвеева Н. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти*

Розвиток людини характеризується як не легкий процес поступових змін шляхом перетворення біологічного індивіда в індивідуальну особистість. Відомо, що на мовленні будуються всі взаємозв'язки в соціумі. Дефекти мовлення унеможливають вільне та безпосереднє спілкування дітей із соціумом. Під час певного усвідомлення мовленнєвих труднощів у дитини часто спостерігаються негативні емоції: відчуття особистої неповноцінності, боязнь заговорити та не бути зрозумілим іншим людям. Цей ряд факторів ставить під загрозу становлення дитини у соціальному середовищі. При тому, на жаль, формує психологічні або психопатологічні явища, що вимагає швидкого надання цілеспрямованої допомоги у соціальній адаптації дитини.[5] Своєчасне та успішне оволодіння мовленням є основою дитячого розвитку. Це, безумовно, і є запорукою повноцінного спілкування дитини з соціумом.

Ми також не можемо заперечити і той факт, що останнім часом збільшується кількості дошкільників із тяжкими порушеннями мовлення. Дуже поширеним порушенням є саме дизартрія. Як відомо, при ній порушується саме руховий механізм мовлення, внаслідок органічного ураження центральної нервової системи.[6] Порушення звуковимови пов'язано з утрудненням артикуляційної моторики, мовленнєвого дихання та голосотворення. Проблеми з супутніми рухами, тремором призводять до нечіткості («змазаності»)мовлення і впливають на його темп (мовлення може бути як уповільненим так і прискореним).[1]Саме тому час приділити трохи більше уваги цьому питанню, адже тільки своєчасне втручання в цей процес також відповідно вчасна діагностика і визначення вірного шляху корекції мовленнєвих порушень особливого походження є, можливо, найголовнішою потребою у сфері дошкільного виховання.

Дуже важливим є саме розвиток зв'язного мовлення у дошкільнят. Це тому що, зв'язне мовлення є найвищою формою мовленнєво-мисленнєвої діяльності дитини, яка і створює підвалини повноцінного розумового та мовленнєвого розвитку. В сьогодення стан мовленнєвого розвитку дошкільника є, можливо, найголовнішим у становленні маленької особистості. Це й не дивно, адже тільки

при успішному розвитку мовлення можливе повноцінне формування таких сфер, як: психічної, навчальної та, безумовно, соціальної адаптації дитини.[2] Розвиток мови стоїть у самому центрі ієрархії розвитку системи спеціальної дошкільної освіти, адже очевидним є взаємозв'язок із безпосередньою готовністю дитини до школи.

Розвиток мовлення дитини дошкільного віку передбачає комплексне розв'язання декількох завдань, основними з яких є виховання звукової культури мовлення, розвиток словникового запасу, формування граматичної будови мовлення та саме розвиток зв'язного мовлення.

Логопедична робота при дизартрії дуже тривала та потребує надмірно тісної співпраці батьків, логопеда та невролога. Ця робота є багатоплановою і потребує систематичних занять та чіткого виконання всіх домашніх завдань. Тому батьки повинні дуже серйозно поставитися до настанов логопеда. Вони повинні конкретно визначити для чого виконуються ті чи інші завдання, розуміти їх мету та уявляти які будуть результати. Корекційна логопедична робота у старшому дошкільному віці при дизартрії включає в себе:[3]

- Розвиток фізіологічного та мовленнєвого дихання
- Логопедичний масаж
- Артикуляційну гімнастику
- Корекцію просодичної сторони мовлення (темп, ритм, голос, інтонація)
- Корекцію звуковимови
- Розвиток фонематичного сприймання

Під час корекції дизартрії перш за все потрібно встановити тісний контакт з дитиною, уважно та дуже дбайливо ставитися до неї. Навчання складається в корекції дефекту усного мовлення та підготовки до засвоєння грамоти. [4] Під час навчання арифметики особлива увага звертається на розвиток розуміння тексту завдань. Шлях компенсації залежить від природи дефекту та індивідуальних особливостей кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Волкова Л.С. Логопедія М., 1989

2. Генінг М. Г. Навчання дошкільнят правильної мови. - Чебоксари, 1980.
3. Філічева Т.Б., Чиркін Г.В. Підготовка до школи дітей з загальним недорозвитком мови в умовах спеціального дитячого саду М., 1993.
4. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. – вид. 3-тє, перер. та доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.
5. Каше Г.А Підготовка до школи дітей з недоліками мови: Посібник для логопеда 1987.
6. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006. – 360 с.

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Оксана СІМКО
*І курс ОР магістр, Педагогічний факультет
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
науковий керівник – Качак Т.Б.
доктор філологічних наук, професор*

Мотиваційна готовність дитини до шкільного навчання - це позитивне ставлення до школи, до вчення як до серйозної, складної, але необхідної діяльності [2]. Показники мотиваційної готовності: бажання йти до школи; правильні уявлення про школу; пізнавальна активність [3].

Найбільш результативному формуванню мотиваційної готовності до навчання у дітей старшого дошкільного віку сприятимуть такі умови:

- пробудження допитливості як засобу стимулювання пізнавального інтересу до нових знань;
- систематична взаємодія дошкільного закладу та батьків.

Теорія та практика дошкільної освіти показує, що період дошкільного дитинства є найбільш сприятливим для формування необхідних психічних функцій. Саме в цей час закладаються психолого-педагогічні передумови майбутньої навчальної діяльності у школі, відбувається адаптація до нових умов та входження до нової системи відносин.

Про ефективність формування мотиваційної готовності до навчання у дошкільнят можна судити за такими критеріями: діти виявляють інтерес до виконання завдань, що розвивають, до спеціальних вправ, спрямованих на розвиток пізнавальної активності; діти виявляють велике бажання співпрацювати з педагогом під час проведення спільних справ дорослого та дитини під час освітньої діяльності.

Загальний зміст формування мотиваційної готовності у тому, що педагогу бажано підводити дошкільнят з рівнів негативного і байдужого ставлення до навчання до зрілих форм позитивного ставлення до нього – дієвого, усвідомленого і відповідального.

У дітей дошкільного віку з різним типом ставлення до школи домінують різні види мотивів у структурі мотиваційної готовності до шкільного навчання [1]. Дошкільнята, які мають високий рівень мотиваційної готовності мають позитивне відношення до вступу та перебування в школі, виражений пізнавальний інтерес, віддають перевагу колективним класним заняттям, готові дотримуватись правил шкільної дисципліни, визнають авторитет вчителя, як форму оцінки навчальної роботи радо приймають заохочення – солодощі, іграшки.

Для дітей із середньою та низькою мотивацією до шкільного навчання характерні перевага занять з вивчення грамоти та рахунків над заняттями «дошкільного» типу (малювання, спів, фізкультура, праця); змістовне уявлення про підготовку до школи (освоєння деяких навичок читання, рахунків,

письма),але низький пізнавальний інтерес, вибір таких видів заохочення, як солодощі, іграшки; зовнішній мотив навчання (приваблює ,наприклад ,зовнішній вигляд школярів), шкільно-навчальні орієнтації у ситуації не обов'язкового відвідування школи, ігровий мотив навчання .

Таким чином, вищенаведене дозволило окреслити загальні рекомендації педагогам та батькам щодо формування мотиваційної готовності дітей до школи: у спілкуванні з дітьми приділяти більше уваги сферам соціального світу та внутрішнього світу дитини. Для формування загальної мотиваційної готовності до школи дитини важливо сформувати у них соціальні мотиви і мотиви досягнення успіху. Цьому сприяє активна участь вихованців у навчальних заняттях, виконання доручень старших ,відзначення її успіхів в запропонованих видах діяльності та навчання виправляти допущені помилки. Велику роль відіграють батьки,які цікавляться уявленням дитини про ті чи інші речі , її думкою та поглядами з тих чи інших питань , тим , що і як вона вигадує, складає , як вирішує ті чи інші завдання.

Список використаних джерел

- 1.Курчатова А., Вегера, Т. Мотиваційна готовність дітей старшого віку до навчання у школі: співвідношення ключових понять. *Молодий вчений*. 2022.9(109).С.78-81.
2. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи : [монографія]. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.
3. Іллін Є. Мотивація і мотиви / переклад з рос. мови, передмова та примітки Т. Тадеєвої. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2013. 512 с.

ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Юлія ЛЮНАС

*I курс ОР магістр, Педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет*

імені Василя Стефаника

*Науковий керівник – Качак Т. Б.,
доктор філологічних наук, професор*

Однією з найскладніших форм вищих психічних функцій людини вважають мовлення. Мовлення дітей дошкільного віку зумовлене пізнавальними, комунікативними потребами та потребами самореалізації, а тому є природним і активним процесом навчання. Н. Матвеева стверджує: «Мовлення – вища психічна функція головного мозку, а тому будь-які відхилення у його розвитку можуть спричинити появу тих чи інших порушень. Для належного розвитку мови вкрай необхідно, щоб кора головного мозку досягла певної зрілості, був сформований артикуляційний апарат та збережений слух» [1].

Психологи, логопеди та педагоги закладів дошкільної освіти все частіше відзначають збільшення запитів на логопедичну допомогу для раннього виявлення дітей з мовленнєвими порушеннями. Тому для успішної корекційно-логопедичної роботи з дошкільниками важливо знати причини, види мовленнєвих порушень та їх характеристики.

Вплив на організм зовнішніх чи внутрішніх шкідливих чинників або їхньої взаємодії розуміють як причину мовленнєвого порушення, що негативно впливає на розвиток фізіологічних систем організму та стану здоров'я. Якщо педагоги, медики та батьки вчасно не допоможуть дитині, то у більшості випадках мовленнєве порушення може ускладнитись.

Чинники, які приносять порушенню мовлення у дітей, поділяють на зовнішні (екзогенні), внутрішні (ендогенні), й окремо виділяють зовнішні умови навколишнього середовища (Див Рис. 1) [3, с. 12]:

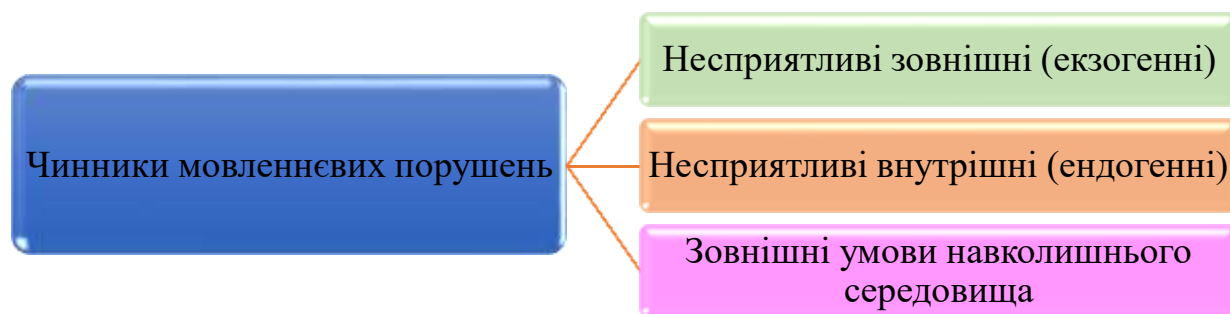

Рис. 1 Чинники мовленнєвих порушень

Ю. Рібчун провела дослідження, щоб виділити найбільш типові причини виникнення порушень мовлення у дошкільників, та розмежувала вплив внутрішніх (ендогенних) чинників у *перинатальний* та *постанальний періоди* у розвитку дітей, а зовнішні (екзогенні) – у *перинатальний, натальний, постанальний* [2]. До ендогенних факторів у перинатальний та постанальний періоди розвитку науковця відносить різні чинники (Табл. 1):

Ендогенні фактори впливу	
Перинатальний період розвитку	Постанальний період розвитку
Багатоплідна вагітність	Генетичні захворювання
Резус-фактор чи групова імунологічна несумісність крові матері та плоду	Захворювання нервової системи дитини, нейроінфекції
Інфекційні захворювання матері під час вагітності (корева краснуха, вірусний гепатит, грип, епідпаратит, токсоплазмоз та ін.)	Вади зору та слуху
Прийом матір'ю лікарських препаратів (протисудомних, жарознижуючих, гормональних, антибіотиків), вітаміну А та кортизону в критичні періоди ембріонального розвитку (7–8 тижні, 3–4 місяці)	
Стресові ситуації (психотравми)	
Нервово-психічні захворювання батьків	
Хронічні соматичні захворювання батьків (цукровий діабет, захворювання серця, легень, нирок, ожиріння)	
Вживання батьками алкоголю, нікотину, наркотичних речовин	
Іонізуюче радіоактивне опромінення батьків	
Інтоксикації батьків, дія хімічних виробничих та побутових речовин (отрутохімікатів, лугів, кислот)	
Вроджені вади, відхилення від норми в анатомічній будові тіла плоду	
ПЕП (перинатальна енцефалопатія)	
Гіпоксії плоду	

Табл. 1 Вплив ендогенних факторів на розвиток дитини

До екзогенних причин порушень у періоди розвитку дитини дослідниця зараховує чинники, пов'язані як із захворюванням, так і з іншими умовами (Див. Табл. 2) [2]:

Екзогенних фактори впливу		
Перинатальний період розвитку	Натальний період розвитку	Постнатальний період розвитку
Вік батьків: - до 20, - після 30, - після 40	Пологи: - дострокові, - стрімкі, - збезводнені, - кесаревий розтин	Інфекційні захворювання дитини: - ОРЗ, - вітряна віспа, - корева краснуха, - епідпаротит
	Стимуляція: - механічна, - хімічна, - електростимуляція	Соматичні захворювання дитини
Від якої вагітності дитина: - від першої, - від другої, - від третьої	Родові травми	Мовне середовище: - одномовне, - двомовне, - суржик мов, - дефіцит мовленнєвого спілкування
	Асфіксії	Психосоціальна депривація

Табл. 2 Вплив екзогенних факторів на розвиток дитини

У підручнику «Логопедія», за редакцією М. Шеремет, перелічено основні причини порушень дитячого мовлення:

« - внутрішньоутробні патології, що призводять до порушення розвитку плоду. Найгрубіші вади мовлення виникають у разі порушення розвитку плоду в період від 4 тижнів до 4 місяців. Виникнення мовленнєвої патології спричинюють токсикоз вагітності, вірусні й ендокринні захворювання, травми, несумісність крові за резус-фактором, екологія навколишнього середовища;

- пологові травми і асфіксії під час пологів, які призводять до внутрішньочерепних крововиливів;

- захворювання в перші роки життя дитини; залежно від часу їх впливу, локалізації ураження мозку мовленнєві вади можуть бути різного типу. Негативно позначаються на розвитку мовлення часткові інфекційно-вірусні захворювання, менінгоенцефаліти, ранні тривалі шлунково-кишкові розлади;

- травми черепа, що супроводжуються струсом мозку;
- спадкові чинники; в цих випадках порушення мовлення можуть становити лише частину загального порушення мовленнєвої системи і поєднуватися з інтелектуальною і руховою недостатністю;
- несприятливі соціально-побутові умови, що призводять до мікросоціальної педагогічної занедбаності, вегетативної дизфункції, порушень емоційно-вольової сфери і дефіциту розвитку мовлення» [3, с. 12-13].

Отже, рання діагностика порушень мовлення має велике значення, оскільки, виявлення порушення у дитини дошкільного віку і рання педагогічна та/або медична корекційна допомога забезпечить дитину у підтримці, яка в подальшому впливатиме повноцінність навчання у школі.

Список використаних джерел

1. Матвеева Н. Чинники впливу на мовленнєві порушення дітей молодшого шкільного віку. *Освітній простір України*. 2019. № 17 С. 153-159.
2. Рібцун Ю. В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників із ЗНМ. *Народна освіта*. 2010. Вип. № 2 (11). URL: www.kristti.com.ua .
3. Шеремет М. К., Тарасун В. В., Конопляста С. Ю., Кондратенко В. О., Чередніченко Н. В. Логопедія. Підручник. | За ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Ганна ГРИЩЕНКО,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Херсонський державний університет
науковий керівник – Кабельнікова Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

У зв'язку із гуманізацією освіти, надання рівного доступу до одержання якісних освітніх послуг всім дітям незалежно від особливостей їх розвитку, а також у світлі останніх тенденцій в дошкільній освіті, особливого значення набуває проблема формування у дітей навичок позитивної взаємодії з оточуючими як умови їх оптимального розвитку. Це можливо тільки за умови повноцінного опанування рідною мовою та мовленням.

У дослідженнях таких науковців, як Н.Базими, Н.Кабельнікової, І.Кравченко, І.Мартиненко, І.Марченко, Л.Мороз, Є.Соботович, В.Тарасун, В.Тищенко, Л.Стахової, М.Шеремет та інших, акцентується увага на тому, що відхилення у мовленнєвому розвитку дошкільників ускладнюють їх взаємодію з однолітками та дорослими і без відповідної корекційно-розвиткової роботи мовленнєві труднощі часто стають перешкодою для повноцінного розвитку пізнавальних процесів. Крім того, обмеження мовленнєвого спілкування негативно впливає на формування особистості дитини, призводить до розвитку вторинних психічних нашкоджень та специфічних особливостей емоційно-вольової сфери. Все це зумовлює значні труднощі шкільної адаптації зазначеної категорії дітей на подальших етапах здобуття освіти [1; 3; 4].

У більшості випадків відхилення мовленнєвого розвитку у дітей мають органічний характер, що пояснює складність симптоматики, наявність коморбідних проявів. Нерідко діагностується поєднання мовленнєвих порушень з різним патогенезом, наприклад, таких, як дизартрія моторна алалія, дизартрія та заїкання тощо [3].

Слід зауважити, що відхилення у розвитку мовленнєвої функції може спостерігатися не тільки як самостійне порушення, а у поєднанні із порушеннями зору, слуху, інтелекту і.д.

Таким чином, зазначене визначає необхідність організації супроводу дітей із мовленнєвими порушеннями, надання їм своєчасної спеціалізованої, кваліфікованої логопедичної допомоги, ефективність якої залежить від застосування сучасних підходів до організації логокорекційного навчання .

В системі психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами центральне місце в діяльності логопеда посідають: своєчасна діагностика та усунення порушень мовленнєвого розвитку на основі індивідуального особистісно зорієнтованого підходу з максимальним використанням корекційно-педагогічного потенціалу родин дітей, застосування превентивних заходів, спрямованих на профілактику ускладнень розвитку [5].

У процесі організації своєї професійної діяльності логопед у закладі дошкільної освіти виконує наступні функції:

1. Обстеження, виявлення дітей із порушеннями мовлення.
2. Вивчення рівня мовленнєвого, пізнавального, соціально-особистісного розвитку та індивідуальних особливостей дітей; встановлення співвідношення мовленнєвої та не мовленнєвої симптоматики в структурі порушення.
3. Визначення основних напрямів та змісту логокорекційної роботи з кожною дитиною відповідно етіопатогенезу та структури мовленнєвого порушення.
4. Систематичне проведення логопедичних занять з дітьми відповідно планування корекційно-розвиткової роботи .
5. Моніторинг та оцінювання результативності надання логокорекційних послуг дітям, визначення ступеня їхньої готовності до шкільного навчання.
6. Консультування педагогів закладу освіти та батьків дітей з особливими освітніми потребами щодо питань особливостей прояву логопатології, заходів профілактики вторинних порушень, методів та прийомів освітньо-корекційної роботи із зазначеною категорією дітей
7. Координація зусиль різних фахівців, які здійснюють психолого-педагогічний супровід дитини з порушеннями мовлення [1].

Визначення статусу дитини, встановлення структури та характеру її порушень, визначення найбільш збережених сторін розвитку є важливим аспектом для подальшого планування логокорекційної роботи, адаптації (за

потреби) типової освітньої програми, розробки індивідуальної траєкторії розвитку дитини. При цьому цілі, завдання логопедичної роботи мають бути органічно пов'язані із загальним пріоритетним завданням здобуття освіти дитиною з порушеннями мовлення на дошкільному етапі.

Важлива роль в ефективній організації логокорекційної роботи відводиться співпраці фахівців у психолого-педагогічному супроводі дошкільників з особливими освітніми потребами. Корекційно-розвиткова робота з подолання мовленнєвих порушень здійснюється у тісному взаємозв'язку з розвитком та корекцією вищих психічних функцій. Відповідно, метою співпраці логопеда з психологом є сприяння особистісному розвитку дітей з порушеннями мовлення, визначення можливих причин відхилень у їх особистісному та соціальному розвитку, труднощів засвоєння освітньої програми. Така спільна діяльність дозволяє підвищити якість надання логопедичних послуг: сформувати комунікативно-мовленнєві уміння, навички вербальної взаємодії, підвищити мовленнєву активність [5].

У корекційно-логопедичній роботі з дошкільниками, у яких наявні мовленнєві порушення різного етіопатогенезу, позитивну роль відіграють музичні заняття, які проводить музичний керівник спільно з логопедом, зокрема, заняття з логоритміки. На цих заняттях відбувається поєднання слова, рухів та музики. Крім реалізації завдань щодо подолання порушень мовленнєвих функцій, на логоритмічних заняттях досягається покращення розвитку немовленнєвих процесів через максимальне залучення різних аналізаторів (слухового, зорового, пропріоцептивного та ін.), що сприяє інтенсивної соціальної адаптації дітей з порушеннями серед однолітків в колективі.

Крім того, спільні корекційно-розвиткові заняття, з одного боку, допомагають ефективніше долати мовленнєві труднощі, а з іншого – розвивають функціональні системи дитини: дихальну, фонаційну системи, м'язовий апарат, артикуляційну моторику; удосконалюють процеси запам'ятовування та відтворення мовленнєвого та рухового матеріалу, довільну увагу, орієнтацію у просторі [3].

Надзвичайного важливе значення має співпраця логопеда з вихователем. В першу чергу, вона спрямована на забезпечення взаємодії та наступності в організації освітньо-корекційного процесу з дітьми з порушеннями мовлення.

Взаємодія логопеда та вихователя передбачає як спільне планування, так й обмін інформацією, обговорення досягнень дітей. Вихователь має володіти інформацією про особливості мовленнєвої патології у дітей, специфіку перебігу психічних процесів, пов'язаних з мовленнєвою діяльністю (стан уваги та пам'яті, особливості вербально-логічного мислення тощо); артикуляційної та дрібної моторики пальців рук.

Під час організації освітнього процесу вихователь забезпечує дітям психологічно комфортні умови розвитку, навчання та виховання, створює середовище психолого-педагогічної та мовленнєвої підтримки дитини, створює умови для вербальної взаємодії дітей в групі, закріплення мовленнєвих умінь та навичок, активізації мовленнєвої активності дітей, розвитку різних видів моторики, уваги, пам'яті, логічних операцій в процесі спеціально організованих ігор, вправ, всіх режимних моментах закладу дошкільної освіти. Крім того, забезпечує загальну та мовленнєву підготовку дітей до школи, підвищує психолого-педагогічну культуру та компетентність батьків [4].

Підвищенню ефективності логопедичної роботи сприяє співпраця з інструктором з фізичної культури.

Інструктор з фізичної культури на своїх заняттях вирішує завдання загального фізичного розвитку, зміцнення здоров'я дітей, розвитку рухових умінь та навичок, що сприяє формуванню психомоторних функцій.

У корекційно-розвитковій роботі у процесі фізичного виховання вирішуються завдання: словесного регулювання дій та функцій активної уваги шляхом виконання завдань, рухів за зразком, наочним показом, словесною інструкцією; розвитку просторово-часової організації рухів; загального оздоровлення дитячого організму, постановки діафрагмально-мовленнєвого дихання; удосконалення координації основних видів рухів, дрібної моторики

руки, формування позитивних особистісних якостей у поведінці дитини з особливими освітніми потребами [5].

Свою роботу вчитель-логопед буде обов'язково у співпраці з батьками дітей. Найбільш часто та активно використовуються як традиційні форми роботи з батьками (консультації, семінари-практикуми, бесіди, лекції та ін.), так і інноваційні з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі й дистанційного формату [2].

Таким чином, особливості організації логопедичної роботи в системі психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами визначаються співпрацею та наступністю у роботі всіх фахівців закладу дошкільної освіти, в основі яких лежить комплексний підхід до подолання мовленнєвих порушень та індивідуалізація траєкторії розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Кабельнікова Н.В. Первинне недорозвинення мовлення у дітей (клінічний, психолінгвістичний та психолого-педагогічний аспекти): навчальний посібник. Херсон: Борисфен-про, 2017. 224с. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/10504>
2. Кисличенко В.А. Інтерактивна взаємодія логопеда з батьками у програмі логопедичного супроводу. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 16 (1). С. 113-121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2020_16%281%2912.
3. Логопедія: Підручник. \ за ред. М.К. Шеремет. К.: Вид. Дім «Слово», 2018. 786с. URL: [http:// https://studfile.net/preview/2041266/](http://https://studfile.net/preview/2041266/).
4. Мороз Л., Стахова Л., Кравченко І. Логопедичний супровід як складова комплексного супроводу дітей із порушенням психофізичного розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 8 (92). С. 401-411. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/39.pdf>
5. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / укл.: Бойчук Ю.Д., Васильєва К.І., Галій А.І., Голуб Н.М. та ін.; за заг. ред. проф.

Ю.Д.Бойчука. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2018. 337с.

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗВУКОВОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ

Інна МОГІНСЬКА

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Мовлення є важливим засобом комунікації та спілкування, що допомагає мовцеві висловити свої думки, змістовно та фонетично правильно подати власні знання, а слухачам – сприйняти сказане. Однак, упродовж останніх років спостерігається негативна тенденція щодо появи мовленнєвих порушень у дітей різного віку [5]. Відтак, актуальним постає питання пошуку дієвих способів корекції мовлення дітей, зокрема, використання мнемотехніки у роботі логопеда закладів освіти.

Мовлення як складову особистісного розвитку розкрито у працях вчених, як-от: А. Богуш, І. Костюк, Т. Поніманська, С. Русова, І. Синиця, Я. Чопик, М. Шеремета. Особливості впровадження мнемотехнології у логопедичну практику досліджували Л. Айзенварг, Е. Антощук, І. Білан, І. Гайдаєнко, П. Житецький, І. Січкарь, Г. Чепурний та ін.

Мета статті – здійснити аналіз науково-методичної літератури щодо питання ефективності застосування мнемотехніки в процесі корекції мовленнєвих порушень дітей дошкільного віку.

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку, їх мовленнєва активність перебуває тривалий час в полі зору педагогів, психологів, логопедів та лінгвістів. Велика кількість досліджень та їх результати підтверджують думку про те, що мовлення дітей не розвивається автономно, а тільки в процесі цілісного розвитку особистості, у гармонійному поєднанні усіх її сторін (фізичної, психічної, рухової, інтелектуальної тощо). Період дошкільного дитинства було обрано нами через його першочерговість у вище перерахованих сторонах розвитку особистості, які впливають на формування найголовнішої складової мовлення – комунікативної діяльності [3, с. 7].

Звуковимовна як основний елемент мовленнєвої компетентності є важливим для мовлення в цілому. Цей процес – складний та довготривалий, адже саме в дошкільному віці спостерігаємо ризики розвитку фонетичних (втрати, заміни звуків), фізичних (дефекти внутрішніх та зовнішніх частин мовленнєвого апарату), психічних (низький розвиток уваги, пам'яті, інтелектуальних та мисленнєвих операцій, відсутність пізнавальної активності) порушень.

Важливим аспектом удосконалення функціонування певних сторін мовлення особистості є використання педагогами новітніх та цікавих для дітей освітніх та корекційних методів роботи. Кожен логопед прагне зробити власну діяльність легкою, доступною та комфортною, без розумового та нервового перенапруження, а найголовніше інноваційною та осучасненою [1, с. 138].

Ефективною серед освітніх методик у роботі логопеда з дітьми дошкільного віку вважаємо мнемотехніку (з гр. «мистецтво запам'ятовування»), що тривалий час посідає одне із провідних місць у системі способів розвитку мовлення.

Поняття «мнемотехніка» у працях науковців тлумачиться по різному, а саме: сенсорно-графічна схема (Е. Антощук), предметно-схематична модель (П. Житецький), блоки, квадрати, колажі (Ю. Шевельов). Вчені пояснюють означену методику як систему внутрішнього письма, що спрямоване на послідовне засвоєння в правій півкулі мозку інформації, через вплив на зоровий аналізатор, що керується лівою стороною [4, с. 354].

Використання мнемотехніки в освітній та корекційній діяльності рекомендовано починати з раннього віку, проте у старшому дошкільному віці її результативність є найвищою, оскільки в дітей наявний певний словниковий запас та переважає наочно-образна пам'ять, яка є ядром усієї роботи. Сам процес запам'ятовування відбувається мимовільно, в процесі споглядання зображень [2, с. 290]. Відповідно, коли дошкільник починає формувати у своїй уяві декілька зорових образів на одну тематику, мозок самостійно структурує їх у групи. І надалі при згадуванні одного з елементів певного асоціативного ланцюжка мозок виокремлює вже поєднані образи. Даний принцип і лежить в основі мнемотехніки – від простого до складного [1, с.139].

П.Круглополова доводить, що доцільність мнемотехніки прослідковується в активізації природних механізмів пам'яті мозку, можливостях контролю процесу запам'ятовування, збереження та відтворення вивченого [2, с. 44]. Основна ідея мнемотехніки у тому, щоб на кожне слово дібрати відповідну картинку, яка створить асоціації до тексту у схемах (дидактичним матеріалом виступає сама технологія, яка включає мнемоквадрати, мнемодоріжки, мнемотаблиці) [6, с. 353].

Корекційну роботу за даною методикою рекомендовано розпочинати із найпростішого – мнемоквадрата, поступово переходити до мнемодоріжки та мнемотаблиць. На початку роботи ми подали дітям розуміння мнемоквадрату, який є окремою карткою із зображенням предмету, дії, символу тощо. Ця форма роботи використовувалася нами для удосконалення пізнавальних та дослідницьких навичок обстеження навколишнього світу зоровим та слуховим аналізаторами, що дозволило дошкільникам згодом вербально відтворити уявлення про потрібний об'єкт чи предмет. Досить вдалою формою використання таких квадратів вважаємо створення чистомовок, де діти повторюють за дорослими склади, озвучують зображення, тим самим здійснюючи автоматизацію звуків у прямих та обернених складах чи словах.

Мнемодоріжки були наступним кроком нашої роботи, використовували вже декілька мнемоквардатів, об'єднаних певною сюжетною лінією, де основою

залишалися чистомовки, тільки більш ускладнені. Таким чином відбувалася не тільки робота над звуками, а й складанням асоціативних зв'язків-ланцюжків (мнемодоріжок).

Коли дитина оволодіє навичками правильно та зрозуміло вимовляти складні звуки у словах та складах, навчитися чітко промовляти фрази опираючись на картинки рекомендовано перейти до найскладнішого – роботи з мнемотаблицями [1, с. 139].

Отже, використовуючи мнемотехніку на практиці, дошкільники вчаться не тільки отримувати інформацію за допомогою зорового та слухового аналізаторів, порівнювати отримані знання, використовуючи для цього розумові дії, а й набагато ефективніше здійснюється автоматизація та диференціація звукових груп.

Список використаних джерел

1. Дейнеко В., Кучер Л. Мнемотехніка для корекції звуковимови дошкільників: нетрадиційно, творчо, дієво. *Іннов. процеси в дошк. освіті: теор., прак., персп.: зб. наук. праць*. Жит: ФОП Левковець, 2023. С. 138-141.
2. Круглополова К.О. Використання прийомів мнемотехніки у роботі вихователя-логопеда ДНЗ. *Крок у науку: Зб. статей III Всеукр. наук. шкіль. конф. 15–16 січня 2018 року*. Т. 2. Дніпро: ТОВ «Роял Принт», 2018. С. 289 – 293.
3. Пулавська Н. Б. Складання серіації завдань з розвитку мовленнєвої активності дітей дошкільного віку засобом мнемотехніки: кваліф. робота / Н. Б. Пулавська. Кр. Ріг: КДПУ, 2021. 69 с.
4. Січкач Т.В. Використання прийомів мнемотехніки в логопедичній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *EUROPEAN SCIENTIFIC CONGRESS. Proceedings of X International Scientific and Practical Conference Madrid, Spain, 29-31 October 2023*. С. 353 - 359
5. Основні освітні статистичні дані Державної наукової установи «ІОА» МОН України. Київ, 2022. URL: <https://iea.gov.ua/naukovo-analitichna-diynalist/analitika/osnovni-czyfry-osvity/> (дата звернення: 29.04.2024р.)

6. Фідоровська Л.Т. Використання методів мнемотехніки у роботі з дошкільниками із загальним недорозвитком мовлення. Акт. пит. розв. особ.: сучасність, інновації, персп.: зб. наук. праць за матр. II Міжн. наук.-практ. конф. ЖДУ ім. І. Франка. 2024. С. 352 – 356.

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ЯК ВИД МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

Юліана ПИЦЮК

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Провідне завдання дошкільної освіти визначається як становлення особистості дитини, її життєвої та соціальної компетентності, зокрема, мовленнєвої, що є важливим елементом підготовки до шкільного навчання [3]. Упродовж останніх років серед дітей дошкільного віку спостерігаються порушення повноцінного функціонування організму, зокрема, за даними МОЗ України 30% становлять мовленнєві [5].

Питання особливостей виникнення ЗНМ у дошкільників та способи корекційного впливу досліджували А. Богуш, О. Боряк, С. Ігнат'єва, К. Крутій, Т. Піроженко, В. Тарасун, В. Тищенко, Н. Савінова, В. Синьов, Ю. Рібцун (нормативні показники розвитку мовних структур у дошкільників), Е. Данілавичюте, О. Ковшар, А. Колупаєва, с. Конопляста, Ю. Косенко, О. Куляша, Н. Манько, С. Миронова, Є. Соботович, Ю. Рібцун, Л. Трофименко, Л. Фомічова (ЗНМ дошкільника) Л. Андрусишина, А. Голуб, Н. Гавриш, С. Заплатна, К. Крутій, І. Марченко, І. Мартиненко, Т. Поніманська, О. Романенко, Є. Соботович, М. Шеремет (психолого-педагогічна характеристика дітей із ЗНМ).

На сьогодні розвиток мовлення дошкільників посідає вагоме місце у дослідженнях багатьох науковців. Основною причиною такої ситуації є різке зниження мовленнєвого розвитку дітей даного періоду дитинства в Україні. З точки зору психології означений процес розглядається як тісна співпраця між сторонами психіки, які виконують певну роль у формуванні мовлення через активність пізнавальних процесів.

Визначаємо такі напрями вивчення недорозвитку мовлення, як-от: клінічний, медико-педагогічний, психолого-лінгвістичний, психолого-педагогічний [6].

Ю. Рібцун стверджує, що ЗНМ – це багатокomпонентне мовленнєве порушення, що виражається у низькій або відсутній сформованості всіх елементів мовленнєвої активності людини (фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної) на виразному та невиразному етапі, крім тих функцій і дій, що роблять можливим опанування мови (мисленнєвих операцій, сприймання, уваги, пам'яті, підпорядкування різних модальностей) через вплив внутрішніх або зовнішніх чинників на певних рівнях розвитку організму (пренатальний, натальний, постнатальний) [4, с.3].

Детермінантами загального недорозвитку мовлення є різні фактори та процеси, що існують у навколишньому середовищі. Так, до них належать: зовнішні (фізичні, хімічні, біологічні), внутрішні (вік батьків; патології, що передаються по спадковості; порушення, що сформувались у конкретній сім'ї; ритм та уклад життєдіяльності; гормональні), органічні (недостатній розвиток і пошкодження головного мозку під час пренатального та натального періодів, порушення артикуляційного апарату, діяльності систем сприймання; захворювання матері; хвороби загального стану організму дитини), соціальні (ослаблене тіло; високі показники процесів збудження у ЦНС; копіювання; наявність у мовленнєвому середовищі родини кількох мов; надмірний рівень шуму у просторі, де перебуває немовля [2, с. 236]. Визначають такі форми ЗНМ у дітей: алалія, афазія, ринолалія, дизартрія [2, с. 235].

Враховуючи основі визначення показників виявлення важкості мовленнєвого порушення та співвідношення між його елементами (первинні та вторинні) науковці виокремлюють такі рівні ЗНМ: I рівень ЗНМ позначається відсутністю або мінімальною присутністю вербальних засобів взаємодії у дітей тоді, коли їх однолітки вже повноцінно спілкуються з оточуючими без критичних помилок; мовленнєвий розвиток має наступні якості: низька наповнюваність словника (звуконаслідування та звукові системи), рясне жестикулювання та міміка, вживання узагальнюючих слів у невідповідних змістових ситуаціях, спільна назва опису, подібність у словах, мовлення аграматичне, активний словник включає ті слова, які дитина сприймає через аналізатори; II рівень ЗНМ – навички до мовленнєвої діяльності у осіб більш сформовані, взаємодія з оточуючими проходить за рахунок вживання постійних, але видозмінених у звуковому та граматичному сенсі засобів мовлення; діти наповнюють словниковий запас частинками побутового вжитку (іменники, дієслова, іноді якісні прикметники та прислівники, рідко сполучники та займенники); спостерігають постійні помилки щодо використання граматичного ладу висловлювань, але є і успіхи – це намагання вживати словозміну за родами, числами, відмінками, часом, усвідомлення зверненого до дитини мовлення з приводу граматичних типів (чоловічі та жіночі форми минулого часу дієслів), словотворення не виконують; говоріння звуків має нижчі показники ніж загальновизнані у їх однолітків, помилки у вимові 16-20 елементів; III рівень ЗНМ визначається розкритим фразовим мовленням з поодинокими порушеннями лексичного, граматичного та фонематичного змісту; лексичні невдалі вживання слів у реченнях мають такі якості: хибне вживання слів за зовнішніми рисами, переміна слів на схожі за використанням, слово замінюють частиною його значення, замість слова – його призначення та ін; вимова дітей є аграматичною, зустрічаються помилки з приводу відмінкових закінчень, переміни часових та видових типів дієслів, узгодженні та організації; фонематична система особистості характеризується вимовою всіх звуків, однак спостерігаються і невдачі (нерозрізнене говоріння свистячих, шиплячих звуків,

африкатів та сонорних, обмін звуків на більш прості за вимовою, змінне вживання звука у словах, змішування звуків); опис та складання розповіді сформоване на низькому рівні (не послідовність подій, вживання класифікацій предметів, перерахунку); IV рівень ЗНМ позначається високими навичками мовленнєвої діяльності та сформованістю всіх її елементів, проте в таких дітей близько 30% мають низькі етапи мовленнєвого досвіду і певні особливості вимови, а саме: низькі ступені розрізнення звуків, вимова аморфна, невиразна; щодо словникового запасу – погане усвідомлення змісту слів та часті заміни слів на близькі за значенням; у формуванні нових слів трапляються помилки під час розрізнення дієслів із префіксами, слів із оцінками згрубілості; зв'язне мовлення має такі риси: нелогічність послідовності фактів, акцентуація на деталях другого плану, опускання головних ситуацій, повторення. [1, с.83-92].

Науковці О. Вінарска, О. Грибова, Є. Соботович, С. Шаховська стверджують, що головною причиною формування ЗНМ є недостатній стан сформованості мовної здібності. Мовна здібність – це комплекс орієнтованих дій у мовленнєвій інформації, що спрямований на пошук регулярності і результативності мовленнєвих процесів. Серед компонентів мовної здібності визначають наступні: задатки, діяльність, спілкування, мовна компетентність, мовна активність, мовна особистість, мовна навичка, мовна обдарованість, літературний талант. Неправильне функціонування мовної здібності проявляється у зниженні мовленнєвої активності, уваги до оточення, спілкування між собою, небажанні опановувати новими ситуаціями взаємодії, недоліках планування та організації висловлювань у процесі мовленнєвої діяльності [2, с.244].

Отже, загальний недорозвитком є надзвичайно складним, системним порушенням мовленнєвого розвитку дитини, що вимагає неабиякої витримки щодо його подолання. Дослідження щодо корекційного впливу на дане порушення розвиваються системно. Вважаємо, що найефективніший логопедичний вплив мають спеціально організовані заняття із вправами корекційного характеру.

Список використаних джерел

1. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс : навч.-метод.посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
2. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К. Шеремет. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 №2628-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 06.05.2024)
4. Рібцун Ю. В. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики та активізації пізнавального розвитку молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення. Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики й подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення: навч.-метод. посіб. К. : Ін-т спец. педагогіки та психології ім. Миколи Ярмаченка НАПН України, 2021. 40 с.
5. Статистичні дані системи МОЗ за 2022 рік. Центр громадського здоров'я МОЗ України. Київ. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdanMMXIX.html> (дата звернення:06.05.2024р.)
6. Трофименко Л. І. Шляхи подолання загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку : [монографія]. К. : Імекс-ЛТД, 2014. 144 с.

➤ Секція №4
**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Оксана КОБИЛЕЦЬКА,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Особистість людини щоденно перебуває під впливом чинників середовища, в якому вона знаходиться, і дуже часто саме вони визначають її фізичне та психологічне благополуччя, цінності, світогляд та емоційні стани. З часом формуються механізми стресостійкості, які допомагають впоратися з негативними наслідками подій, що відбуваються довкола, проте вони в свою чергу потребують цілеспрямованої системи заходів розвитку та удосконалення.

Початок повномасштабного вторгнення росії спричинив появу розладів нервової системи та міжособистісних змін не тільки серед дорослих, а й серед дітей дошкільного віку, що у свою чергу поставило перед педагогами та психологами завдання – розробити методи та форми роботи з дітьми, метою яких є обмеження впливу стресових чинників на психічне здоров'я дошкільників, а також формування їх психологічної та емоційної стійкості.

Емоційна стійкість в умовах сьогодення є невід'ємною умовою формування стабільності та безпеки в суспільстві. У психолого-педагогічній літературі її визначають як комплексну характеристику особистості, наявність якої дозволяє реалізовувати продуктивну діяльність в умовах емоційної напруги та невизначеності [1, с 37].

У контексті емоційної стабільності виокремлюємо поняття резильєнтності, що лежить в основі формування безпеки та стресостійкості. Проаналізувавши

різні підходи до трактування даного явища розуміємо його як вроджене вміння особистості вдало та успішно пристосовуватися до стресових подій, впливів, які загрожують її здоров'ю, розвитку та життєдіяльності [4, с.7]. Особистість народжується з певним рівнем резильєнтності, проте необхідно створювати умови для її удосконалення.

Виділяють наступні чинники резильєнтності:

- сповнені турботою стосунки в сім'ї та за її межами;
- впевненість у власних силах;
- високий рівень розвитку комунікативних навичок та навичок розв'язування проблем;
- вміння ставити реалістичні цілі та реалізовувати їх;
- навички розуміння та управління емоціями [4, с. 9].

Останній чинник є однією з необхідних умов розвитку емоційної стійкості дітей дошкільного віку, що безпосередньо пов'язано з особливостями розвитку емоційної сфери дошкільників.

Результати психолого-педагогічних досліджень фіксують негативну тенденцію емоційних проявів дітей дошкільного віку у період воєнного стану, що проявляється у: підвищеному рівні нервозності та агресивності, загостренні почуття страху, гіперактивності або відсутності активності, замкнутості та відмові від ігор, порушенні мовленнєвої комунікації. Важливо зазначити, що дані емоційні прояви дошкільників можуть бути першими ознаками, які вказують на можливі порушення розвитку емоційної сфери у майбутньому [3, с. 166].

Реакції, які діти дошкільного віку відчують в умовах воєнного стану, включають такі взаємопов'язані компоненти: небезпеку, що діє на відстані; оцінювання даної небезпеки та її емоційне переживання; наслідки переживань, які проявляються у фізіологічній та соматичній сферах [3, с. 166].

Відповідно високий рівень сформованості емоційної стійкості є актуальним, адже гарантує позитивні результати взаємодії дошкільників з однолітками, сприяє розвитку самостійності, впевненості та стресостійкості.

Для того, щоб емоційна сфера дітей дошкільного віку функціонувала належним чином, необхідно надавати якомога якіснішу емоційну та психологічну підтримку дітям, дозволяти їм проявляти як позитивні, так і негативні емоції, програвати їх у формі гри та найголовніше – давати дітям тілесний контакт у вигляді обіймів, а також любити їх та говорити їм про це [5, с. 117].

Останнім часом набуває актуальності використання терапевтичної іграшки у процесі формування емоційної стійкості дітей дошкільного віку. Використання іграшки у роботі з дітьми створює відчуття безпечного простору та умови для формування стресостійкості. Окрім того, іграшка стає для дитини саме тим компаньйоном, що допомагає їй у хвилини відчуття тривоги та страху [2, с. 61].

Отже, в умовах воєнного стану емоційна стійкість є невід'ємним елементом гармонійного розвитку дітей дошкільного віку та збереження їх психологічного здоров'я. Високий рівень розвитку емоційної стійкості дозволить попередити негативні емоційні прояви, а також зменшити їх вплив на психічне благополуччя дітей.

Подальше дослідження даної проблеми вбачаємо у розробці форм роботи з терапевтичною іграшкою, а саме Карпатською риссю, яка є талісманом Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, і якій притаманні саме ті характеристики, які стануть основою формування, а в подальшому і розвитку емоційної стійкості дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Борщенко Н. Педагогічні умови та методи формування емоційної стійкості дошкільників у процесі музичних занять. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 175. № 19. С. 36-42.
2. Вальковська М., Назаревич В. Використання іграшки як трансферного об'єкту в формуванні резильєнтності у дітей. *Психологія:*

реальність і перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. Випуск № 19. 2022. С.60-67.

3. Наумчик Я.В., Притулик Н.В. Деякі аспекти використання елементів казкотерапії з метою впливу на психоемоційний стан дошкільників в умовах воєнного стану. Матеріали V Міжнародної наукової конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття» (19 травня 2023 р.): Ужгород, 2023. С. 165-169.

4. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с.

5. Токарева Л.Д. Регулюючі дії дорослих у створенні ігрового простору як важливої складової у формуванні емоційної стійкості дошкільника в кризових ситуаціях. *‘Ukraine: a year of indomitability. Effective practices of psychological assistance in war conditions’* 4 March 2023 Lublin, Poland - Kyiv, Ukraine. С. 116-121.

ВПЛИВ СТРЕСУ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Ангеліна ЯРЕМЧУК,
I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Нагальним питанням сьогодення є проблема дитячого стресу. Навіть дорослим важко впоратись з розумінням того, що ми живемо в стані війни, залишатись емоційно та психологічно стабільними, а дітям тим паче, адже все своє життя вони звикли вірити в добро, захист та підтримку дорослих.

Запровадження 24 лютого 2022 року Президентом України Володимиром Зеленським воєнного стану вплинуло на всі сфери життя українців. В умовах

воєнного стану діти дошкільного віку належать до найбільш незахищеної категорії. Перебуваючи в небезпеці, в тривалому стані стресу, дитина позбавляється нормальних умов для розвитку і навчання. Через тривале почуття тривоги, напруги, страху, невпевненості ускладнюється процес повноцінної соціалізації дитини.

Науковці та практики в умовах воєнного стану знаходять можливості для проведення психолого-педагогічних досліджень з метою допомоги та підтримки, зокрема, дітей дошкільного віку.

Проблемі соціалізації особистості на різних етапах онтогенезу присвячено дослідження Ю. Богінської, Л. Варяниці, Н. Гавриш; різним аспектам становлення особистості в дошкільному дитинстві – Л. Артемової, Т. Андрющенко, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Денисенко, А. Капської, Ю. Косенко, Т. Кравченко, С. Курінної, І. Мардарової, М. Машовець, В. Нестеренко, Т. Поніманської, Т. Степанової, І. Страцинської та ін.

Проте, на сьогодні залишається актуальним дослідження впливу стресу на дітей саме дошкільного віку. Метою статті є висвітлення основних аспектів дії стресу на дитину, її розвиток, формування особистості та соціалізацію.

Діти стикаються з такими ж ризиками та проблемами, як і дорослі. Але існують ризики, характерні для дітей. До них відносимо втрату батьків і опікунів або розлуку з ними, жорстоке поводження з дітьми та експлуатацію. Діти розуміють стресові події і реагують на них інакше, ніж дорослі. Їхні реакції відрізняються залежно від того, скільки їм років і наскільки вони розуміють ситуацію. Іноді такі ситуації можуть призвести до дистресу.

Дистрес – це стан, при якому діти не можуть повністю адаптуватися до стресових ситуацій та їх наслідків і демонструють дезадаптивну поведінку. У поведінці дитини ми можемо спостерігати деякі загальні ознаки, які вказують на те, що вона переживає дистрес [1, с.10].

«Війна, звичайно, впливає на психіку дитини. У першу чергу це відображається в тривожності. Наших дітей ніхто не готував до війни і як сприймати теперішні події. Діти постійно перебувають в напрузі через

нерозуміння, чого чекати завтра. У них з'являються зриви, істерики, неслухняність, бійки з іншими дітьми. Другим важливим моментом є соціалізація. Наразі діти цього позбавлені, а їм необхідне спілкування з однолітками. Його відсутність чи недостатня кількість виражається у потребі бути почутим, відчувати свою значимість і проявляти самовираження. Багато дітей зараз покинули свої домівки і вимушено живуть на чужій території. Це, знову ж таки, сприймається як нерозуміння того, чому вони повинні покидати свої іграшки, своє минуле життя. З'явилися тривога, страх, нерозуміння, сум і незнання, як себе поводити. Багато дітей зараз бореться із депресією, не хочуть розмовляти, стали замикатись у собі, присутня агресивність, а в дітей підліткового віку проявляється це у вживанні алкоголю чи наркотиків. Тому, потрібно допомогти дітям з цим справитись», – констатує психолог Тетяна Кирієнко [2].

Вплив війни на дитину може бути різним: нейтральним, негативним та навіть позитивним. У декого можуть з'явитися психологічні проблеми, у декого навпаки відбувається постравматичне зростання особистості, тобто зміцнення психіки та покращення вміння адаптуватися до зовнішніх обставин.

Щоб таке зростання відбувалося, дорослим варто допомогти дитині пережити важкі часи. Події, що зараз відбуваються, травматичні для будь-якої людини, але діти можуть переживати це легше. Травма має такі прояви: когнітивні, емоційні, тілесні та образні. Вплив війни на дітей залежить від поведінки дорослих та їх віку.

У дошкільників може не бути зовнішніх проявів почуттів, навпаки, вони можуть замкнутися в собі. Проте війна впливає на поведінку дітей, і якщо ніяких проявів немає, то варто придивитися до ігор та малюнків дітей, щоб зрозуміти їхній психологічний стан.

Щоб допомогти дитині впоратися зі стресом батькам та педагогам варто приділяти такій дитині більше уваги. Важливо залучати дитину до спілкування, спільних ігор. Дуже важливими є обійми та тілесний контакт. Однак варто пам'ятати про особисті кордони дітей, знати про травматичні події, які пережили

діти. Педагогам варто уникати тем, які можуть підняти травматичний досвід дитини та несвідомо викликати ретравматизацію, наприклад теми «Моя оселя», «Моя сім'я, моє місто», «Мій домашній улюбленець».

Необхідно з обережністю пропонувати дітям заплющувати очі. В іграх або навіть під час сну, під час «тихої години» в дитячому садку не змушуйте дитину робити це. Діти можуть лежати з розплющеними очима і пізніше заснути. Воєнний час змінив суспільні вимоги. Чим вище рівень травматизації, тим складніше з уявою. Тим важче перебувати з заплющеними очима. Заплющуючи їх, ми ніби втрачаємо контроль, і це посилює тривогу. А якщо в цей момент пролунає сигнал тривоги, то напруга зростає. [3, С. 3-7]

Вважаємо, що психіка дитини має надзвичайний потенціал до відновлення, тому безпечне середовище, підтримка дорослих допоможуть дитині пережити цей важкий етап їхнього становлення.

Список використаних джерел

1. Андрееєнкова В.Л., Войцях Т.В., Гриців І.П., Мельничук В.О., Сабліна Н.О., Флярковська О.В., Харківська Т.А. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. Київ: Ла Старда, 2023. 126 с.
2. Кириєнко Т. Як війна впливає на дитячу психіку і як це відобразиться в подальшому на поколінні. URL: <https://unn.ua/news/psikholog-rozpovila-yak-viyna-vplivaye-na-dityachu-psikhiku-i-yak-tse-vidobrazitsya-v-podalshomu-na-pokolinni> (дата звернення: 16.04.2024)
3. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2023/2024 навчальному році: додаток 1 до листа МОН № 1/12490-23 від 21.08.2023 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/64e/462/3ba/64e4623bad9ac145595619.pdf> (дата звернення 24.04.2024)

**РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНО - ТВОРЧИХ ВМІНЬ І НАВИЧОК ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ
ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Уляна ТАРАС,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Круль Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сучасний період кардинальних змін життя нашого суспільства вимагає від кожної людини прояву гнучкості, нешаблонного мислення, ініціативи, здатності продукувати нові ідеї, тобто реалізації творчого потенціалу своєї особистості. Вимоги, що пред'являються суспільством, педагогічною наукою (відносяться й до сучасної дошкільної освіти) включають, перш за все, необхідність створення оптимальних умов для виховання активності творчої особистості, здібностей до повноцінної взаємодії з оточуючим середовищем у відповідності зі своїми віковими особливостями й можливостями.

Саме дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку творчого потенціалу особистості. Українська дитяча література має значний потенціал для розвитку літературно-творчих умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку, адже вона відображає національні традиції, культуру та духовні цінності нашого народу.

Розвиток літературно-творчих умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку є важливим завданням, оскільки це сприяє формуванню творчої особистості, здатної до самовираження та самореалізації. Крім того,

літературно-творчі вміння і навички є основою для подальшого успішного навчання дитини в школі, зокрема в оволодінні навичками читання та письма.

Цілеспрямована робота з розвитку літературно-творчих здібностей на основі української дитячої літератури є потужним інструментом гармонійного розвитку особистості в дошкільному віці. Завдяки їй діти не просто засвоюють певну суму знань та вмінь, а вчаться мислити нестандартно, відчувати красу слова, отримувати естетичну насолоду від процесу творчості. Дитяча література стає для них невичерпним джерелом пізнання світу і себе, формування ціннісних орієнтирів, збагачення емоційної сфери.

Особливо важливим є те, що розвиток літературно-творчих здібностей відбувається на матеріалі саме української дитячої літератури. Це дозволяє прилучити дітей до скарбниці рідного слова, виховати любов та повагу до своєї мови, культури, традицій. Українська книга розкриває перед дошкільнятами неповторний світ національного буття, вчить шанувати свою землю і народ. Водночас вона є частиною світової культурної спадщини, несе загальнолюдські цінності добра, краси, мудрості. Тож заняття з української дитячої літератури мають не лише освітнє, а й важливе націєтворче та гуманістичне значення.

Та найголовніше - вони дарують дітям радість відкриття і творення, щастя бути співучасником і співтворцем у чарівному світі мистецтва слова. А це - та радість, яка залишається з людиною на все життя, надихає на нові звершення, підносить над буденністю. Тож плекаючи любов до книги, ми плекаємо душу дитини - чутливу, допитливу, відкриту до прекрасного. І в цьому - чи не найважливіша місія педагога.

Ми живемо в епоху стрімких змін та викликів, коли інформаційні технології все більше витісняють книгу з життя дітей та дорослих. Але тим більшою є наша відповідальність за збереження і примноження культури читання, за виховання справжньої духовної еліти нації. Бо, як мудро сказав Василь Сухомлинський, «Дитина, що отримала в дар від педагога вміння та любов до читання, - це дитина, що отримала путівку в життя». Тож нехай ця путівка буде щасливою для кожного нашого вихованця, нехай книга стане їхнім вірним другом і порадником

на всіх життєвих дорогах. А ми, педагоги, докладемо для цього всіх зусиль, знань, натхнення і любові. Бо ми - творці майбутнього, і наш обов'язок - зробити це майбутнє кращим, гуманнішим, одухотворенішим.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш. Київ: Видавництво, 2021. 37 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / за ред. А. М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.
3. Круль Л.М. Дитяча література: хрестоматія для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Електронний ресурс. Іванно-Франківськ, 2023. 200 с

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Яна РОВЕНЧАК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т.М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти*

Дедалі більше у суспільстві зростає інтерес до уяви як до важливої частини будь-якого творчого процесу. Як відомо, уява як опирається на досвід людини, так і допомагає вийти за його межі. Така можливість може послужити у вирішенні будь-яких завдань.

Уява, як психічний процес, відображає дійсність в специфічній формі, наприклад, у вигляді образів, ідей і уявлень.

Рівень уяви може бути низьким або високим, залежно від того, наскільки людина усвідомлено ставиться до процесу життя. Низький рівень характеризується тим, що зміна образів відбувається несвідомо, автоматично. Високий же рівень характеризується свідомістю, розумним і активним ставленням людини до створення образів.

Тому, розвивати уяву, зокрема творчу, в дітей дошкільного віку вкрай необхідно до тих пір, поки не досягнемо результатів високого рівня. Так, дошкільники зможуть розглядати світ із нескінченною кількістю кутів зору й непередбачуваними можливостями. Вони зможуть створювати власні історії, ролі й образи, вчитимуться розв'язувати завдання, використовуючи творчий підхід.

Творча уява, як психічний процес, є невід'ємною складовою будь-якої форми творчості дитини. Її розвиток є одним із найважливіших завдань сучасної педагогіки [5, с.212].

Уява є важливою розумовою функцією, нарівні з пам'яттю, сприйманням, увагою та мисленням. Вона їх об'єднує і стає перехідною формою між усіма структурами цілісного інтелекту. Породжувати реальність в образах – це фізична здатність тільки людського мозку. Особливість її в тому, що вона має зв'язок із органічними, смисловими та психічними компонентами мислення. Де саме локалізуються нейронні структури мозку, які відповідають за її появу, досі невідомо. Тому загалом слово «уява» виправдовує свою загадковість і феноменальність та є суттю творчого початку. З її допомогою досі створюються мистецькі та культурні шедеври: література, живопис, скульптура. Усі ці досягнення реалізовані людством завдяки творчій уяві [3, с.5].

Варто зауважити, що творча уява є найважливішою стороною життя дитини. Засвоїти освітню програму без неї неможливо. Вона є найвищою та найнеобхіднішою здатністю людини, яка потребує особливої турботи в плані розвитку. У дошкільному віці творча уява розвивається особливо інтенсивно, і

якщо в цей період її не розвивати, в подальшому настає швидке зниження активності цієї функції. Відповідно, стимулюючи уяву дошкільників, ми впливаємо на креативність та здатність до творчого мислення.

Уява – це не що інше, як психічний процес, за рахунок якого людина отримує можливість малювати нові образи на основі наявного життєвого досвіду. Уява дає змогу вихованцям знайти своє місце у світі, реалізувати їх здібності, а також сприяє розумінню шкільної програми, тобто готує до навчання в школі.

В уяві приховані можливості, які роблять необмеженими процеси пізнання в нашому світі. Відображення дійсності у свідомості за допомогою уяви має суттєве значення, як для інтелекту, так і для психіки:

- людина за допомогою уяви планує свої подальші вчинки і може подумки уявити свою поведінку, продумати попередній результат своїх дій;
- завдяки уяві людина може перенестися в часі – у минуле або майбутнє, довільно викликати з пам'яті давно минулі події, наново переживати ці стани, витягуючи з них матеріал для творчості;
- в уяві розв'язують завдання, коли безпосередня реальна дія на практиці недоступна або до кінця не зрозуміла; [1, с.17].

Розвиток творчої уяви у дітей дошкільного віку має ключове значення, зокрема для підготовки до навчання в школі, майбутнього життя, успіху, звершень тощо. Творчість стимулює їхній когнітивний розвиток, допомагаючи вирішувати проблеми та розв'язувати різноманітного роду завдання. Крім того, вона сприяє розвитку емоцій, дозволяючи дошкільникам виражати свої почуття через творчі дії. Розвиток творчості також підвищує самооцінку та віру у власні можливості, що є важливим для формування позитивного самовизначення. Крім того, вона сприяє розвитку уяви та креативного мислення, що важливо для подальшого успішного навчання та індивідуального розвитку.

Таким чином, розвиток творчої уяви у дітей дошкільного віку є ключовим елементом їхнього загального розвитку та підготовки до життя.

Список використаних джерел

1. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2007. 64 с.
2. Березовська Т.О. Розвиток творчих художньо-естетичних здібностей дошкільників засобами інноваційних технологій. *Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації*: зб. наук. і навч.-метод. праць. Кривий Ріг, 2014. Вип. 4. С.165-169.
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5706?show=full>
3. Борисюк О.М., Лепех О.М. Психологічні аспекти формування уяви у дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. №1. С. 3-13.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1056>
4. Голюк О. Методичні аспекти розвитку уяви дітей дошкільного віку. *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects* : monograph.– Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. С. 223-229.
<https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/658/013.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Грузинська М. Особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Молодий учений*. 2017. № 8. С. 211-214.
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=molv_2017_8_50

ВПЛИВ ПЕТРЕКІВСЬКОГО РОЗПИСУ НА РОЗВИТОК УЯВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Людмила БАРАНЮК,
*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т. М.
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному світі, де значна увага приділяється розвитку творчих здібностей дітей, народні художні промисли відіграють особливу роль. Однією з унікальних і видатних форм народного мистецтва України є петриківський розпис, який не лише є частиною культурної спадщини, а й засобом розвитку уяви у дітей. Цей розпис, відомий своїми яскравими квітковими мотивами та фантастичними елементами, може стати чудовим інструментом у руках вихователів та батьків у процесі виховання підростаючого покоління.

Старший дошкільний вік є періодом значного розвитку в багатьох аспектах. Під час цього етапу діти стають більш самостійними та соціально активними, їх мовлення стає більш складним та розвиненим. Вони починають краще артикулювати свої думки та почуття, що сприяє розвитку уяви через вербальні та невербальні засоби виразності. Дошкільники починають грати з іншими дітьми, уявляючи комплексні сценарії, де використовується уява для створення сценаріїв та персонажів. Діти 6-7 років життя починають глибше розуміти власні емоції і емоції інших, що допомагає їм краще виражати почуття через творчість.

Старший дошкільний вік є критичним періодом для розвитку когнітивних здібностей, в тому числі уяви. Це час, коли діти активно досліджують світ, вчать виражати свої думки та емоції через різні форми мистецтва.

Уява є однією з ключових психічних функцій, яка відіграє важливу роль у когнітивному, соціальному та емоційному розвитку людини. Вона передбачає створення, відтворення та маніпуляцію образами, ідеями, звуками чи

сценаріями. Через уяву люди можуть міркувати про минуле, планувати майбутнє та вигадувати альтернативні реальності.

Н. Ястремська визначає уяву як процес відтворення у психіці людини образів предметів та явищ, які вже були сприйняті, а також як здатність до створення нових образів, які не мають прямих аналогів у попередньому досвіді. Це означає, що уява працює не лише як механізм пам'яті, але й як інструмент креативності, що дозволяє людині переосмислювати та переконструювати своє сприйняття світу[4, с. 272].

На думку Т. Позняка, уява є засобом розширення знань та інтересів дітей, оскільки вона не обмежена ані майбутнім, ані минулим [3, с. 68].

Уява, як важливий аспект психічного розвитку, має особливе значення у дитинстві. Дитяча уява – це не лише здатність створювати фантастичні образи та історії, але й механізм, який сприяє формуванню творчого мислення та розвитку креативності в юних розумах [2, с. 15].

У старшому дошкільному віці у дітей активно розвивається уява та творчі здібності, які є ключовими для їхнього загального розвитку. Петриківський розпис, зі своєю яскравою кольоровою палітрою і складними орнаментальними мотивами, відіграє важливу роль у стимулюванні цих процесів.

Петриківський розпис – це унікальний вид народного мистецтва, особливостями якого є яскраві кольори, орнаменти та символіка. Використання цього виду мистецтва під час занять може стимулювати уяву та творчість дітей [1, с. 6]. Це дає можливість працювати з кольорами, формами та візерунками, може значно збагатити уяву вихованців, стимулювати як реконструктивні, так і творчі здібності. Також це сприяє емоційному та соціальному розвитку, формуючи міцну основу для подальшого навчання.

Під час взаємодії з петриківським розписом діти занурюються в процес сприйняття та експериментування. Вони досліджують, як кольори взаємодіють між собою, а також як форми та композиції утворюють цілісний образ. Це не тільки розвиває їхнє образне мислення, але й стимулює творчі здібності, оскільки кожен елемент розпису може бути інтерпретований та використаний по-різному.

Малювання петриківських орнаментів розвиває дрібну моторику і точність рухів у старших дошкільників, що позитивно впливає на координацію та уважність. Це допомагає їм не тільки у вдосконаленні навичок малювання, але й у підготовці до письма та інших навчальних активностей.

Петриківський розпис є чудовим інструментом для знайомства дітей з народним мистецтвом і культурою України. Вивчення символіки та значень, які лежать в основі розпису, розширює світогляд дітей та сприяє формуванню поваги до національної спадщини.

Яскраві кольори та позитивні мотиви петриківського розпису створюють атмосферу радості та задоволення, що важливо для психологічного здоров'я дітей. Це сприяє їхньому емоційному добробуту та знижує стрес.

Нами проаналізовано і узагальнено основні методи інтеграції петриківського розпису у розвивальні заняття з дітьми старшого дошкільного віку. Їх перелік і характеристика запропоновано нижче.

1. Аналіз елементів розпису. Дошкільники можуть вивчати різні аспекти петриківського розпису, зокрема колір, форму і композицію, що сприятиме розвитку їхніх аналітичних здібностей та уяви.

2. Творчі майстер-класи. Проведення занять, на яких діти самостійно створюють роботи, натхненні петриківським стилем. Це дозволяє їм висловлювати свої почуття та думки через мистецтво, а також розвивати навички роботи з різними матеріалами.

3. Створення уявних історій. Використання образів петриківського розпису як основи для створення власних історій допомагає вихованцям розвивати мовленнєві здібності та фантазію.

4. Групові проекти. Спільне створення малюнків дозволяє старшим дошкільникам вчитися взаємодіяти один із одним, розвиваючи комунікаційні та соціальні навички, а також відчуття колективізму.

Таким чином, петриківський розпис не тільки відіграє важливу роль у розвитку уяви та креативності, але і є потужним інструментом для інтеграції

культурних, естетичних та емоційних аспектів у освітній процес дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Біловицька Н. Петриківський розпис – у списку ЮНЕСКО : віднині унікальне українське малярство має статус нематеріальної культурної спадщини людства. *Урядовий кур'єр*. 12 грудня. 2013. С. 1–6.
2. Вільчинська О. Вікова специфіка розвитку уяви старшого дошкільника. *Наукові записки Інститут психології ім. Г.С.Костюка*. Київ, 2020. С.15-19.
3. Позняк Т. М. Розвиток творчих здібностей дитини. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2015. 2(87). С. 66-73.
4. [Ястремська Н. В.](#) Розвиток уяви в учнів перших і других класів. [Наукові записки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія : Педагогічні науки](#). 2016. Вип. 129. С. 271-277.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР ДЛЯ СТИМУЛЯЦІЇ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уляна БАРАСЮК,
*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кравець Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Інтенсивність суспільних змін та породжена ними стрімка динаміка розвитку особистості висуває сучасні вимоги до виховання нової інноваційної людини ХХІ століття, яка буде постійно знаходитися в пошуку, здатна самостійно приймати нестандартні рішення, буде винахідливою та творчою.

В сучасному освітньому середовищі все більше уваги приділяється **проблемі розвитку креативного мислення дітей**. Креативне мислення є ключовою компетенцією, яка сприяє розвитку уяви, проблемного мислення та інноваційного потенціалу дітей.

Ефективним засобом розвитку креативного мислення у дітей старшого дошкільного віку є інтерактивні ігри.

Інтерактивна гра - це тип гри, в якій гравці активно взаємодіють з ігровим середовищем і персонажами через прийняття рішень, виконання дій або вирішення завдань. Такі ігри можуть мати різні форми, включаючи відеоігри, настільні ігри, освітні ігри та мобільні додатки. Основна мета інтерактивних ігор полягає у створенні динамічного і захоплюючого ігрового досвіду, де дії гравців безпосередньо впливають на подальший розвиток сюжету чи результати гри.

Основні характеристики інтерактивних ігор включають:

1. Взаємодія з користувачем: гравці активно впливають на ігровий процес через введення команд або дій.
2. Динамічний сюжет: сюжет може змінюватися залежно від рішень, які приймає гравець.
3. Зворотний зв'язок: ігри надають миттєвий зворотний зв'язок на дії гравця, що дозволяє корегувати стратегію або тактику гри.
4. Імерсивність: створення глибокого занурення у ігровий світ за допомогою графіки, звуку та сюжету.
5. Навчальні елементи: деякі інтерактивні ігри розроблені для навчання або розвитку певних навичок.

Методика організації будь-якої інтерактивної гри включає 4 основні кроки:

- Груповий аналіз ситуації. Перший крок потрібен для оцінки ситуації в групі в цілому, щоб правильно підібрати інтерактивну гру.
- Інструктування учасників. Цей етап вводиться для того, щоб проінформувати про цілі гри.
- Проведення гри. На цій стадії викладач контролює виконання запланованих раніше дій.

- Підведення підсумків. Викладач повинен допомогти проаналізувати учасникам здобутий досвід.

Головне в організації інтерактивної гри з дошкільниками - створення умов для здобуття значущого для них досвіду соціальної поведінки. У такій грі діти не тільки дізнаються нове, але і вчаться розуміти себе та інших, набувають власний досвід.

Ось кілька прикладів інтерактивних ігор, які можуть бути використані для дітей старшого дошкільного віку:

1. Ігри на розвиток мовлення та комунікації:

- Склади історію: діти разом складають історію, додаючи по одному реченню. Використовується картки з зображеннями предметів або ситуацій для стимулювання уяви.

- Магазин: діти грають у продавця і покупця, розвиваючи навички спілкування, рахунку та соціальної взаємодії.

2. Розвиваючі ігри на логіку та мислення:

- Пазли: різні пазли (від простих до складніших) допомагають дітям розвивати логічне мислення, увагу та координацію рухів.

- Знайди пару: гра на знаходження парних карток, яка розвиває пам'ять та увагу.

3. Ігри на розвиток творчості:

- Картинки з геометричних фігур: дітям даються різні геометричні фігури, з яких вони мають створити зображення (люди, тварини, предмети).

- Театр тіней: використання фігурок і тіней для створення власних казок і історій.

4. Ігри на розвиток моторики:

- Твістер: гра, яка розвиває координацію та фізичну активність.

- Сліди динозавра: створення слідів на підлозі, по яких діти мають пересуватися, розвиваючи навички орієнтування в просторі.

5. Дистанційні освітні ігри:

- Інтерактивні додатки: освітні додатки на планшетах та комп'ютерах, які пропонують різноманітні розвиваючі завдання, такі як малювання, складання пазлів, вирішення логічних задач.

- Інтерактивні дошки: використання інтерактивних дощок у дитячих садках для малювання, навчання букв і цифр, гри в інтерактивні ігри.

- Інтерактивні платформи: Kahoot, Quizizz та ін.

6. Соціально-рольові ігри:

- Лікарня: діти грають роль лікарів і пацієнтів, що допомагає розвивати емпатію та соціальні навички.

- Ресторан: діти виконують ролі кухарів, офіціантів і відвідувачів, вчаться співпраці і комунікації.

7. Ігри на природі:

- Полювання за скарбами: організація квестів на відкритому повітрі з пошуком «скарбів» за допомогою підказок.

- Екологічні ігри: ігри, що навчають дітей берегти природу, наприклад, сортування сміття або посадка рослин.

8. Ігри на розвиток музичних здібностей:

- Музичні інструменти: використання різних музичних інструментів для створення власних мелодій.

- Ритмічні ігри: ігри на повторення ритмів і мелодій, що сприяють розвитку слуху та почуття ритму.

Ці інтерактивні ігри не лише розважають дітей, але й сприяють всебічному розвитку, підтримуючи їх інтерес до навчання і дослідження світу.

Список використаних джерел

1. Неборак П. Інтерактивна гра як засіб комунікації в навчанні. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/55779/1/MMT%20Неборак%20П.%282%29%202021.pdf>.

2. Інтерактивні ігри для розвитку мовлення. URL: <https://kpmprk.wordpress.com/2016/12/13/інтерактивні-ігри-для-розвитку-мовле/>.

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Софія Цюрак
*I курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Здатність до творчості є специфічною особливістю людини, що виокремлює її зі світу тварин, продуктами творчості є знання, образи, ідеї тощо. Творча діяльність людини, залежить від ступеня розвитку уяви, який властивий лише людині, тому що уможливорює прогнозування кінцевого результату, спланувати основні підходи до його досягнення.

Л. Виготський зазначав, що творча діяльність уяви перебуває в прямій залежності від багатства й різноманітності попереднього досвіду людини, оскільки цей досвід є матеріалом, з якого зводяться будівлі фантазії. Чим багатший досвід людини, тим більший матеріал, яким володіє її уява, відповідно найхарактерніший, найтиповіший й узагальнюючий буде художній образ, у вигляді індивідуального конкретного зображення.

Творча діяльність художника не спонтанна діяльність, а потребує певних умов:

- наявність здібностей, такий рівень усіх психічних процесів, який дає можливість гостро сприймати і глибоко усвідомлювати навколишнє життя;
- оволодіння навичками в певному виді мистецтва;
- працелюбство, наполегливість, сила волі. [2]

Розвиток здібностей дітей в образотворчій діяльності цікавила багатьох педагогів. В кінці ХХ ст. дослідження були спрямовані на пошуки способів підвищення ефективності розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Зокрема, формування у старших дошкільнят інтересу до зображувальної

діяльності (Л. Янцур), формування художнього образу в зображувальній діяльності старших дошкільників (В. Інжестойкова), навчання дошкільнят основ образотворчої грамоти (В. Котляр), розвиток виразності малюнків у декоративному малюванні (О. Дронова), сюжетному малюванні (Н. Кириченко, Г. Сухорукова, Г. Підкурғанна) та інші[2].

На сучасному етапі розробляються нові програми, що спрямовані на інтеграцію мистецької діяльності з розвитку творчих здібностей в ЗДО.

Формування мистецько-творчої компетентності відбувається через особливості розвитку зображувальних можливостей дитини-дошкільника:

- здібності зображати форми предметів, передавати пропорційні співвідношення між їхніми частинами та між предметами;
- уміння передавати рухи;
- уміння передавати просторові співвідношення (композиція);
- уміння передавати кольори та відтінки [2].

Зокрема, у ранньому віці діти здатні зображати предмети і явища без опертя на геометричні еталони, то в середньому дошкільному віці вони зображають з опертям на основі геометричні еталони, а вже в старшому - зображають форми більш точно, наближено до життєвих, передаючи відхилення від геометричних еталонів.

Проаналізувавши дослідження провідних вчених, спостерігаємо, що мистецько-творча компетентність залежить від розвитку образного сприймання дитини навколишнього, від накопиченого досвіду уявлень, а також від рівня розвитку зображувальних здібностей, накопичення технічних прийомів зображення. Отже творча діяльність дитини залежить від навчання, хоча прямого відношення творчості від навчання не існує.

Якщо розглядати етапи створення творчих проєктів художників, то можна виділити певні етапи, які притаманні і дитині дошкільного віку, що дає змогу свідомого цілеспрямованого керівництва цієї діяльністю педагога.

Отож, накопичення вражень — це вивчення всього того, що дає багатий інформаційний матеріал: навколишньої дійсності, архівних документів, літературних джерел, художньої спадщини, музейних експонатів, а також окремих рішень — виконання начерків, ескізів. Таким чином добирається певний матеріал, який приводить до виникнення задуму. З дітьми дошкільного віку вихователь максимально збагачує досвід дітей тими уявленнями про предмет, який буде зображуватись, зокрема, відомий принцип зображень предметів в ЗДО відносно сезонності природній явищ.

Щодо етапу творчого процесу, як виникнення задуму (це визначення і конкретизація сюжету, характеру дії, стану і взаємодії його учасників, вибір відповідних деталей і таке інше. , то в дошкільному віці він ототожнюється із власне реалізацією, це відбувається через недосконалість всіх психічних процесів, необхідних для цього процесу.

Етап реалізації задуму в дошкільному віці відбувається через спостереження спочатку під керівництвом вихователя, пізніше самостійно особливостей, деталей продукту діяльності, матеріалу, передбачає обдумування, уточнення, удосконалення задуму. .

Кінцевий результат поява художнього образу полягає у власне створенні художнього продукту діяльності.

Отож, очевидним є те, що творчою діяльністю у повному розумінні слова дитини в дошкільному віці назвати не можна, через те, що вона не дає нові, оригінальні продукти високої суспільної цінності.

Охарактеризувавши формування мистецько-творчої компетентності в дошкільному віці в образотворчій діяльності можемо виділити провідні чинники формування в ЗДО:

- художні заняття дітей (на них формуються способи самостійних дій);
- художні враження (розвивають здібність до самостійного відображення в художній формі навколишньої дійсності);
- обладнання, посібники (стимулюють дітей до пошуків засобів вираження свого ставлення до навколишнього світу);

• сім'я, її художні інтереси, традиції, умови, створені в ній для самостійних виявів дитини [5].

Отже, для успішної творчої діяльності дитини необхідно систематично збагачувати її естетичне сприймання, розвивати спостережливість, вміння бачити, давати дітям всебічні знання в активні форми в повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. 200 с.
2. Сухорукова Г.В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник, друге видання, перероблене та доповнене / Г.В.Сухорукова, О.О.Дронова, Н.М.Голота, Л.А.Янцур; за заг. ред. Г.В.Сухорукової. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 376 с.
3. Терещенко О.П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності: Навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у Світі»/О.П. Терещенко.-К.:Світлич, 2009.:іл.-112с.-Бібліогр.:с.105-107.
4. Шульга Л.М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання. - К.: ІСДО, 1995.

ДИНАМІКА В РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анастасія МИХАЙЛЕНКО
*III курс, ОР бакалавр, факультет дошкільної освіти
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
науковий керівник – Малихіна О.Є.,
кандидат психологічних наук, доцент*

Сьогодні, коли зростають вимоги до розвитку творчого потенціалу особистості, особливої значущості набуває проблема розвитку творчої уяви в дошкільників, що виступає основою будь-якої творчої діяльності та розглядається як одне з важливих новоутворень цього віку.

До вивчення проблеми розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку зверталися вітчизняні вчені Л. Виготський, О. Вільчинська, О. Голюк, І. Грузинська, О. Дьяченко, М. Замелюк, І. Карабаєва, С. Ладивір, С. Міліщук, Т. Яценко та інші, в їх дослідженнях проаналізовано поняття «творчої уяви», визначено особливості її розвитку в дітей дошкільного віку, окреслено її вплив на розвиток дитини, виокремлено шляхи її розвитку.

Так, О. Голюк, Н. Пахальчук під творчою уявою розуміють «процес і результат самостійного створення дитиною нових образів, уявлень, ідей, включених у процес творчої діяльності ..., яка дає в результаті оригінальні, цінні, суб'єктивно значущі продукти» [2, с. 225]. Дослідники зазначають, що продукт уяви складається з образів сприймання, пам'яті, знань, набутих дитиною, але водночас характеризується ознаками новизни.

Творча уява виконує різні функції в житті дитини, дозволяючи їй:

- приймати рішення і знаходити вихід з проблемної ситуації за відсутності потрібних знань або в ситуації невизначеності;
- пізнавати довкілля, заповнюючи прогалини в її знаннях, дозволяє пояснити деякі невідомі явища;
- розв'язати емоційні та особистісні проблеми, позбавитися неприємних чи тривожних спогадів, відновити почуття психологічного комфорту;
- створювати нові, оригінальні образи [1].

Аналізуючи ступінь самостійності та оригінальності образів, що створюються дошкільниками, дослідники відмічають, що вони попри свою незвичність та фантастичність є бідними, часто стереотипними та схематичними. Це пояснюється тим, що сутністю уяви є створення нових образів на основі наявних у дитині вражень. Маленька дитина має досить невеликий запас уявлень, тому їй важко створити щось цілком оригінальне. Багатство уяви

дошкільника пов'язане також і з недостатньою критичністю його мислення, неусвідомленням того, що може або не може існувати. Дошкільник, як зазначає Л. Виготський, легко поєднує різноманітні уявлення, але водночас не оцінює отримані комбінації. Фактично дошкільник не створює нічого суттєво нового або суспільно значущого, а цінність створюваних образів має значення для розвитку самої дитини.

Протягом дошкільного віку в дітей відсутній задум або він вкрай нестійкий, легко руйнується, особливо в молодших дошкільників. Важливим моментом у плануванні виступає оформлення задуму та плану в мовленні, тобто включення слова у процес фантазування надає йому усвідомленого та довільного характеру.

Характерною особливістю уяви дітей дошкільного віку є необхідність спиратися на зовнішню опору. Так, для молодших дошкільників такою опорою є іграшки, а для середніх і старших – виконання взятої на себе ролі. З часом уява починає спиратися на предмети, що не мають схожості з реальними, наприклад, старші дошкільники як ігровий матеріал використовують листя, шишки, гілки, камінці тощо.

Потреба в такій опорі виявляється і під час сприймання художніх творів. Так, молодший дошкільник без ілюстрації ускладнюється описати події казки. Старшим дошкільникам наочна опора дозволяє зрозуміти дії та взаємини героїв, у яких найповніше проявляються їхні риси характеру. Але з часом потреба у таких опорах відпадає і відбувається інтеріоризація дій уяви: 1) перехід до ігрової дії з предметом, якого не існує; 2) перехід до ігрового використання предмета, надання йому нового сенсу та виконання дій з ним в плані уявлень.

У 4-5 років у діяльності дітей зростають творчі прояви, перш за все в грі, ручній праці, переказі. У 5 років з'являються мрії про майбутнє, що є ситуативними, нестійкими, обумовлені подіями, які викликали в дітей емоційний відгук [3].

Так уява перетворюється на інтелектуальну діяльність, що спрямована на перетворення довкілля. Опорою до створення образу може служити як реальний предмет, так і уявлення, виражені у слові. З бурхливим зростанням словесних

форм уяви, що тісно пов'язані з розвитком мовлення та мислення, що дозволяє дошкільнику «абстрагуватися» в уяві від конкретної ситуації.

Уява дошкільника, особливо до 5 років, характеризується мимовільністю, фантазування відбувається під впливом емоційних вражень. Саме тому, попри те, що діти із задоволенням фантазують, часто у відповідь на прохання дорослого намалювати, що хочеш або придумати власну казку відповідають відмовою, бо ще не вміють керувати власною уявою. Старші дошкільники вже можуть фантазувати довільно, що виявляється в розвитку вмінь створювати задум та планувати його реалізацію.

Цілеспрямований розвиток уяви в дітей спочатку відбувається під впливом дорослих, які спонукають їх довільно створювати образи. А потім діти самостійно створюють задуми та уявляють план їх досягнення. Це спостерігається насамперед у ситуаціях, що потребують використання реальних предметів і узгодженості дій її учасників.

Аналіз прийомів, що використовують діти для створення нових образів показує, що спочатку вони використовують елементарні прийоми, наприклад, в малюнках змінюють колір або незвично розташовують об'єкти. Такі образи є бідними за змістом і, зазвичай, невиразними. Надалі образи набувають конкретної змістовності, діти опановують такі способи як аглютинація, уособлення, парадоксальне комбінування (перенесення предмета в нові умови). Опанування нових способів створення образів призводить до їх збагачення та різноманітності. Образи уяви в дитини зберігають конкретний характер, але набувають рис узагальненості, стають більш емоційними, відбивають особистісний зміст.

Таким чином, розвиток творчої уяви дошкільників виявляється у зростанні її довільності, опануванні ними способів створення уяви, інтеріоризації дій уяви, тобто поступовому зникненні потреби в наочній опорі.

Список використаних джерел

1. Вільчинська О. Вікова специфіка розвитку уяви старшого дошкільника. *Наукові записки Інститут психології ім. Г.С. Костюка*. 2020. С. 15-19.
2. Голюк О., Пахальчук Н. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects : monograph*. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. С. 223-229. URL: <http://93.183.203.244:8080/xmlui/handle/123456789/658> (дата звернення 23.03.2024)
3. Грузинська І. М. Особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2017. №. 8. С. 211-214.
4. Яценко Т. В., Бочкарьова О. О. Вікові особливості прояву творчої уяви дошкільників. *Дитинство XXI століття: інноваційна освіта: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Обласний коледж «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка» Полтавської обласної ради 21 жовтня 2022 року)*. 2022. С. 17-21.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Владислава КОЛЯДИНСЬКА
I курс, ОР магістр, факультет дошкільної освіти
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
науковий керівник – Малихіна О.Є.,
кандидат психологічних наук, доцент

Значні трансформації освітнього процесу, що зумовлені широким впровадженням цифрових технологій на тлі дистанційної освіти, зокрема в дошкільній освіті, актуалізують питання про методи та підходи, що оптимізують використання онлайн форматів для розвитку дітей, зокрема стимулювання в них творчості. Особливої значущості в контексті сучасних педагогічних викликів набуває проблема особливостей застосування творчих завдань на заняттях із дітьми старшого дошкільного віку в умовах онлайн-навчання.

Творчість у дошкільному віці є одним із ключових факторів розвитку особистості дитини, зокрема її уяви, когнітивних здібностей та емоційної виразності. Психолого-педагогічні дослідження вказують на те, що творчі види діяльності, як-от малювання, ліплення, рольові ігри, музична та драматична творчість, відіграють важливу роль у формуванні здатності дітей до абстрактного мислення, що є основою для розвитку уяви.

Уява у дошкільному віці проявляється через здатність дитини створювати образи, які не мають прямого відношення до поточної реальності, дозволяючи дитині експериментувати з різними сценаріями та ролевими іграми. Це, своєю чергою, стимулює когнітивний розвиток, оскільки дитина вчиться розв'язувати проблеми, формулювати причинно-наслідкові зв'язки та розвивати логічне мислення.

Наукові дослідження також підтверджують, що творчість сприяє соціальному та емоційному розвитку дітей. Під час творчих активностей діти вчаться виражати свої почуття, спілкуватися з однолітками та дорослими, виробляючи навички, необхідні для ефективної міжособистісної взаємодії. Така взаємодія є важливим елементом соціального навчання, оскільки діти навчаються розуміти та реагувати на емоційні стани інших людей.

Значення творчості у дошкільному віці також можна розглядати через призму самовираження. Творчі заняття дають дітям можливість виразити свої індивідуальні ідеї та переживання, сприяючи таким чином підвищенню їхньої самооцінки та самоповаги, що важливо для загального психологічного благополуччя дитини.

Використання творчих завдань в онлайн форматі для дітей старшого дошкільного віку має низку особливостей, які необхідно враховувати для ефективної реалізації освітніх цілей. Перш за все, важливо забезпечити візуальну та аудіо інтерактивність, яка компенсує обмежену можливість фізичної взаємодії. Візуальні стимули, такі, як яскраві картинки, відео та інтерактивні елементи, можуть значно підвищити залученість дітей та їх зацікавленість в заняттях, а саме їх мотивацію.

Дослідники В. О. Климчук, О. А. Шимченко зазначають, що тип мотивації пов'язаний із творчістю дітей. За внутрішньої мотивації рівень творчості дітей дошкільного віку зростає, а за зовнішньої – знижується (або просто не зростає). Це дає підстави використовувати у виховному процесі стратегії і тактики внутрішнього мотивування для розвитку у дітей творчих здібностей [1].

Крім того, важливо звернути увагу на адаптацію творчих завдань під технічні можливості та особливості сприймання дітей цього віку. Використання простих, але ефективних інструментів для малювання, конструювання в віртуальному просторі, а також застосування ігрових форм з елементами гейміфікації можуть сприяти кращому засвоєнню дітьми матеріалу та розвитку в них творчого мислення.

Треба також враховувати індивідуальні особливості кожної дитини під час планування та проведення онлайн занять. Оскільки дистанційне навчання зменшує можливості педагога відстежувати неусвідомлені реакції дітей, використання індивідуалізованих підходів та зворотного зв'язку є ключовим для забезпечення адаптації завдань під потреби кожного учасника.

Одним із важливих аспектів є також включення батьків у процес онлайн-навчання. Вони можуть виступати як асистенти під час занять, забезпечуючи технічну підтримку та допомагаючи дитині зосередитися. Це зокрема важливо, оскільки батьківська підтримка може значно збільшити мотивацію дитини та її залученість у навчальний процес.

Таким чином, застосування творчих завдань в онлайн форматі вимагає інтегрованого підходу, який враховує як технологічні можливості, так і

психологічні особливості дітей старшого дошкільного віку. При цьому ключовими є аспекти інтерактивності, індивідуалізації та підтримки з боку дорослих, які разом формують ефективний освітній процес у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Климчук В. О., Шимченко О. А. Вплив внутрішньої мотивації на розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Обдарована дитина*. 2004. № 10. С. 60-63.

➤ Секція №6
**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**ФОРМУВАННЯ DIGITAL SKILLS У ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО**

Софія ПИЛИПИШАК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи дошкільної освіти, фахової передвищої, вищої освіти, сфери суспільного життя одним із провідних напрямів є модернізація освітнього процесу, практична спрямованість, що супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці. Стрімке прагнення Української держави увійти в європейський та світовий освітній простір зумовлює потребу підвищення рівня підготовки фахівців, здатних ефективно здійснювати професійну педагогічну діяльність, володіти цифровими навичками та бути мобільними до викликів сьогодення.

Актуальність роботи. Освіта не зупиняється та набирає потужних обертів. Заклади дошкільної освіти критично потребують нових педагогічних кадрів, які зможуть здійснювати освітній процес не лише за традиційними методиками. Керівники у пошуках тих, хто володіє високою ерудицією, навичками soft skills та digital skills, що є вкрай важливим критерієм для молодих прогресивних педагогів у сучасному, інноваційному освітньому просторі. Очевидною є необхідність і важливість підготовки молоді компетентними спеціалістами.

Мета. Визначення й теоретичне обґрунтування понятійних засад digital skills (цифрові навички) в контексті формування професійної компетентності майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, як важливого фактору подальшого працевлаштування в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Уніфікаційні процеси в сучасному світі зумовлюють зрощення національної освіти у світовий освітній простір. Як результат - з'являється формування нових освітніх тенденцій, створення сучасних освітніх технологій пошуку альтернативних форм освіти, інноваційних стратегій навчання й виховання, в соціокультурному, індивідуальному і педагогічному контексті.

Прихід нового покоління у світ, зумовив значні нововведення в системі освіти, а вимоги до набутих у ЗВО знань, умінь і навичок суттєво видозмінились. Навички користування цифровими технологіями і комп'ютерним обладнанням, а також знання іноземних мов поступово трансформуються у групу традиційних.

Унаслідок стрімкого розвитку суспільства, з'явилося відносно нове поняття «digital skills» (цифрові навички). Розглянемо детальніше його та дамо визначення. Digital skills – навички, які пов'язані з переходом до цифрових технологій, що охопили майже всі сфери життя людини [6, с.7]. Останні дослідження ринку праці відображають помітну тенденцію значної зацікавленості стейкхолдерів до «digital skills» у випускників ЗВО. Більшість роботодавців вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння.

Перед закладами вищої освіти наразі постає вкрай важливе завдання – підвищення рівня якості цифрових знань здобувачів освіти і така організація

процесу навчання, що створює сприятливі умови для підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти, котрі отримують ці знання. Щоб потенційні вихователі могли швидко адаптуватися до змін на ринку праці, були зацікавленими у прогресивній цифровій освіті, впевнено використовували актуальні інноваційні технології у власній професійній діяльності, вільно орієнтувалися в інфомедійному просторі, володіли уміннями та навичками роботи з цифровою інформацією, необхідно освоювати digital skills, які стануть міцною базою для комфортної роботи у ЗДО. Це підтверджується й «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2022–2032 роки», де, зокрема, зазначено: «формування цифрової компетентності майбутніх педагогів, поряд з іншими складовими професійної майстерності педагога, є необхідністю сьогодення» [2].

Варто також зауважити, що формування цифрових навичок педагога ґрунтується на принципах безперервної освіти, ключовою ідеєю якої є усвідомлення майбутніми вихователями необхідності переходу на наступний рівень розвитку професійної майстерності й подоланням прірви між рівнем засвоєних теоретичних знань при здобутті професії та практичних умінь, необхідних для її реалізації.

Освоїти цифрові навички майбутні педагоги можуть за допомогою значної кількості мобільних додатків, онлайн платформ, курсів підвищення кваліфікації та під час професійних дисциплін згідно освітньої програми та навчального плану [3, с. 15]. Внаслідок постійного удосконалення, використання вищезазначених ресурсів майбутній педагог зможе сформувати digital skills.

Висновки. Отже, можна стверджувати, що digital skills – складна генеративна ключова структура цифрової компетентності педагога, яка включає навички застосування цифрових технологій для організації освітнього процесу у закладі вищої освіти зі знаннями для його реалізації. Тому вагомою передумовою формування digital skills є готовність майбутніх педагогів до всестороннього застосування цифрових технологій в подальшій професійній діяльності, а використання ІКТ у процесі навчання готує їх до подальшої

трудової діяльності в сучасних умовах цифровізації освіти, формуючи позитивне ставлення до інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Закон України «про Освіту» (Із змінами, внесеними згідно із Законами, поточна редакція — Редакція від 24.03.2024)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. СТРАТЕГІЯ розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf>
3. Гаврілова Л. Г. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання, 5, 1–14 (Gavrilova, L. G. (2017). Digital culture, digital literacy, digital competence as modern educational phenomena. Information technologies and learning tools, 5, 1-14).
4. Карплюк. С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: Матеріали методологічного семінару НАПН України (4 квітня 2019 р.). Київ. С. 188–197
5. Коваль К. О. Розвиток «Soft Skills» у студентів один з важливих чинників працевлаштування [\[Електронний ресурс\]](#). Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015.
6. Carretero Gomez Stephanie, vuorikari Riina, Punie Yves (2017). "DigComp 2.1: The Digital Competence", Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of uses. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC106281>.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Макарук Ольга Любомирівна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології Коломийського
навчально-наукового інституту Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна). E-mail:
olga.glovatska@ukr.net*

Актуальність дослідження проблеми формування підприємливості у студентської молоді, що вчиться, в умовах ринку задається сукупністю діючих соціально-економічних факторів, які пов'язані з процесами корінних перетворень у провідних сферах суспільного життя, включаючи сферу освіти. Підготовка майбутнього педагога повинна включати як формування системи знань та вмінь з обраного фаху, так і розвиток якостей особистості: дбайливого ставлення до власності, вироблення вміння раціонально використовувати наявні ресурси для задоволення різноманітних потреб. Тобто формування таких якостей, які б відповідали суспільним інтересам і сприяли всебічному розвитку особи.

Відтак, підприємницьку компетентність майбутнього фахівця доцільно розглядати як стійку здатність здійснювати підприємницьку діяльність, що охоплює аспекти глибокого розуміння сутності виконуваних завдань і проблем, вміння обирати засоби та способи поведінки, відповідно до конкретних обставин місця й часу, почуття відповідальності за досягнуті результати, здатність навчатися на помилках і вносити корективи в досягнення цілей, використовувати набуті знання у практичній діяльності [3].

Ю. А. Білова (2013) вважає, що підприємницька компетентність – це інтегральна психологічна якість особистості, яка проявляється в мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових ідей та дає змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті [1].

Так, інші вчені, зосереджують увагу на «персональному компоненті» підприємницької компетентності, що зорієнтований на максимальне врахування

людиною професійно важливих якостей, індивідуально-особистісних якостей й увиразнюється готовністю до постійного професійного самовдосконалення, потребою в самореалізації на основі виконання фахової діяльності [2, с. 93-94].

Важливими є лідерські якості, уміння розв'язувати конфліктні ситуації, приймати рішення в умовах невизначеності, працювати у команді, стимулювати й мотивувати зусилля оточуючих, створювати організаційні структури.

У визначенні й обґрунтуванні структури підприємницької компетентності майбутніх педагогів потрібно усвідомити, що її цілісність забезпечується поєднанням професійної та соціальної складових життєдіяльності людини й реалізується на основі продуктивної комунікації з різними суб'єктами – підлеглими, споживачами, органами влади.

Зважаючи на це, у структурі підприємницької компетентності майбутніх педагогів важливо виокремлювати комунікативні якості, що значною мірою визначають результативність відповідної діяльності. Комунікативні якості, зазвичай, досліджують у загальній структурі професійної, комунікативної компетентностей.

Отже, в загальній структурі підприємницької компетентності майбутніх педагогів доцільно виокремлювати індивідуально-особистісні якості, що сприяють успішному здійсненню комунікативної діяльності між студентами або студентом і викладачем

Список використаних джерел

1. Білова Ю. А. Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2013. Вип. 7. С. 15–17.

2. Ткаченко М. В., Формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства у професійно-технічних навчальних закладах: дис. ...канд. пед. наук. Київ. 2018. 347 с.

3. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун. Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Київ., 2007. Т. 71. С. 5-6.

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО З МОЛОДИМИ СІМ'ЯМИ

Марія ЛЕСІЦЬКА

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Тетяна ПОТАПЧУК,
доктор педагогічних наук, професор*

Забезпечення гуманного підходу до організації освітньо-виховного процесу в сучасному закладі дошкільної освіти передбачає створення відчуття психологічного комфорту для кожного вихованця. Психологічний комфорт – це відчуття душевного спокою, задоволення, благополуччя. Це не просто добре фізичне самопочуття, а бажаний емоційний стан, що свідчить про переживання людиною задоволення, успіху, безпеки [2, с.14].

Щоб збагну все це і діяти на користь розвитку малюка, слід налагодити взаєморозуміння з ним, бути уважним до його інтересів, почуттів, станів. Розв'язати ці завдання можна лише за умови налагодження тісних дружніх контактів між дітьми та педагогами.

Отже, вихователь ЗДО, окрім системи фахових знань повинен володіти мистецтвом спілкування. Та, нажаль, досить часто, саме низький рівень комунікативних здібностей негативно позначається на результатах педагогічної роботи [3]. Поглибити знання про психолого-педагогічну основи спілкування, сформувані вміння знаходити оптимальні шляхи розв'язання конфліктів між дітьми та дорослими, забезпечити творче зростання педагогів – ці та ряд інших завдань були реалізовані на проблемному семінарі-практикумі на тему: «Міжособистісні стосунки та шляхи врегулювання конфліктів у професійній взаємодії вихователів ЗДО з молодими сім'ями».

Метою семінару було дослідження різних стилів спілкування вихователя з молодими сім'ями та їхніми дітьми, самодіагностика стилів педагогічного спілкування, поглиблення знань про педагогіку співробітництва [1, с.4].

Лейтмотивом даного семінару було прийняття наступних правил: говорити про те, що відбувається в колективі в поточний період; довіряти своїй інтуїції, бути відвертим, коли говориш сам, і уважним, коли слухаєш інших; усвідомлювати й аналізувати власні думки й почуття, що виникають під час роботи.

В ході семінару нами були запропоновані наступні питання для обговорення:

1. Чому назріла потреба нових підходів до виховання, навчання дітей, спілкування з ними?
2. Що Ви знаєте про педагогів-новаторів, чим цікаві для Вас їх методики?
3. Які ідеї, методи та принципи педагогіки співробітництва вважаєте найважливішими?
4. Чи зацікавились ідеєю “навчання без примусу”? Як би визначили для себе її основні напрямки?
5. Який маєте початковий досвід у реалізації педагогіки співробітництва? В чому вбачаєте її переваги?

Ми надавали можливість висловитись кожному вихователю. Питання обговорювались по черзі, по закінченні дебатів підбивались підсумки.

У якості практичного завдання ми запропонували педагогам визначити власну модель взаємодії з дитиною за схемою, розробленою В. Дубовою та М. Мілашевич, а також розглянули різні проблемні педагогічні ситуації, запропонували вихователям визначити свій стиль педагогічного керівництва та висловити власну думку з приводу їх розв’язання [1].

За результатами обговорення розробили методичні рекомендації з метою впровадження їх у практику ЗДО.

Завершили заняття грою «Склади квадрат», де вихователі діляться на підгрупи по 4-5 чоловік. Кожному з підгрупи пропонується класти квадрат з чотирьох (п’яти) частин (форми мають різну конфігурацію, колір, довільно

розкладені по конвертах за кількістю гравців). Вихователі – кожен – збирають свій квадрат шляхом обміну деталями між гравцями зі своєї групи.

Спілкування здійснюється жестами, мімікою (розмовляти забороняється). Ведучий гри може свідомо не вкласти якісь частини квадрата в кілька конвертів – це потрібно для створення проблемної ситуації і спостереження за її вирішенням.

Отже, поки тривала гра, ми спостерігали за тим, як вихователі порозуміються з батьками та їхніми дітьми.

Таким чином, можна зробити висновок, чи в змозі вихователі піти на поступки, допомогти одне одному, чи є в підгрупах лідери, чи вміють користуватись невербальними засобами спілкування. Коли гра завершилась, спільно обговорили її результати.

Зацікавленість учасників семінару-практикуму підтвердила актуальність обговорюваної проблеми. Оскільки ефективність роботи вихователів з молодими сім'ями залежить від поінформованості про різноманітні форми та методи роботи, ми запропонували їм для ознайомлення розроблені нами ефективні засоби взаємодії педагогів і дітей.

Список використаних джерел

1. Дуброва В. Мілашевич О. Міжособистісні стосунки. *Дошкільне виховання*. 1995. № 7. С. 4-5
2. Кулачківська С. Психологічне забезпечення виховного і навчального процесу в дошкільному закладі. *Дошкільне виховання*. 1993. № 2. С. 10.
3. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. К.: Вища школа, 1993. 318с.

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Потапчук Тетяна Володимирівна,
*доктор пед. наук, професор,
професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

У межах дослідницько-експериментальної роботи нами була складена програма «Виховання культури толерантності у майбутніх вихователів на засадах педагогіки партнерства», яка передбачала такі *напрями* формування толерантності:

1. Знайомство студентів із принципом пошани людської гідності всіх без виключення людей.
2. Розуміння того, що кожна людина – унікальна особа, і пошана відмінностей між людьми.
3. Розуміння принципу взаємодоповнюваності як основної межі відмінностей. Студенти повинні зрозуміти, що їх відмінності можуть виступати як доповнюючі один одного елементи, як дарунок кожного з них групі в цілому.
4. Розуміння принципу взаємозалежності як основи спільних дій. Студентів слід привчити до спільного вирішення проблем і розподілу праці при виконанні завдань, щоб наочно показати, як виграє кожен при вирішенні проблем через співпрацю.
5. І як результат – залучення до культури світу. Студенти, що на практиці пізнають, що таке пошана і терпимість по відношенню до інших отримують основи, необхідні для творення миру і розвитку співтовариства. Дії, зроблені ними для служіння співтовариству сім'ї, ЗДО, укріплюють їх знання і роблять можливим створення суспільства взаємної згоди, де живуть в радості і гармонії.

Основною метою програми є формування у майбутніх вихователів навичок толерантних стосунків на засадах педагогіки партнерства. Як підсумок реалізації програми нами очікувалися такі результати:

- студент, що успішно взаємодіє в колективі;

- студент, що протистоїть нетолерантним стосункам;
- соціально адаптований студент.

У процесі експериментальної роботи з формування толерантності на засадах педагогіки партнерства майбутніх вихователів були застосовані такі групи *методів* виховання [3]:

1. Методи формування свідомості особистості, які спрямовані на формування толерантної свідомості: знань, понять, переконань, світогляду та розвитку толерантного мислення (роз'яснення, розповідь, бесіда, переконання, диспут, особистий приклад).

2. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки, які спрямовані на придбання особистістю позитивного досвіду толерантної поведінки (вправи, педагогічна вимога, привчання, доручення, виховуючі ситуації).

3. Методи стимулювання поведінки і діяльності, які покликані стимулювати толерантні прояви дитини чи гальмувати її інтолерантні дії та вчинки, сприяти збагаченню емоційно-чуттєвої сфери толерантної особистості (стимулювання, покарання).

4. Активні методи соціально-педагогічного розвитку, які здійснюють комплексний вплив на розвиток всіх сфер толерантної особистості: свідомості, почуттів, якостей і властивостей толерантної поведінки школяра (групова дискусія як метод обговорення проблем толерантної взаємодії; тренінг толерантності; рольові, ділові, імітаційні ігри; прийоми: «обмін думками», «мозковий штурм», емпатійні, рефлексивні прийоми; діалогічне спілкування та ін.)

У процесі дослідницько-експериментальної роботи з формування толерантності майбутніх вихователів на засадах педагогіки партнерства були застосовані такі *форми виховання*: аудиторні та позааудиторні заходи, колективні творчі справи, підготовка студентами повідомлень, години спілкування, ігри, тренінги.

Серед методів формування свідомості в контексті формування толерантності майбутніх вихователів засадах педагогіки партнерства з урахуванням особливостей студентського віку були використані: розповідь, пояснення, роз'яснення, бесіда, переконання, диспут, особистий приклад. Головним інструментом методів цієї групи є слово [1].

Розповідь як метод виховання толерантності впливає не лише на формування толерантної свідомості, розвиток толерантного мислення, але і на збагачення якостей толерантного мислення. Вона повинна мати чітко визначену мету: бути логічною, послідовною, лаконічною, яскравою та емоційною.

Оскільки комунікативна сфера у формуванні толерантності має суттєве значення на початку дослідницько-експериментальної роботи студенти вивчали правила спілкування. Так, були вивішені плакати «Десять заповідей спілкування», з якими викладач знайомив студентів.

Майбутні вихователі разом із педагогами дійшли висновку, що знання правил спілкування є необхідним. Педагоги зосереджували увагу студентів на тому, що незнання людьми правил спілкування призводить до того, що відбуваються конфлікти не лише між окремими людьми, групами людей, а й між цілими державами. Тому дотримання правил спілкування є запорукою існування людей у світі.

Організація бесід різнилася своєю побудовою. Ми використовували проблемні ситуації на двох етапах: у процесі підготовки учнів до бесіди та під час її проведення. Проблемні ситуації активізували розумову діяльність студентів. Наприклад, при проведенні бесіди «Що значить бути толерантною людиною?» викладачі використовували приклади з життя. Розповіді були не довгими але емоційними, що сприяло розвитку уяви студентів, аналітичній роботі мислення, знайомило майбутніх вихователів з теоретичними основами толерантності.

Таким чином, виходячи з поставленої мети і очікуваних результатів з формування толерантності майбутніх вихователів на засадах педагогіки

партнерства, оптимальним результатом їх реалізації є організація системи аудиторних занять та виховних заходів.

Список використаних джерел

1. Білоус Т.М. Виховання толерантності у студентів вищих навчальних закладів у процесі вивчення іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Рівне, 2004. 225 с.
2. Кузьменко В.В. Виховання толерантності – запорука діалогу культур / В.В.Кузьменко, А.Г. Гончаренко. *Педагогіка толерантності*. 2004. №4. С. 11 – 16.

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ І
СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ»**

Матеріали всеукраїнської студентської конференції

22 травня 2024 року

Комп'ютерна верстка: Захарасевич Н.

Формат 60x84/16.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76018, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
office@pnu.edu.ua , тел. (0342) 75-23-51